

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЛЮ ЦІН

УДК 378.6.015.31-057.87:111.852

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТІВ У ПРОЦЕСІ
ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

011 Освітні, педагогічні науки

01 Освіта/Педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Цін ЛЮ

Науковий керівник

ВАСЮК Оксана Вікторівна,

доктор педагогічних наук, професор

КИЇВ – 2026

АНОТАЦІЯ

Лю Цін. Формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктор філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» (01 «Освіта/Педагогіка»). Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2026.

Дисертаційне дослідження присвячено вивченню проблеми естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін.

Уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, а саме сутність понять «естетична компетентність», «естетична компетентність студентів університетів», «формування естетичної компетентності студентів університетів»; схарактеризовано структуру естетичної компетентності студентів університетів.

Естетична компетентність – здатність до продуктивної фахової діяльності згідно з естетичними законами через забезпечення особистісними й професійними характеристиками, що набуває сталої чіткої форми завдяки сформованому естетичному смаку, естетичній свідомості, естетичній культурі, творчості і творчій діяльності тощо.

Естетична компетентність студентів університетів розуміється як професійна якість, що є складною інтегративною характеристикою та включає в себе здатність індивіда реалізовувати свій естетичний потенціал у професійній і суспільній сфері. Вона формується через естетичне виховання, навчання й практичну діяльність, спрямовану на створення та сприйняття краси; характеризується здатністю молоді людини реалізовувати свій естетичний потенціал (знання, вміння, досвід, особистісні якості) на практиці.

Формування естетичної компетентності студентів університетів – це цілеспрямований і системний педагогічний процес, спрямований на розвиток у майбутніх фахівців здатності сприймати, оцінювати й творити естетичні цінності, інтегрувати їх у професійну діяльність та особистісний світогляд.

Розроблена нами структурно-функціональна характеристика естетичної компетентності подана через компонентну представленість (мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий, ціннісно-змістовий, емоційно-вольовий, рефлексивний компоненти), а також функціональні складові (естетичні знання, естетичне сприйняття, естетичне відношення, естетичні орієнтації, естетичний досвід, естетично-орієнтована діяльність, відповідальність, саморефлексія).

Описано принципи естетичної компетентності та обґрунтовано педагогічні умови її формування в майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін. Процес формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти ґрунтується на основних дидактичних принципах (науковості, систематичності, індивідуалізації, позитивної мотивації, наочності, міждисциплінарності, зв'язку теорії з практикою, виховувального характеру навчання) та конкретизується специфічними принципами: культурно-естетичної детермінації освітнього процесу та відбору змісту навчання на естетичних засадах.

Визначено домінантні педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх педагогів методом експертних оцінок, а саме: використання культурного контексту фахових дисциплін; використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін; наочність і мультимедійність освітнього контенту; використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання; співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову, а також обґрунтовано їхню важливість для вказаного процесу

Розроблено модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, що включає три взаємопов'язані блоки: концептуальний, змістово-діяльнісний та

оціночно-результативний. Концептуальний блок ґрунтується на поєднанні системного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, міждисциплінарного, технологічного, діяльнісного, культурологічного та рефлексивного підходів, які забезпечують цілісність та ефективність освітнього процесу. Змістово-діяльнісний блок визначає педагогічні умови формування естетичної компетентності: використання культурного контексту фахових дисциплін та міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін, наочності й мультимедійності освітнього контенту, інтерактивних технологій і творчих методів навчання, а також співпраці з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову. Оціночно-результативний блок передбачає оцінювання рівня сформованості естетичної компетентності за визначеними компонентами та критеріями. Модель є відкритою, динамічною та адаптованою до сучасних викликів освіти, забезпечує позитивну динаміку розвитку естетичного мислення, творчих здібностей і професійної самореалізації майбутніх педагогів.

Конкретизовано критерії, показники, схарактеризовано рівні естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін. Згідно з визначеними компонентами сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін було виділено чотири критерії: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, діялісно-поведінковий, емоційно-рефлексивний, до кожного з яких дібрано показники з метою використання для діагностики рівня сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів. У результаті проведеного дослідження було виділено 4 рівні сформованості естетичної компетентності майбутніх педагогів, серед яких: низький, середній, достатній і високий.

Розроблено методику формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін та експериментально перевірено її ефективність.

Аналіз освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 015 Професійна освіта (015.37 «Аграрне виробництво, переробка

сільськогосподарської продукції та харчові технології») Національного університету біоресурсів і природокористування України дозволив виокремити низку фахових дисциплін, які сприяють формуванню естетичної компетентності студентів. На першому курсі це «Загальна та професійна педагогіка», «Формування ціннісного світогляду» та «Історія педагогіки», які закладають теоретичну основу педагогічних знань і ціннісних орієнтирів. На другому курсі увага зосереджується на практичних і сучасних аспектах через дисципліни «SMM-менеджмент у освіті», «Лідерство та адміністрування» та «Інноваційні технології в освіті», що розвивають творчі, комунікативні й управлінські навички. Такий комплекс дисциплін забезпечує гармонійний розвиток естетичної чутливості, критичного мислення та професійних компетентностей здобувачів у контексті їхньої майбутньої педагогічної діяльності.

Здійснено експериментальну перевірку ефективності методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України. Результати формувального експерименту підтвердили її ефективність.

Узагальнені результати підтверджують, що, хоча обидві групи продемонстрували позитивну динаміку, зміни в експериментальній групі є значно відчутнішими. Найяскравіше це проявляється в зростанні частки студентів із високим рівнем (+10,8% в ЕГ проти +4,7% у КГ) та зменшенні кількості студентів із низьким рівнем (-5,7% проти -2,3% відповідно). У контрольній групі спостерігаються лише помірні зрушення, що мають природний характер, тоді як у ЕГ – чітко простежується результативність цілеспрямованого педагогічного впливу. Експериментальні умови й авторська методика довели свою ефективність у формуванні естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти на всіх рівнях її прояву.

Перспективними напрямками наукових пошуків можуть стати: методологічна інтеграція естетичного й професійного, мистецько-культурні й цифрові практики, компаративні студії, міжкультурна комунікація, розвиток soft

skills, а також діагностика й моніторинг рівня естетичної компетентності студентів.

Ключові слова: естетика, естетична компетентність, студенти університетів, здобувачі освіти, майбутні педагоги, бакалаври з професійної освіти, фахові дисципліни, педагогічні умови, модель, заклад вищої освіти, естетичні знання, естетичне сприйняття, естетичне відношення, естетичні орієнтації, естетичний досвід, естетична культура, естетичне виховання, творче самовираження, естетично-орієнтована діяльність, відповідальність, саморефлексія, професійна підготовка, методика, педагогічні технології, викладач.

ABSTRACT

Liu Qing. The Development of Aesthetic Competence in University Students through the Study of Professional Disciplines. Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy (Ph.D.) in the field of 011 «Educational and Pedagogical Sciences» (01 «Education/Pedagogy»). National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Kyiv, 2025

This research focuses on the development of aesthetic competence in university students as a central issue investigated through the study of professional disciplines.

The primary aim of this study is to theoretically substantiate and experimentally verify the efficacy of a methodology for developing aesthetic competence in future bachelors of vocational education through the study of professional disciplines.

The conceptual and categorical apparatus of the research has been clarified, specifically detailing the essence of the notions: «aesthetic competence», «aesthetic competence of university students» and «aesthetic competence development of university students». Furthermore, the structure of aesthetic competence in university students has been characterized.

Aesthetic competence is the ability to execute professional activities in accordance with aesthetic principles, which is shaped by personal and professional

qualities and acquires a stable, well-defined form through the cultivation of aesthetic taste, awareness, and culture, as well as the enhancement of creativity and creative practice.

Aesthetic competence of university students is viewed as an integrative professional quality that enables individuals to apply their aesthetic potential in professional and social life, developing through aesthetic education, training, and practice, and is expressed thereby in the ability to transform knowledge, skills, experience, and personal qualities into the creation and appreciation of beauty.

Aesthetic competence development of university students is a purposeful and systematic educational process aimed at fostering future specialists' ability to perceive, evaluate, and create aesthetic values, and to integrate them into both their professional activity and personal worldview.

The structural-functional framework of aesthetic competence articulates through the following interrelated components: motivational, cognitive, activity-behavioral, value-semantic, emotional-volitional, and reflective. In addition, it encompasses key functional dimensions, namely aesthetic knowledge, perception, attitudes, orientations, experience, aesthetically oriented activity, responsibility, and self-reflection.

The study delineates the principles of aesthetic competence and identifies the pedagogical conditions essential for its development in future bachelors through the study of professional disciplines. The development of aesthetic competence is grounded in core didactic principles—scientific validity, systematic organization, individualization, positive motivation, visual engagement, interdisciplinarity, integration of theory and practice – all of which align with an educationally formative approach. This framework is further refined through specific principles, namely the cultural-aesthetic orientation of the educational process and the selection of curriculum content based on aesthetic criteria.

The principal pedagogical conditions essential for the development of aesthetic competence in prospective educators were delimited through an expert assessment methodology. Specifically, these conditions include: the incorporation of a cultural

context within specialized professional disciplines; the utilization of interdisciplinary linkages during the study of these disciplines; the strategic deployment of visual and multimedia educational content; the application of interactive technologies and creative teaching methods; and collaboration with professionals whose work encompasses an aesthetic component. Furthermore, the critical significance of these specific conditions for the aforementioned competency development process has been empirically validated.

The pedagogical framework has been established for the development of aesthetic competence among prospective bachelors of vocational education through the study of professional disciplines. It is comprised of three interconnected module-blocks: the conceptual, content-activity, and assessment-outcome. The Conceptual Block is grounded in the confluence of systemic, person-centered, competence-based, interdisciplinary, technological, activity-based, culturological, and reflective approaches. These integrated perspectives collectively ensure the integrity and efficacy of the educational process. The Content-Activity block delineates the specific pedagogical conditions requisite for the development of aesthetic competence. These conditions include: the utilization of the cultural context embedded within professional disciplines; the application of interdisciplinary connections during course study; the incorporation of visual aids and multimedia within educational content; the employment of interactive technologies and creative teaching methods; and collaboration with specialists whose professional work inherently features an aesthetic dimension. The Assessment-Outcome block mandates the systematic evaluation of the level of aesthetic competence attained, utilizing pre-determined components and criteria.

Consequently, the pedagogical framework is characterized as open-ended, dynamic, and readily adaptable to contemporary educational challenges, and is thus demonstrably effective in ensuring a positive trajectory in the development of aesthetic thinking, creative capabilities, and the professional self-realization of future educators.

The criteria, indicators, and developmental levels for assessing the aesthetic competence of prospective bachelors in vocational education have been thoroughly defined and characterized within the context of their specialized disciplinary studies. Drawing upon the established components of aesthetic competence, four distinct criteria were delineated to guide the assessment process: motivational-value; cognitive-content; activity-behavioural; emotional-reflective. For diagnostic purposes, specific indicators were then selected and aligned with each of these four criteria to facilitate the measurement of the future Bachelors' level of aesthetic competence. The culmination of this research resulted in the identification of four developmental levels of aesthetic competence among prospective educators: low, intermediate, sufficient, and high.

The methodology aimed at the development of aesthetic competence in future bachelors of vocational education through the study of professional disciplines was designed, and its effectiveness experimentally verified.

An analysis of the educational and professional Bachelor's program, Specialty 015 Vocational Education (015.37 «Agricultural Production, Processing of Agricultural Products, and Food Technologies») at the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, identified a set of specialized disciplines instrumental in cultivating students' aesthetic competence. The first-year curriculum establishes a foundational theoretical and axiological basis through the core subjects of «General and Professional Pedagogy», «Cultivating a Value-Oriented Worldview», and «The History of Pedagogy». These disciplines collectively lay the groundwork for essential pedagogical knowledge and ethical frameworks. The second year shifts the focus toward practical and contemporary applications, featuring subjects such as «SMM Management in Education», «Leadership and Administration», and «Innovative Technologies in Education». This cluster of courses is specifically designed to develop essential creative, communicative, and managerial skills. Ultimately, this carefully integrated complex of disciplines ensures the holistic development of students' aesthetic sensibility, critical thinking, and professional competencies leading to their future educational careers.

The efficacy of the developed methodology for the development of aesthetic competence in prospective bachelors of vocational education through the study of professional disciplines, was subjected to experimental verification. The formative experiment was conducted at the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. The resulting data conclusively validated the methodology's effectiveness, demonstrating its robust impact on competence development.

The overall results substantiate that while a positive developmental trajectory was evident in both groups, the changes observed within the (EG) were demonstrably more pronounced. This efficacy is most clearly manifested in the significant increase in the proportion of students achieving a high level of competence (+10.8% in EG vs. +4.7% in CG) and a corresponding reduction in the number of students at the low level (a drop of -5.7% in the EG compared to -2.3% in the CG). The CG exhibited only moderate, naturally occurring shifts, whereas the EG clearly reflects the efficacy of the targeted pedagogical intervention. The experimental conditions and the author-developed methodology have thus proven their effectiveness in the development of aesthetic competence across all levels of its manifestation among future bachelors of vocational education.

Prospective avenues for scholarly inquiry encompass the methodological integration of aesthetic and professional development; the exploration of art-cultural and digital practices; comparative studies; the investigation of intercultural communication and the cultivation of soft skills; and the refinement of diagnostic and monitoring protocols for assessing students' level of aesthetic competence.

Keywords: aesthetics, aesthetic competence, university students, learners, future educators, bachelors of vocational education, professional disciplines, pedagogical conditions, pedagogical framework, higher education institution, aesthetic knowledge, aesthetic perception, aesthetic attitude, aesthetic orientations, aesthetic experience, aesthetic culture, aesthetic education, creative self-expression, aesthetically-oriented activity, responsibility, self-reflection, vocational training, methodology, pedagogical technologies, professor.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових виданнях,

включених до Переліку наукових фахових видань України

1. Лю Цін, Васюк О. Формування естетичної компетентності у студентів закладів вищої освіти України як психолого-педагогічна проблема. Наукові інновації та передові технології. Серія «Педагогіка». 2024. № 8(36). С. 1242–1256. *(Лю Цін здійснено аналіз наукових першоджерел та їх узагальнення. Васюк О. сформульовано вступну частину та висновки).*
[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-8\(36\)-1242-1256](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-8(36)-1242-1256)

2. Лю Цін. Педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх педагогів засобами фахових дисциплін. Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка». 2025. Вип. 1 (47). С. 676–692.
[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1\(47\)-676-692](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1(47)-676-692)

3. Лю Цін. Методичні аспекти формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін. Педагогічна Академія: наукові записки. 2025. № 18.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15675574>

4. Qing Liu. Synergy of aesthetics and professionalism: integration of artistic and value orientations into the university educational process. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2025. Вип. 29. Кн. 2. С. 178–190. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2025-29-2-180-192>

Стаття у науковому виданні іншої держави

5. Kostolovych M., Orshanskyi L., Liu Q., Imber V., Sabat N. The importance of information technologies for the formation of digital awareness of educators. Revista Eduweb. 2025. № 19 (3). P. 215–235. *(Kostolovych M. проаналізовано міжнародні програми та ініціативи, спрямовані на розвиток цифрового суспільства в усіх сферах життя в усьому світі та показано інтеграцію інформаційних технологій у освіту. Orshanskyi L. доведено важливість використання інноваційних технологій для формування професійної*

компетентності освітян та використання у професійній діяльності. Лю Ціном здійснено огляд літератури та теоретичний аналіз використання інформаційних технологій в освіті, спрямованого на розвиток цифрової компетентності освітян для професійної діяльності. Imber V. підібрано та обґрунтовано методологію та матеріали дослідження. Sabat N. здійснено аналіз результатів експериментальної перевірки методичного забезпечення підготовки викладачів до впровадження інформаційних технологій).

<https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2025.19.03.14>

<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001596454300015>

Тези наукових доповідей

6. Liu Qing. Implementing Aesthetic Ability Development Strategies in Classroom Teaching. International Symposium on International Education, Technology and Management 2023, West Covina, California, May 17–19, 2023. West Covina, California, 2023. P. 352–366. https://www.nwuu.org/files/ugd/7b44_eefafcedd824438ba41eccec24b01b0cb.pdf

7. Лю Цін, Васюк О. В. Сутність поняття «естетична компетентність». Сучасні соціокультурні трансформації: медіа, мова, комунікації: Міжнародна наукова-практична конференція, м. Київ, 15 лютого 2024 року: тези доповіді. Київ, 2024. С. 107–108. (Лю Ціном досліджено сутність поняття «естетична компетентність». Васюк О. В. сформульовано висновки). https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u333/zbirnik_materialiv_suchasni_sociokulturni_transformaciyi.pdf

8. Лю Цін, Васюк О. В. Формування естетичної компетентності студентів університетів як психолого-педагогічна проблема. Україна та світ в умовах російської збройної інтервенції: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 6 червня 2024 року: тези доповіді. Київ, 2024. С. 333–335. (Лю Ціном досліджено формування естетичної компетентності студентів університетів як психолого-педагогічна проблема. Васюк О. В. сформульовано висновки). https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u362/tekst_zbirnika.pdf

9. Лю Цін. Естетизація освітнього середовища як умова формування естетичної компетентності. Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 01 травня 2025 року: тези доповіді. Київ, 2025. С. 132–133.

10. Лю Цін. Методологічні підходи формування естетичної компетентності студентів. Scientific Research: Emerging Theories and Practical Breakthroughs: 1st International Scientific and Practical Conference, Edinburgh, Scotland, July 28–30, 2025. Edinburgh, Scotland, 2025. P. 98–101.
https://www.eoss-conf.com/wp-content/uploads/2025/07/Edinburgh_Scotland_28.07.25.pdf

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	15
ВСТУП	16
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН	25
1.1. Формування естетичної компетентності студентів університетів як філософська і психолого-педагогічна проблема у світовій педагогічній думці	25
1.2. Узагальнення досвіду формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін	46
1.3. Зміст і структура естетичної компетентності студентів університету	63
Висновки до розділу першого	81
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН	85
2.1. Педагогічні принципи й умови формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін	85
2.2. Модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін	117
2.3. Методика формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін	146
Висновки до розділу другого	167
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН	171
3.1. Критерії, показники та рівні сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти	171
3.2. Аналіз констатувального етапу дослідження	181
3.3. Результати дослідно-експериментальної роботи на формувальному етапі	195
Висновки до розділу третього	211
ВИСНОВКИ	215
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	220
ДОДАТКИ	237

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЕГ – експериментальна група

КГ – контрольна група

ЗВО – заклад вищої освіти

ОПП – освітньо-професійна програма.

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному ландшафті вищої освіти формування професійної компетентності студентів більше не обмежується здобуттям спеціалізованих знань і технічних навичок. Усе частіше від університетів очікується виховання цілісних особистостей, чий інтелектуальний, етичний та естетичний розвиток забезпечує паралельно з високими професійними стандартами здатність творчо взаємодіяти зі складними культурними й соціальними викликами XXI ст. У цьому контексті інтеграція естетики в освітній процес набула особливого значення. Естетична компетентність, яка охоплює чутливість до краси, здатність до ціннісного судження та здатність інтерпретувати та створювати сенс через художні й культурні форми, відіграє ключову роль у формуванні професійної ідентичності та світогляду студента. Синергія між естетикою та професіоналізмом відображає ширший зсув освітньої парадигми в бік людиноцентричного та міждисциплінарного навчання. Ця синергія не означає заміну технічної експертизи художньою чутливістю – вона підкреслює їхню взаємодоповнюваність. Інтегруючи художні й ціннісні орієнтації в професійну підготовку, університети сприяють розвиткові рефлексивних, інноваційних та етично відповідальних фахівців. Така інтеграція сприяє підвищенню креативності, емоційного інтелекту й комунікативної компетентності, які є критично важливими для успіху на динамічному світовому ринку праці. Незважаючи на зростаюче визнання актуальності естетичної освіти, її систематичне включення до навчальних програм вищої освіти залишається проблемою. Традиційне домінування інструментальних підходів до навчання часто маргіналізує естетичний вимір, розглядаючи його як допоміжний, а не основний компонент професійного розвитку. Отож існує нагальна потреба в концептуальних і методологічних основах, які можуть гармонізувати професійну підготовку з розвитком естетичної свідомості. Це робота має на меті дослідити теоретичні основи та практичні стратегії впровадження

художніх і ціннісних орієнтацій у викладання університетських професійних дисциплін. Воно підкреслює важливість переосмислення освітньої практики з урахуванням культурного різноманіття, технологічних змін і зростаючого попиту на випускників, які поєднують професійну майстерність з тонкою естетичною й етичною чутливістю. Аналізуючи взаємодію між естетикою та професіоналізмом, стверджено, що їхня інтеграція є не просто бажаною, а необхідною для сталого розвитку вищої освіти й суспільства загалом.

Формування естетичної компетентності в студентів закладів вищої освіти через вивчення фахових дисциплін покликане створити культурно освічену та творчу молодь, здатну до аналізу, розуміння й цінування розмаїття мистецьких витворів і культурних усталених правил. Реалізування означеного підходу до навчально-пізнавальної діяльності забезпечує в здобувачів освіти прийняття себе як активного учасника культурного життя та спрямоване на їхній особистісний розвиток, формування креативності й фахової компетентності.

Методологію наукового дослідження у процесі формування естетичної компетентності складає комплекс методологічних підходів, серед яких вчені виділяють поліхудожній (Л. Масол, Н. Миропольська, В. Рогозіна, Г. Падалка), М. Лященко), полікультурний (J. Banks, C. Grant, C. Sleeter), компетентнісний (О. Пометун, М. Вишневецька), партисипативний (J. McIntyre-Mills, G. Mokwena, A. Arko-Achemfuor, P. Mabunda, O. Irvin), культурологічний (Г. Балл, Г. Дмитренко, Н. Колесник), діяльнісний (J. Dewey, О. Біла), особистісно орієнтований (C. Rogers, І. Зязюн, Н. Ничкало), інтегративно-міждисциплінарний (G. Hegel, А. Кребер, Ю. Олізько) та герменевтичний (H.-G. Gadamer, А. Линенко) підходи. Серед науковців, що вивчають методологічне й дидактичне значення компетентнісного підходу для реалізації освітнього процесу у вищій школі, виділяють дослідження В. Андрущенка, І. Беха, І. Драч, Н. Кічук, В. Лугового та ін.

Актуалізуються дослідження, присвячені формуванню естетичної культури в студентів як майбутніх фахівців, зокрема педагогів (М. Бабков,

М. Вишневецька, С. Лісова, С. Мельничук, А. Микуліна, М. Нечепоренко, В. Папушина, Сіньтін Лю, Тань Сяо, В. Томашевський, В. Ходунова).

Дослідження естетичної компетентності проводили українські дослідники І. Бех, І. Білан, В. Дряпіка, Л. Глазунова, І. Зязюн, А. Карам, В. Кремень, С. Мельничук, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Ясенєв та ін. Проблему формування естетичної компетентності студентів університетів розглядали О. Біда, О. Васюк, С. Горбенко, Н. Гречаник, Т. Кучай, В. Мірошніченко, Р. Сопівник, С. Толочко, А. Чичук та ін. Питання щодо естетичного ставлення студентів університетів до праці піднімали у своїх дослідженнях сучасні українські науковці І. Бех, В. Білан, О. Вознюк, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Крижко, А. Федь та ін.

Всупереч наявності значних наукових досліджень, присвячених аналізу теоретичних і практичних основ формування естетичної компетентності здобувачів освіти, актуалізується низка суперечностей у цьому процесі між:

- вимогами й викликами ХХІ ст. до професійної підготовки майбутніх фахівців, здатних до інноваційного вирішення проблем, сприйняття професійних завдань з ширшої культурної й етично-естетичної перспективи, інтеграції художніх елементів у майбутню фахову практику, і наявними знаннями, уміннями й навичками випускників у сфері естетики;

- функціонуванням естетичної освіти в університетському контексті як ізольованого набору навичок щодо сфери мистецтва та необхідністю її широкого сприймання як сукупності диспозицій, перцептивних навичок і рефлексивних практик для безпосереднього перетворення на професійну поведінку та прийняття рішень;

- завданнями естетичної освіти щодо зміцнення творчих когнітивних процесів, дивергентного мислення, аналогічних міркувань, здатності переосмислювати фахові проблеми, що лежать в основі професійних інновацій, і відсутністю теоретичного й практичного обґрунтування відповідної методики.

Актуальність проблеми дослідження, її теоретична й практична значущість, необхідність розв'язання виявлених суперечностей зумовили вибір

теми дослідження: «**Формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін**».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України за темою «Теоретико-методичні основи навчально-виховної роботи у природоохоронних та аграрних вищих навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0115U003561).

Тему дисертаційного дослідження затверджено (протокол № 5 від 21.12.2022 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін.

Завдання дисертаційного дослідження:

1. Уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження, а саме сутність понять «естетична компетентність», «естетична компетентність студентів університетів», «формування естетичної компетентності студентів університетів»; схарактеризувати структуру естетичної компетентності студентів університетів.

2. Описати принципи естетичної компетентності та обґрунтувати педагогічні умови її формування в майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін.

3. Розробити модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін.

4. Конкретизувати критерії, показники, схарактеризувати рівні естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін.

5. Розробити методику формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін та експериментально перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження – формування естетичної компетентності студентів університетів.

Предмет дослідження – формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін.

У процесі вирішення поставлених завдань на різних етапах виконання дисертаційної роботи, що забезпечили досягнення мети, використовувалися такі **методи** дослідження:

теоретичні: абстрагування, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення і систематизація педагогічної, психологічної, науково-методичної літератури; дефінітивного аналізу тезаурусу педагогічної проблеми; контент-аналіз освітніх програм, методичних, інструктивних матеріалів, які використовуються у фаховій підготовці майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін;

емпіричні: організація спостереження за об'єктом дослідження, інтерв'ю, опитування, тести та анкети. Проведення інтерв'ю з викладачами ЗВО для дослідження специфіки естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін. Здійснення педагогічного експерименту для отримання даних щодо результативності розробленої методики формування естетичної компетентності;

математичні та статистичні: ранжування (зростання/спадання показників), реєстрування (оброблення, кількісний і якісний аналіз отриманих даних, їхній аналіз), описова статистика, критерій узгодження Пірсона χ^2 ;

графічних: представлення результатів дослідження через графіки, гістограми, діаграми, таблиці, наочне та порівняльне аналізування отриманих експериментальних даних.

Експериментальна база та організація дослідження.

Експериментальне дослідження проводилося в період із 2022 до 2025 р. на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Глухівського національного університету імені Олександра Довженка. Формувальний етап експериментального дослідження налічував 148 студентів, з них у контрольній групі – 74 студентів у 2023–2025 навчальних роках, та експериментальна група налічувала 74 студентів у 2022–2024 навчальних роках.

Усього в констатувальному й формувальному етапах дослідження брали участь 354 бакалаври спеціальності 015 «Професійна освіта».

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів:

уперше: розроблено та експериментально перевірено методика формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін; обґрунтовано домінуючі педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх педагогів (використання культурного контексту фахових дисциплін; використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін; наочність і мультимедійність освітнього контенту; використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання; співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову); окреслено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, діяльнісно-поведінковий, емоційно-рефлексивний), рівні (низький, середній, достатній і високий) та показники сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів; побудовано модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, що включає концептуальний, змістово-діяльнісний та оціночно-результативний взаємопов'язані структурні блоки;

уточнено: зміст сутності поняття «естетична компетентність студентів університетів» як професійна якість, що є складною інтегративною характеристикою та включає в себе здатність індивіда реалізовувати свій

естетичний потенціал у професійній і суспільній сфері. Вона формується через естетичне виховання, навчання й практичну діяльність, спрямовану на створення та сприйняття краси; характеризується здатністю молодого людини реалізовувати свій естетичний потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості) на практиці та поняття «формування естетичної компетентності студентів університетів», як цілеспрямованого і системного педагогічного процесу, спрямованого на розвиток у майбутніх фахівців здатності сприймати, оцінювати й творити естетичні цінності, інтегрувати їх у професійну діяльність та особистісний світогляд;

удосконалено: зміст та організацію освітнього процесу формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін;

подальшого розвитку дістали: теоретичні засади і практичні аспекти методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в упровадженні в освітній процес університетів методики реалізації педагогічних умов під час формування естетичної компетентності студентів у процесі вивчення фахових дисциплін, зокрема форми (проблемні лекції, міждисциплінарні мінілекції, онлайн-лекції, лекції-дискусії з візуальною аналітикою, інтерактивні заняття, рольові та ділові ігри, міждисциплінарні практикуми, творчі курси; самостійна креативна робота, інтерв'ю-самопрезентація, гостьові майстер-класи, міждисциплінарний хаб, інтерактивний хакатон, фестиваль освітнього відео), методи (творчі, проблемно-пошукові методи, кейс-метод, діалог-кейс, мультимедійний кейс, кейс-симуляція, «мозковий штурм», робота в групах, робота в парах, індивідуальні есе, рефлексія, сторітелінг, драматизація, візуальне моделювання, відеовізитівка, фотоколаж, аудіовізуальний монтаж), технології (проектна, проблемного навчання, тренінгова, контекстова, імітаційно-ігрова, інтерактивні), засоби (інтернет-ресурси, мультимедіа, онлайн-платформи,

візуальні постери, ментальні карти, візуальні колажі, інфографіка, віртуальні екскурсії, відеоматеріали (фільми, анімація, відеоролики, віртуальні тури, 3D-моделі, мультимедійні презентації), візуальні симуляції, AR/VR-застосунки, онлайн-дизайн редактори, засоби цифрового мистецтва (графіка, диджиталарт, фотоколаж), відеоінструкція; анімаційна лекція; артпрезентація; навчальний комікс; подкаст з візуальним супроводом, інфографіка, скрайбінг, мультиплікація, відеоесе, кліп, сторіборд відео тощо).

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного університету біоресурсів і природокористування України (акт про впровадження від 21.08.2025 р.), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 2716/01-50/02 від 26.08.2025 р.), Глухівського національного університету імені Олександра Довженка (довідка № 1506 від 16.09.2025 р.), Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (довідка № 01-12/504 від 02.09.2025 р.)

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на міжнародних науково-практичних конференціях: Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні соціокультурні трансформації: медіа, мова, комунікації» (м. Київ, 2024 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Україна та світ в умовах російської збройної інтервенції» (м. Київ, 2024 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку» (м. Київ, 2025 р.); Міжнародна науково-практична конференція «The 1st International Scientific and Practical Conference Scientific Research: Emerging Theories and Practical Breakthroughs» (Edinburgh, Scotland, 2025); Міжнародна конференція «International Symposium on International Education, Technology and Management» (West Covina, California 2023).

Публікації. Отримані результати дослідження були оприлюднені в 10 наукових працях (6 одноосібних), з яких 4 статті у фахових виданнях

України, 1 стаття у виданні, включеному до міжнародної наукометричної бази даних Web of Science Core Collection, 5 тез і матеріалів конференцій.

Структура дисертації складається зі вступу, трьох розділів, висновків, загального висновку, списку використаних джерел (167), додатків розміщених на 35 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 219 сторінок та містить 11 таблиць і 14 рисунків.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТІВ У ПРОЦЕСІ
ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН [

1.1. Формування естетичної компетентності студентів університетів як філософська і психолого-педагогічна проблема в світовій педагогічній думці

Естетика є важливою галуззю знань, дослідження якої пов'язані з емоційно-чуттєвим сприйманням дійсності, діяльністю, заснованою на уявленні про красу, а також її результатами, зокрема з мистецтвом. Її вивчення ототожнене із загальними законами розвою мистецтва й різноманіттям естетичних взаємин людини й світу, охопленням природи, соціуму, особистості та її діяльності, життєвими сферами: професійно-виробничою, науково-пізнавальною, суспільно-політичною, сімейно-побутовою і дозвіллям.

Вивчення естетики сприяє формуванню естетичної свідомості, розвиває уяву, фантазію, художньо-образне мислення, а також потребу сприймати красу й отримувати від неї насолоду. Це важливо для формування естетичної компетентності, яка передбачає розвиток можливостей індивіда захоплюватися красою явищ, процесів і предметів, а також змінювати їх та створювати нові естетичні об'єкти.

Завдяки естетичній взаємодії з навколишнім світом розвивається здатність відчуття естетичної насолоди від процесу діяльності. На її основі формується естетична компетентність здобувачів освіти, що в ролі м'якої навички постає в майбутніх фахівців різних галузей. Означена компетентність пов'язані з умінням з опанування, оцінювання й розуміння мистецтва, формування певних стандартів естетичної поведінки.

Естетика здійснює аналіз найзагальніших характеристик, притаманних естетичним предметам і явищам дійсності, таким як прекрасне і потворне,

піднесене і низьке, трагічне і комічне тощо. Вона досліджує природу виникнення означених категорій у свідомості людини, їхнє віддзеркалення в естетичних сприйманнях, баченнях, візрях, ученнях і судженнях, естетичних цінностях [42].

Досліджуючи загальні закономірності розвою мистецтва й процес художнього творіння, естетика пов'язана із суб'єктами новаторства, геніальності та сприймання (художниками, публікою, виконавцями, критиками), об'єктами мистецтва, засобами, процесами й результатами естетичної практики. Завдяки цьому здобувачами освіти краще усвідомлюється процес створення прекрасного в житті і його сприйняття й усвідомлення.

Аналізування художньої творчості важливе для усвідомлення ціннісного підходу до сприймання результатів освоєння людиною дійсності за законами краси. Одне із завдань естетики – дослідження закономірностей творчо-перетворювальної діяльності соціуму й естетичного сприйняття її особистістю.

Водночас, очевидно, що існують певні взаємозв'язки між педагогікою й естетикою. Слід зазначити, однак, що кожна із цих наукових дисциплін використовує особливий підхід до питання естетичного виховання. Педагогіка – це галузь освіти, яка зосереджується на конкретних формах і методах естетичного виховання, тоді як естетика є філософською основою цього процесу. Видається, що естетика є основою для формулювання освітньої стратегії та педагогічних підходів, які зі свого боку впливають на тактику, що застосовується в різних сферах включно з повсякденним життям, професійною діяльністю та оцінкою художніх творів [99].

Проблема естетичного виховання дітей і молоді хвилювала вчених упродовж усього періоду розвитку культури. Досліджувалася сутність прекрасного, вивчалася сприймання його особистістю, простежувалася значущість у формуванні людської свідомості і чуттєвої сфери.

Це питання було загадкою для стародавніх мислителів, які у своєму прагненні до краси й досконалості не могли цього уникнути. В епоху космологізму, яка тривала до V століття до н. е., поняття краси сприймалося

крізь призму гармонії космосу. Згодом громадська думка почала визнавати, що джерелом краси є не лише природа, а й людська творчість. Сократа вважають одним із найперших прихильників цієї філософії, він сповідував концепцію «калокагатії», що перекладається як об'єднання краси й чесноти. Ця концепція згодом лягла в основу незмінної теми мистецтва та освіти, яка підкреслює взаємозв'язок між естетичною цінністю і практичним застосуванням. Відомий афоризм Сократа «Пізнай самого себе» можна розглядати в ролі передвісника поняття естетичної освіти та її основного принципу самопізнання та самовдосконалення [144].

Платон наголошував на використанні мистецтва для виховання духу громадян, досліджуючи природу сприйняття прекрасного та естетичної культури. Він уважав, що вплив мистецтва формує естетичний світ підростаючої особистості [110]. Аристотель, розмежовуючи науку і мистецтво, наголошував, що історик осмислює те, що дійсно відбувалося, а поет – те, що могло б відбутися. На його думку, мистецтво є найефективнішим засобом виховання естетичної культури і почуттів [4].

Х. Вівесом, іспанським філософом, гуманістом і педагогом, розроблено комплексну модель естетичного виховання, що інтегрує сфери педагогіки й етики. Він концептуалізував педагогіку як наукову дисципліну, що охоплює всебічну освіту особистості, засновану на поступовому розвитку вроджених здібностей [149]. Я. Коменський пропонував удосконалювати в здобувачів освіти музичні уміння й почуття прекрасного завдяки природі [3]. К. Ушинський акцентував увагу на залежності успішності дитини від рівня усвідомленості вихователями сутності прекрасного. Він визначав велику роль художньої літератури й усної народної творчості для збагачення естетичних вражень дітей [129].

Питання формування й розвитку естетичних здібностей і навичок у молодого покоління, виховання почуття краси й ціннісного погляду на реальність і мистецтво, опанування механізмів охорони та збагачення своїх обдарувань, оптимальних зразків соціокультурного досвіду залишається

актуальним та відкритим у сфері наукових досліджень як світової, так і національної педагогічної думки [100].

Будь-який етнос, нація, держава, що прагнуть відродження й розквіту, визначаються з формацією особистості, що найкраще реалізує ці цільопокладання. Відповідальне, важливе суспільно-творче завдання творення особистості покладають на систему освіти, а відтак і заклади вищої освіти (ЗВО).

Зі здобуттям Україною незалежності система освіти постійно реформується, відповідно розширюється наукове бачення подальшого розвитку соціокультурної сфери людської діяльності. Фундаментальний освітній документ, а саме Закон України «Про вищу освіту», передбачає інтеграцію вітчизняної вищої освіти у світову систему ЗВО різних рівнів акредитації як одну з першочергових освітніх цілей. Отже, очевидно, що обговорюваний нормативний документ устанавлює вектор розвитку Європейського простору вищої освіти, зокрема в розділі XIII, який присвячений державній політиці та основним напрямам міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти. Він наголошує на активній взаємодії з міжнародною педагогічною спільнотою в питаннях обміну досвідом, упровадження перспективних педагогічних інновацій, орієнтованих на розвиток освітніх систем, забезпечення доступу до якісної вищої освіти через мобільність випускників вищих навчальних закладів на ринку праці, упровадження гнучких освітніх програм та інформаційних технологій навчання відповідно до вимог світового освітнього простору [47].

Соціально-економічне замовлення суспільства до сучасної системи вітчизняної освіти вимагає формування особистості нової формації. Провідні законодавчі акти: Закон України «Про вищу освіту», Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України, Указ президента України Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року, Указ президента України Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року, Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Указ президента України Про Національну доктрину розвитку освіти – визначають необхідну

національно-освітню модель молодого громадянина.

Законодавчі акти наголошують на необхідності всебічного розвитку особистості включно з її талантами, інтелектуальними, творчими та фізичними здібностями. Вони також стосуються формування цінностей, необхідних для виховання відповідальних громадян, здатних до свідомого соціального вибору, конкурентоспроможності та спрямування своєї діяльності на благо соціуму [47; 48; 72; 115; 116; 118].

Аналіз зазначених законодавчих актів ілюструє зміст соціального замовлення держави на кваліфікованого компетентного фахівця, який є особистістю-носієм високої моральності, духовності, культури, здатним перетворювати світ, керуючись принципом гуманізації та пріоритетом загальнолюдських цінностей.

Провідні законодавчі акти містять вимоги до такої організації освітнього процесу, за якої студенти університетів – майбутні фахівці – матимуть змогу отримання інноваційного рівня розвитку й виховання особистості. Відповідно й суспільство, що складатиметься з таких особистостей, зможе консолідувати та поєднати людей з метою, спрямованою на критично важливе комплексне відновлення країни (економічне, фінансове, фізичне), а особливо – на духовне відродження нації.

Поняття «естетика», «компетентність», «студентство», «заклад вищої освіти» набувають особливого значення в надскладний для країни період і пов'язуються з перспективним цілепокладанням державного замовлення.

За вищою школою закріплюється важлива місія – зміцнення економічних і моральних засад суспільства через освітній процес. Держава не випадково найбільші очікування пов'язує з молоддю. Саме вона має стати визначальною силою у відбудові країни. Від якісної підготовки теперішнього студентства залежать якісні характеристики завтрашнього українського суспільства і світової спільноти загалом.

Держава продовжує розвиток гуманістично-орієнтованої системи освіти й наголошує на зміні ціннісних підходів до формування особистості майбутнього

фахівця [36]. Професійна компетентність, мобільність, адаптивність до виробничих і соціальних вимог, високий ступінь творчої активності й загальнокультурний розвиток молоді особистості стають пріоритетними завданнями освітньої системи [50]. Державою наголошено і на нових, особливих вимогах як до української системи освіти загалом, так і до ЗВО, а саме: тотальному перегляді наявного педагогічного досвіду, усебічного наукового переосмислення історії, культури, теорії та практики вітчизняної й закордонної педагогіки; з'являється простір для наукових пошуків, досліджень, дискусій, результатом яких має стати реалізація соціального замовлення держави й інтеграція України у світовий простір.

К. Маркс, німецький мислитель, багато міркував про естетичну діяльність людини, підкреслюючи, що прагнення людини до краси сприяє прогресові суспільства. Основна мотивація для людей брати участь у різноманітних видах діяльності в суспільстві з'являється від задоволення власних потреб, а задоволення їхніх естетичних потреб стає внутрішньою рушійною силою для пошуку, оцінки та створення краси. Естетичні здібності – це поведінкові й пізнавальні здібності, які потрібні людям в естетичній діяльності, це комплексні здібності, що складаються із чотирьох рівнів когнітивних здібностей: розуму, емоцій, уяви й почуттів, а також їхнього чуття, що кується в досвіді. Естетика складається з трьох основних когнітивних процесів: сприйняття, пізнання й переосмислення, тому естетичні здібності повинні базуватися принаймні на цих трьох ланках [84].

Незалежно від того, чи є естетика вродженою якістю особистості, німецький філософ І. Кант уважав, що навіть за вродженої основи естетичні здібності потребують практики й культивування на досвіді. Для формування естетичних здібностей необхідно стимулювати природні естетичні задатки людей через належне пізнання, щоб вони могли глибше розуміти та відчувати задоволення від краси [157].

Виховання людини з усебічним і гармонійним розвитком особистості – стрижень педагогічних ідей педагога-практика і теоретика освіти

В. Сухомлинського, який відстоював гармонію і єдність моралі, розуму, тіла, краси і праці. У системі його педагогічних ідей естетичне виховання відіграє надзвичайно важливу роль. Він підкреслював: «Без естетичного виховання немає повного виховання». Естетичне виховання – це виховання в учнів правильних естетичних поглядів, уміння відчувати, цінувати й творити красу, тобто формувати естетичні здібності, це емоційне виховання, яке виховує людей відповідно до стандартів краси [130].

Американські соціологи Г. Кан та А. Вінер 1968 р. опублікували працю «Рік 2000», де змалювали суспільство майбутнього. У цьому суспільстві (постіндустріальному) передбачалося зростання рівня доходів на душу населення, переважання соціальних мотивів виробництва, зменшення конкуренції, високий рівень досягнень комп'ютеризації суспільства тощо. Уявлялося, що постіндустріальний світ буде світом великих подорожей і контактів, і це забезпечить зменшення відмінностей між його народами, а культура стане засобом боротьби з різними соціальними проблемами. Мистецтво займе центральне місце в житті людини цифрового суспільства й спонукатиме її до пошуків своєї індивідуальності на противагу стандартизації життя в цифровому суспільстві, а естетичне виховання особистості буде все більш значущим [71].

У науковому доробку вченого І. Зязюна ґрунтовно розглянуто взаємовідношення естетики й етики в педагогічній діяльності. Дослідником зацентровано увагу на взаємозв'язку етичних та естетичних чинників у межах освітнього процесу, обґрунтовуючи новітні підходи до осмислення педагогічної практики крізь призму морально-естетичних засад [47]. Зусилля вченого спрямовувалися на розроблення концепції «соціокультурного проектування естетичного досвіду» в площині професійної діяльності педагога. Естетичний досвід розглядається ним у ролі невід'ємної складової педагогічної майстерності, котрий формується під впливом соціокультурного контексту та реалізується через зміст і форми навчально-пізнавальної діяльності. Представлені ідеї створюють теоретичне підґрунтя для осмислення естетичного

виміру освіти та його цінності для професійного становлення вчителя [48].

Академіком В. Кременем досліджено значення особистості в ролі ініціативного суб'єкта перетворення світу відповідно до уявлень про досконале й інноваційні підходи до організації самої творчої діяльності. Вивчено співвіднесеність модернізації й розвитку креативного потенціалу особистості з механізмами втілення в освітнє середовище. Особливої уваги, на думку автора, заслуговує усвідомлення ролі мистецької діяльності у формуванні талановитої особистості. До того ж учений наукові дослідження поєднав з розробленням ефективних методик та ідей для заохочення розвитку креативних здібностей здобувачів освіти в процесі навчально-пізнавальної діяльності [70].

Естетична освіта молоді є важливим компонентом соціальної системи суспільства. Сучасна освіта, реагуючи на вимоги ринку праці, обов'язково має забезпечувати розвиток естетичної компетентності здобувачів вищої освіти. Власне естетична компетентність спонукає студента до саморозвитку й удосконалення в професії, творчого підходу до обраної діяльності, нестандартних рішень, новацій, успішності. Вона є однією із значущих цілей навчання.

Дослідниця О. Отич презентує концептуальні підходи до розуміння мистецької освіти як невід'ємної складової системи неперервної професійної освіти. Авторка звертає увагу на інтегративний характер мистецької складової у процесі професійної підготовки, розглядаючи її як засіб формування естетичної культури, духовних цінностей і творчого потенціалу особистості. У праці простежується взаємозв'язок між мистецькою освітою та загальнопедагогічними процесами, обґрунтовується необхідність міждисциплінарного підходу в підготовці майбутніх фахівців. Виняткову увагу приділено значенню художньо-естетичного компоненту як чинника гармонійного розвитку особистості в умовах сучасної системи професійної освіти [101].

На думку Лю Сін'ятін, естетична культура, як частина загальної культури особистості, уможлиблює розвиток духовних цінностей, моральних якостей і

творчого потенціалу студентів, допомагаючи їм стати цілісними культурними особистостями, спроможними сприймати й активно творити красу навколо себе [122], отже, сприяє формуванню естетичної компетентності.

З огляду на вищесказане витлумачуємо професійну компетентність у ролі системи знань, умінь, навичок і компетентностей певного фаху для забезпечення майбутньої професійної діяльності, реалізування здобувачів освіти на практиці. Естетичну ж компетентність вважаємо складовою частиною естетичної культури особистості.

Досліджуючи поняття «естетична компетентність», необхідно виходити з двох його складників – «компетентність» та «естетика».

Пошуки визначення поняття «компетентність» виявляють принаймні три іноземні терміни, схожі за звучанням, але дещо різні за сутністю. В англійській мові існує термін «competency», що означає здатність забезпечення життєвих потреб, достатньої кваліфікації фахівця [6]. У латинській мові побутує два терміни: компетенція («competentia, від competo – взаємно прагну, відповідаю, підходжу) – коло повноважень будь-якої організації, установи або особи; коло питань, у яких дана особа має певні повноваження, знання, досвід; компетентність (competens, від competentis) – належний, відповідний) означає поінформованість, обізнаність, авторитетність» [53, с. 282].

Для розмежування цих термінів пропонується загалом уважати, що поняття «компетенція» більше розкриває внутрішні якості й характеристики особистості, а «компетентність» переважно пов'язана з особливостями її поведінки [1, с. 294].

В українській психолого-педагогічній думці визначенню сутності понять «компетентність», «компетенція» присвячені роботи Н. Бібік, І. Драч, І. Зязюна, О. Пометун, О. Савченко, О. Топузова та ін. [12; 38; 48; 111; 121; 124].

Очевидно, що наукові розвідки щодо понять «компетенція», «компетентність» ще тривають. Тож у межах нашого дослідження зосередимося на терміні «компетентність» та візьмемо за основу його визначення Законом України «Про вищу освіту» у Ст. 1, п. 13: «Компетентність

– здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей» [114].

Висвітлюючи поняття «компетентність» варто відзначити, що сучасний перегляд вимог до підготовки молодого покоління в європейському просторі став одним з пріоритетних напрямів оновлення освіти й зумовив упровадження компетентнісного підходу в систему загальної освіти.

У країнах Європейського Союзу активне використання компетентнісного підходу пов'язане з формуванням класифікаційних вимог, освітньо-професійними програмами, освітньо-кваліфікаційними характеристиками різних освітніх/освітньо-наукових рівнів.

Серед науковців, що вивчають методологічне й дидактичне значення компетентнісного підходу для реалізації освітнього процесу у вищій школі, виділяють дослідження В. Андрущенка, І. Беха, І. Драч, Н. Кічук, В. Лугового та ін. [2; 9; 10; 62; 78]. Автори стверджують, що компетентнісний підхід дозволяє більш адекватно виявляти результативність освітнього процесу, повніше оцінювати теоретичну й практичну підготовку майбутніх фахівців.

Концепцію компетентнісного підходу в освіті ототожнено з формуванням замовника освітніх послуг як фахівця, здатного до адаптації відповідно до ситуацій завдяки комплексному освоєнню знань і способів практичної діяльності. Результатом має стати сформована особистість, успішна в основних царинах особистої й соціально-державної діяльності. Означена парадигма є основою для створення сучасних освітніх стандартів мистецької галузі й методологічними засадами новітніх наукових досліджень у галузі педагогіки й мистецтвознавства [54].

Другим утворюючим поняттям у дослідженні поняття «естетична компетентність» є термін «естетика».

Дослівно естетика (від грец. *aishetikos* – те, що має відношення до чуттєвого сприйняття, від *aisthēta* – відчутні речі та *aisthanesthai* – пізнавати) – наука про становлення й розвиток чуттєвої культури людства [41, с. 7].

Уважається, що німецький філософ епохи Просвітництва О. Баумгартен запровадив цей термін XVIII ст. як назву для дисципліни, мета якої дослідити досконалість почуттєвого пізнання та досягнути мистецтво прекрасно мислити.

У загальному розумінні естетика – це філософська наука, яка вивчає природу (функції, загальні закони і закономірності) естетичної свідомості (діяльності людини і суспільства, буття), наука про прекрасне, теорія прекрасного і мистецтва [42; 78].

Термін «естетика» окреслює певний єдиний принцип, узагальнюючу чуттєво-виразну якість і творів мистецтва, і феноменів природи, предметів повсякденного вжитку. Цей принцип показує єдність у будові явищ і предметів, здатних відображати почуття емоційного хвилювання, підйому, безкорисливого милування [166].

На думку авторів М. Колеснікова, О. Колеснікової та В. Лозового, «естетика – це наука про естетичне в дійсності, про сутність і закони естетичної свідомості, пізнання і естетичну діяльність людини, наука про загальні закони розвитку мистецтва» [42, с. 8]. Вивчення ціннісного ставлення до явищ буття є центральним предметом цієї науки. Явища буття можна класифікувати таким чином: прекрасне, потворне, сатиричне, гумористичне, трагічне, комічне й піднесене. Процес естетичного сприйняття та переживання полегшується сенсорними знаннями людини про довкілля та його різні естетичні властивості, включаючи явища та об'єкти, такі як квіти, величні будівлі та нові технічні об'єкти (наприклад, комп'ютери, гаджети, машини та роботи) [40, с. 5–7].

Сучасна естетика вивчає сферу естетичного ставлення людини до світу, вивчає й узагальнює світовий художній досвід. Головною її метою є філософське освоєння мистецтва, а також формулювання критичних суджень щодо художніх творів. Основним фокусом цієї науки є феномен краси та унікальна сфера мистецтва, що виникають як наслідок художніх і творчих зусиль людства [40; 41; 42; 72; 78; 143].

На переконання дослідника В. Томашевського, гармонійне освітнє середовище сприяє розвиткові емоційної сфери здобувача освіти, його

здатності відчувати прекрасне, що формує глибинні зміни у внутрішньому світі особистості та підкреслює важливість естетичного виховання у ЗВО. Застосування інтерактивних методик, зокрема, проєктно-орієнтованого навчання, візуально-комунікативних та мистецьких практик, активізує критичне мислення і сприяє творчій самореалізації здобувачів освіти. Сучасний студент має засвоювати знання, виступати активним творцем нових ідей, формуючи індивідуальні естетичні підходи до вирішення професійних завдань [136].

Естетика – це наукове вивчення неутилітарного, споглядального або творчого ставлення особистості до реальності. Вона охоплює специфічний досвід опанування реальності, який характеризується глибоким відчуттям зв'язку або близькості з предметом дослідження. Цей процес часто призводить до стану емоційного й духовного піднесення, який часто описують як ейфорію, що характеризується відчуттям глибокого задоволення. Обговорюване явище можна описати як стан невимовної радості й духовного задоволення. Він характеризується повною гармонією особистості із Всесвітом, її органічною причетністю до нього та єдністю духовних і матеріальних основ. Особистість вважається невіддільною від Всесвіту, а точніше від його духовної першопричини – Бога. У сучасній науковій літературі термін «естетика» використовується в різному значенні, зокрема для позначення естетичної складової культури та її естетичних елементів. У цьому сенсі обговорення охоплює естетичні виміри різних видів діяльності, включаючи церковні обряди, спортивні заходи, військові ритуали й конкретні об'єкти [43].

Сінгтін Лю переконує, що в естетичному реалізуються громадські і природні своєрідності предмета у взаємозв'язку з практичною діяльністю людства, у значенні для людського роду [122].

На думку Тань Сяо, виразником естетичного є не що інше, як форма в найширшому сенсі слова, тобто як оформлення, організація, структурування хаосу. У такому визначенні доцільна інтерпретація не лише естетичності автомобіля, квітки чи людини, але й її поведінки, творчості і спілкування,

естетичність всесвіту, його законів, емоцій і мови, морального закону та зоряного неба [130].

Дослідники, характеризуючи особливості формування естетичної компетентності студентів, називають естетику методологічною основою виховання естетичної компетентності особистості майбутніх фахівців [55].

Вивчення предметів/дисциплін естетичного циклу сприяє розвитку естетичної свідомості й формуванню потреби бачити прекрасне в навколишній дійсності, отримувати від цього естетичну насолоду й наснагу [78, с. 4–6].

На основі здійсненого аналізу понять «компетентність» та «естетика» дослідимо важливий у контексті дослідження термін «естетична компетентність».

Дослідження естетичної компетентності проводили українські дослідники І. Бех, І. Білан, В. Дряпіка, Л. Глазунова, І. Зязюн, А. Карам В. Кремень, С. Мельничук, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Ясенєв та ін. [9; 10; 15; 26; 27; 46; 47; 48; 54; 55; 70; 86; 89; 148]. Ці вчені активно займаються дослідженнями в галузі мистецької освіти та естетичного виховання, присвячують їх формуванню естетичної компетентності студентів університетів.

За дослідженнями Л. Масол, естетична компетентність – це «інтегральний духовно-естетичний феномен». Естетична компетентність виявляється в таких характеристиках особистості:

- бажання та здатність особистості мобілізувати особисті ресурси є надзвичайно важливими. Ці ресурси організовані в систему художніх знань, навичок, ставлень, здібностей і якостей. Означена система необхідна для ефективного вирішення художніх завдань у типових і нестандартних ситуаціях;

- процес побудови власної траєкторії життєвої творчості має першорядне значення;

- здатність освоювати естетичні параметри, що визначають різні сфери життя, є ключовою спроможністю.

На думку дослідниці, означений феномен віддзеркалює сутнісні характеристики естетичного ставлення особистості до навколишньої дійсності.

Найефективніше естетична компетентність формується під час здійснення мистецької діяльності [87, с. 6].

У дослідженнях А. Карама естетична компетентність визначається як «інтегральне особистісне утворення, яке характеризується здатністю особистості сприймати, оцінювати та усвідомлювати прекрасне в повсякденній життєдіяльності, природі, мистецтві та сприяє можливості естетично освоювати дійсність за законами краси, готовність до якісної педагогічної та художньої діяльності» [55, с. 38].

Українськими вченими проведено аналіз формування естетичної компетентності у фахівців різних професій. Низка праць стосується підготовки педагогів для подальшого формування естетичної компетентності здобувачів освіти. Так, В. Аторіна [5], В. Рожнова [119] та М. Чернявська [142] пов'язали дослідження із розвитком естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, Д. Боклах із теоретичними аспектами формування естетичної компетентності майбутніх учителів англійської мови [17], Л. Глазунова – майбутнього вчителя-філолога засобами народознавства [27], Т. Грищенко – майбутніх учителів початкової школи та музики в умовах магістратури [31], О. Зіза – майбутнього вчителя музичного мистецтва [46], А. Карам – майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі університету [55]. Колектив авторів на чолі з С. Калаур [52] та Чжао Жуйсюе [143] зосередився на здійсненні науково-методичного аналізу естетичної компетентності майбутніх педагогів, Т. Койчева, О. Галіцан та Лян Цзе – майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей та музичного мистецтва у професійній підготовці [64; 82].

Наукові пошуки низки дослідників пов'язані з підготовкою фахівців різних професій, а саме: І. Бей – формуванням естетичної компетентності майбутніх журналістів в освітньому процесі фахового коледжу [8], О. Косінової – педагогічною технологією формування естетичної складової професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників [67].

Значущими в контексті здійснюваного дослідження є результати наукових пошуків Т. Козак щодо формування художньо-естетичної компетентності студентів у вищих закладах освіти України [63], В. Мірошніченко та Р. Сопівника – педагогічної технології формування естетичної компетентності студентів у процесі навчання фахових дисциплін [91], О. Ясенєва – формування художньо-естетичних компетентностей у студентів-художників у процесі навчання в ЗВО [148].

У напрацюваннях із вивчення й формування естетичної компетентності учителів гуманітарних спеціальностей Т. Койчева, О. Галіцан та Лян Цзе, зокрема, встановлюють кореляцію між естетичною компетентністю та здатністю особистості займатися професійною й педагогічною діяльністю відповідно до принципів естетики. Україй важливо визнати значення, яке вчені надають розумінню категорій естетичного ставлення, до яких належать трагічне і комічне, прекрасне і потворне, піднесене і низьке. Наукова спільнота вважає, що естетична компетентність ґрунтується на динамічному комплексі спеціальних знань і навичок, котрі забезпечують здатність вчителів виконувати свої професійні завдання, керуючись естетичними ідеалами, культурними й гуманістичними цінностями. Реалізація цього комплексу досягається через естетичний смак, естетичну свідомість та естетичну культуру [64, с. 117].

Тісний взаємозв'язок естетичної компетентності й естетичної культури простежується в дослідженнях Ю. Шевченко, С. Дудяги. Вивчаючи питання формування естетичної компетентності й професійної підготовки майбутніх учителів, уважають, що естетична компетентність – це ступінь, рівень опанування естетичною культурою суспільства [144, с. 236].

Окрім того, дослідження присвячені формуванню естетичної культури у студентів юридичних вищих навчальних закладів (М. Бабков [6]), науковим підходам до формування естетичної культури майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі фахової підготовки (М. Вишневецька [23]), естетичній культурі особистості як складовій підготовки майбутнього фахівця в системі професійної освіти (С. Лісова [75]), формуванню естетичної культури майбутніх вчителів (С. Мельничук [89]), розвиткові естетичної культури в майбутніх

педагогів засобами образотворчого мистецтва (А. Микуліна [90]), формуванню естетичної культури студентів класичних університетів (М. Нечепоренко [94]), теоретичним і методичним засадам формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури (В. Папушина [104]), вихованню естетичної культури майбутніх хореографів у позааудиторній діяльності університету (Сіньтін Лю [122]). Тань Сяо науковий пошук зосереджено на аналізі формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в КНР засобами китайської народної опери [130]. Науковець В. Томашевський дослідив теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у ЗВО [136], а В. Ходунова – теорію і методіку виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти [139].

Естетична компетентність формується в процесі виховання. Так, проведене дослідження Л. Глазунової присвячене естетичному вихованню студентської молоді [27], Л. Джигун – естетичному вихованню курсантів Національної академії Прикордонних військ України засобами зарубіжної літератури [33], Ю. Пастухової – художньо-естетичному вихованню студентської молоді в цілісному педагогічному процесі університету [105].

Узагальненню ролі естетичного виховання та естетичної культури в системі духовного розвитку студентів присвятила наукову роботу О. Шумейко [146].

Деякі дослідники спрямовують увагу на інші базові поняття естетики: естетичне світобачення, естетичний світогляд, естетичний смак тощо.

Так, О. Бобир досліджено педагогічні умови формування художньо-естетичного світобачення майбутніх художників у процесі фахової підготовки [16], Т. Потапчук, М. Клепар та В. Мірошніченко – наукові погляди на формування естетичного смаку майбутніх педагогів [113], а В. Стрілько – формування естетичних смаків старшокласників у роботі загальноосвітньої школи [128]. С. Соломаха зосередилася на аналізі художньо-естетичного світогляду в структурі педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін [125], А. Федь – на дослідженні естетичного світу педагога [137]. Х. Цзіншен досліджено педагогічні умови формування естетичного світогляду в майбутніх учителів

образотворчого мистецтва [141].

У більшості наукових джерел за проблематикою теми дослідження естетична компетентність тісно пов'язана з творчістю, креативною діяльністю. Також науковці розглядають естетичну компетентність у контексті художньо-творчої діяльності.

Дослідники О. Марущак, Т. Зузяк та Н. Казьмірчук, досліджуючи проблему формування в майбутніх педагогів художньо-естетичної компетентності засобами декоративно-ужиткового мистецтва, указують на багатовимірність і метаструктуру феномену художньо-естетичної компетентності. Вони визначають її як «здатність створювати власні твори декоративно-ужиткового мистецтва, готовність сприймати здобутки світового та вітчизняного народного мистецтва, що ґрунтується на усвідомленні народної культури та творчості, художньому смаку, мистецьких знаннях та оцінних судженнях» [85, с. 105].

Досліджуючи дефініції поняття «естетична компетентність» у психолого-педагогічній літературі й аналізуючи освітні програми різних українських ЗВО, І. Білан відзначає недостатню увагу до формування естетичної компетентності [15].

У більшості наукових праць ЗВО науковці розглядають як основні соціальні інститути, освітній простір яких забезпечує розвиток і вдосконалення естетичної компетентності, та її інтеграцію в професійну діяльність майбутнього фахівця.

Отже, засвідчені й репрезентовані вище філософські та психолого-педагогічні знання щодо особливостей і сутності формування естетичної компетентності студентів університетів уможливають трактування поняття «естетична компетентність» як здатність до продуктивної фахової діяльності згідно з естетичними законами через забезпечення особистісними й професійними характеристиками. Естетична компетентність набуває сталої чіткої форми завдяки сформованому естетичному смаку, естетичній свідомості, естетичній культурі, творчості і творчій діяльності тощо.

Краса, досконалість і гармонія людини є продуктом діяльності філософських шкіл, наукових колективів, психолого-педагогічних студій, окремих

науковців, котрі одвічно займалися питаннями «створення» естетично розвинених особистостей.

Актуалізується роль художньо-естетичної освіти в процесі формування естетичної компетентності й естетичної культури. Так, В. Бутенко досліджено стан художньо-естетичної освіти молоді та шляхи її модернізації [19], Л. Масол – теорію і практику загальної мистецької освіти [88], О. Отич – мистецьку освіту як складову системи неперервної професійної освіти [101]. Г. Падалка розглянула педагогіку мистецтва, зокрема теорію і методику викладання мистецьких дисциплін [102]. О. Васюк, С. Виговська та О. Сирожко дослідили формування естетичної компетентності здобувачів освіти в аспекті естетичної культури [21]. Науковець Г. Білавич проаналізував художньо-естетичну підготовку майбутніх учителів початкової освіти [14], С. Толочко – естетизацію освітньо-виховного процесу в ЗВО [134], структурні домінанти виховання полікультурної особистості студентів в університетах на засадах естетики (С. Толочко, В. Хомич [135]).

Усебічний розвиток людини полягає в розвої, удосконаленні, узгодженні її потенційних здібностей. Естетичні здібності дають людині змогу отримувати фізичне й розумове задоволення від споглядання творів мистецтва, а естетичне виховання, як важлива частина гуманістичної якісної освіти студентів, сприяє формуванню та розвитку індивідуальної естетичної компетентності.

Ураховуючи вищезазначене, а також з огляду на здобутки науковців та результати власних досліджень сформулюємо основні категорії освітнього процесу у ЗВО на основах естетики з урахуванням попереднього термінологічного представлення

Естетична культура охоплює естетичну свідомість, що виявляється у формуванні ставлення до дійсності крізь призму краси, гармонії й художнього ідеалу. Вона передбачає створення естетичного образу навколишнього світу та його відображення в ціннісних орієнтаціях, потребах, настановах, смаках, поглядах, категоріях і концепціях. Важливим компонентом є також естетична діяльність, що реалізується через особистий естетичний досвід, сформований на основі знань, міркувань, умінь, ерудиції, світогляду. Цей досвід знаходить

застосування в різних сферах життєдіяльності студента – від професійної праці й побуту до комунікації, дозвілля та спорту. Окрему роль відіграє естетичне ставлення до мистецтва та навчально-пізнавального процесу, що виявляється у творчих діях, спрямованих на пізнання й створення естетичних цінностей.

Естетична навчально-пізнавальна діяльність пов'язана з естетичною спрямованістю спілкування й організаторського взаємодіяння між суб'єктами освітнього процесу – студентами й викладачами. Це дії, що розвивають здатність емоційно переживати та оцінювати мистецькі явища, зокрема твори мистецтва, згідно зі сформованими естетичними ідеалами. Значущим стає естетичне вирішення навчальних ситуацій і проблем з паралельним формуванням гнучкого і творчого мислення.

Естетичне виховання – це процес планомірного впливу для забезпечення якісного підвищення рівня естетичної культури особистості. У контексті освітнього процесу у ЗВО – це студент, викладач, академічна група або університетська спільноти загалом. Ця діяльність відбувається впродовж життя й розвитку людини для гармонізації загальноцивілізаційного рівня естетичної культури з її індивідуальним опануванням окремою особистістю. Засоби естетичного виховання ототожнено з працею, природою, побутом, поведінкою, мистецтвом, художньою творчістю, а також естетичним вихованням як системним і цілісним процесом.

Поняття *«естетична компетентність студентів»* окреслюється як інтегрована здатність із розпізнавання, інтерпретації, оцінювання та продукування естетичних цінностей, а також застосовування естетичних принципів в особистому, освітньому й фаховому контекстах. Охоплює, окрім ґрунтовних теоретичних знань у галузі мистецтва, естетики й культурології, ще й практичні вміння й навички для забезпечення здатності до творчого самовираження й належного естетичного аналізу культурно-мистецьких явищ.

Тож естетична компетентність має важливе значення для становлення студентів університетів з різних точок зору, а саме: розвитку особистості,

підвищення якості освіти, підготовки до культурного життя, розвитку творчих здібностей. Деталізуємо означене в наступній частині роботи.

1. Розвиток особистості. Формування естетичної компетентності сприяє розвитку емоційної й інтелектуальної сфер студентів. Вона допомагає їм розширювати свої знання про різні аспекти культури, розвивати естетичне сприйняття світу, а також виховувати в собі чуття краси й гармонії.

2. Підвищення якості освіти. Осмислення естетичних принципів і аналіз творів мистецтва забезпечують глибше розуміння навчальних дисциплін, зокрема гуманітарних і мистецьких. Це допомагає кращому освоєнню навчального матеріалу і розвитку креативного мислення.

3. Підготовка до культурного життя. Естетична компетентність забезпечує формування культурної свідомості й активну участь студентів у культурному житті суспільства. Вона допомагає здобувачам освіти розвинути глибше розуміння й оцінку різноманітних мистецьких і культурних проявів.

4. Розвиток творчих здібностей. Естетична компетентність уможливорює розвиток творчих здібностей здобувачів освіти, забезпечує їхнє самовираження через різні види мистецтва. Сприяє в розкритті творчого потенціалу студентів та віднайденні й формуванні власного стилю самовираження.

Отже, естетична компетентність включає здатність індивіда розуміти, цінувати та творити естетичні об'єкти, а також захоплюватися красою явищ, процесів і предметів, формується в процесі естетичного виховання й діяльності, спрямованої на створення краси.

Складники естетичної компетентності студента, на нашу думку, ототожнено з естетичним сприйняттям, естетичним оцінюванням, естетичним самовираженням, естетичними знаннями й навичками, естетичним досвідом.

1. *Естетичне сприйняття* є здатністю щодо чутливого реагування на сприйняття естетичних якостей об'єктів і явищ навколишнього світу, розпізнавання краси, гармонії й символіки в різних формах буття. Воно пов'язане зі специфікою видів мистецтва та усвідомленням їхньої художньо-творчої вартості.

2. *Естетичне оцінювання* передбачає формування здатності аналізу, інтерпретації, критичного оцінювання естетичних проявів у творах мистецтва, культурі поведінки, способів мислення і дій. Цей процес передбачає використання естетичних критеріїв та усвідомлення мистецьких стандартів для прийняття обґрунтованих естетичних суджень.

3. *Естетичне самовираження* визначається як здатність з передачі власних естетичних ідей, емоцій і внутрішнього світу через художню творчість. Це явище може проявлятися в різних мистецьких дисциплінах, включно із живописом, музикою, літературою, театром, однак не обмежуватися ними. Фахові дисципліни професійної підготовки також можуть відігравати значну роль у розвитку унікального творчого стилю та ідентичності людини.

4. *Естетичні знання* ототожнено із системою уявлень і фактичною обізнаністю з базових основ: історією й теорією мистецтв, естетикою, художніми напрямками і стилями, культурною спадщиною й сучасними мистецькими тенденціями. Означений складник естетичної компетентності студента сприяє глибшому осмисленню естетичних явищ соціально-культурного прогресу.

5. *Естетичні навички* ототожнено із практичними вміннями із застосування естетичних принципів у різних сферах життя, зокрема і освіті, майбутній професійній діяльності та повсякденному житті. До них належать, зокрема, навички роботи з композицією, кольором, дизайном, дизайнерським мисленням тощо.

6. *Естетичний досвід* визначається як унікальний спосіб взаємодіяння з мистецтвом і культурою для формування індивідуальних естетичних смаків, уподобань і системи цінностей. Він охоплює культурно-мистецькі події, створення мистецьких продуктів, особистий досвід естетичних вражень.

З огляду на здійснений аналіз дефінітивного поля доходимо висновку про значущість естетичної компетентності як складника різностороннього розвитку здобувача освіти, що забезпечує формування духовних цінностей та естетичної культури, слугує запорукою злагодженого життя суспільства. Вона сприяє

досягненню майбутніми фахівцями різних галузей ефективної самореалізації у фаховій діяльності за умови застосування естетичних принципів і стандартів.

Очевидно, що естетична компетентність, яка нами розуміється як інтегрована характеристика особистості щодо сприймання, оцінювання та творення прекрасного, є багатогранною характеристикою, що охоплює цілий комплекс здібностей, знань, умінь і навичок.

Розвиток означеної компетентності сприяє гармонійному розвитку студентів університетів та їхній ефективній соціалізації, тим самим сприяючи загальному благополуччю та успіхові людини як у професійній, так і в особистій сферах, відчуттю щастя та задоволення.

Результати вище означених досліджень представлено в авторських роботах [79; 157].

1.2. Узагальнення досвіду формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін

Формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін є одним із ключових елементів сучасної освіти. Особливої актуальності це питання набуває в контексті професійної підготовки майбутніх фахівців, які володіють не лише вузькоспеціальними знаннями, уміннями й навичками, а й м'якими, зокрема високим рівнем естетичної компетентності й культури, творчою активністю, що забезпечує гармонійний розвиток особистості.

Нинішня освіта вимагає інтегрування теоретичних знань із практичними навичками, емоційним і естетичним досвідом. Особливого значення це набуває в професійній підготовці майбутніх фахівців, які мають демонструвати, окрім міцних знань з відповідних дисциплін навчальних планів, ще й прихильність до відстоювання високих естетичних принципів і наполегливість у цьому процесі.

За умов реформування освіти в Україні значення естетичної компетентності студентів університетів як майбутніх фахівців зростає завдяки

забезпеченню їхнього розвитку креативності, творчого мислення й самовираження.

Формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін є важливим складником сучасної освіти. Актуальність цього питання обумовлена необхідністю підготовки фахівців, здатних володіти професійними знаннями та навичками, до того ж мати сформовані м'які навички, високий рівень естетичної компетентності й культури, що сприяє їхній творчій активності та гармонійному розвитку особистості.

Сучасна система освіти потребує впровадження інтегративних підходів, які поєднують теоретичні знання з практичними навичками й емоційно-естетичним досвідом. Це особливо важливо для підготовки майбутніх фахівців, які повинні бути не тільки професіоналами своєї справи, але й носіями високих естетичних цінностей.

В умовах реформування освіти в Україні значущість естетичної компетентності підвищується, оскільки вона сприяє розвитку креативності, творчого мислення та здатності до самовираження.

З метою узагальнення досвіду формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін звернемося насамперед до робіт, що присвячені формуванню естетичної культури майбутніх фахівців [27; 119], музично-естетичної компетентності [25], художньо-естетичної [120], естетично-професійної [127] та безпосередньо естетичної компетентності [52; 54; 119].

У дисертаційному дослідженні «Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти» В. Томашевський запропонував комплексну програму формування естетичної культури вказаних фахівців під час наукової роботи, навчальних занять, позааудиторної й культуротворчої діяльності. Привертають увагу розроблені автором різновиди змісту естетичної освіти майбутніх дизайнерів: філософський, культурологічний, мистецтвознавчий, професійний, які безпосередньо

відображені в освітніх компонентах. Також дослідник серед інших авторських освітніх компонентів розробив спецкурс «Естетична культура дизайнера». В. Томашевським здійснено ґрунтовний аналіз ефективних методів естетичної освіти, здійснено їхню диференціацію та обґрунтовано доцільність використання інформаційних, сугестивних, діяльнісних і креативних методів освітньо-педагогічного впливу в аспекті формування естетичної культури [136].

З метою успішної реалізації педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури В. Папушиною розроблено методичку поетапного формування естетичної культури, що реалізовано під час викладання фахового освітнього компонента «Історія зарубіжної літератури» й авторського спецкурсу «Естетичні аспекти української і зарубіжної літератури». Методами й технологіями навчання, якими послуговувалася дослідниця, були дискусії, полеміки, діалоги, випереджувальне завдання, виразне читання, декламування, проблемні запитання, евристичні бесіди, презентації дослідницьких завдань, рецензування, «точка зору», «мікрофон», «вільний обмін думками», «літературний крос», «продовж думку», «дерево вирішень», «теоретична скарбниця», «мозковий штурм», «техніка акваріуму», метод «парного порівняння», узаємоперевірка, кейс-метод, брейн-ринг, взаємооцінювання, робота з текстом, літературний квест, технологія сторітелінгу, тренінгові технології тощо [104].

На переконання Т. Грищенко, і нам імпонує ця думка, ефективному формуванню музично-естетичної компетентності майбутніх учителів початкової школи (ОПП «Початкова освіта» за спеціальністю 013 «Початкова освіта» другий (магістерський) рівень вищої освіти) сприяють як обов'язкові освітні компоненти («Філософія освіти і науки», «Професійний імідж фахівця в галузі освіти», «Психологія вищої школи», «Педагогіка вищої школи», «Методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво», «Інноваційні технології професійної підготовки вчителів початкової школи» тощо), так і вибірккові («Історія музичного мистецтва», «Основний музичний інструмент», «Додатковий

музичний інструмент», «Методика навчання музики», «Диригування») компоненти освітньо-професійної програми [31, с. 154].

Т. Грищенко аналізує методи формування музично-естетичної компетентності майбутніх учителів початкової школи й музики в умовах магістратури. Автор визначає поняття «музично-естетичної компетентності» як наявність знань, навичок, емоційно-ціннісних орієнтацій, необхідних у фаховій діяльності вчителя. Для формування музично-естетичної компетентності доцільним вважається використання інтерактивних методів навчання, проєктної діяльності, аудиторних занять і самостійної роботи студентів. Практичні заняття включають роботу з музичними інструментами, аналіз музичних творів, участь у концертних заходах. Автор підтверджує важливість цілісного підходу до формування музично-естетичної компетентності, інтеграції теоретичних знань з практичними навичками й емоційно-естетичним досвідом [31; 32].

О. Зіза розглядає концептуальні засади формування художньо-естетичної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Дослідник наголошує на важливості компетентнісного підходу в сучасній освіті, що відповідає європейським нормам і спрямовується на підготовку фахівців, здатних адаптуватися до новітніх умов. Розмежовуючи поняття «компетентність» і «компетенція», автор розуміє художньо-естетичну компетентність як інтегративне духовно-естетичне явище, що визначається готовністю до застосування особистісних ресурсів в організації освітнього процесу. Це явище спрямоване на гармонійний розвиток естетичної сфери особистості та сприяє вияву творчого потенціалу і креативної активності [46].

Аналіз О. Зізою концептуальних засад компетентнісного підходу в ЗВО до формування художньо-естетичної компетентності вказує на використання інтерактивних методів, проєктної діяльності та практичних занять, відтак формування художньо-естетичної компетентності є комплексним процесом, що потребує глибоких знань у галузі мистецтва, педагогіки та постійного самовдосконалення. Це забезпечує ефективну професійну діяльність майбутніх учителів музичного мистецтва [46].

Г. Сотська вважає, що застосування компетентнісного підходу уможлиблює зміщення акцентів у фаховій підготовці вчителів мистецьких дисциплін, підвищення їхньої здатності інтегрувати фахові знання в соціокультурний контекст [127]. Роль підходу – у подоланні узвичаєних когнітивних орієнтувань у вищій освіті та новому баченні сутності навчально-пізнавальної діяльності, методів і технологій.

Естетично-професійну компетентність авторкою визначено як інтегративну властивість особистості, що включає естетичну, ціннісно-світоглядну, культурно-естетичну, художньо-естетичну, поліхудожню, навчально-пізнавальну й комунікативну компетентності. Авторка звертає увагу на важливість формування поліхудожньої компетентності, яка охоплює всебічне розуміння взаємодії між різними мистецькими дисциплінами, здатність переносити художній образ в іншу модальність і досвід у поліхудожній проєктній діяльності. Це дозволяє майбутнім педагогам розуміти та формулювати художні образи за допомогою різноманітних методологій, що охоплюють звук, пластику, рух, колір, ритм, слово, знак та символ. Методологічна компетентність, на думку дослідниці, важливий компонент професійно-педагогічної компетентності, що пов'язаний з володінням різноманітними методиками навчання. Вона служить для підвищення рівня дидактичної, художньо-методичної підготовки до організації освітнього процесу. Цей аспект сприяє формуванню професійної і художньої культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. У галузі мистецтва під культурно-естетичною компетентністю розуміється усвідомленість, здатність реалізувати свій художньо-естетичний потенціал на практиці та досягнення унікального результату творчої діяльності. Невід'ємною її складовою є набуття культурних, історичних, художньо-естетичних знань, а також розвиток здатності сприймати, аналізувати та інтерпретувати твори мистецтва [127].

Таким чином, Г. Сотська обґрунтовує важливість усебічного розвитку естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва,

використовуючи компетентнісний підхід, що забезпечує інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками й особистісними якостями.

У аспекті нашого дослідження значущим є підхід О. Галіцан, Т. Койчевої, Т. Осипової. Формування естетичної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей, зокрема, включає кілька основних аспектів: акцент на методичному ресурсі естетизації освітнього середовища, адже в дослідженні висвітлено методичні підходи до естетизації освітнього середовища в педагогічних ЗВО в умовах реформування системи освіти України; формування естетичних знань та умінь включає динамічний комплекс спеціальних знань і вмінь, таких як вирішення професійних завдань з урахуванням естетичних ідеалів, культуротворчих і гуманістичних цінностей; практичні методи навчання передбачають застосування педагогічного досвіду й ефективних форм роботи зі студентами для формування естетичної компетентності. У дослідженні згаданих вище авторів описано зміст експериментальної роботи зі студентами різних гуманітарних спеціальностей та напрями роботи педагогічного гуртка; так звана естетична підготовка включає формування естетичного смаку, свідомості й культури через модифікацію змісту навчальних дисциплін, таких як «Педагогіка», «Психологія», «Культурологія» та «Історія української культури»; автори визначають естетичну компетентність як здатність розуміти маркери трагічного і комічного, прекрасного і потворного, піднесеного і низького, та вміти використовувати ці знання в професійній діяльності [25].

Таким чином, підхід О. Галіцан, Т. Койчевої, Т. Осипової до формування естетичної компетентності базується на поєднанні теоретичних знань, практичних умінь та особистісно-професійних характеристик, що дозволяє майбутнім учителям гуманітарних спеціальностей ефективно застосовувати естетичні принципи у своїй професійній діяльності. Дослідниками розроблено методику для інтеграції естетичної освіти в освітній процес, що сприяє підвищенню рівня естетичної культури серед студентів. Особливості практичної реалізації методики формування естетичної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей полягають у залученні студентів до активної

естетичної діяльності через організацію художніх проєктів, майстер-класів і культурних подій, що розвиває їхню креативність та самовираження; створенні естетично насиченого освітнього середовища, яке сприяє формуванню високого рівня естетичної культури та смаку.

Отже, процес до формування естетичної компетентності О. Галіцян, Т. Койчева, Т. Осипової включає методичні, теоретичні й практичні аспекти. Основною метою є розвиток у студентів здатності оцінювання й організації своєї професійної діяльності відповідно до естетичних принципів з використанням спеціальних знань, умінь і культурних цінностей. Формування естетичної компетентності вимагає інтегративного підходу, який поєднує розвиток естетичного смаку, свідомості й культури.

С. Румянцева та Я. Дреєва у своєму дослідженні акцентують увагу саме на інтегративному підході до формування естетичної компетентності. Вони вважають, що цей підхід включає: естетичні оцінки: формування здатності до адекватної естетичної оцінки; культурний тезаурус: розвиток естетичного та мистецького тезаурусу, що дозволяє майбутнім учителям усвідомлювати цінність культурних надбань; творчо-педагогічний потенціал: увиразнення естетичного та творчо-педагогічного потенціалу студентів [120].

Колектив авторів (С. Калаур, Н. Лупак, Г. Генсерук, Л. Бобик (Проців), А Баньковський, Т. Солонинка) аналізує підходи до формування естетичної компетентності майбутніх педагогів з метою визначення критеріїв цього процесу, які впливають на професійний розвиток учителів [52].

На їхню думку, для того, щоб оцінити ефективність формування естетичної компетентності в майбутніх педагогів, необхідно використовувати різноманітні методи оцінювання. Серед них автори називають аналіз творчих робіт, спостереження за професійно-педагогічною діяльністю, ведення портфоліо, співбесіду та самооцінювання. Це дає змогу зафіксувати якісні зміни в рівнях сформованості естетичної компетентності. Необхідно підкреслити ретельну увагу, яка приділена створенню об'єктивних і універсальних критеріїв оцінювання. Означені мірила ретельно розроблено, щоб охопити всі тонкощі

естетичної компетентності, тим самим забезпечуючи надійність і валідність процесу оцінювання. Автори підкреслюють важливість комплексного підходу до формування естетичної компетентності, який включає теоретичне обґрунтування, методичну розробку, практичну реалізацію та оцінку ефективності. Це сприяє глибокому осмисленню значення естетики в освіті та вихованню естетичних здібностей і творчого потенціалу майбутніх педагогів [52].

У аспекті нашого дослідження цікавою є робота Л. Глазунової, де естетичну компетентність майбутнього вчителя-філолога запропоновано формувати засобами народознавства. Проаналізувавши навчальні плани, програми, підручники, навчально-методичну літературу, дослідниця дійшла висновку, що формувати естетичну компетентність майбутнього вчителя-філолога варто завдяки розширенню тематики освітніх компонентів психолого-педагогічного циклу («Педагогіка», «Психологія», «Етнопедагогіка», «Основи педагогічної майстерності» тощо). Ефективними в цьому процесі, на її думку, є індивідуальні завдання з вивчення й дослідження засобів народознавства, уведення в освітній процес факультативних курсів, на яких здобувачі вищої освіти засвоювали б знання, уміння й навички щодо естетичної культури особистості, естетичних ідеалів і цінностей [26].

Увесь комплект засобів народознавства, який Л. Глазунова запропонувала застосовувати в освітній та позааудиторній діяльності студентів-філологів, вона класифікує за такими ознаками:

– метою: поглиблення знань здобувачів освіти з історії української державності й культури народу, звичаїв і традицій; розвиток їхніх творчих талантів та здібностей, сприяння загальнокультурному розвитку, підвищення рівня естетичної компетентності; вироблення вмінь і навичок збирання та записування взірців народної творчості; формування вмінь відбирання результативних засобів етнографії та їхнього використання в освітньому процесі й майбутній фаховій діяльності;

– «за методом: клубні, гурткові, навчальні, ігрові, художні, індивідуальні;

– за місцем проведення – заклад середньої освіти, університет, громадські місця, на природі, виставках, майстернях народних майстрів, гуртках, клубах тощо» [26, с. 210].

Формуючи естетичну компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, В. Рожнова запропонувала в навчальний план підготовки вказаних фахівців увести вибіркового освітній компонент «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти». Дослідниця постулює впровадження методології розвитку естетичної компетентності, що охоплює організацію навчальної діяльності (аудиторну роботу, самостійне навчання, педагогічну практику), види навчальної діяльності (лекції, практичні заняття) та засоби (електронні та друковані підручники й посібники, дидактичні матеріали (схеми, таблиці, картки), електронні лекції, презентації й відеоматеріали, тестові завдання тощо) [119].

Використовуючи зміст факультативного курсу «Естетична компетентність особистості: шляхи формування», А. Карам розвивав естетичну компетентність майбутніх учителів образотворчого мистецтва в позааудиторній роботі університету у власному дисертаційному дослідженні. Зміст курсу реалізовувався за допомогою тренінгу «Сприяння особистісному зростанню», театру «Тандем», краєзнавчо-пошукових експедиціях, клубах за інтересами, проєктній діяльності тощо експеримент передбачав створення кожним учасником творчого особистісного портфоліо та кейсів. Змістовно-технологічна структура навчальних занять передбачала виконання майбутніми вчителями образотворчого мистецтва практичних вправ, участь у дискусіях, ситуативних, рольових іграх [55].

Аналіз напрацювань науковців щодо формування естетичної компетентності дозволяє дійти висновку, що формувати означене інтегративне утворення особистості варто системно, використовуючи потужний арсенал змісту освітніх компонентів (фахових, вибіркового, спецкурсів), форм, методів і засобів, педагогічних технологій.

Дослідження українських науковців щодо ролі фахових дисциплін у формуванні майбутніх фахівців представлені низкою робіт. Так, Ю. Вакал

здійснила обґрунтування моделі формування аналітичної компетентності в майбутніх магістрів освіти в процесі вивчення фахових дисциплін [20], О. Каданер – формування ціннісного ставлення до професійної діяльності майбутніх учителів у процесі вивчення фахових дисциплін [51], О. Лук'яненко, В. Дмитренко та В. Дмитренко – формування фахових компетентностей бакалавра-культуролога в процесі вивчення дисциплін професійної підготовки [158].

Наведемо практичні приклади щодо формування естетичної компетентності студентів українських університетів. З метою з'ясування особливостей формування цього процесу звернемося до досвіду як класичних університетів, так і ЗВО мистецького спрямування.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (КНУ) [59] та Львівський національний університет імені Івана Франка (ЛНУ) [83] є провідними ЗВО України, де значна увага приділяється формуванню естетичної компетентності студентів. Цей процес охоплює різні факультети та спеціальності, використовує широкий спектр фахових дисциплін, які покликані забезпечити формування естетичного смаку, творчих здібностей і культурної обізнаності студентів.

Так, на філософському факультеті КНУ студентам спеціальності «Філософія» ОС «Бакалавр» викладаються курси з естетики, філософії культури, історії мистецтв, які включають вивчення естетичних концепцій від античності до сучасності, акцент здійснюється на теоретичному й історичному аналізі естетичних явищ. Подібні освітні компоненти вивчають майбутні філософи в Львівському національному університеті імені Івана Франка (ЛНУ). Окрім «Естетики» та «Філософії культури», студентам пропонують до опанування «Історію філософії», що передбачає вивчення філософських течій і думок, які мають значний естетичний компонент.

Студентам спеціальності «Культурологія» ОС «Бакалавр» КНУ пропонують дисципліни з теорії й історії культури, антропології мистецтва, які здійснюють аналіз естетичних аспектів культурних явищ, дослідження масових комунікацій з

естетичної точки зору. Майже не відрізняється зміст освіти майбутніх культурологів у ЛНУ, де естетичну компетентність дозволяють формувати дисципліни «Теорія культури», «Історія мистецтва» та «Культурна антропологія».

Інститут журналістики КНУ студентам спеціальності «Журналістика» ОС «Бакалавр» пропонує курси з фотожурналістики, мистецтва редагування, візуальної комунікації, які розвивають естетичне сприйняття в журналістиці й рекламі. Активізують вивчення впливу медіа на формування естетичних смаків студентів-журналістів ЛНУ, окрім «Візуальної журналістики», також освітні компоненти «Мистецтво редагування» та «Культура масових комунікацій».

Історичний факультет КНУ здобувачам спеціальності «Музеєзнавство, пам'яткознавство» ОС «Бакалавр» пропонує курси з історії мистецтва, музеєзнавства, що поглиблюють розуміння естетичної еволюції людства та прищеплюють естетичні відчуття у сфері організації виставок. Подібним є контекст освіти на історичному факультеті ЛНУ студентів спеціальності «Середня освіта (історія)» ОС «Бакалавр».

Студентам спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» ОС «Бакалавр» Інституту міжнародних відносин КНУ пропонуються до вивчення «Основи культурної дипломатії», «Іміджологію», тим самим сприяючи дослідженню естетичного іміджу держави на міжнародній арені.

На факультеті психології КНУ студентам спеціальності «Психологія» ОС «Бакалавр» викладаються предмети «Психологія мистецтва», «Психологія творчості», які дотичні до аналізу естетичного впливу мистецтва на психіку.

Факультет культури і мистецтв ЛНУ здобувачам спеціальності «Сценічне мистецтво» ОС «Бакалавр» пропонує курси з історії образотворчого мистецтва, теорії мистецтва, мистецтвознавчого аналізу, які передбачають елементи естетичного аналізу творів мистецтва.

Факультет іноземних мов ЛНУ студентів спеціальності «Філологія» ОС «Бакалавр» орієнтує на вивчення теорії літератури, історії світової літератури, які уможливають здійснення аналізу літературних творів з естетичної точки зору.

Відтак можемо констатувати, що обидва університети в процесі реалізації освітніх програм через зміст освітніх компонентів приділяють певну увагу формуванню естетичної компетентності студентів. До того ж зміст освіти подібних спеціальностей майже не відрізняється. Більш насиченим щодо формування естетичної компетентності, безперечно, є зміст освіти мистецьких спеціальностей («Сценічне мистецтво»).

Загалом у КНУ та ЛНУ формування естетичної компетентності студентів здійснюється через широкий спектр спеціальностей і фахових дисциплін, що сприяє розвитку естетичного сприйняття, критичного мислення і творчих здібностей студентів, забезпечує гармонійний розвиток особистості та підвищує загальну культуру майбутніх фахівців. Наголосимо, що продуктивність цього процесу значною мірою залежить від мети викладання певної дисципліни та зацікавлень студентів.

Для виокремлення змістових аспектів освітніх компонентів з метою подальшого можливого розширення й оновлення змісту фахових дисциплін студентів експериментальних груп університетів розглянемо зміст освіти спеціалізованих мистецьких ЗВО.

Так, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського (ХНУМ) [138] для студентів спеціальності 025 «Музичне мистецтво» ОС «Бакалавр» рекомендує освітні компоненти: «Основи музичного виконавства», «Історія музики», «Ансамблеве виконавство», «Техніка вокалу», «Оперний клас», «Хоровий спів»; студентам спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» ОС «Бакалавр» запропоновано вивчати предмети «Майстерність актора», «Історія театру», «Сценічна мова», «Основи режисури», «Теорія драми».

Особливості формування естетичної компетентності у вказаному вище закладі освіти полягають у інтеграції теоретичних знань із практичною діяльністю; постановці акценту на розвиток технічних, інтерпретаційних та акторських навичок з урахуванням естетичних аспектів.

Національна музична академія України імені П. І. Чайковського (НМАУ) [93] здобувачам освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» ОС

«Бакалавр» пропонує освітні компоненти «Теорія музики», «Історія музичних стилів», «Аналіз музичних творів», «Основи композиції», «Оркестрування», «Естетика», «Гармонія» тощо. Особливостями формування естетичної компетентності в НМАУ є спрямованість на глибокий аналіз музичних творів та історичних аспектів музичного мистецтва; велика увага приділяється технічній майстерності та естетичному виконанню музичних творів.

Київський національний університет культури і мистецтв (КНУКіМ) [60] здобувачам освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» ОС «Бакалавр» пропонує вивчати такі освітні компоненти, задіяні у формуванні естетичної компетентності: «Етнографія», «Основи класичної хореографії», «Історія хореографії», «Сучасні танцювальні техніки», «Історія виконавської фольклорної традиції», «Гармонія», «Аранжування та обробка народномузичних творів»; студентам, які навчаються за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво» ОС «Бакалавр» доступні дисципліни: «Теорія драми та аналіз творів сценічного мистецтва», «Режисура та майстерність актора», «Аудіовізуальні системи у сценічному мистецтві», «Театральна педагогіка», «Основи режисури», «Теорія та практика режисури», «Історія режисури». Особливості формування естетичної компетентності студентів КНУКіМ: широкий спектр спеціальностей з акцентом на розвиток естетичного сприйняття та професійної компетентності; велика увага приділяється сучасним методам і технологіям у різних видах мистецтва.

Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової (ОНМА) [96] здобувачам освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» ОС «Бакалавр» пропонує дисципліни «Концертмейстерський клас», «Камерний ансамбль», «Музична форма і аналіз», «Гармонія», «Сценічний рух і пластика», «Фортепіанні виконавські школи», «Музична критика», «Оркестровка», «Імпровізація», «Історія виконавства/Історія музично-теоретичних систем (музикознавство)», «Робота над оркестровими партіями», «Оркестровий клас (симфонічний/духовий)». Наголосимо, що в ОНМА формування естетичної компетентності студентів здійснюється через викладання спеціалізованих курсів за широкого використання індивідуальних занять.

Отже, більш детальний аналіз змісту вказаних освітніх компонентів дозволяє нам дійти висновку про роль навчальної роботи здобувачів освіти для реалізації широких можливостей у контексті формування естетичної компетентності. Добираючи зміст дисциплін фахової підготовки студентів університетів щодо формування естетичної компетентності, маємо зважати на те, що він передусім має бути фахово спрямованим та залучати молодь до світу прекрасного, здобуття естетичних знань, розвитку почуттів, понять та усвідомлення ролі естетики в навколишній дійсності й мистецтві. Студенти повинні здобути необхідну наукову, соціальну, художню та естетичну інформацію, яка сприятиме формуванню естетичної компетентності.

Наступна частина аналізу буде присвячена формам, методам і засобам, які використовують викладачі мистецьких дисциплін під час викладання певного педагогічного змісту.

Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. Карпенка-Карого (КНУТКТ) [61] є провідним закладом освіти в Україні, який спеціалізується на підготовці фахівців у сфері театрального мистецтва, кіно та телебачення. Університет активно працює над формуванням естетичної компетентності студентів, надаючи їм знання, формуючи компетентності в цих галузях.

Заклад пропонує комплексний діапазон освітніх програм, включно з акторською майстерністю, режисурою, сценарною майстерністю, кінематографією та виробництвом як фільмів, так і телебачення. Крім того, він пропонує освітні програми, що заглиблюються в тонкощі кіноіндустрії й суміжних з нею галузей. Паралельно з практичними, лабораторними заняттями й виставками, майстер-класами й лекціями, студенти виконують творчі проекти й експерименти. Це сприяє розвитку власного художнього стилю та поглибленню розуміння естетичних аспектів своєї роботи. Фільми, короткометражки, рекламні ролики та інші мультимедійні продукти, театральні вистави, кінороботи тощо сприяють професійному розвитку студентів, а отже, формуванню їхньої естетичної компетентності.

Київська академія мистецтв ім. Павла Чубинського [56] надає студентам освіти в різних галузях мистецтва (образотворче мистецтво, музика, театральне мистецтво, кіно) через практичні заняття, лекції та дискусії з питань мистецтва й культури, майстер-класи відомих митців, креативних діячів та експертів, співпрацю з відомими митцями, творчі проєкти, виставки та інші культурні заходи. Формуванню естетичної компетентності сприяє вивчення історії мистецтва: студенти знайомляться з історією мистецтва різних епох і культур, вивчають творчість майстрів та аналізують їхній внесок у світову культуру. Це допомагає їм розуміти різноманітні естетичні підходи та творчі традиції.

Київська муніципальна Академія естрадного та циркового мистецтв [57] спеціалізується на підготовці фахівців у галузі естрадного та циркового мистецтва. Студенти закладу освіти вивчають історію та розвиток естрадного мистецтва, аналізують різні жанри, стилі й техніки виступів. Київська муніципальна Академія музики ім. Р. М. Глієра [58] має значний вибір освітніх програм у галузі музики включно з викладанням музичної теорії, історії музики, вокалу, інструментальної майстерності, композиції та диригування. Заклад освіти зосереджується на розвитку творчих і технічних здібностей студентів, а також формуванні їхньої естетичної компетентності. Викладачі ЗВО використовують різноманітні форми й методи з метою донесення змісту дисциплін до своїх студентів: практичні заняття з вокалу, танцю, акторської майстерності й циркових навичок. Академія організовує різноманітні культурні заходи, де студенти можуть виступати перед глядачами, демонструвати свої таланти та розвивати естетичний смак. Майстер-класи і співпраця з професійними виконавцями (відомі митці, фахівці) сприяють набуттю естетичної компетентності. В освітньому закладі студентів заохочують до творчої самореалізації, вони розробляють власні номери, сценарії, хореографію тощо. Це уможливорює розвиток творчого потенціалу здобувачів освіти й формування естетичного стилю, а отже, естетичної компетентності.

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв (НАКККМ) [92] є ЗВО, що спеціалізується на підготовці керівних кадрів у галузі культури й

мистецтва. Викладачі академії активно сприяють формуванню естетичної компетентності здобувачів через вивчення культурології, історії мистецтва, менеджменту в культурі й мистецтві, організацію культурних заходів і науково-дослідну роботу студентів, залучаючи їх до наукових досліджень у галузі мистецтвознавства й культурології, участі в конференціях і симпозіумах.

Здобувачі освіти проходять стажування в різних культурних закладах і мистецьких організаціях, фондах, а також брати участь у культурних проєктах. Це дозволяє їм отримати практичний досвід у сфері культурного менеджменту. Окрім того, у закладі освіти широко використовується практика запрошення провідних фахівців у галузі культурного менеджменту, очільників закладів культури, митців і практиків з метою проведення для студентів майстер-класів, лекцій і семінарів. Здобувачі вищої освіти активно долучаються до різноманітних культурних проєктів, фестивалів, виставок та конференцій, де можуть застосувати здобуті знання й набуті навички на практиці.

У регіональних мистецьких закладах України також застосовуються різноманітні освітні компоненти, форми й методи для формування естетичної компетентності, що є невід'ємним складником професійної підготовки фахівців у галузі мистецтва, сприяє розвитку творчих здібностей, забезпечує високий рівень професійної майстерності та культурної свідомості, дозволяє створити багатогранну й ефективну систему підготовки майбутніх митців.

Донецька державна музична академія імені Сергія Прокоф'єва як музичний ЗВО має багатий досвід щодо формування естетичної компетентності студентів [37]. Академія надає здобувачам освіти, майбутнім музикантам, глибокі знання у сфері музики включно з історією музики, теорією музики, композицією, інструментальною й вокальною майстерністю. Це допомагає студентам розуміти різноманітні стилі й жанри музики, відчувати їхню красу та естетику. Заклад освіти в підготовці фахівців широко використовує музичні виступи, концерти, оперні постановки й виставки мистецтва, на яких студенти мають можливість демонструвати свої таланти та розвивати свої музичні навички перед аудиторією; майстер-класи й лекції від провідних музикантів,

диригентів, композиторів. Студенти академії долучаються до різних музичних конкурсів і фестивалів, що дозволяє їм продемонструвати свої здібності, отримати важливий досвід виступів перед аудиторією та спілкуватися з колегами з інших ЗВО, що сприяє формуванню естетичної компетентності. Викладачі академії працюють із кожним студентом індивідуально, допомагаючи розвивати музикальні здібності, удосконалювати техніку й виразність виконання, а також стимулюючи творчий підхід до музики.

Структурний підрозділ КЗВО «Дніпровська академія музики» Дніпропетровської обласної ради» забезпечує високий рівень підготовки молодих музикантів і фахівців у галузі музичного мистецтва, активно формуючи їхню естетичну компетентність [35] через глибоке вивчення музичних дисциплін («Клас фортепіано», «Клас скрипки/віолончелі/інших інструментів», «Клас вокалу», «Клас оперного мистецтва», «Курс композиції», «Курс музичної теорії»), практичні заняття й активну участь у концертній діяльності. У формуванні естетичної компетентності майбутніх музикантів, фахівців у галузі музичного мистецтва широко використовуються майстер-класи й лекції відомих дизайнерів, митців та інших представників сфери мистецтва, практика в ательє, студіях (робота над реальними проєктах під керівництвом досвідчених викладачів і професіоналів); покази робіт здобувачів освіти, відвідування виставок картин, скульптур, фотографій та інших художніх творів у музеях, галереях; відвідування театральних вистав, опер, балетів; походи на концерти різних музичних жанрів, виступи хорів, оркестрів та інших виконавців; участь у літературних вечорах, зустрічах із письменниками, читаннях і літературних фестивалях; ярмарки мистецтва й ремесел, кінопокази (відвідування кінотеатрів або кіноклубів для перегляду фільмів різних жанрів і напрямів).

У Луганській державній академії культури та мистецтв (ЛДАКМ) [77] формування естетичної компетентності відбувається під час вивчення культурології, історії мистецтва, теорії та практики культурних процесів. Ці курси допомагають студентам розуміти та аналізувати різноманітні аспекти культурного й мистецького життя. У ЗВО активно послуговуються

професійними практиками та стажуваннями в різних культурних установах і мистецьких організаціях. Студенти беруть участь у практичних заняттях із різних видів мистецтва, зокрема музики, театру, образотворчого мистецтва, кіно тощо; є активними учасниками культурних заходів (виставки, концерти, театральні вистави, майстер-класи, фестивалі), що дає їм можливість отримати практичний досвід участі в мистецьких проєктах та розвинути свій естетичний смак. Здобувачам освіти надається можливість реалізувати свої творчі ідеї під час здійснення проєктів у різних галузях мистецтва й культури.

Отже, аналіз наукової літератури щодо формування естетичної компетентності студентів університетів засобами фахових дисциплін дозволяє дійти висновку про те, що цей процес передбачає насичення їх змістом естетичного спрямування, що залучатиме молодь до світу прекрасного, розвитку естетичних знань, почуттів, понять і уявлень про естетичне в навколишній дійсності, мистецтві й професії. У процесі вивчення таких дисциплін студенти мають набувати необхідної їм наукової, соціальної, художньої й естетичної інформації професійного спрямування, розвитку психологічних якостей (пам'яті, почуттів, мислення, творчої уяви тощо), формуванню системи естетичних цінностей, що сприятиме розвитку естетичної компетентності. Інтеграція естетичних елементів у процес вивчення фахових дисциплін сприяє гармонійному розвитку особистості, підвищує загальну культуру та професійну майстерність студентів. Вивчення фахових дисциплін має спонукати до розуміння естетичних і художніх явищ, розвивати естетичну активність та творчість здобувачів освіти, сприяти забезпеченню самоорганізації естетичної компетентності, її формуванню.

1.3. Зміст та структура естетичної компетентності студентів університету

У науковій літературі естетична компетентність переважно розглядається в поєднанні з етичною й художньою компетентностями, що відображають відношення суб'єкта діяльності до зовнішнього світу духовних моральних

цінностей. Структура естетичної компетентності базується на творчому компоненті, який включає формування готовності до самостійного створення нового, здатності до об'єктивного аналізу культурних досягнень і перенесення досвіду культурної творчої діяльності в нову, невідому площину (тобто евристичну діяльність) [15].

Проблему формування естетичного ставлення студентів університетів до праці піднімали у своїх дослідженнях сучасні українські науковці І. Бех [9; 10], І. Білан [15], О. Вознюк, О. Дубасенюк [24], І. Зязюн [47; 48], В. Крижко [71], А. Федь [137].

В. Крижко стверджує, що з наближенням третього тисячоліття для людини вкрай важливо усвідомлювати себе активними й продуктивними членами суспільства. Праця митця повинна мати для неї значну цінність як творче явище. У цьому конкретному випадку творчість розуміється в широкому сенсі, охоплюючи не лише генезис художніх творінь, а й концепцію наукових відкриттів. Крім того, вона тлумачиться як створення об'єктів, що покращують якість життя людей. Учений стверджує, що педагогіка цінностей включно з трудовими, стратегічно розроблена для формування самосвідомості, самооцінки й визнання своєї унікальності. Моральна сутність праці ґрунтується на двох факторах. По-перше, «людяність» її результату є невід'ємною частиною концепції. По-друге, як універсальна форма виявлення себе, праця забезпечує самоствердження особистості. Отже, праця надихає та дарує відчуття радості й задоволення [71].

Формування естетичної компетентності майбутніх фахівців повинне включати до свого змісту естетичне ставлення до праці й спиратися на такі функції вищої освіти, як мотиваційно-ціннісну, пізнавально-оцінну й нормативно-праксеологічну. У своєму дослідженні О. Вознюк та О. Дубасенюк вивчають потенціал підготовки майбутніх учителів до інноваційних педагогічних практик. Вони розглядають диверсифікацію аксіологічних, епістемологічних і прaxeологічних соціальних форм взаємодії зі світом, які чітко окреслюються в педагогічному контексті. Ці форми проявляються в

організації передачі соціального досвіду, що охоплює емоційне й ціннісне ставлення до світу, власної діяльності; здобуття знань щодо природи, людини, праці, техніки, мистецтва тощо; спрямовані на розвиток навичок і здібностей до креативної фахової діяльності [24].

Головне змістове наповнення у формуванні естетичної компетентності у ЗВО складає аксіологічний (ціннісний) та особистісний чинники. Естетична складова займає особливе місце в цій системі та безпосередньо пов'язана з такими факторами, як:

- макросередовище, котре охоплює трудову, наукову, технічну й мистецьку атмосферу, матеріальні, морально-етичні та духовні умови, а також засоби інформації у ЗВО;

- мікросередовище, що виявляється в естетиці й дизайні навчальних приміщень, колективі академічної групи, викладачів та університету;

- особистісні взаємини (між викладачами та студентами, освітній вплив).

Значну увагу, на наш погляд, слід приділяти й дослідженням естетичної компетентності викладача, що здійснює безпосередній вплив на студента. Так, розглядаючи естетичний світ педагога А. Федь, відзначає, що: «діяльність педагога пов'язана з творчим компонуванням – він покликаний установити гармонію суб'єктно-об'єктних відносин» [137, с. 19].

Основою цих зусиль є свідоме культивування оптимальних стосунків між учасниками освітньої та професійної взаємодії у вищій освіті. Ці взаємини пов'язані з етикою й естетикою спілкування, творчою співпрацею та підтримкою. Учений підкреслює, що особливістю системи естетичного виховання є її мобільність, оскільки вона реалізовується завдяки гнучким зв'язкам внутрішніх властивостей особистості з їхнім зовнішнім проявом у визначеній формі роботи: упродовж лекцій, засідань наукових гуртків, під час екскурсій тощо. Різноманітність завдань вважається окремою освітньою системою, кожен метод якої покликаний посилити естетичні аспекти вирішення

проблем у контексті освіти. Такий підхід, як вважається, сприяє вдосконаленню освіти як універсального процесу з акцентом на розвиток особистості [137].

Зважаючи на вищевказане, можемо стверджувати, що в контексті розгляду змісту формування естетичної компетентності студентів університетів є необхідним утворення в майбутніх професіоналів як окремої навички естетичного ставлення до праці.

Варто зазначити вплив полікультурної освіти на зміст естетичної компетентності майбутнього фахівця. За словами Л. Белової, сучасний український студент визначається своїм статусом молодшої людини, яка перебуває в процесі розвитку та є носієм численних культурних ідентичностей, що охоплюють етнічні (наприклад, українська чи національна меншина), глобальні, міські чи сільські, елітні або масові, гендерно-вікові, соціальні, політичні, правові й інші виміри. Відповідно ЗВО були визначені як ключові агенти в просуванні мультикультурної освіти. Зміст освіти має бути пов'язаний з традиціями, менталітетом, нагальними й майбутніми потребами українського суспільства та сприяти формуванню цілісної особистості. Наслідком інтелектуальної, розвивальної й освітньої діяльності у вищій школі має бути культивування культурної й освіченої особистості. Це визначається такими характеристиками: вільнодумністю, толерантністю, відкритістю, здатністю до свідомого етичного вибору в широкому світі культурних цінностей, духовно етичного та креативного зростання [11].

Структура естетичної компетентності формується по відношенню до певного кола предметів і процесів, необхідних для продуктивної професійної діяльності. Усі аспекти соціального життя й діяльності відображаються в естетичному ставленні до реальності та виражають його. Вони ототожнені із самим мистецтвом, художнім процесом, історією й теорією культури загалом, а також естетичним оформленням предметів виробництва й повсякденного життя. Постулюється, що до предметів, для яких може бути актуальною категорія «естетична компетентність», належать здатність точного розрізнення та

осмислювання гармонії просторових вимірів, хроматичних нюансів, слухових елементів та інших сенсорних явищ, що становить основу для всебічного художнього сприйняття та охоплює оцінку художніх творінь. Однак саме інтеграція естетичної компетентності сприяє перетворенню цього практичного досвіду на ціннісні орієнтації в професійній діяльності для майбутніх фахівців. Розвиток художнього смаку ґрунтується на елементарному естетичному досвіді.

Аналізуючи значущість вищої освіти щодо формування естетичної компетентності студентів варто наголосити на питанні формування естетичного ставлення студентів університетів до праці. У наукових джерелах нами не знайдено конкретних посилань на взаємозв'язок між формуванням естетичної компетентності та формуванням естетичного ставлення до праці. Між тим вважаємо, що ці два поняття взаємно доповнюють один одне й більш повно розкривають взаємний зміст. У студентів має бути бачення, що в майбутній трудовій діяльності вони працюватимуть за законами доцільності й краси. Фундаментальною метою їхньої професійної діяльності має бути отримання естетичної насолоди від процесу й результату праці, від спілкування з іншими – відкриття краси в природі, житті, науці, мистецтві, праці тощо.

Науковий дискурс поняття «естетична компетентність» підкреслює діяльнісний характер людини. Це стає можливим завдяки переорієнтації оцінки результату освіти з понять «підготовленість», «освіченість», «загальна культура», «вихованість» на поняття «компетентність» студентів.

У підрозділі 1.1. представленої роботи зроблено висновок, що естетична компетентність як якість особистості означає здатність індивіда розуміти, цінувати та творити естетичні об'єкти, а також захоплюватися красою явищ, процесів і предметів, формується в процесі естетичного виховання та діяльності, спрямованої на створення краси.

Формування естетичної компетентності студентів університету потребує розгляду її структурних компонентів, зокрема змістової структури цього інтегрального утворення. Її можна представити певними

взаємозумовлювальними і взаємопов'язаними компонентами. Із цією метою проаналізуємо дослідження науковців, де репрезентовано такі складники.

Дослідниця Лю Сіньтін естетичну культуру майбутніх хореографів представляє наступними компонентами: когнітивним, емоційно-ціннісним, естетично-діяльним [122].

Когнітивний компонент охоплює знання й уявлення щодо естетичних цінностей, понять краси, гармонії і симетрії. За допомогою цього студенти університетів отримують основу для розуміння й оцінювання естетичних явищ, а також здатність аналізу й інтерпретування творів мистецтва та природніх явищ. Емоційно-ціннісний компонент пов'язаний із віддзеркаленням особистого ставлення здобувачів освіти до краси навколишнього світу, мистецтва й природи, а саме: розвитком естетичних почуттів, задоволення від споглядання краси, емоційним переживанням естетичних вражень та формуванням естетичних ідеалів, що є фундаментальним аспектом цього процесу. Естетично-діяльний компонент визначається здатністю студентів університетів перетворювати естетичні знання й почуття на відчутні, практичні зусилля. Може бути включена участь у творчих проєктах, створення творів мистецтва, естетизація освітнього й життєвого простору, а також розвиток творчого потенціалу та естетичного смаку.

Дослідниця В. Папушина виділяє компоненти естетичної культури майбутніх учителів української мови та літератури:

– ціннісно-мотиваційний (спрямований на створення педагогічних умов для розвитку внутрішньо незалежної та творчої особистості. Він також спрямований на формування потреби в особистісному зростанні, здатності діяти відповідально, збагачення особистості естетичними, духовними й моральними цінностями);

– когнітивно-лінгвокультурний (характеризується усвідомленням краси і розмаїття навколишнього світу, що служить розширенню меж розуміння);

– діяльнісно-творчий (є джерелом щодо набуття досвіду різноманітних видів естетичної діяльності та реалізує потреби у прекрасному, сприяє художній активності);

– особистісно-розвивальний (передбачає формування естетичних почуттів, естетичного смаку, естетичного ідеалу, вміння оперувати естетичними категоріями; вироблення естетичних потреб, естетичного сприйняття як внутрішньої важливості в осягненні естетичних цінностей) [104, с. 143–146].

У більшості українських наукових досліджень, зокрема й у працях І. Білан, О. Ніколаєвої, Н. Лосєвої, виокремлюються такі компоненти структури естетичної компетентності особистості:

– мотиваційний (виникає за умови постійної чи часткової потреби в прекрасному, стимулювання естетичних потреб і мотивів у студентів);

– пізнавальний (пов'язаний із наданням здобувачам освіти знань з конкретної навчальної дисципліни паралельно з естетичною складовою);

– емоційно-ціннісний (ототожнений із розвитком умінь щодо бачення, виокремлення й оцінювання естетичного в навколишньому світі);

– діяльнісний (передбачає реалізування індивідуальної потреби в прекрасному, застосування естетичної компетентності у вдасній діяльності) [150].

Вивчаючи структуру та зміст естетичної компетентності, А. Карам досліджує формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва й пропонує розглядати змістову структуру цього інтегрального утворення особистості через такі тісно взаємозв'язані компоненти:

– гностичний;

– емоційно-ціннісний;

– естетично-діяльнісний [55].

Естетична компетентність включає здатність розуміти, оцінювати і створювати естетичні об'єкти та явища, а також здатність інтегрувати естетичні принципи у професійну діяльність. Вона складається з декількох компонентів:

1) когнітивний компонент – знання про естетичні категорії, закони та принципи;

2) емоційно-ціннісний компонент – емоційне сприйняття та оцінка естетичних об'єктів;

3) практично-діяльнісний компонент – уміння застосовувати естетичні принципи у практичній діяльності [87].

Структурно-функціональна характеристика естетичної компетентності зустрічається в науковій літературі і в більш ширшому розгляді її компонентів, з виокремленням функціональних складників цих компонентів. Аналіз наукових джерел засвідчив, що найпоширенішим є розгляд структурно-функціональної характеристики естетичної компетентності студентів утвореної з таких компонентів:

– мотиваційний (відображає сформованість естетичної потреби, усвідомлення спрямованості естетичної діяльності);

– когнітивний (відображає особливості пізнавальних процесів особистості і теоретичної підготовки до пізнання естетичних відносин);

– діяльнісно-поведінковий (готовність особистості до перетворення навколишньої дійсності на основі досвіду застосування естетичних знань, уміння проектувати та втілювати естетичні ідеї в різноманітних видах людської діяльності);

– ціннісно-змістовний (готовність особистості залучати та приймати естетичні цінності, вибудовувати естетичні орієнтири);

– емоційно-вольовий (здатність до естетичного співпереживання, реалізації свого креативного потенціалу, ініціативності, усвідомлення відповідальності за результати своєї діяльності);

– рефлексивний (рефлексивні прийоми особистості, самоаналіз і самооцінку своєї підготовки, самопізнання власного внутрішнього світу,

соціального та професійного досвіду. Розкривається у ставленні до себе, прагненні духовної самоосвіти і саморозвитку) [161].

Усі ці компоненти мають включати наступні основні функціональні складники: естетичні знання (готовність до сприйняття і засвоєння знань про естетичні категорії й естетику як науку); естетичне сприйняття; естетичне відношення; установки на засвоєння естетичних цінностей; естетичні орієнтації; естетичний досвід; естетично-орієнтовану діяльність та поведінку; усвідомлення відповідальності за результати власної діяльності; саморефлексію тощо.

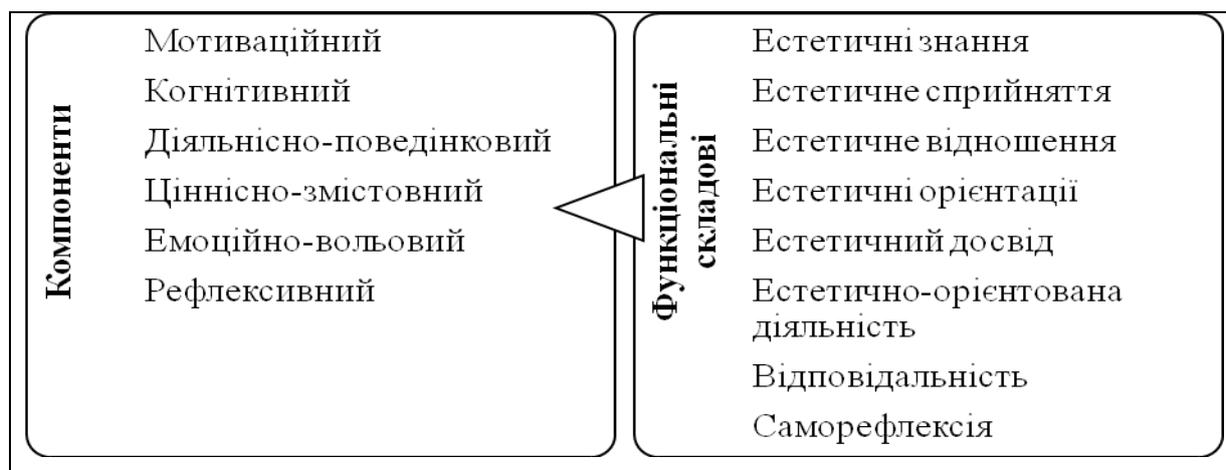
Структура художньо-естетичної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва за О. Зізою включає науково-пізнавальну, ціннісну, мотиваційно-практичну та творчо-результативну складові частини [46].

О. Галіцан, Т. Койчева, Т. Осипова визначають естетичну компетентність як інтегративну особистісно-професійну характеристику, що базується на здатності вчителя гуманітарних спеціальностей організовувати свою професійну діяльність відповідно до естетичних принципів. Основними структурними елементами цієї якості є:

- естетичні закони: розуміння маркерів трагічного і комічного, прекрасного і потворного, піднесеного і низького;
- естетичний смак: розвиток естетичного смаку, свідомості та культури;
- практичні знання та вміння: вирішення професійних завдань за умов послуговування естетичними ідеалами, культуротворчими й гуманістичними цінностями [25].

Для узагальнення наукових напрацювань щодо структури естетичної компетентності [25; 46; 87; 137; 161] наведемо розроблену нами її структурно-функціональну характеристику (рис. 1.2): компонентну представленість через мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий, ціннісно-змістовий, емоційно-вольовий, рефлексивний компоненти, а також функціональні складові (естетичні знання, естетичне сприйняття, естетичне відношення, естетичні

орієнтації, естетичний досвід, естетично-орієнтована діяльність, відповідальність, саморефлексія).

Рис. 1.1. Структурно-функціональна характеристика естетичної компетентності

Джерело: розроблено автором

Мотиваційний компонент естетичної компетентності є важливою складовою, яка сприяє формуванню й розвитку естетичних знань, умінь і навичок особистості. Цей компонент включає в себе низку аспектів, що відображають прагнення й інтереси людини до естетичної діяльності. Розглянемо основні складники мотиваційного компонента.

1. Потреба в естетичному досвіді:

- людина відчуває внутрішню потребу у взаємодії з прекрасним, зокрема й через мистецтво, природу, культурні традиції тощо;
- важливим є бажання відчувати естетичне задоволення й насолоду від сприйняття краси.

2. Інтерес до естетичної діяльності:

- проявляється в захопленні різними видами мистецтва, бажанні вивчати та пізнавати нове у сфері естетики;
- інтерес спонукає до активної участі в культурному житті, відвідуванні виставок, концертів, музеїв.

3. Ціннісні орієнтації:

- сформовані цінності, які визначають важливість естетичних переживань та естетичної культури в житті людини;

– ціннісні орієнтації визначають ставлення до естетичних об'єктів і явищ, а також впливають на естетичні судження й оцінки.

4. Естетичні ідеали:

– образи, моделі та зразки краси, гармонії, досконалості, що виступають як еталони у сфері мистецтва, мають вплив на естетичні вподобання та спрямованість діяльності людини;

– ідеали, що формуються під впливом культурного середовища, виховання, особистих естетичних переживань, мистецтва, суспільних норм і традицій.

5. Прагнення до самовираження через естетику:

– бажання реалізувати свої естетичні потреби через творчість, самостійне створення естетичних об'єктів;

– виражається в різних формах: малювання, музика, літературна творчість, дизайн, професійна діяльність тощо.

Отже, мотиваційний компонент є ключовим для формування естетичної компетентності, оскільки він забезпечує внутрішній стимул для постійного розвитку й удосконалення естетичних знань і навичок.

Когнітивний компонент естетичної компетентності є важливою складовою, що включає знання, розуміння та здатність аналізувати естетичні явища й об'єкти. Він забезпечує інтелектуальну базу для оцінки краси та гармонії в різних сферах життя. Розкриємо основні елементи когнітивного компонента.

1. Естетичні знання:

– знання про основні поняття і категорії естетики, такі як краса, гармонія, естетичне переживання, естетичний ідеал;

– інформація про різні види мистецтва (музика, живопис, література, театр, кіно) та їхні особливості;

– відомості про історію мистецтва й культурні традиції різних народів.

2. Аналітичні здібності:

- здатність аналізувати естетичні об'єкти, виділяти їхні складові, оцінювати композицію, колірну гаму, форму, стиль тощо;
- уміння порівнювати різні художні твори, визначати їхні спільні і відмінні риси, розуміти авторський задум.

3. Естетична пам'ять:

- здатність запам'ятовувати та зберігати в пам'яті інформацію про естетичні об'єкти та явища, їхні особливості й характеристики;
- уміння використовувати накопичені естетичні знання в процесі естетичної майбутньої професійної діяльності та сприйняття.

4. Естетичне сприйняття:

- уміння чутливо сприймати естетичні характеристики об'єктів, помічати деталі й нюанси, які роблять об'єкт красивим чи гармонійним; емоційно відгукуватися на естетичні характеристики об'єктів, відчувати їхню гармонію, красу, виразність;
- розуміння впливу різних естетичних елементів на емоційний стан і настрої людини, емоційне резонування з мистецькими та іншими творами та природними явищами.

5. Культурна обізнаність:

- знання про культурні контексти, у яких створюються та існують естетичні об'єкти;
- розуміння взаємозв'язку між естетичними явищами й історичними, соціальними, політичними процесами.

Отже, когнітивний компонент забезпечує інтелектуальну основу для формування естетичної компетентності, сприяючи більш глибокому й усвідомленому сприйняттю та оцінці естетичних явищ.

Діяльнісно-поведінковий компонент естетичної компетентності є важливим елементом, що відображає активну участь особистості у створенні, сприйнятті й оцінці естетичних та інших об'єктів. Цей компонент включає практичні вміння, навички й поведінкові моделі, що забезпечують ефективну

естетичну професійну діяльність. Основні елементи діяльнісно-поведінкового компонента є такі.

1. Практичні вміння й навички полягають у:

– володінні техніками й методами створення естетичних об'єктів у різних видах мистецтва (малювання, музика, літературна творчість, дизайн тощо) а також у майбутній фаховій діяльності;

– умінні застосовувати теоретичні знання на практиці, утілювати естетичні ідеї в конкретні проєкти та твори.

2. Творча діяльність включає:

– здатність генерувати нові ідеї й рішення в процесі майбутньої професійної діяльності;

– уміння експериментувати з матеріалами, формами, техніками для досягнення оригінальних результатів.

3. Комунікативні навички:

– уміння обговорювати естетичні питання, аргументовано висловлювати власну точку зору, спілкуватися з іншими на теми мистецтва й естетики, зокрема в майбутній професійній діяльності;

– здатність працювати в команді під час реалізації творчих проєктів, співпрацювати з іншими митцями й фахівцями.

4. Естетична оцінка та критика:

– здатність аналізувати та оцінювати власні і чужі результати професійної діяльності в аспекті естетики, виявляти їхні сильні й слабкі сторони;

– уміння об'єктивно критикувати, давати конструктивні поради щодо покращення естетичної якості виконання різного роду робіт.

5. Естетична культура поведінки:

– прояв естетичних принципів у повсякденному житті, наприклад, у виборі одягу, оформленні житлового простору, організації дозвілля;

– дотримання норм і стандартів естетичної поведінки в різних соціальних ситуаціях та професійній діяльності.

6. Активна участь у культурному житті:

- регулярне відвідування виставок, концертів, театрів, кінотеатрів, участь у культурних заходах і подіях;
- підтримка та сприяння розвиткові культурних ініціатив у своїй спільноті.

7. Самоосвіта й розвиток:

- постійне вдосконалення своїх естетичних знань і навичок через навчання, читання, відвідування майстер-класів і семінарів;
- спрямованість на особистісний розвиток і самовдосконалення у сфері естетики.

Отже, діяльнісно-поведінковий компонент естетичної компетентності забезпечує її практичну реалізацію, сприяючи активному залученню особистості до естетичної діяльності й розвитку її творчого потенціалу, зокрема й у майбутній фаховій діяльності.

Ціннісно-змістовий компонент естетичної компетентності є основою, що визначає значущість і сенс естетичних явищ у житті людини. Він включає в себе систему цінностей, естетичні ідеали й орієнтації, що формують світогляд і ставлення особистості до краси й мистецтва. Основні елементи ціннісно-змістового компонента включають:

1. Естетичні цінності:

- сукупність етичних та естетичних ідеалів, які визначають пріоритети особистості у сфері мистецтва й краси, професійній діяльності;
- цінності, що відображають важливість естетичних переживань, культурної спадщини, художнього творення.

2. Естетичні орієнтації:

- напрями й тенденції сучасної моди, які впливають на естетичний вибір і вподобання людини;
- орієнтація на певні стилі, жанри, художні течії, які відповідають особистим уподобанням та інтересам.

3. Культурні й художні цінності:

- усвідомлення важливості збереження й розвитку культурної спадщини, традицій, національних і світових досягнень у професійній сфері;
- цінності, що сприяють повазі до різноманітності культурних проявів і толерантності до різних естетичних уподобань.

4. Сенсові орієнтації:

- усвідомлення сенсу і значення естетичних явищ у контексті особистісного розвитку й соціального життя, професійного розвитку;
- орієнтація на пошук сенсу через естетичні переживання та творчість.

5. Естетичну свідомість:

- розуміння й усвідомлення естетичних аспектів реальності, здатність бачити та оцінювати красу в повсякденному житті;
- розвиток внутрішнього світу, уміння рефлексувати й аналізувати власні естетичні переживання.

6. Естетичні потреби й інтереси:

- потреба у взаємодії з прекрасним, прагнення до естетичного самовираження та самовдосконалення, зокрема й у професійній діяльності;
- інтерес до пізнання нових естетичних явищ, відкритість до різних культурних проявів.

Отже, ціннісно-змістовий компонент забезпечує глибоке розуміння й осмислення естетичних явищ, формує естетичну культуру особистості та сприяє її гармонійному розвитку.

Емоційно-вольовий компонент естетичної компетентності майбутнього фахівця відіграє ключову роль у формуванні естетичних переживань і ставлення до краси й мистецтва. Він включає емоційні реакції, переживання та вольові зусилля, які сприяють активній взаємодії з естетичними та іншими об'єктами. Основні елементи емоційно-вольового компонента включають такі складові.

1. Естетичні емоції:

– переживання, що виникають у процесі сприйняття краси й естетичних та інших об'єктів. Це можуть бути захоплення, радість, здивування, натхнення, а також сум, меланхолія чи тривога;

– емоції, які сприяють глибокому емоційному зв'язку з естетичним і культурою.

2. Емоційну чутливість:

– здатність тонко відчувати найдрібніші нюанси естетичних явищ та реагувати на них;

– висока емоційна реактивність, що дозволяє відчувати глибоке задоволення від взаємодії з прекрасним.

3. Вольові зусилля:

– наполегливість і цілеспрямованість у досягненні естетичних цілей, створенні та вдосконаленні різних об'єктів;

– уміння долати труднощі й перешкоди у творчій діяльності, зберігати мотивацію та натхнення.

4. Емоційно-вольову регуляцію:

– здатність керувати своїми емоціями, зберігати емоційну рівновагу в процесі естетичної діяльності;

– уміння використовувати емоційні переживання для стимулювання творчого процесу й особистісного розвитку.

5. Естетичне натхнення:

– стан емоційного піднесення та творчого підйому, який стимулює до створення нових естетично оформлених об'єктів;

– натхнення, що виникає в результаті емоційної взаємодії з прекрасним, мистецькими творами, природою.

6. Естетичну насолоду:

– відчуття задоволення й радості від сприйняття та створення естетично оформлених об'єктів;

– насолода, яка підсилює мотивацію до подальшої естетично спрямованої фахової діяльності та розвитку.

Отже, емоційно-вольовий компонент естетичної компетентності забезпечує глибоке емоційне залучення й активну участь особистості в естетично спрямованому процесі, сприяє формуванню естетичної культури та гармонійного розвитку.

Рефлексивний компонент естетичної компетентності є ключовим елементом, що забезпечує глибоке осмислення й аналіз естетичних переживань, дій і творів. Він включає здатність до самоспостереження, самокритики, усвідомлення власних естетичних цінностей і принципів. Рефлексивний компонент включає низку основних елементів.

1. Самоаналіз і самооцінка:

- здатність аналізувати власні естетичні переживання, розуміти їхні причини й наслідки;

- усвідомлення власних естетичних уподобань, цінностей та ідеалів, оцінка їхньої відповідності об'єктивним критеріям.

2. Самокритика:

- уміння об'єктивно оцінювати власні творчі досягнення й помилки, визнавати свої недоліки та шукати шляхи для їхнього виправлення;

- спрямованість на постійне самовдосконалення й розвиток у сфері естетично спрямованої фахової діяльності.

3. Рефлексія естетичних переживань:

- здатність до глибокого осмислення естетичних емоцій, що виникають у процесі сприйняття та створення естетичних об'єктів;

- аналіз впливу естетичних переживань на особистісний розвиток та формування світогляду.

4. Рефлексія творчого процесу:

- уміння аналізувати й оцінювати власний творчий процес, визначати його сильні і слабкі сторони;

- усвідомлення творчих методів, підходів і прийомів, які сприяють досягненню найкращих результатів.

5. Критичне мислення:

- здатність об'єктивно оцінювати естетичні явища, висловлювати обґрунтовані судження та аргументувати свою точку зору, критично аналізувати естетичні явища, художні твори й культурні процеси;

- уміння формулювати обґрунтовані судження, аргументувати свою точку зору, вести конструктивну дискусію;

- уміння розрізняти прекрасне від посереднього, відзначати новаторські рішення й оригінальні ідеї.

6. Метарефлексія:

- роздуми над власним процесом рефлексії, усвідомлення його значення й ролі в розвитку естетичної компетентності;

- аналіз власних рефлексивних стратегій та їхнього впливу на естетичний розвиток.

7. Особистісна рефлексія:

- здатність усвідомлювати зміни у власній особистості під впливом естетичних переживань і творчої діяльності;

- аналіз власного естетичного шляху, визначення перспектив і напрямів подальшого розвитку.

Отже, рефлексивний компонент естетичної компетентності забезпечує глибоке розуміння й усвідомлення естетичних процесів, сприяє формуванню критичного та самостійного мислення, підтримує постійне самовдосконалення й розвиток особистості.

Важливо зазначити, що згідно зі структурою естетичної компетентності виділяються критерії й показники означеної компетентності студентів. Їхньому розгляду будуть присвячені наступні підрозділи дослідження.

У результаті аналізу напрацювань науковців [46; 120; 127; 137; 150] нами сформульовано поняття *«естетична компетентність студентів університетів»*, яка розуміється як професійна якість, що є складною інтегративною характеристикою та включає в себе здатність індивіда реалізовувати свій естетичний потенціал у професійній і суспільній сфері. Вона формується через естетичне виховання, навчання й практичну діяльність,

спрямовану на створення та сприйняття краси; характеризується здатністю молодшої людини реалізовувати свій естетичний потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості) на практиці. Структурно ця якість є комплексом знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, що дозволяють особі розуміти, оцінювати та творчо сприймати красу в різних її проявах, виявляти чуттєву чутливість до навколишнього світу і культурних явищ, розширювати свій естетичний досвід і відчуття, а також володіти навичками самовираження через різноманітні художні форми, аналізувати та оцінювати твори мистецтва, виявляти емоційну реакцію на них, розуміти культурні контексти й історичні перспективи, у яких вони виникли, а також уміти самостійно творити чи виражати власні естетичні ідеї й почуття.

Естетична компетентність студентів є важливою складовою загальної культурної компетентності здобувачів освіти, а також відображає її здатність до естетичного самовираження й активної участі в культурному житті суспільства; також вона є важливим складником їхньої професійної підготовки, оскільки уможливорює формування художніх цінностей, творчих потенцій та зростання якості професійної діяльності.

Висновки до розділу першого

1. У результаті ретельного вивчення відповідної наукової літератури було виявлено взаємозв'язок між педагогікою й естетикою. Педагогіка – це вивчення конкретних форм і методів естетичного виховання, а естетика є філософською основою цього процесу. Галузь естетики ґрунтується на розробленні стратегії естетичного виховання та педагогіки, тактика якої проявляється в різних сферах, включаючи повсякденне життя, працю та сприйняття творів мистецтва.

Естетика є важливою галуззю знань, що досліджує емоційно-чуттєве сприйняття дійсності й діяльність, засновану на уявленні про красу, а також результати цієї діяльності, зокрема мистецтво. Суть її – у опануванні загальними законами розвитку мистецтва і багатоманітністю естетичного ставлення людини до всесвіту, охоплюючи природу, суспільство, людину та її діяльність у всіх

життєвих сферах: професійно-виробничій, науково-пізнавальній, суспільно-політичній, сімейно-побутовій та дозвіллі.

Розвиток естетичної компетентності визначено як ключовий компонент сучасних освітніх програм, враховуючи його роль у сприянні гармонійному індивідуальному розвитку, сенсорному збагаченню та культивуванні духовних цінностей. Розвиток цієї компетентності сприяє творчому мисленню, художньому та образному сприйняттю, а також служить каталізатором для активної участі в культурних починаннях.

Було доведено, що формування естетичної компетентності у студентів сприяє усвідомленню значення краси у фаховій діяльності. Крім того, було показано, що це дозволяє інтегрувати естетичні принципи з практичними навичками, тим самим забезпечуючи глибший досвід роботи та її результатів. Головна мета полягає в тому, щоб надати майбутнім фахівцям необхідні знання та навички для оцінки та створення естетичних об'єктів, тим самим інтегруючи красу в професійне середовище. Естетична компетентність визначається як здатність розуміти, цінувати та створювати красу. Розвиток естетичної компетентності відбувається через формування естетичної свідомості, уяви, фантазії та художнього мислення.

2. Доведено, що формування естетичної компетентності студентів університетів є складним і водночас надзвичайно важливим процесом, що потребує цілісного, інтегративного підходу. Його ефективність забезпечується не лише за рахунок змісту фахових дисциплін, а й завдяки спеціальним курсам, поєднанню аудиторної, самостійної та позааудиторної діяльності, а також завдяки залученню студентів до різноманітних культурно-мистецьких заходів. Естетизація освітнього середовища відіграє тут ключову роль, адже саме воно створює умови для розвитку чуттєвості, емоційного інтелекту, уяви, художньо-образного мислення.

Формування естетичної компетентності студентів університетів – це цілеспрямований і системний педагогічний процес, спрямований на розвиток у

майбутніх фахівців здатності сприймати, оцінювати й творити естетичні цінності, інтегрувати їх у професійну діяльність та особистісний світогляд.

Було помічено, що естетичну компетентність можна розвивати у студентів різних спеціальностей, виходячи за межі мистецтва. Гуманітарні дисципліни, включаючи філософію, культурологію, історію української культури, етнопедагогіку та психологію, були визначені як такі, що мають значний потенціал у розвитку естетичної свідомості, смаку та здатності сприймати та створювати красу. Інтеграція методів активного навчання, тренінгів, тематичних досліджень, майстер-класів, театральних вистав, літературних вечорів та відвідування мистецьких заходів слугує гарантією формування глибокого емоційного та культурного досвіду.

Постульовано, що естетична компетентність студентів формується в результаті впливу багатьох факторів включно зі змістом освіти, формами й методами навчання, емоційно насиченим освітнім середовищем, активною участю в культурному житті, що сприяє гармонійному особистісному розвитку, розкриттю творчого потенціалу та збагаченню професійної діяльності естетичним змістом.

3. Установлено, що структурно-функціональна характеристика естетичної компетентності студентів може бути утворена мотиваційним, когнітивним, діяльнісно-поведінковим, ціннісно-змістовним, емоційно-вольовим, рефлексивним компонентами. *Мотиваційний компонент* є ключовим для розвитку естетичної компетентності, оскільки він забезпечує внутрішній стимул для постійного розвитку та вдосконалення естетичних знань і навичок. *Когнітивний компонент* забезпечує інтелектуальну основу для розуміння та оцінки естетичних явищ, включаючи знання естетичних категорій, законів і принципів, а також історії мистецтва та культурних традицій тощо. *Діяльнісно-поведінковий компонент* естетичної компетентності забезпечує її практичну реалізацію, сприяючи активній участі особистості в естетичній діяльності та підвищенню творчої продуктивності. Він характеризується здатністю втілювати естетичні знання та почуття в практичній діяльності. *Ціннісно-змістовний*

компонент визначається як система естетичних цінностей та ідеалів, що формують світогляд та ставлення особистості до мистецтва та краси. *Емоційно-вольовий компонент* є ключовим у забезпеченні глибокої емоційної залученості та активної участі особистості в естетичному процесі, тим самим сприяючи формуванню естетичної культури та гармонійному розвитку. *Рефлексивний компонент* включає здатність до самоспостереження, самокритики та усвідомлення власних естетичних цінностей і принципів, що сприяє глибокому розумінню та аналізу естетичних переживань та дій.

Компоненти структури естетичної компетентності включають такі функціональні складники: естетичні знання; естетичне сприйняття; естетичне відношення; установки на засвоєння естетичних цінностей; естетичні орієнтації; естетичний досвід; естетично-орієнтовану діяльність та поведінку; усвідомлення відповідальності за результати власної діяльності; саморефлексію тощо.

У результаті наукового пошуку сформульовано авторське визначення поняття «естетична компетентність студентів університетів», під яким розуміємо професійну якість, що є складною інтегративною характеристикою та включає в себе здатність індивіда реалізовувати свій естетичний потенціал у професійній та суспільній сфері. Вона формується через естетичне виховання, навчання та практичну діяльність, спрямовану на створення та сприйняття краси; характеризується здатністю молодої людини реалізовувати свій естетичний потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості) на практиці. Структурно ця якість є комплексом знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, що дозволяють особі розуміти, оцінювати та творчо сприймати красу в різних її проявах, виявляти чуттєву чутливість до навколишнього світу і культурних явищ, розширювати свій естетичний досвід та відчуття, а також володіти навичками самовираження через різноманітні художні форми, аналізувати й оцінювати художні твори та твори мистецтва, виявляти емоційну реакцію на них, розуміти культурні контексти та історичні перспективи, у яких вони виникли, а також уміти самотійно творити чи виражати власні естетичні ідеї й почуття.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

2.1. Педагогічні принципи й умови формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін

Вища освіта вважається соціокультурним явищем в еволюційному розвитку людства. Їй належить провідна роль у консолідації суспільства навколо об'єднувальних цінностей. Основними ідейними принципами консолідації української освіти, відповідно до Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України [66], Указу президента України «Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року» [116], Указу президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [118] повинні бути загально визнані принципи демократизму, людиноцентризму (гуманізму), наступності, безперервності, культуровідповідності.

Формування естетичної компетентності в студентів університетів передбачає розроблення психолого-педагогічних стратегій і тактик, що постають як фундаментальний методологічний підхід до поліпшення професійної підготовки майбутніх фахівців. Визначальною деталлю цього процесу є всебічне мотивування й уведення в дію принципів із забезпечення системної організації освітнього процесу з формування естетичної компетентності майбутніх педагогів.

У своїй роботі Л. Петренко аналізує дидактичні принципи, запропоновані К. Ушинським, а саме: «науковості, доступності, наочності, свідомості й активності, послідовності і систематичності, міцності знань, народності, поєднання інтересу і відповідальності тощо». Дослідниця звертає увагу на те,

що К. Ушинський був прихильником того, щоб навчання було цікавим і мотивувальним. Л. Петренко переосмислює дидактичні принципи К. Ушинського в контексті сучасної української педагогіки, підкреслюючи їхню актуальність для оптимізації освітнього процесу. Аналізуючи взаємозв'язок фундаментальних положень К. Ушинського з актуальними освітніми практиками й теоретичними концепціями, науковиця визначає ключові принципи дидактики, які актуальні в сучасних умовах:

- зв'язок навчання із життям;
- урахування індивідуальних особливостей того, хто навчається;
- систематичність і послідовність навчання;
- інтеграція теорії та практики;
- наочність як основа розуміння матеріалу [107].

Нам імponує думка Л. Петренко про ключове значення наведених попередньо принципів з метою реалізування особистісно орієнтованого й компетентнісного підходу в сучасному освітньому процесі університетів.

Загалом праця Л. Петренко демонструє, що освітня практика України використовує педагогічні ідеї К. Ушинського через інтеграцію наочних методів навчання, формування критичного мислення, створення сприятливого освітнього середовища, що враховує потреби здобувачів освіти. Дослідниця наголошує, що певні аспекти дидактичних положень К. Ушинського потребують адаптації до сучасних реалій, зокрема у зв'язку із цифровізацією освіти й новими потребами суспільства [107].

Статті С. Гончаренка пов'язана з дослідженням методологічних засад побудови педагогічної теорії. Розглядаються основні наукові підходи, які впливають на формування педагогічних принципів, а також на взаємозв'язок між теоретичними концепціями та їхньою практичною реалізацією в педагогіці. Дослідження вченого «Методологічні засади побудови педагогічної теорії» акцентує увагу на необхідності інтеграції міждисциплінарного підходу до створення педагогічних принципів. Автором обґрунтовано основні методологічні принципи, зокрема цілісність, науковість, гуманістичний підхід

та врахування соціально-культурного контексту. Очевидно, що означені принципи лежать в основі розроблення ефективних освітніх методологій [28].

У праці А. Ткачова педагогічним принципам присвячено увагу в контексті загальних підходів до організації навчання й виховання. Автор визначає педагогічні принципи як основні положення, які забезпечують ефективність освітнього процесу, і наголошує на їхньому фундаментальному значенні для побудови будь-якої педагогічної діяльності. Наведемо ключові принципи, висвітлені А. Ткачовим:

1. Системність і науковість. Згідно із цим принципом педагогічний процес повинен будуватися на основі наукових знань, забезпечуючи логічну послідовність у навчанні. Системність передбачає взаємозв'язок усіх елементів освітнього процесу.

2. Гуманізація освіти, або сучасна педагогіка, має бути орієнтована на особистісно орієнтований підхід, урахувувати вимоги й зацікавлення кожного студента.

3. Принцип наочності стосовно застосування візуальних продуктів і технологій ґрунтується на передумові, що таке використання сприяє кращому засвоєнню інформації. Це твердження підкріплюється фундаментальним принципом, що наочність є ключовим принципом у галузі дидактики.

4. Принцип індивідуалізації та диференціації навчання уможливорює врахування індивідуальних особливостей, здібностей, рівня підготовки та темпу навчання здобувачів вищої освіти.

5. Принцип зв'язку теорії з практикою є значущим у формуванні фахових компетентностей. Навчально-пізнавальний матеріал повинен бути спрямований на практичне застосування, а освітній процес – на розвиток уміння з вирішення реальних завдань.

6. Принцип активності й свідомості пов'язаний із залученням здобувачів освіти до діяльної участі в освітньому процесі, що забезпечує більш глибоке засвоєння матеріалу; навчання має спонукати здобувачів до свідомого розуміння його змісту.

7. Принцип доступності передбачає, що навчальний матеріал має бути представлений у зрозумілій формі, з урахуванням вікових і психологічних особливостей студентів, а також мати поступове ускладнення.

8. Принцип виховувального характеру навчання: навчання повинно передавати знання, сприяти формуванню моральних, естетичних і соціальних цінностей [132].

Отже, педагогічні принципи, запропоновані А. Ткачовим, є невід'ємною основою ефективного освітнього процесу. Вони визначають стратегічний напрям у плануванні, організації й реалізації освітньої діяльності. Автор орієнтує здобувачів освіти на свідоме використання цих принципів у майбутній професійній діяльності.

Стаття Г. Товканець присвячена закономірностям і принципам формування педагогічної культури майбутнього вчителя. Умотивовано низку закономірностей щодо формування педагогічної культури, котрі відтворюють зв'язки між структурними елементами системи й педагогічної культури. У тексті охарактеризовано такі принципи: професійно-педагогічна спрямованість цілісного освітнього процесу у ЗВО; індивідуалізація та диференціація; культурна детермінація підготовки майбутнього вчителя; педагогічна доцільність; цілісність педагогічного процесу; функціональність; фасилітація; когнітивно-соціальний принцип; спільна творча діяльність; багатовимірність, множинний опис; звернення до педагогічної культури [133].

Авторка обґрунтовує необхідність врахування як загальних, так і специфічних принципів у формуванні педагогічної культури майбутніх учителів. До загальних принципів віднесено професійно-педагогічну спрямованість освітнього процесу, індивідуалізацію й диференціацію, культурну детермінацію підготовки. Специфічні принципи включають педагогічну доцільність, цілісність педагогічного процесу, функціональність, фасилітацію, когнітивно-соціальний підхід, спільну творчу діяльність, багатовимірний опис та апелювання до педагогічної культури. Ці принципи

сприяють ефективному формуванню педагогічної культури, що є ключовим для підготовки компетентних педагогів [133].

Науковці Н. Бутенко та О. Спринь аргументували думку про роль формування педагогічної культури для покращення фаховості педагогічних працівників. Дослідники підкреслюють, що розвиток педагогічної культури є критично важливим для підвищення професійної майстерності педагогів. Формування педагогічної культури сприяє вдосконаленню професійних компетентностей та ефективності педагогічної діяльності. Дослідники зазначають: «...Принципи гуманізації та демократизації системи освіти потребують розвитку складників педагогічної майстерності: духовних, психологічних, організаційних, комунікативних та креативних» [18, с. 46].

Отже, аналіз досліджень науковців свідчить про інтеграцію основоположних педагогічних концепцій у нинішню систему освіти. Науковцями в аспекті організації сучасного освітнього процесу загалом і підготовки майбутніх педагогів зокрема обґрунтовується:

- важливість використання класичних дидактичних принципів з акцентом на їхній актуальності для оптимізації освітнього процесу: зв'язок навчання із життям, урахування індивідуальних особливостей тих, хто навчається, систематичність (Л. Петренко [107]);

- урахування міждисциплінарного підходу до побудови педагогічної теорії, що ґрунтується на принципах цілісності, гуманізму й науковості (С. Гончаренко [28]);

- узагальнюються ключові принципи організації освітнього процесу: гуманізація, індивідуалізація, зв'язок теорії з практикою та виховний характер навчання (А. Ткачов [132]);

- необхідність використання як загальних (професійно-педагогічна спрямованість, індивідуалізація, культурна детермінація), так і специфічних (педагогічна доцільність, фасилітація, когнітивно-соціальний) принципів (Г. Товканець [133]);

– принципи гуманізації та демократизації освітньої системи, що вимагають удосконалення ключових компонентів педагогічної майстерності, таких як духовна, психологічна, організаційна, комунікативна й креативна складові (Н. Бутенко та О. Спринь [18]).

Головною метою цих принципів є розвиток компетентнісного підходу в освітньому секторі, з особливим акцентом на розвитку естетичної компетентності. Впровадження цих програм систематично організоване з метою створення інтегрованого освітнього середовища, здатного вирішувати проблеми, що виникають у сучасному суспільстві. Ключовим аспектом цих зусиль є підготовка висококваліфікованих вчителів, що забезпечує гармонійне поєднання теоретичних концепцій, практичного застосування та ціннісного підходу.

На наступному етапі цього дослідження вважається важливим звернутися до досліджень, які розкривають принципи формування естетичної культури. Ці роботи сприятимуть вибору принципів, які стануть основою для розвитку естетичної компетентності.

В. Піщанської у своєму дослідженні здійснює аналіз сучасної специфіки естетики у процесі формування сучасної української культури, прогнозування розвитку її впливу в майбутньому. У статті розглядаються та оцінюються аспекти впливу естетики на культурне середовище. Авторське дослідження ролі естетичних факторів у трансформації української культури підкреслює значення естетичної освіти та збереження національних художньо-естетичних традицій. У тексті зазначається, що «на тлі розвитку ринкових відносин актуалізуються принципи демократії, свободи слова та особистісної свободи людини, її творчих пошуків і можливості самореалізації» [109, с. 46]. У розглянутій роботі значно наголошується на необхідності стимулювання дискурсу щодо естетичних аспектів у культурних процесах. Це зі свого боку сприяє формуванню цілісного сприйняття та розуміння прекрасного. Дослідниця наголошує, що «розуміння естетичного, що має суттєве значення

для української науки, базується на принципі діяльнісного аналітичного підходу» [109, с. 46].

Дослідник В. Томашевський у процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у ЗВО до ключових принципів, що сприяють розвитку вказаної якості особистості, відносить естетичну свідомість, активність і самоорганізацію [136].

Процес виховання естетичної культури майбутніх хореографів, на думку Сіньгін Лю, базується на таких принципах:

1) системності, оскільки формування естетичної культури як складової базової культури майбутнього – це процес, який дуже детально висвітлюється в цьому дослідженні. Особистість майбутнього хореографа також є предметом пильного вивчення. Він включає поєднання можливостей позааудиторної діяльності, її змісту, форм, методів і засобів, а також використання потенціалу спілкування, наукової діяльності, дозвілля і педагогічної практики;

2) етапності, котрий передбачає визначену послідовність у розвитку естетичної культури, яка складається з когнітивного, мотиваційно-ціннісного та творчого етапів;

3) диференціації, який ураховує індивідуальні та психологічні властивості особистості, зокрема рівень розвитку, естетичний досвід і сформованість естетичних уявлень студента;

4) креативності, пов'язаний з передачею творчих практик і формуванням у здобувачів освіти емоційно-ціннісних взаємин зі світом;

5) партнерства і співробітництва, що передбачає рівноправну взаємодію суб'єктів, спрямовану на спільне досягнення цілей. Замість контролю, акцент робиться на визнанні цінності думки кожного учасника педагогічної взаємодії [122, с. 117–118].

У статті О. Шумейко розглядаються питання естетичного виховання та естетичної культури, аналізуються основні принципи естетичного виховання, зокрема принцип усезагальності. О. Шумейко акцентує на важливості всезагальності естетичного виховання й художньої освіти [146].

Отже, формування естетичної компетентності актуалізується через інтеграцію принципів. Їхнє взаємодоповнення має на меті створення цілісної методології формування естетичної компетентності, що враховує специфіку професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах сучасного освітнього середовища.

Ці принципи функціонують як орієнтири, спрямовуючи освітню траєкторію та забезпечуючи системний характер фахової підготовки й формування естетичної компетентності. Подальше обговорення буде продовжено шляхом розгляду вищезазначених принципів у визначеній черговості.

Принцип науковості дозволяє висвітлювати найновіші наукові досягнення. Він спонукає студентів не просто сприймати інформацію, а й критично її осмислювати, досліджувати, аналізувати. Викладач, який керується цим принципом, перетворюється на провідника у світі наукових знань, де кожна лекція – це запрошення до глибокого пізнання навколишньої дійсності, тим самим пізнання естетичної дійсності.

Принцип систематичності передбачає, що кожен наступний елемент знання логічно впливає з попереднього. Знання нашаровуються поступово, від простого до складного, формуючи міцний фундамент професійної компетентності, структурним елементом якої власне є естетична компетентність. Студент рухається від конкретних понять до абстрактних узагальнень.

Принцип індивідуалізації враховує унікальність кожного студента. Освітнє середовище стає простором для самореалізації, де кожен може розкрити власний потенціал, обравши індивідуальну траєкторію розвитку, у якій, безумовно, значуще місце має формування естетичної компетентності.

Принцип позитивної мотивації пробуджує внутрішні резерви студента, перетворює навчання з обов'язку на усвідомлену потребу. Мотивація стає внутрішнім двигуном, що штовхає до постійного самовдосконалення й професійного зростання. Особливого значення набуває самонавчання –

своєрідне мистецтво безперервного розвитку. Це не просто накопичення знань, а усвідомлений рух до професійної майстерності. Студент перетворюється на дослідника власного потенціалу, здатного адаптуватися до мінливих освітніх і професійних викликів, прагне до нових знань, умотивований долати перешкоди, відкривати нові обрії професійного становлення, пов'язані з формуванням естетичної компетентності.

Принцип наочності є фундаментальним педагогічним принципом, який спрямовує освітній процес з метою підвищення ефективності сприйняття, розуміння та засвоєння матеріалу учнями. Значення цього педагогічного підходу в розвитку естетичної компетентності учнів ґрунтується на його здатності стимулювати розвиток естетичного смаку, творчого мислення, здатності розпізнавати та цінувати красу в різних сферах включно з мистецтвом, природою та соціально-культурним середовищем. Принцип наочності ґрунтується на задіянні органів чуття в освітньому процесі, що є особливо важливим фактором у формуванні естетичних вражень. Візуальні образи, твори видатних педагогів та інші подібні матеріали сприяють розумінню та оцінці учнями естетичної сутності явища. Використання принципу наочності, наприклад, через перегляд кінофільмів (наприклад, про уроки серед живої природи О. Сухомлинського), сприяє емоційному залученню студентів, формує їхні цінності й естетичні ідеали.

Наочність уможлиблює інтеграцію теоретичних знань та практичного досвіду. Студенти краще засвоюють поняття гармонії, пропорційності, ритму й симетрії, коли вони ілюстровані реальними прикладами. Використання сучасних цифрових технологій, а саме: віртуальної реальності, графічних редакторів або мультимедійних платформ – дає змогу здобувачам освіти візуалізувати та аналізувати педагогічні чи технологічні процеси. Наприклад, демонстрація цифрових моделей технологічного обладнання або симуляції аграрних процесів виробництва й переробки сільськогосподарської продукції сприяє формуванню естетичного сприйняття середовища виробництва.

Було продемонстровано, що візуальні методи навчання стимулюють

творчу активність студентів. Мотивацією цієї діяльності є заохочення розробки продуктів, які є одночасно естетично привабливими та функціональними. Це починання охоплює написання есе та розробку проєктів, серед інших видів діяльності. Наприклад, розроблення ефективної й естетично привабливої мультимедійної презентації для практичного уроку, конференції або дизайнерського проєкту для книжкової виставки чи фермерського ярмарку може бути корисною вправою. Так, аналіз дизайну етикеток для органічних продуктів стимулює творчість та підкреслює важливість естетики в сільськогосподарській і харчовій промисловості. Принцип візуальності вважається ключовим у розвитку естетичної компетентності, оскільки він сприяє інтеграції сенсорного сприйняття з теоретичним розумінням і практичним застосуванням знань.

Було підтверджено, що використання цього методу викликає підвищену емоційну залученість у студентів, тим самим сприяючи розвиткові їхніх творчих починань. Крім того, було показано, що він сприяє розвитку естетичних цінностей, необхідних для досягнення збалансованого та комплексного особистісного розвитку.

У формуванні естетичної компетентності студентів спеціальності 015 «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)» принцип наочності в поєднанні з *принципом міждисциплінарності* дозволяє забезпечити ефективне поєднання теоретичних знань із культурно-естетичними аспектами професійної діяльності, сприяючи цілісному розвиткові майбутніх фахівців. Міждисциплінарність, зокрема, дозволяє інтегрувати знання з аграрного виробництва, переробки сільськогосподарської продукції та харчових технологій з педагогічними освітніми компонентами, що забезпечує цілісну підготовку майбутнього педагога.

Використання візуалізації, наприклад, через ілюстрацію стратегій брендингу, що використовуються в контексті сільськогосподарської продукції, або експозицію зразкових випадків упаковки, сприяє розумінню ролі

естетичних міркувань у підвищенні конкурентоспроможності продукції. Принцип міждисциплінарності сприяє інтеграції естетики в різні сфери сільськогосподарського виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. Наприклад, використання тривимірних візуалізацій у проектуванні технологічних процесів у харчовій промисловості, під час розгляду сільськогосподарських об'єктів, сприяє демонстрації їхніх естетичних характеристик. Про естетичний аспект (форма, колір, текстура, презентація) не варто забувати і під час аналізу готових продуктів, що мають враховувати споживчі очікування.

Інтеграція принципу поєднання теорії з практикою в освітній процес є важливою для забезпечення набуття теоретичних знань, поряд з розвитком практичних навичок і вмінь, конче потрібних для ефективної реалізації реальних професійних задач. Під час формування естетичної компетентності означений принцип сприяє інтегруванню студентами естетичних аспектів у професійну діяльність, тим самим сприяє злагодженій поєднаності якості з функціональністю й естетикою в реальних виробничих процесах. Цей принцип забезпечує розуміння значущості естетики в майбутній фаховій діяльності, сприяє розвитку творчої потенції та забезпечує адаптацію до нинішніх потреб ринку. Наприклад, у контексті презентації з дизайну харчової упаковки здобувачі вищої освіти використовують свої знання про споживчі вподобання, роль естетичного сприйняття забарвлення й форми. Отже, інтеграція студентів у практичну діяльність дозволяє їм опанувати естетичні виміри в автентичних виробничих контекстах. Наприклад, організація таких заходів, як дегустації чи виставки. У таких випадках якість продукту є не єдиним аспектом, що оцінюється; враховуються також його зовнішній вигляд і презентативність.

Реалізації принципу зв'язку теорії з практикою в аспекті формування естетичної компетентності приєє залучення роботодавців до освітнього процесу через організацію виробничої практики майбутніх бакалаврів з професійної освіти. Наприклад, у закладах освіти під час практики здобувачі освіти вчаться естетично облаштовувати навчальні кімнати й територію установи або ж,

готуючись до виховного заходу, естетично оформлюють полиці презентаційних матеріалів тощо. На підприємствах харчової промисловості студенти практикуються в застосуванні естетики в умовах масового виробництва, у фермерських господарствах отримують досвід створення естетично привабливих продуктів. Студенти можуть долучатися до конкурсів з розроблення дизайну виставки видатного педагога чи аграрної продукції, створення презентацій або просування брендів. Це сприяє розвитку їхнього креативного мислення та впровадженню естетичних інновацій у фахову сферу.

Принцип виховувального характеру навчання спрямований на формування морально-етичних цінностей, естетичного смаку, професійної відповідальності, громадянської свідомості тощо. Освітній процес, який має виховувальний характер, сприяє формуванню в студентів естетичного світогляду, що особливо важливо для фахівців професій «Людина – Людина» та «Людина – Природа». Викладання майбутнім бакалаврам із професійної освіти дисциплін з акцентом на красу природи та її збереження допомагає формувати екологічну й естетичну свідомість. До прикладу, доцільним є обговорення надбань видатних педагогів та освітніх діячів з обов'язковим акцентом на естетичному оформленні приміщень закладів освіти, умов навчання здобувачів освіти чи то проведенні занять на природі. Також ефективним буде створення різного роду продуктів (колір, текстура, форма), що розвиває розуміння важливості естетики в харчових технологіях та аграрному виробництві.

Принцип культурно-естетичної детермінації освітнього процесу полягає у врахуванні впливу культурного середовища, традицій, цінностей і соціокультурних норм на освітній процес і професійну діяльність. Говорячи про спеціальність 015 «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)», наголосимо, що вона поєднує педагогічну, аграрну й харчові сфери, які зі свого боку мають бути тісно пов'язані з національними традиціями, звичаями й естетичними цінностями. Наведемо приклад. Розкриваючи в історичній ретроспективі те чи інше педагогічне явище чи процес, маємо обов'язково апелювати до тієї

соціально-економічної ситуації та стану розвитку культури, у яких це явище чи подія відбувалися, тобто через призму конкретної ситуації. Вивчення харчових технологій має передбачати врахування культурних особливостей регіону (традиційна кухня, місцеві інгредієнти тощо) та використання національних мотивів у дизайні упаковки або брендуванні продукції.

Принципу відбору змісту навчання на естетичних засадах справляє вагомий вплив на формування естетичної компетентності студентів-педагогів. Він забезпечує інтеграцію мистецько-культурного складника в освітній процес, сприяє розвитку критичного мислення й чутливості до краси, формує морально-ціннісне ставлення до різноманітних явищ мистецтва й культури, а також стимулює творчий пошук у професійній діяльності. Використання принципу відбору змісту навчання на естетичних засадах передбачає:

– відбір змісту навчальних дисциплін з урахуванням культурно-мистецьких компонентів, що дає змогу розширити світогляд майбутніх викладачів закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, посилити їхню загальну культурну ерудицію. Залучення в процес викладання фахових дисциплін історико-культурних контекстів і візуальних репрезентацій різних епох сприяє формуванню емоційно-ціннісного ставлення до навчальної інформації. Це забезпечує більш глибоке розуміння змісту, активізує мислення й увагу студентів, а також підвищує рівень мотивації до пізнавальної діяльності;

– стимулювання розвитку здатності до естетичної оцінки й рефлексії в студентів-педагогів. Аналітична робота з матеріалами, що містять естетичні аспекти, в історичному, психологічному й педагогічному планах формує критичне мислення та спонукає до свідомого сприйняття різних форм прекрасного. Така підготовка впливає на виховання емпатії, що в подальшій професійній діяльності допомагає викладачам краще розуміти емоційні реакції здобувачів освіти і враховувати естетичні чинники під час планування та реалізації навчальних проєктів;

– створення умов, що сприяють розвитку творчого потенціалу

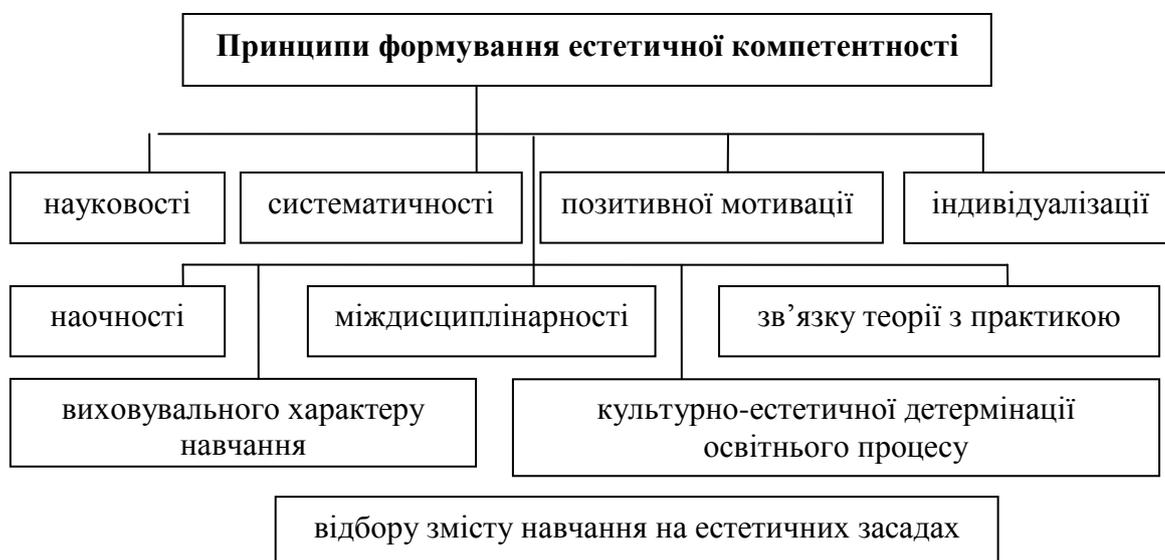
майбутніх педагогів. Структура й зміст робочих програм спрямовуються на інтеграцію естетичних компонентів, студенти набувають досвіду використання інноваційних технологій і методів. Це, зокрема, пов'язано з драматизацією, сценографією, техніками арттерапії та проектного навчання з естетичною основою. Таке емпіричне навчання дозволяє здобувачам вищої освіти розвивати особливий стиль викладання, котрий характеризується естетичною чутливістю, тим самим збільшуючи результативність освітнього процесу та надаючи навчанню більшої привабливості.

Важливим результатом утілення принципу відбору змісту навчання на естетичних засадах постає також морально-ціннісний аспект. Ознайомлення з різними течіями й напрямками в педагогіці, діяльністю шкіл різних епох у поєднанні з описами природи чи інтер'єрів формує в студентів повагу до культурної розмаїтості й розуміння значущості людської творчості для розвитку суспільства. Водночас розширюються й етичні межі їхнього фахового бачення, адже дидактична взаємодія, побудована на естетиці, передбачає відповідальний підхід до виховання особистості, здатної гармонійно поєднувати ціннісні (моральні) та естетичні орієнтири.

Систематичне впровадження принципу відбору змісту навчання на естетичних засадах у процес формування естетичної компетентності зумовлює низку позитивних наслідків: відбувається збагачення методичного інструментарію студентів, що передбачає творче переосмислення матеріалу; естетичний характер освітнього середовища формує довірливу й водночас стимулювально позитивну атмосферу, де студенти відчують зацікавленість і підтримку; підвищується суспільний престиж педагогічної професії, оскільки використання естетичного у викладанні справляє позитивне враження на студентів, їхніх батьків, громадськість.

Наголосимо, що схарактеризовані педагогічні принципи не існують ізольовано один від одного, вони взаємопов'язані, узаємодоповнюють один одного, дозволяють охопити цілісну систему підготовки сучасного фахівця, формування його професійної компетентності, зокрема й естетичної.

Отже, формування естетичної компетентності базується на системному поєднанні принципів організації освітнього процесу. Цю тезу ми унаочнили на рисунку 2.1.

Рис. 2.1. Принципи формування естетичної компетентності студентів

Подальша дослідницька робота буде спрямована на обґрунтування педагогічних умов процесу формування естетичної компетентності майбутніх педагогів.

Термін «педагогічні умови» розлого вживається вітчизняними дослідниками-педагогами. Так, Є. Хриков, зокрема, проводить детальний розгляд фундаментальних принципів цієї концепції та її ролі в контексті наукових досліджень. Учений стверджує, що педагогічні умови є ключовим елементом у межах наукового знання, суттєво впливаючи на ефективність педагогічних дослідницьких зусиль [140]. Є. Лодатко у монографії «Педагогічне моделювання» досліджує роль педагогічних умов у процесі моделювання педагогічних систем. Науковець визначає педагогічні умови як сукупність факторів, що впливають на ефективність педагогічного процесу. Підкреслюється необхідність оптимальних умов для створення ідеального освітнього середовища та досягнення освітніх цілей [76].

А. Панібратська у статті «Зміст поняття «педагогічні умови» аналізує різні підходи до трактування цього терміна та роль педагогічних умов у педагогічному процесі. Вона стверджує, що педагогічні умови являють собою комплекс об'єктивних можливостей, що охоплюють зміст, форми, методи й педагогічні прийоми, від яких залежить ефективність навчально-пізнавальної діяльності. Дослідниця наголошує, що педагогічні умови (зовнішні і внутрішні) мають значний вплив на формування компетентностей здобувачів освіти [103].

Досліджуючи сутність поняття «ціннісні орієнтації», Ю. Ївженко та О. Кузнєцова аналізують наукові погляди на визначення понять «умови» та «педагогічні умови» та обґрунтовують сукупність педагогічних умов, до яких, на їхню думку, належать:

- діяльність освітніх установ щодо визначення змісту й форм роботи для формування ціннісних орієнтацій здобувачів освіти;
- формування в студентів спрямованості на особистісне зростання;
- зростання ступеня науково-методичної підготовки педагогів, які працюють у закладах освіти, для сприяння громадянському становленню молоді [49].

Отже, *педагогічні умови формування естетичної компетентності у майбутніх педагогів* ототожнимо із сукупністю спеціально створених освітніх, соціально-культурних і психологічних факторів для гармонійного розвитку здібностей студентів до естетичного сприймання, розуміння, трактування та створення. Вони реалізують найкращі передумови, пов'язані зі здобуттям естетичних знань, набуттям умінь і навичок, формуванням цінностей, потрібних для цілісного індивідуального та фахового розвитку.

Дослідження Сіньтіна Лю визначає низку педагогічних умов, які, як було показано, сприяють розвиткові естетичної культури у майбутніх хореографів. Обговорювані умови можна вважати залежними від дотримання принципу естетизації університетського середовища. Головною метою тут є створення відповідного освітнього середовища в студентському колективі з метою сприяння формуванню естетичних навичок і здібностей у майбутніх

хореографів. Крім того, існує потреба в розробленні й упровадженні змістовної організаційної та методологічної підтримки позакласної діяльності студентів [122].

У педагогічній системі формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури в освітньому процесі ЗВО, обґрунтованій В. Папушиною, до домінантних педагогічних умов віднесені: 1) створення у здобувачів освіти позитивного мотивування до естетичної діяльності; 2) удосконалення змісту їхньої професійної підготовки на підґрунті його міждисциплінарної інтеграції, наповнення лінгвокультурологічним і кроскультурним контентом; 3) самореалізація здобувачів освіти – майбутніх учителів української мови і літератури – в естетичному середовищі ЗВО; 4) необхідність створення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців [104].

У дослідженні, присвяченому теоретичним і методичним засадам формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у ЗВО, В. Томашевський визначив низку важливих педагогічних умов цього процесу. Серед них актуалізація естетичної культури, організація естетичної освіти, залучення студентів до естетизації навколишнього середовища та здобуття ними досвіду самоорганізації в цій сфері [136].

Аналізуючи розвиток естетичної культури студентів у педагогічних ЗВО, А. Микуліна виділила педагогічні умови, які сприяють ефективному використанню мистецтва у цьому процесі. Зокрема, авторка наголошує на розкритті педагогічного потенціалу мистецтва, його інтеграції в освітній процес як складової частини народної культури, а також на організації сприйняття мистецтва та художньо-творчої діяльності. Важливою умовою також є ознайомлення студентів із мистецтвом регіонального та світового рівнів [90].

У статті під назвою «Естетична культура особистості як складова підготовки майбутнього спеціаліста в системі професійної освіти» С. Лісова обґрунтовує цілеспрямоване формування естетичної культури особистості як складового елемента в процесі підготовки майбутніх спеціалістів. Автор

проводить аналіз проявів естетичної культури в різних сферах життя, встановлюючи критерії культурного розвитку особистості. У контексті педагогічних умов, що сприяють розвитку естетичної культури, дослідниця констатує важливість інтеграції естетичної освіти в освітню базу професійної підготовки. Створення освітнього середовища, сприятливого для естетичного розвитку, має першочергове значення. Украй важливо доповнити це середовище впровадженням спеціальних програм та використанням методик, спрямованих на підвищення естетичної свідомості та активності студентів. Крім того, вкрай важливо визнати унікальні якості майбутніх здобувачів вищої освіти та сприяти їхній участі в художньо-творчій діяльності. Такий підхід сприяє розвитку естетичної культури та глибшому розумінню її значення [75].

Це дослідження зосереджено на організаційно-педагогічних умовах процесу виховання художньо-естетичної культури у вихователів дошкільних закладів. Це дослідження провела В. Ходунова. Авторка робить значний акцент на необхідності культивування демократичної культури, що характеризується глобальною освітою, екологічною свідомістю, ефективним управлінням та створенням інклюзивних освітніх систем [139].

Предметом дослідження О. Слободиської є соціокультурна компетентність майбутніх учителів музики та педагогічні умови її формування. Це досягається шляхом створення соціокультурного освітнього середовища через співтворчість викладачів і студентів, інтеграцію національних і культурних традицій з міжнародним мистецьким досвідом, а також використання сучасних інформаційних технологій та інтерактивних методів навчання [123].

Дослідження розвитку професійної компетентності у майбутніх учителів музики провела Л. Пастушенко, яка визначила кілька педагогічних умов. По-перше, це пов'язане з розвитком ствердної надихаючої мотивації до музично-педагогічної діяльності для усвідомлення індивідуальної квінтесенції професіоналізму. Крім того, украй важливо сприяти міжпредметним зв'язкам в освітньому процесі з метою розвою інтегративного мислення та сприяння

здатності здобувачів освіти вільного висловлювання, тим самим підвищуючи їхню креативність [106].

Робота Л. Глазунової пропонує такі педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутнього вчителя-філолога засобами етнографії:

- вивчення й оцінювання ступеня, за якою освітні процеси ЗВО орієнтовані на розвиток естетичної компетентності у майбутніх вчителів;

- вивчення цілеспрямованого культивування мотивації студентів до використання етнографічних інструментів як інформативних, ілюстративних і практичних ресурсів;

- залучення майбутнього вчителя-філолога до системи, пов'язаної з формуванням естетичної культури, розвитком естетичних здібностей, креативної активності й естетичної поведінки;

- створення методології вибору й використання форм і методів формування естетичної компетентності, які базуються на етнографічній основі та забезпечують відповідність навчальної і позакласної діяльності майбутніх учителів-філологів [27, с. 208].

На думку В. Рожнової, розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти у ЗВО можна покращити шляхом реалізації низки педагогічних умов:

- зміни концепції естетизації соціокультурного та предметно-розвивального освітнього середовища ЗВО;

- інтеграції освітніх компонентів у процесі розвитку естетичної компетентності тих, хто здобуває професію вихователя;

- упровадження вибіркового освітнього компоненту під назвою «Методика розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів»;

- обов'язковість послуговування мультимедійними презентаціями, інтерактивними формами й методами проблемного навчання;

– практичний елемент навчальної програми для майбутніх педагогів виграв би від інтеграції завдань, спрямованих на підвищення їхньої естетичної компетентності [119, с. 5004].

Значущою для нашого дослідження є робота А. Карама, у якій представлено педагогічні умови, що сприяють формуванню естетичної компетентності в майбутніх викладачів образотворчого мистецтва під час позанавчальної діяльності в університеті:

- покращення університетського середовища естетичними засобами;
- створення освітнього середовища в студентській групі є вкрай важливим для сприяння набуттю естетичних навичок і здібностей майбутніми педагогами, що спеціалізуються на образотворчому мистецтві;
- розроблення та впровадження контенту, окрім надання організаційної й методичної підтримки, має здійснюватися для позакласної діяльності студентів ЗВО [55].

Отже, очевидно, що проаналізовані попередньо педагогічні умови формування естетичної культури й естетичної компетентності майбутніх фахівців, окреслені й деталізовані різними авторами, підтверджують великий діапазон підходів. Усі вони, однак, передбачають інтеграцію естетичних, культурних, педагогічних і психологічних аспектів.

Чимало дослідників, зокрема Сінґтін Лю, В. Рожнова, А. Карам та інші, стверджують про необхідність створення естетично гармонійного середовища закладу вищої освіти. Життєво важливо, щоб це середовище сприяло всесторонньому розвитку студентів, формуванню їхнього естетичного смаку й навичок. Вищезгаданий підхід передбачає включення естетики в дизайн освітніх закладів та навчальних матеріалів, а також організацію культурних заходів включно з виставками, концертами та конкурсами. Послугування мультимедійними матеріалами, використання можливостей виставок, демонстрацій і спеціалізованих студій забезпечує студентам безпосередню взаємодію з предметами естетичного характеру.

Тому вкрай важливо, щоб педагогічне середовище у вищій школі було ретельно розроблене, поєднувало теоретичне навчання з практичним досвідом. Це середовище має бути адаптоване до індивідуальних уподобань студентів та сприяти розвитку їхньої естетичної свідомості й залученості. Тільки завдяки такому комплексному підходу, що поєднує теоретичні основи, практичне застосування й індивідуалізовану увагу, можна забезпечити ефективне формування естетичної компетентності в майбутніх фахівців. Естетизація університетського середовища є важливою умовою для розвитку естетичної компетентності. Це відбувається через щоденну взаємодію студентів з естетичним середовищем ЗВО.

Інтеграція теоретичних знань із практичною діяльністю підкреслена в дослідженнях Л. Глазунової [27] та В. Папушиної [104]. Зрощення елементів етнографії, мистецьких дисциплін за умов міждисциплінарного дискурсу уможливають покращення освітнього змісту. Наприклад, інтеграція зусиль майбутніх педагогів у межах культурних та естетичних ініціатив у поєднанні з автономними творчими пошуками, як було доведено авторами, сприяє розвитку їхніх професійних компетентностей з акцентом на естетичну сферу. Злиття навчально-пізнавальної із практичною діяльністю сприяє глибшому засвоєнню естетичних цінностей, ключових для формування усталених фахових якостей.

Дослідниці Л. Глазунова [27] та С. Лісова [75], наголошують на надзвичайно важливому врахуванні унікальних характеристик кожного здобувача освіти під час розроблення освітніх підходів та оцінювання. Це включає врахування рівня отриманої підготовки, а також культурного досвіду та сфер інтересів. Цей педагогічний підхід, що характеризується індивідуалізованим навчанням і диференційованим підходом до розвитку особистості, підвищує ефективність навчання та сприяє самореалізації студентів у творчій діяльності.

Дослідження В. Рожної показало, що інтерактивні технології та мультимедіа є значущими з точки зору розвитку естетичної компетентності [119]. Науковицею продемонстровано, що інтеграція мультимедійних

презентацій, інтерактивних лекцій, навчальних вправ та проблемного навчання сприяє підвищенню залученості студентів, одночасно сприяючи динамічній взаємодії з навчальним матеріалом. Авторка підтвердила, що інтерактивні методи й технології навчання включно з рольовими іграми, проектами та кейсами сприяють залученню студентів до творчої діяльності та, таким чином, розвитку їхньої естетичної уяви. Очевидно, що інтеграція сучасних інтерактивних технологій і мультимедійних інструментів в освітній процес сприяє підвищенню його ефективності, тим самим сприяючи адаптації освітніх ресурсів для задоволення естетичних потреб здобувачів освіти.

Лю Сінґ [122] та інші дослідники стверджують, що взаємодія на рівних умовах учасників освітнього процесу – викладачів і студентів – сприяє створенню сприятливої для навчання атмосфери. Естетична компетентність педагога, його здатність мотивування здобувачів освіти, стати взірцем естетичної культури та демонстрування цінності мистецтва у фаховому та щоденному житті, як було доведено, суттєво сприяють формуванню відповідних властивостей у студентів. Ефективність спільних зусиль в освітньому середовищі, узгодження колективних зусиль і колективне обговорення різних естетичних дилем, на думку автора, відіграють важливу роль у розвитку естетичної компетентності та здатності брати участь у творчих процесах. Розвиток творчої самостійності студентів стимулюється партнерством та співпрацею, що зі свого боку сприяє формуванню позитивної мотивації до навчання. Це має особливе значення для розвитку естетичної компетентності.

Тому вважається, що в працях вищезгаданих науковців розвиток естетичної компетентності вважається багатоконпонентним процесом. Він ототожнений зі створенням естетично сприятливого середовища, інтеграцією теорії та практики, послуговуванням сучасними технологіями та індивідуальними особливостями студентів. Метою цього розвитку є культивування естетичної культури в майбутніх фахівців. Гармонійне поєднання педагогічних умов, як обґрунтовують дослідники, сприяє розвитку фахових та

індивідуальних якостей студентів, їхній підготовці в ролі компетентних фахівців зі значним ступенем естетичної культури.

З огляду на вищезазначені дослідження науковців узагальнимо й аргументуємо педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх педагогів у процесі вивчення фахових дисциплін [80].

1. *Використання культурного контексту фахових дисциплін.* є вкрай необхідним. Інтеграція культурного контексту у зміст професійних дисциплін є фундаментальною умовою формування естетичної компетентності. Створення навчальних матеріалів, що відображають культурний та історичний розвиток людства, є основоположним для формування естетичного світогляду. Застосування прикладів з різних культурних періодів і мистецьких рухів служить розширенню інтелектуального світогляду здобувачів вищої освіти та розвитку глибшого розуміння естетичних об'єктів, предметів, явищ у їхній еволюції. Такі підходи сприяють розпізнаванню взаємозв'язку між культурними цінностями та професійною діяльністю, тим самим сприяючи усвідомленню ролі естетики як невід'ємного компонента будь-якої професії. Особливе значення має аналіз культурних досягнень та способів їхнього впливу на сучасність. Означений підхід дозволяє студентам отримати фундаментальні знання з естетики та усвідомити її значення як у професійному, так і в особистому контексті. Інтеграція естетичних ідеалів у професійну сферу сприяє культурному контексту, незамінного в процесі професійної підготовки компетентних фахівців.

2. *Використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін* є ключовим аспектом, який заслуговує на ретельне розгляд. Розвиток естетичної компетентності залежить від динамічного використання міждисциплінарних зв'язків. Інтеграція знань з різних дисциплін сприяє розумінню студентами універсальної природи естетичних цінностей. Для ілюстрації цього розглянемо аналіз естетичних цінностей у контексті професійної діяльності, мета якого – охоплення культурних і соціальних вимірів. Цей підхід сприяє розвитку інтегративних навичок мислення, що зі свого боку уможливорює ефективне розпізнавання студентами естетичних цінностей та їхнє

застосування в практичній діяльності. Використання міждисциплінарних зв'язків значуще для комплексного бачення професійної практики, де естетика займає ключове місце. Інтеграція студентів у вивчення взаємозв'язків між різними аспектами професії – з особливим акцентом на аспекти естетики, етики й функціональності – сприяє глибшому розумінню багатогранної природи професійних завдань і ролі креативності в їхньому виконанні.

3. *Практична зорієнтованість освітнього процесу.* Розвиток естетичної компетентності у студентів передусім відбувається завдяки практичній діяльності. Виконання автентичних завдань, що вимагає творчого підходу, продемонструвало свою ефективність у закріпленні теоретичних знань у студентів та розвитку їхньої здатності застосовувати їх у практичному контексті. У межах заданих параметрів методології проєктного навчання виступають ключовим компонентом та розроблені для сприяння автономному стратегічному плану й виконанню студентами, охоплюючи завдання з естетичним виміром. Практична діяльність охоплює розроблення проєктів, формулювання креативних рішень автентичних проблем та аналіз естетичних аспектів у професійній сфері. Підхід, прийнятий у цьому дослідженні, продемонстрував свою ефективність у покращенні практичних навичок студентів, одночасно розвиваючи в них почуття відповідальності за підтримку якості своєї роботи.

4. *Наочність і мультимедійність освітнього контенту.* Візуальні навчальні засоби виявилися потужним інструментом у розвитку естетичного мислення. Інтеграція мультимедійних елементів, таких як відео, ілюстрації та інші візуальні матеріали, сприяє ефективнішому розумінню та засвоєнню естетичних цінностей. Застосований педагогічний підхід показав, що він підвищує мотивацію студентів до навчання, тим самим сприяючи більшому інтересу до навчальних дисциплін, що вивчаються. Крім того, інтеграція мультимедійних технологій сприяє створенню інтерактивного освітнього середовища, у якому здобувачі освіти можуть сприймати інформацію та долучатися до її аналізу. Це актуалізує критичне мислення та індивідуальний естетичний світогляд.

5. *Створення естетично привабливого освітнього середовища.* Естетичні якості освітнього середовища є значним фактором у розвитку естетичної компетентності. Дослідження показали, що дизайн аудиторій відповідно до принципів естетичного сприйняття сприяє позитивній атмосфері, що сприяє творчому мисленню та розвитку бажання навчатися. Наприклад, застосування природних матеріалів, художнього дизайну або демонстраційних об'єктів породжує естетичне підґрунтя, гармонійно інтегроване з освітнім процесом. Особливе значення має навчально-пізнавальна діяльність, пов'язана з організацією виставок творчих робіт здобувачів освіти або проведенням різноманітних конкурсів, котрі уможливають розвиток самопрояву студентів та їхню мотивацію до креативної діяльності.

6. *Інтеграція естетичної компоненти в різні фахові дисципліни.* Українською важливо визнати необхідність включення естетичних компонентів у всі аспекти навчання для забезпечення цілісного розвитку студентів. Підтверджено взаємозв'язок між естетичним аналізом та його застосуванням у різних професійних сферах. Розвиток творчих ініціатив спирається на естетичні цінності з метою розуміння ролі культурних і художніх виразів у професійному середовищі. Включення тем з естетики в зміст академічних дисциплін сприяє усвідомленню її ролі як складового елемента майбутніх професійних починань, тим самим роблячи процес навчання більш захопливим і збагачувальним.

7. *Залучення студентів до творчої діяльності.* Участь студентів у творчих заходах визнається ключовим фактором розвитку естетичної компетентності. Вищезазначені результати можна пояснити посиленням самовираження, критичного мислення й інтеграцією естетичних цінностей у професійну діяльність. Актуалізується роль креативності в підвищенні здатності студентів розуміти та оцінювати навколишнє середовище крізь естетичну призму. Цей процес завершується розвитком індивідуального художнього стилю й особливого підходу до вирішення професійних завдань. Проведення майстер-класів, творчих студій і практичних занять, що використовують різноманітні творчі техніки сприяє створенню середовища, сприятливого для експериментів і самореалізації.

Очевидно, що за таких умов студенти мають можливість розвивати свою уяву, працювати з матеріалами, що вимагають естетичного підходу та втілювати концепції в життя за допомогою творчих проєктів. Самостійна творча діяльність дозволяє студентам розвинути більш глибоке розуміння естетичних цінностей і застосовувати їх у практичних контекстах, тим самим набуваючи навичок, які будуть цінними в їхній майбутній професійній діяльності. Також було доведено, що творчість сприяє розвитку креативного мислення, навички, яка стає все більш важливою складовою сучасного професійного середовища.

8. Використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання.

Інтерактивні технології та креативні методи навчання, як було доведено, мають значний потенціал у розвитку естетичної компетентності, оскільки вони заохочують студентів до активної участі в освітньому процесі, тим самим стимулюючи самостійне мислення, дискусії й пошук власних рішень. За допомогою методів активного навчання розвивається критичне мислення та власна естетична позиція. Здобувачі освіти за допомогою аналізу різних підходів до розв'язання естетичних проблем можуть здійснювати порівняння культурних і професійних контекстів, формувати власне бачення, необхідне для фахового зросту. Проєктна діяльність як інтерактивна технологія уможлиблює реалізацію студентами креативних ідей завдяки інтегруванню знань і навичок з різних навчальних дисциплін чи курсів. Міждисциплінарні проєкти, що містять естетичний компонент, можуть бути пов'язаними з розробкою оформлення навчальних матеріалів, продукуванням мультимедійних презентацій або практичним вирішенням проблемних чи творчих завдань, що потребують естетичного методу. Використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання сприяє розвитку навичок, необхідних для спільного вирішення проблем та ефективної презентації академічних досягнень.

9. Співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичний складник.

Узаємодія з представниками професій, діяльність яких включає естетику у свої відповідні сфери діяльності, пропонує студентам цінну можливість залучитися до практичного навчання та зрозуміти значення естетичних цінностей у

професійному контексті. Таке співробітництво збагачує світогляд студентів та сприяє формуванню бачення реального застосування естетики в різних галузях.

Інтеграція діяльності творчих фахівців включно з художниками, дизайнерами, музикантами й театральними діячами в освітній процес, зокрема проведення лекцій, майстер-класів, семінарів та організацію виставок, сприяє безпосередньому ознайомленню студентів з фаховою творчою діяльністю. Означене забезпечує розвиток естетичного смаку в здобувачів освіти, здатність аналітичного оцінювання творів мистецтва та їхньої інтеграції у професійну діяльність студентів. Важливою складовою професійної підготовки майбутніх педагогів є організація навчальних екскурсій. Тож музеї, галереї, театри та інші культурні заклади стають так званими базами практик. Це сприяє обізнаності студентів про культурну спадщину, вплив естетичних ідеалів на соціум та сприймання й цінування мистецтва. Така діяльність мотивує здобувачів вищої освіти до самостійного вивчення художніх і культурних подій, предметів і явищ, формування в них естетичної компетентності.

10. *Системне оцінювання освітньої діяльності.* Формування естетичної компетентності здобувачів вищої освіти залежить від об'єктивної й систематичної оцінки результатів їхньої діяльності. Такий підхід дозволяє оцінити рівні естетичної компетентності та сприяє більш усвідомленому підходу до навчання студентів. За використання системного підходу здійснюється розроблення конкретних та різнобічних критеріїв оцінювання. Украй важливо, щоб належну увагу приділяли як творчій складовій, що охоплює здатність до самовираження та генерування інноваційних ідей, так і якості практичних завдань, зокрема презентаціям, проєктам і творчим роботам. Використання різноманітних методів оцінювання включно з індивідуальними та груповими проєктами, публічними презентаціями, портфоліо та творчими конкурсами сприяє комплексній оцінці естетичної компетентності студентів у різних сферах їхньої діяльності. Оцінювання має бути формувальним та надавати студентам зворотний зв'язок. Цей процес дозволяє усвідомлювати свої сильні і слабкі сторони, виправляти помилки та підвищувати свою компетентність. Такий педагогічний підхід сприяє

прагненню студентів до постійного саморозвитку, тим самим підвищуючи їхню естетичну компетентність.

Педагогічні умови формування естетичної компетентності в майбутніх педагогів, що були обґрунтовані в попередній частині дослідження, уможливлють створення злагодженого, креативного та комплексного освітнього процесу. Проаналізовані умови сприяють опануванню студентами теоретичних основ естетики, їхній інтеграції в практичну діяльність, розвитку здатності до творчого самовияву та фахового зросту.

На наступному етапі нашого дослідження за співпраці з провідними викладачами НУБіП України, які виступатимуть у ролі експертів, зосередимо увагу на ключових педагогічних умовах, що сприяють ефективності процесу розвитку естетичної компетентності. Для визначення найефективніших педагогічних умов було проведено науково-педагогічне дослідження. Групі експертів, до складу якої входили десять осіб (науково-педагогічних працівників з досвідом роботи в цій галузі), було доручено обрати п'ять із десяти запропонованих найважливіших педагогічних умов, що сприяють формуванню естетичної компетентності в майбутніх педагогів. Отримані результати експертної оцінки були впорядковані та представлені в таблиці 2.1.

Проаналізуємо результати експертного оцінювання педагогічних умов формування естетичної компетентності майбутніх педагогів. На основі кількості виборів респондентів було сформовано рейтинг педагогічних умов, результати якого представлені в таблиці 2.1. Найбільш значущими, на думку експертів, є такі:

– *використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання* (9 виборів), що підтверджує помітне визнання в освітній спільноті ефективності інтерактивних методів навчання в сприянні розвитку естетичної компетентності в процесі навчання. Використання педагогічних методів, таких як дискусії, дебати та рольові ігри, було визначено як каталізатор для розвитку критичного мислення, розвитку уяви та розвитку естетичного світогляду особистості;

– *використання культурного контексту фахових дисциплін* (7 виборів) має першочергове значення, оскільки підкреслює необхідність вивчення культурних

та історичних матеріалів як методу формування естетичного світогляду студентів. Експерти наголошують, що встановлення зв'язку з культурними традиціями уможлиблює виховання гармонійної особистості в майбутніх педагогів;

Таблиця 2.1

Результати експертної оцінки «значущості» педагогічних умов формування естетичної компетентності майбутніх педагогів засобами фахових дисциплін

№	Педагогічні умови	
1.	<i>Використання культурного контексту фахових дисциплін</i>	7
2.	<i>Використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін</i>	6
3.	Практична зорієнтованість освітнього процесу	3
4.	<i>Наочність і мультимедійність освітнього контенту</i>	7
5.	Створення естетично привабливого освітнього середовища	3
6.	Інтеграція естетичної компоненти в різні фахові дисципліни	4
7.	Залучення студентів до творчої діяльності	3
8.	<i>Використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання</i>	9
9.	<i>Співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичний складник</i>	5
10.	Системне оцінювання освітньої діяльності	3

Джерело: розроблено автором

n (кількість виборів, які здійснили експерти, обираючи із запропонованих десяти, п'ять найбільш значущих педагогічних умов формування естетичної компетентності студентів)

– *наочність і мультимедійність освітнього контенту* (7 виборів). Застосування новітніх технологій для візуалізації навчальних матеріалів отримало схвальні відгуки за їхню здатність зробити навчально-пізнавальну діяльність більш наочною, зрозумілою і привабливою.

Окремі педагогічні умови отримали меншу кількість виборів. Такими умовами (середньої значущості) є:

– використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін (6 виборів). Експерти продемонстрували, що поєднання знань з різних галузей має першорядне значення для формування цілісного світогляду в студентів. Підтверджено, що такий підхід сприяє глибшому розумінню взаємної обумовленості естетичних, соціальних і культурних вимірів професії;

– співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичний складник (5 виборів), що наголошує на значущості залучення практиків, зокрема художників, дизайнерів чи музикантів, до проведення освітнього процесу. Актуалізується необхідність взаємодії з установами галузі культури й мистецтва включно з музеями й театрами, але не обмежуючись лише ними.

Менше виборів отримали такі умови (умови з нижчим рейтингом):

– інтеграція естетичної компоненти в різні фахові дисципліни (4 вибори). Усупереч тому, що ця умова, на нашу думку, є важливою, експерти вважають її менш пріоритетною порівняно з іншими. Її значущість проявляється в контексті системного підходу до навчання;

– практична зорієнтованість освітнього процесу, створення естетично привабливого освітнього середовища, залучення студентів до творчої діяльності, системне оцінювання освітньої діяльності (по 3 вибори). Незважаючи на те, що ці умови також є важливими щодо формування естетичної компетентності в майбутніх педагогів, експерти оцінили їх як менш впливові на її формування, імовірно, через їхню залежність від інших педагогічних умов.

Проведення експертного оцінювання щодо педагогічних умов формування естетичної компетентності майбутніх педагогів засобами фахових дисциплін дозволяє нам зробити такі висновки:

1) інтерактивність і творчість – ключ до ефективності. Серед експертів існує консенсус щодо того, що сучасні інтерактивні технології є найефективнішими для розвитку естетичної компетентності. Було продемонстровано, що використання цих інструментів заохочує активну участь учнів, самостійне мислення та творчий підхід до навчання;

2) культурний контекст залишається основою. У процесі формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів із професійної освіти ключову роль відіграє культурний контекст, що забезпечує смислову глибину й ціннісне наповнення навчального матеріалу. Залучення до освітнього процесу елементів культурно-історичної спадщини, традицій, естетичних норм і художніх практик різних епох та народів сприяє формуванню у здобувачів здатності розрізняти, аналізувати та цінувати естетичні явища;

3) важливість міжпредметних зв'язків. Експерти наголошують, що інтеграція знань з різних дисциплін допомагає формувати системне мислення студентів та сприяє усвідомленню естетики як універсальної цінності. Інтеграція знань із різних навчальних дисциплін дедалі більше визнається як ефективний засіб формування системного мислення у студентів. У контексті підготовки майбутніх бакалаврів із професійної освіти міжпредметні зв'язки стають основою для глибшого осмислення естетики не як ізольованого явища, а як універсальної цінності, присутньої у всіх сферах людської діяльності – від мистецтва до інженерії, дизайну, технологій і педагогіки;

4) потреба в синтезі педагогічних умов. Умови, котрі одержали меншу кількість виборів, не втратили своєї значущості в синтезі з лідерами рейтингу. До прикладу, практична зорієнтованість та створення естетично привабливого середовища є значущими у впровадженні системного підходу до навчально-пізнавальної діяльності. Практична зорієнтованість навчання уможливорює закріплення студентами естетичних уявлень у конкретних ситуаціях фахової діяльності, сприяє розвитку естетичного чуття, що зі свого боку є запорукою фахової майстерності. Забезпечення естетично сприятливого освітнього середовища уможливорює емоційну залученість студентів, набуття естетичного досвіду та підвищення мотивації до досягнення нового.

Ураховуючи рекомендації експертів, висловлені усно, у подальшій дослідницькій роботі для успішної реалізації найбільш значущих педагогічних умов, означимо такі орієнтири дослідження:

– зосередження уваги на інтерактивних технологіях. Активне впровадження інтерактивних методик навчання – мультимедійні презентації, віртуальні симуляції, освітні платформи, доповнена й віртуальна реальність, інтерактивні онлайн-кейси – сприяє підвищенню зацікавленості студентів, стимулює їхню когнітивну активність та забезпечує занурення в естетичний контекст фахових дисциплін. Застосування інтерактивних технологій дозволяє зробити освітній процес не лише більш динамічним і візуально насиченим, а й розвивати в студентів естетичне сприйняття, чуттєву чутливість, уміння інтерпретувати професійні ситуації через призму краси, гармонії та стилістики. Таким чином, ці технології стають ефективним інструментом у формуванні естетичної компетентності;

– розроблення робочих програм навчальних дисциплін з урахуванням культурного контексту. Оновлення навчального змісту передбачає включення до програм дисциплін елементів культурної, мистецької та історико-естетичної складової, що дозволяє підвищити релевантність навчання для сучасного здобувача освіти. Урахування культурного контексту означає акцент на вивченні локальних та світових зразків естетичних практик у сфері професійної діяльності, аналіз національних традицій оформлення, дизайну, стилю комунікації, а також осмислення етичних, художніх та емоційних норм у професійному середовищі. Такий підхід сприяє формуванню глибшого естетичного розуміння студентами своєї майбутньої професії та підвищенню їх мотивації до навчання;

– міждисциплінарна інтеграція. Уведення міждисциплінарного підходу означає планування й виконання освітніх проектів через об'єднання різних дисциплін для розкриття спільної теми чи розв'язання проблеми, особливо естетичної. Це сприяє розумінню студентами зв'язку теоретичних знань та їхнього практичного застосування у відмінних фахових контекстах. Поєднання професійних дисциплін з історією мистецтва, дизайном, етикою та культурологією забезпечить розвиток естетичного бачення під час здійснення проектної діяльності, створення презентацій, фахового середовища тощо. За

допомогою міждисциплінарної інтеграції розширюється кругозір, формується цілісне розуміння ролі естетики у фаховій освіті та діяльності [80].

Здійснений аналіз демонструє ефективність експертних оцінювань у вдосконаленні освітнього процесу щодо розвитку естетичної компетентності. Умови, визначені експертами з великим досвідом роботи, визначаються комплексним підходом до організації освітнього середовища. Цей підхід враховує як теоретичні, так і практичні аспекти підготовки майбутніх педагогів. Естетична компетентність відіграє важливу роль у розвитку здатності студентів розпізнавати, оцінювати та застосовувати естетичні принципи у своїй професійній діяльності.

2.2. Модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів із професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін

Сучасний світ переживає глибокі структурні зміни, які зумовлюють необхідність розроблення інноваційних підходів до організації професійної підготовки фахівців. Основна мета професійної освіти – підготовка кваліфікованих фахівців відповідного профілю й рівня, конкурентоспроможних на ринку праці, здатні до орієнтування в багатьох сферах діяльності та ефективною професійною діяльністю згідно зі світовими стандартами. Означені норми обумовлені потребами соціуму, у якому інформація набула стратегічного значення, а технології її оброблення виступають у ролі ключового інструменту професійної діяльності в різних галузях. Це значною мірою стосується й майбутніх фахівців, для яких використання естетичних підходів стає важливим аспектом підвищення ефективності майбутньої діяльності.

Для глибшого розуміння особливостей естетичної компетентності, яка формується в процесі професійної підготовки, розглянемо моделювання як метод створення моделей. У науковій літературі термін «модель» використовується в різних контекстах. Слово «модель» походить від латинського «modulus», що означає «вимірювання, масштаб, зразок, норма» [108].

Нині поняття «модель» і «моделювання» є невід'ємною складовою частиною наукових досліджень. Моделювання використовується як метод представлення предметів, явищ і процесів, а також як інструмент для перевірки істинності теоретичних положень чи визначення їхньої достовірності [108].

Проблеми моделювання широко висвітлені в працях як українських, так і закордонних авторів з фокусом на окремі наукові галузі. У соціологічній енциклопедії [147] аналізуються загальнофілософські питання моделювання. Представлено 37 визначень моделей, що базуються на роботах таких науковців, як М. Амосов, Н. Вінер, В. Гайзенберг, В. Глушков, А. Ейнштейн, В. Ешбі, Ф. Мостеллер та ін. Ці визначення охоплюють сфери філософії, математики, кібернетики, фізики, хімії, біології, медицини, психології, лінгвістики та багатьох інших галузей [147].

Окрему увагу питанням моделювання в гуманітарній сфері приділяли такі науковці, як В. Петрушенко [108], О. Яременко [147] та В. Широков [145], Г. Єльнікова трактує модель як суб'єктивне уявлення у свідомості індивіда або групи людей, а також як зовнішнє відображення основних властивостей, характеристик і якостей певного об'єкта чи процесу [131, с. 19].

На нашу думку, доцільно використовувати наявні методи моделювання, запропоновані попередніми дослідниками. Зокрема, німецькі вчені S. Glaser, S. Zamanou, K. Nacker виділяють чотири основні етапи проектування моделей:

- 1) застосування інтуїції дослідника для формування моделей на основі евристичних підходів;
- 2) перевірка моделі через понятійний апарат;
- 3) прагматична перевірка моделі;
- 4) упровадження моделі на практиці [153].

О. Сорока визначає модель як графічну систему підготовки фахівця, що підлягає постійному коригуванню та вдосконаленню відповідно до змін у суспільстві та його вимог. Він зазначає, що знання, уміння та якості, сформовані в процесі підготовки, еволюціонують, набуваючи нових рис і

характеристик. Отже, модель виступає базовим елементом у безперервному професійному зростанні [126, с. 216].

Л. Задорожна-Княгницька розглядає модель підготовки менеджерів як цілісну систему, що характеризується такими рисами, як дискрептивність, продуктивність, функціональність, структурність і динамічність [44].

Ми поділяємо підхід, за яким моделювання трактується як творчий, цілеспрямований процес, що передбачає аналітичний синтез діяльності. Цей процес дозволяє створити уявлення про об'єкт загалом або його складові частини, забезпечуючи стабільність функціонування й розвитку об'єкта [126, с. 19]. Аналіз літератури свідчить, що моделювання охоплює як теоретичні, так і практичні аспекти й може слугувати експериментальною апробацією.

Особливу увагу в межах нашого дослідження представляє структурно-функціональна модель формування естетичної компетентності здобувачів вищої педагогічної освіти, запропонована Z. Ruixue. Її основу складають п'ять ключових блоків, кожен з яких має своє завдання і функції. Перший блок – цілевизначення – закладає фундамент для формування естетичної компетентності, формулюючи завдання і визначаючи очікувані результати. Саме тут визначаються основні напрями розвитку студентів у аспекті естетичної компетентності. Наступний – базовий блок, який акцентує увагу на формуванні опорних знань і умінь у галузі естетики. Він спрямований на те, щоб забезпечити студентів необхідними теоретичними знаннями, які стануть підґрунтям для їхньої подальшої професійної діяльності. Організаційний блок моделі спрямований на визначення методів і форм роботи (інтерактивні лекції, майстер-класи, практичні заняття тощо), які сприяють засвоєнню естетичних знань та вмінь. Особливу увагу приділено реалізаційному блоку, який забезпечує практичне впровадження естетичної компетентності у професійну діяльність студентів. Практичні заняття, участь у хореографічних постановках і мистецьких проєктах створюють умови для розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів. Автор наголошує, що цей блок є ключовим у формуванні естетичної компетентності, оскільки саме тут теорія перетворюється на

практичний досвід. Завершальним етапом є рефлексивний блок, який забезпечує аналіз отриманих результатів. На цьому етапі студенти навчаються оцінювати і аналізувати свої досягнення та виявляти шляхи для подальшого саморозвитку [164].

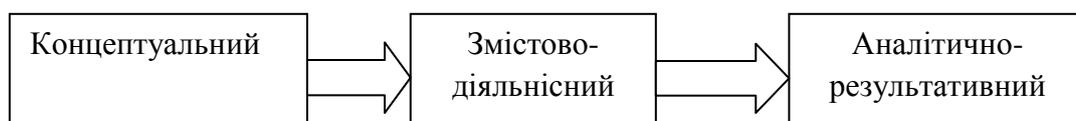
Отже, розроблена дослідником модель розглядається як універсальний інструмент, що дозволяє педагогам формувати естетичну компетентність під час їхнього професійного розвитку.

У дисертації Лян Цзе «Формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці» розроблено модель, цього процесу, що складається з трьох етапів: когнітивно-збагачувального, конструктивно-розвивального та творчо-професійного. Когнітивно-збагачувальний етап пов'язаний із формуванням у студентів особистісної естетико-педагогічної парадигми, підґрунтя якої – ціннісно-світоглядне осягнення мистецтва в ролі духовного багатства людства. На означеному етапі дисертантка здійснювала експериментальний вплив за допомогою проведення елективного курсу «Естетична компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва». На конструктивно-розвивальному етапі організація освітнього процесу здійснювалася із задіюванням інтегрально-духовного рівня та творчої самореалізації майбутніх учителів музичного мистецтва. Автором проводилися вправи, фестивалі, презентації індивідуально-дослідних проєктів тощо. Творчо-професійний етап був пов'язаний зі стимулюванням віднайдення індивідуальних напрямів реалізування здобувачами вищої освіти естетичної компетентності в майбутній професійно-педагогічній діяльності. Проводилися дискусії, розроблялися фрагменти інтегрованих занять тощо [82]. Отже, модель, укладена Лян Цзе, пропонує структуроване формування естетичної компетентності майбутніх музичних педагогів, інтегруючи теоретичні знання, практичні навички та особистісні якості, необхідні для результативної фахової діяльності.

Процес формування естетичної компетентності, який запропоновано в дисертації Сінгтін Лю [122], також має етапи: когнітивний, мотиваційно-

ціннісний і творчий, що сприяло її успішному формуванню. Подібний підхід також використано в дослідженнях Л. Пастушенка [106].

Отже, на основі аналізу праць О. Сороки [126], Г. Єльнікової [131], Z. Ruixue [164], Лян Цзе [82] було розроблено модель формування естетичної компетентності майбутніх педагогів, яка представлена концептуальним, практично-діяльним та аналітично-результативним структурно-функціональними блоками, що визначають основні аспекти формування цієї якості особистості (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Структурно-функціональні блоки моделі формування естетичної компетентності студентів

Джерело: сформовано автором

Створена модель ілюструє формування естетичної компетентності як систему візуалізації, що спрощує представлення об'єкта дослідження. У процесі створення враховувалися фактори й умови, які максимізують ефективність і результативність формування означеної компетентності.

Основними параметрами моделі формування естетичної компетентності є єдність, що забезпечує взаємозв'язок її компонентів; багаторівневність; гнучкість.

Концептуальний блок структурно-функціональної моделі представлений методологією формування естетичної компетентності студентів у процесі вивчення фахових дисциплін. Цей блок включає мету, визначені методологічні підходи (системний, особистісно-орієнтований, компетентнісний, міждисциплінарний, технологічний, діяльній, культурологічний, рефлексивний) і принципи (науковості, систематичності, позитивної мотивації, індивідуалізації, наочності, міждисциплінарності, зв'язку теорії з практикою, виховуючого характеру навчання, культурно-естетичної детермінації

освітнього процесу, відбору змісту навчання на естетичних засадах), що забезпечують системність і цілеспрямованість освітнього процесу.

Здійснимо спробу аналізу методологічних підходів до формування естетичної компетентності в майбутніх педагогів. Дослідники стверджують, що запропоновані ними методологічні підходи є результативними в зазначеному процесі.

Поліхудожній підхід (М. Лещенко [73], Л. Масол, Н. Миропольська, В. Рагозіна [86], Г. Падалка [102] та ін.) сприяє формуванню цілісного мислення, баченню навколишнього світу й мистецтва, розвитку творчих здібностей та таланту; передбачає підготовку студента до реалізації культурно-освітніх завдань на основі взаємодії різних видів мистецтв (музики, літератури, кіно, театру, образотворчого мистецтва).

Полікультурний підхід (J. Banks [149], C. Grant [154], C. Sleeter [165] та ін.) зберігає та інтегрує культурну автентичність особистості в умовах багатонаціонального суспільства; забезпечує формування естетичної культури студента, долучення до всесвітньої культури. Він пов'язаний зі створенням полікультурного середовища для набуття й освоєння досвіду поколінь і цивілізованих звичаїв; насичує компетентнісне оточення загальнолюдською, національною та індивідуальною культурою.

Партисипативний підхід (J. McIntyre-Mills, G. Mokwena, A. Arko-Achemfuor, P. Mabunda [160]) виходить із положення зацікавленості, активності, участі особистості в різноманітній діяльності й отримання особистістю від цього задоволення, наснаги на покращення результатів праці; пов'язаний з методико-технологічним рівнем формування естетичної компетентності здобувачів вищої освіти; передбачає суб'єкт-суб'єктну взаємодію студентів і педагогів, комфортну атмосферу, ототожнений зі сформованими ціннісними творчими здібностями, індивідуальністю, самореалізацією, відповідальністю студентів.

Ключовим положенням компетентнісного підходу є розгляд естетичної компетентності як невід'ємної частини загальної професійно-педагогічної

компетентності майбутнього педагога. У межах цього підходу наголошується на інтегративності, що зумовлює поєднання різних аспектів знань і вмінь, а також на практичній спрямованості, яка передбачає застосування здобутих теоретичних знань у реальній педагогічній діяльності, зокрема під час організації естетичного виховання здобувачів освіти. Суттєву роль відіграє рефлексивний компонент, оскільки здатність до глибокого осмислення власного естетичного досвіду й аналізу професійних дій дає змогу формувати цілісне бачення завдань і методів естетичного виховання.

Унесок учених у розроблення компетентнісного підходу полягає передусім у обґрунтуванні необхідності відповідного структурування освітнього процесу в університетах. Так, вітчизняні дослідники (О. Пометун [111], М. Вишневецька [23], Н. Гречаник, Р. Сопівник [30] та ін.) відзначають важливість створення для студентів можливостей розвитку рефлексивно-критичного мислення щодо явищ мистецтва та культури. Закордонні науковці (Н. Nutmacher [156], J. Raven [162]) наголошують на значущості інтеграції мистецьких дисциплін у загальний контекст професійної підготовки та використанні інтерактивних методів навчання.

З точки зору культурологічного підходу естетична компетентність визначається як здатність орієнтування в сучасному культурному середовищі, розуміння культурних кодів і ціннісних орієнтацій. Ключовим елементом цієї методології є започаткування дискурсу між традиційними художніми практиками й сучасними досягненнями (перформансом, цифровим мистецтвом тощо). Зі свого боку це уможлиблює розвиток різнобічного естетичного кругозору в студентів. Водночас особливого значення набуває аксіологічний вимір, оскільки майбутній педагог повинен розвивати компетентності для оцінки й інтерпретації художніх явищ у контексті соціально-культурних, етичних та національних цінностей.

Н. Колесник підкреслює важливість залучення людини до різноманітних культурних практик для розвитку її психічних функцій, формування предметно-перетворювальної компетентності, естетичного ставлення до світу

[65]. В українському контексті (Г. Балл [77], Г. Дмитренко [34]) акцент робиться на тому, що майбутній фахівець має поєднувати знання про національні традиції з актуальними загальноєвропейськими тенденціями, адаптуючи їх до сучасної системи освіти й культури.

У межах діяльнісного підходу естетична компетентність набувається шляхом практичного залучення студентів до різних видів творчої, проєктної та мистецько-педагогічної активності. Зокрема, майбутні педагоги, в межах вивчення освітніх компонентів, можуть брати участь у організації вистав, тематичних заходів чи музейно-педагогічних практик, що дає змогу відчувати справжню цінність естетичного досвіду. Метод проєктів і групової взаємодії сприяє формуванню не лише знань у естетичній сфері, а й навичок командної роботи, розвиненого творчого мислення, вміння спілкуватися зі здобувачами освіти різного віку. Важливо також використовувати різні форми мистецтва (музика, театр, хореографія тощо) в освітньому процесі, оскільки це розширює спектр естетичних переживань і стимулює творчий розвиток.

Вагомий внесок у розроблення діяльнісного підходу зробив J. Dewey, який трактував естетику як форму досвіду, що повноцінно розкривається завдяки активній участі у сприйнятті та творенні мистецтва [151]. Дослідниця О. Біла [117] підкреслює користь інтерактивних ігор, проєктної діяльності та цифрових освітніх ресурсів (зокрема віртуальних екскурсій, онлайн-галерей) для вдосконалення естетичної компетентності майбутніх фахівців мистецько-педагогічного профілю.

Особистісно орієнтований підхід спрямований на те, щоб кожен студент мав змогу розвивати власні естетичні смаки, здібності й потреби. Із цією метою викладачі виконують роль фасилітаторів, допомагаючи вибудувати індивідуальний шлях професійного становлення, зосереджений на інтересах студента. Значної уваги надається суб'єкт-суб'єктній взаємодії, коли викладач та студент перебувають у рівноправному діалозі, а також рефлексивно-креативному компоненту навчання: ведення щоденників творчих спостережень, самооцінювання, участь у майстер-класах тощо.

Теоретичну базу особистісно орієнтованої освіти заклав С. Rogers, підкреслюючи першочергове значення емпатії та психолого-педагогічної підтримки в освітньому процесі [163]. Ідеї гуманістичної педагогіки розвивали також українські вчені (І. Зязюн, Н. Ничкало), які виокремлюють залежність ефективності формування естетичної компетентності від урахування індивідуальних особливостей студентів і рівня їхньої внутрішньої мотивації [47; 95].

За умов інтегративно-міждисциплінарного підходу формується цілісне уявлення про мистецтво та його зв'язки з іншими галузями знань, як-от психологією, філософією, культурологією, педагогікою. Такий підхід передбачає міжпредметну інтеграцію, коли естетичні аспекти можна задіяти в мовно-літературних, історичних або суспільствознавчих дисциплінах, поглиблюючи при цьому загальний зміст навчання. Однією з важливих форм реалізації цього підходу є розробка спеціальних курсів, що поєднують різні види мистецтва, з метою формування у студентів холістичного (цілісного) сприйняття художніх явищ.

Фундаментальні ідеї єдності мистецького і філософського пізнання заклав G. Hegel, а в сучасній педагогіці ці погляди розвиваються в інтегративних програмах підготовки вчителів [155]. Українські вчені звертають увагу на можливість комплексного впровадження міждисциплінарних курсів, що дають змогу пов'язати естетику з екологічною, громадянською й етичною компетентностями, тим самим збагачуючи зміст професійної освіти (А. Кребер [69], Ю. Олізько [97]).

Герменевтичний підхід стосується аналізу й інтерпретації художніх «текстів» у найширшому сенсі цього слова (тобто творів літератури, музичних композицій, картин тощо). Цей підхід стверджує, що взаємодіяння із суттю твору стимулює діалог між здобувачем освіти й художнім об'єктом, предметом, явищем, тим самим сприяючи процесу розуміння глибинних значень за врахування історичного, культурного і соціального контексту. Значущий результат

герменевтичного аналізу пов'язаний із розвитком навичок критичного мислення та здатності обґрунтування особистої оцінки естетичних явищ.

Н.-Г. Gadamer визначив розуміння й тлумачення як основоположні аспекти процесу пізнання культури [152]. Його ідеї активно застосовуються в дослідженнях, присвячених естетичній освіті, де мистецький твір постає посередником між добою, у якій він створений, та сучасною свідомістю. Український автор А. Линенко наголошує, що саме герменевтичний підхід допомагає поглибити зміст твору, збагатити власний естетичний досвід майбутнього педагога і, відповідно, позитивно позначається на формуванні його естетичної компетентності [74].

Отже, формування естетичної компетентності майбутніх педагогів є одним із пріоритетних напрямів підготовки у закладах вищої освіти. Науковці розглядають естетичну компетентність як комплексну інтегративну якість особистості, що виявляється у здатності емоційно-ціннісно сприймати явища мистецтва та дійсності, аналізувати їх з урахуванням естетичних норм і критеріїв, а також у навичках естетичного впливу на виховання здобувачів освіти. У різних наукових підходах наголошується на багатовимірності, динамічності й ціннісно-смісловій природі естетичної компетентності.

Методологію наукового дослідження у процесі формування естетичної компетентності складає комплекс методологічних підходів, серед яких вчені виділяють поліхудожній (Л. Масол, Н. Миропольська, В. Рагозіна [86], Г. Падалка [102], М. Лещенко [73]), полікультурний (J. Banks [149], С. Grant [154], С. Sleeter [165]), компетентнісний (О. Пометун [111], М. Вишневецька [23], Н. Гречаник, Р. Сопівник [30]), партисипативний (J. McIntyre-Mills, G. Mokwena, A. Arko-Achemfuor, P. Mabunda [160]), культурологічний (Г. Балл [7], Г. Дмитренко [34], Н. Колесник [65]), діяльнісний (J. Dewey [151], О. Біла [117]), особистісно орієнтований (С. Rogers [163], І. Зязюн [47], Н. Ничкало [95]), інтегративно-міждисциплінарний (G. Hegel [155], А. Кребер [69], Ю. Олізько [97]) та герменевтичний (Н.-Г. Gadamer [152], А. Линенко [74]) підходи. Кожен із цих підходів є методологічним фундаментом для формування

естетичної культури та компетентності, пропонує свій ракурс і інструментарій для підготовки студентів до сприйняття, аналізу та творення естетичних цінностей у професійній діяльності. Синтезуючи елементи різних підходів, освітяни отримують можливість проєктувати навчальні програми, які всебічно сприяють формуванню у майбутніх викладачів глибокої, багатогранної й стійкої естетичної культури та компетентності.

Аналіз праць учених показує, що процес формування естетичної компетентності майбутніх педагогів є багатовекторним, однак домінантними методологічними підходами формування означеної вище якості майбутніх бакалаврів професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін, на нашу думку, є:

– *системний*, який дозволяє формування естетичної компетентності розглядати як комплексний процес, що включає здобувачів освіти, цілі навчання, його зміст, викладачів, форми, методи, педагогічні технології тощо;

– *особистісно-орієнтований* спрямований, з одного боку, на розкриття унікальних естетичних здібностей, смаків і цінностей студентів, а з іншого – таку організацію освітнього процесу, яка враховує індивідуальні можливості здобувачів освіти;

– *компетентнісний підхід* у процесі формування естетичної компетентності передбачає особистісно-діяльнісну орієнтацію освітнього процесу на виконання соціального замовлення – підготувати майбутнього бакалавра професійної освіти, який за своїми професійно-особистісними якостями відповідає вимогам освітнього стандарту;

– *міждисциплінарний* у процесі формування естетичної компетентності, з одного боку, дозволяє використовувати зміст різних дисциплін, а з іншого – отримані знання уміти поєднувати та використовувати при виконанні конкретного професійного завдання;

– *технологічний* передбачає звернення основної уваги на застосування новітніх педагогічних і цифрових технологій під час формування естетичної компетентності;

– *діяльнісний* базується на активній творчій діяльності як засобі формування естетичної компетентності, передбачає максимальне моделювання в освітньому процесі майбутньої педагогічної діяльності та залучає здобувачів освіти до навчально-професійних форм діяльності, які мають естетичні аспекти;

– *культурологічний* розглядає естетичну компетентність через її зв'язок із культурною спадщиною та включає розуміння культури як системи цінностей, аналіз культурних феноменів та формування здатності популяризувати культурні традиції;

– *рефлексивний підхід* уможлиблює розвиток здатності здобувачів освіти до самопізнання, рефлексії та критичного мислення, оцінювання естетичних об'єктів, предметів, явищ, результатів особистої творчості та визначення напрямів саморозвитку.

Інтеграція цих підходів породжує багатогранну методичну базу, що забезпечує комплексну основу для формування естетичної компетентності майбутніх педагогів. Означене забезпечує їхній усебічний культурний і фаховий розвиток та формування всебічно розвиненої особистості.

Змістово-діяльнісний блок моделі формування естетичної компетентності майбутніх педагогів відображає змістове й технологічне забезпечення цього процесу. До нього належать:

– педагогічні умови (використання культурного контексту фахових дисциплін; використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін; наочність і мультимедійність освітнього контенту; використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання; співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову), детально проаналізовані, ранжовані й виокремлені нами в пункті 2.1 означеного дисертаційного дослідження;

– зміст фахових дисциплін («Загальна та професійна педагогіка», «Формування ціннісного світогляду», «Історія педагогіки», «SMM-менеджмент у освіті», «Лідерство та адміністрування», «Інноваційні технології в освіті»);

– діяльнісна складова формування естетичної компетентності студентів: форми (проблемні лекції, міждисциплінарні мінілекції, онлайн-лекції, лекції-

дискусії з візуальною аналітикою, інтерактивні заняття, семінари, рольові та ділові ігри, групова робота, творчі курси; самостійна креативна робота, інтерв'ю-самопрезентація, гостьові майстер-класи, міждисциплінарний хаб, інтерактивний хакатон, фестиваль освітнього відео, творчий конкурс), методи (творчі, проблемно-пошукові методи, кейс-метод, діалог-кейс, мультимедійний кейс, кейс-симуляція, мозкового штурму, робота в групах, робота в парах, індивідуальні есе, рефлексія, сторітелінг, драматизація, візуальне моделювання, відеовізитівка, візуальна поезія, фотоколаж, аудіовізуальний монтаж), технології (проектна, проблемного навчання, тренінгова, контекстова, імітаційно-ігрова, інтерактивні технології (дебати, квести, симуляції, тренінги), засоби (інтернет-ресурси, мультимедіа, онлайн-платформи, візуальні постери, ментальні карти, візуальні колажі, інфографіка, віртуальні екскурсії, відеоматеріали (фільми, анімація, відеоролики, віртуальні тури, 3D-моделі, мультимедійні презентації), візуальні симуляції, AR/VR-застосунки, онлайн-дизайн редактори, засоби цифрового мистецтва (графіка, диджиталарт, фотоколаж), відеоінструкція; анімаційна лекція; артпрезентація; навчальний комікс; подкаст з візуальним супроводом, інфографіка, скрайбінг, мультиплікація, відеоесе, кліп, сторіборд відео).

Зосередимося детальніше на характеристиці змісту фахових дисциплін.

Так, у праці «Key Concepts for Understanding Curriculum» С. Marsh детально аналізує концепт «зміст навчання», який є однією з основних складників освітньої програми. Автор приділяє значну увагу теоретичним засадам визначення змісту, його структуруванню та критеріям відбору для освітніх програм. У праці розкриваються різні аспекти цього питання, починаючи від підходів до його формування і закінчуючи аналізом політичних та ідеологічних впливів [159]. У своїй концепції змісту навчання С. Marsh розглядає його як сукупність знань, умінь, цінностей і установок, що передаються здобувачам освіти в межах навчальної програми. Цей зміст, за автором, формується під впливом соціокультурних, політичних та економічних чинників і має відповідати як сучасним викликам, так і потребам суспільства.

Науковець виокремлює кілька підходів до визначення змісту: традиційний (передача універсальних знань), прогресивний (орієнтація на потреби студентів), критичний (розвиток мислення) та культурно-орієнтований (урахування культурного контексту). Особливо цінним для формування естетичної компетентності є саме культурно-орієнтований і прогресивний підходи, які дозволяють включати в навчання естетичні цінності, практики інтерпретації мистецтва та розвиток емоційно-чуттєвої сфери майбутніх фахівців.

З точки зору визначення змісту С. Marsh актуалізує академічну цінність, практичну значущість і культурну відповідність. Саме ці чинники мають визначальне значення під час розроблення фахових дисциплін, спрямованих на розвиток естетичної компетентності у майбутніх бакалаврів із професійної освіти. Важливе значення має й структура змісту. Учений описує дисциплінарні, міждисциплінарні та проблемно-орієнтовані моделі. Для нашого дослідження актуальними є міждисциплінарний підхід (інтеграція естетичного змісту в різні фахові дисципліни) та проблемно-орієнтований (розгляд естетичних проблем реального професійного середовища). Автор також звертає увагу на політичну й ідеологічну обумовленість змісту навчання, підкреслюючи необхідність його постійного оновлення з урахуванням змін у технологіях, культурі та соціумі. Це важливо й для нашого дослідження, оскільки естетична компетентність формується в динамічному освітньому контексті, який потребує балансу між глобальними цінностями й локальними освітніми потребами [159].

Отже, ідеї С. Marsh щодо змісту навчання створюють підґрунтя для наукового осмислення моделі формування естетичної компетентності у фаховій підготовці бакалаврів, особливо через інтеграцію культурно значущого й особистісно орієнтованого змісту у фахові дисципліни.

Педагогічна спадщина К. Ушинського зосереджується на змісті навчання у закладах освіти. Зміст навчання, як зазначено вченим, має бути зорієнтований на розвиток здобувачів освіти відповідно до їхніх психофізичних можливостей, а також на досягнення академічних і виховних цілей. К. Ушинський підкреслював

важливість навчання рідною мовою, що сприяє глибшому засвоєнню матеріалу і кращому розумінню навчальних предметів/дисциплін [68; 129].

Здійснимо короткий аналіз освітньо-професійної програми «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 015 Професійна освіта (015.37 «Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології») галузі знань 01 Освіта/Педагогіка Національного університету біоресурсів і природокористування України [98].

З-поміж навчальних дисциплін першого року навчання можна виокремити такі: «Загальна та професійна педагогіка», «Формування ціннісного світогляду», «Історія педагогіки»; другого року навчання – «SMM-менеджмент у освіті», «Лідерство та адміністрування», «Інноваційні технології в освіті». Розглянемо стисло зміст означених компонент освітньо-професійної програми щодо можливого формування естетичної компетентності в процесі вивчення названих фахових дисциплін.

Так, розпочнемо з навчальної дисципліни «Загальна та професійна педагогіка». Формування естетичної компетентності в межах курсу «Загальна та професійна педагогіка» відбувається через осмислення педагогіки як синтезу науки й мистецтва, у якому важливу роль відіграють емоції, естетичні переживання, ціннісні орієнтири. Особлива увага приділяється феномену особистості педагога як носія естетичних ідеалів, здатного бути прикладом для здобувачів освіти у вираженні краси не лише зовнішньої, а й внутрішньої – краси думки, мовлення, поведінки. Майбутні педагоги вивчають питання естетики педагогічного спілкування, мови, стилю, образу педагога, аналізують роль емоцій у освітньому процесі та значення педагогічного такту як вираження естетичної культури особистості.

Значне місце в курсі займає тема естетичного виховання як одного з напрямів загального виховання. Студенти засвоюють основи естетичної освіти, методики формування естетичного смаку, емоційно-чуттєвої сфери, вивчають

роль мистецтва у формуванні світогляду дитини. Вони аналізують педагогічний потенціал художньої літератури, музики, живопису, театру як засобів впливу на морально-естетичний розвиток особистості. Також увага акцентується на інтеграції естетичних цінностей у різні сфери педагогічної діяльності – від оформлення освітнього простору до проведення свят, виховних заходів і тематичних занять. Окремим змістовим блоком виступає професійна педагогіка, яка передбачає осмислення естетичного виміру фахової діяльності педагога певного профілю. Майбутні педагоги навчаються естетично організовувати освітній процес, створювати привабливе освітнє середовище, що стимулює інтелектуальну та творчу активність здобувачів освіти. Значну увагу приділяють навчанню через образ, метафору, символ, художнє слово, що розвиває педагогічну уяву й образне мислення. Вивчаються також принципи дизайну педагогічного середовища, поняття кольору, пропорції, візуальної виразності в навчальних матеріалах.

Зміст дисципліни «Загальна та професійна педагогіка» забезпечує умови для розвитку педагогічної творчості. Студенти долучаються до створення авторських методичних продуктів, творчих проєктів, виконують есе, аналітичні й рефлексивні завдання, у яких виявляють здатність поєднувати теоретичне мислення з естетичним відчуттям. Важливим у підготовці є розвиток умінь педагогічної імпровізації, артистизму, сценічної майстерності, що особливо актуально для організації позааудиторних форм навчання та виховання. Цей курс дозволяє майбутньому педагогові усвідомити власний стиль педагогічної діяльності як форму вираження особистої культури, естетичних переконань і професійної ідентичності.

У результаті опанування курсу «Загальна та професійна педагогіка» майбутні педагоги набувають здатності естетично осмислювати свою професійну діяльність, аналізувати освітнє середовище крізь призму естетичних категорій, використовувати мистецькі засоби для реалізації освітніх завдань. Формується інтегративна естетична компетентність, яка поєднує знання про естетичні явища, емоційно-ціннісне ставлення до них та практичну готовність реалізовувати

естетичні засади у щоденній педагогічній практиці. Таким чином, дисципліна не лише забезпечує методологічну основу педагогічного мислення, а й відкриває простір для гармонійного розвитку особистості майбутнього педагога в контексті культури, краси та гуманізму.

Наступна дисципліна – «Формування ціннісного світогляду» – має ключове значення у процесі підготовки сучасного педагога, адже вона безпосередньо впливає на становлення його морально-етичних, культурних та естетичних орієнтирів. Зміст цієї дисципліни передбачає глибоке осмислення цінностей як основи людського буття, особистісного вибору, професійної етики та педагогічної відповідальності. У цьому контексті естетична компетентність майбутнього педагога формується як невід’ємна складова його ціннісної структури, що виявляється у здатності сприймати, розуміти, творити й поширювати красу в освітньому процесі. Вивчення дисципліни сприяє усвідомленню краси як цінності, яка тісно поєднана з добром, правдою, любов’ю, гармонією, внутрішньою свободою. Через аналіз ціннісної природи естетичних категорій – прекрасного, трагічного, піднесеного, комічного – студенти набувають здатності інтерпретувати соціокультурні явища в естетичному вимірі, формують глибинне розуміння ролі естетики у побудові гуманістичного, морально насиченого освітнього середовища. Майбутні педагоги навчаються співвідносити власні професійні дії з ідеалами краси, гідності, людяності, розвивати в здобувачах освіти естетичне бачення світу як чинник духовного розвитку особистості.

У межах вивчення курсу значна увага приділяється аналізу джерел формування цінностей – сім’ї, культури, традицій, мистецтва, освіти, релігії. Студенти вивчають концептуальні засади ціннісного світогляду у філософії, педагогіці, культурології, психології. Особливий акцент робиться на тому, як естетичні цінності формуються у процесі виховання, зокрема через спілкування з мистецтвом, культурними артефактами, через естетизацію освітнього простору. Вони аналізують роль педагога як транслятора високих цінностей, носія естетичної культури, здатного не лише передавати знання, а й викликати емоційний відгук, надихати, формувати естетичне ставлення до світу.

Естетична компетентність у межах цієї дисципліни розглядається як результат свідомого прийняття естетичних цінностей у системі особистісних орієнтацій. Студенти знайомляться з принципами виховання естетичного смаку, критичного ставлення до масової культури, формування здатності до естетичної рефлексії. В освітньому процесі активно використовуються такі форми діяльності, як етично-естетичні диспути, аналіз художніх творів, обговорення фільмів, творчі проєкти, презентації, написання рефлексивних есе. Усе це сприяє розвитку здатності бачити й творити красу в буденності, естетизувати освітній процес, формувати гармонійні міжособистісні стосунки.

Курс «Формування ціннісного світогляду» також передбачає усвідомлення педагогом власної відповідальності за естетичний зміст освітнього середовища. Майбутні педагоги аналізують приклади культурних явищ і особистостей, які стали символами краси й гуманізму в педагогіці. Вивчається педагогічна спадщина В. Сухомлинського, С. Русової, Г. Ващенко, які наголошували на важливості виховання краси в серці дитини, краси у ставленні до людей, природи, мови, праці. Через інтеграцію цих ідей у зміст навчання формується не лише академічне розуміння ціннісного підходу, а й естетичне відчуття педагогічного покликання як культурної місії.

Фахова дисципліна «Історія педагогіки» відіграє вагомий роль у формуванні естетичної компетентності майбутніх педагогів, оскільки дає змогу не лише осягнути еволюцію педагогічної думки, а й осмислити становлення ідей краси, гармонії, духовності у контексті виховання та освіти в різні історичні епохи. Вивчення історико-педагогічного спадку дозволяє простежити, як у різні періоди розвитку людства змінювались уявлення про ідеали виховання, культурно-естетичні цінності, форми та засоби естетичного впливу на особистість, і, відповідно, сприяє формуванню педагогічного мислення, зорієнтованого на гуманізацію й естетизацію освітнього процесу. Курс охоплює широкий спектр педагогічних концепцій і практик, у яких естетичне виховання відіграло провідну роль. Майбутні педагоги аналізують античні уявлення про гармонійний розвиток людини у працях Платона, Аристотеля, Квінтіліана; знайомляться з

середньовічною традицією християнської педагогіки, яка ототожнювала красу з божественним світлом, що просвітлює душу. Увага приділяється естетичним ідеалам доби Відродження та Просвітництва, коли особистість почала сприйматися як вільна, творча істота, здатна до самовираження через мистецтво, працю, навчання.

Особливе значення має ознайомлення студентів із педагогічними ідеями видатних постатей, які підкреслювали важливість естетичного виховання у становленні гармонійної особистості. Так, вивчення спадщини Я. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Й. Гербарта дозволяє студентам усвідомити цінність художньо-образного мислення, емоційно-ціннісного пізнання світу в освітньому процесі. Український контекст представлений вивченням праць К. Ушинського, Г. Ващенко, С. Русової, В. Сухомлинського, які послідовно підкреслювали роль краси в освітньому середовищі, значення природи, мистецтва, емоцій у формуванні духовного світу дитини.

У процесі опрацювання історико-педагогічного матеріалу студенти набувають здатності бачити в освітньому процесі не лише механізм передачі знань, а й культурну, естетичну практику, яка формує емоційно-ціннісне ставлення до світу. Зміст дисципліни активізує рефлексію студентів щодо взаємозв'язку між історично сформованими педагогічними ідеалами та сучасними підходами до формування естетичної компетентності. Вони вчаться порівнювати традиції естетичного виховання, критично осмислювати педагогічний досвід минулого, інтерпретувати його в контексті сучасних викликів, зокрема – у процесі формування здатності до естетичної оцінки культурних явищ, освітнього середовища, взаємин у педагогічному колективі.

Методологія викладання дисципліни «Історія педагогіки» уможливорює застосування інструментів для сприяння розвитку естетичної компетентності студентів. Це пов'язане з використанням перегляду й аналізу художніх і документальних фільмів з історичними посталями та реальними подіями, проведенням екскурсій до музеїв, підготовкою предметних презентацій, здійснення творчих досліджень, створення есе та проведенням історичних

реконструкції. Такі форми освітньої діяльності сприяють емоційній залученості, виявленню естетичних аспектів у педагогічній спадщині та формуванню ціннісного ставлення до українських і закордонних культурних традицій.

Фахова дисципліна «SMM-менеджмент в освіті» має значний потенціал у формуванні естетичної компетентності майбутніх педагогів, оскільки поєднує цифрову грамотність, культурну чутливість, креативність і здатність візуально-комунікативного самовираження в освітньому середовищі. У сучасних умовах діджиталізації педагогічна діяльність дедалі більше потребує вміння створювати якісний естетичний контент, який не лише інформує, а й надихає, викликає емоційний відгук, формує позитивний імідж освіти та культури закладу освіти. Зміст дисципліни орієнтований на опанування майбутніми педагогами засад стратегічного управління контентом у соціальних мережах з акцентом на візуальну естетику, корпоративний стиль, принципи комунікації, побудовані на гуманістичних, етичних та культурних засадах. Майбутні педагоги вивчають основи дизайну, типографіки, кольорознавства, композиції, а також психологію візуального сприйняття, що дозволяє їм формувати естетично вивіреним візуальний ряд у межах педагогічної взаємодії.

Вивчення дисципліни зосереджено на аналізі візуального бренду закладу освіти, з особливою увагою до дизайну освітнього контенту включно з плакатами, відео, дописами в соціальних мережах, презентаціями та присутністю закладу на різних платформах соціальних мереж, таких як Instagram, Facebook та TikTok. Викладачі повинні навчитися підтримувати баланс привабливості, етичності, функціональності з педагогічною доцільністю статей. Це явище сприяє формуванню умінь естетизації діджитального середовища освітньої установи, тим самим утверджуючи його як сферу педагогічного впливу, освіти, культивування смаків молоді та формування її системи цінностей. Курс містить норму щодо здобуття знань та набуття вмінь і навичок візуальної культури соціальних мереж, усвідомлення напрямів розвитку масової культури, цифрової естетики. Окрім того, підтверджується доцільність критичного підходу до

оцінювання інформаційного шуму, візуальних кліше, гіперестетики й симулякрів. Здобувачі вищої освіти удосконалюють здатність естетичної рефлексії та вчаться продукувати контент, який має здатність стимулювання мислення, формування позитивного емоційного настрою, підвищення мотивації до навчально-пізнавальної діяльності та розширення культурного кругозору студентів.

Формування естетичної компетентності в межах дисципліни «SMM-менеджмент в освіті» здійснюється завдяки активному використанню проєктної діяльності. Майбутні педагоги створюють освітні медіакампанії, соціальні ініціативи, інформаційні марафони, сторітелінгові формати, відеоконтент і подкасти, у яких гармонійно поєднують естетику, педагогічну мету й культурну глибину. Такі завдання сприяють розвитку технічних, художніх і комунікативних здібностей, естетичного смаку, здатності бачити красу в цифровій творчості та відповідально її транслювати. У процесі навчання студенти ознайомлюються з українськими та світовими прикладами SMM-кампаній у сфері освіти, аналізують естетичний рівень та ефективність різних форматів взаємодії з освітньою аудиторією, вивчають кейси університетських, музейних і культурно-просвітницьких ініціатив у соціальних мережах. Це розширює світогляд студентів, стимулює їх до пошуку власного стилю, формує розуміння візуальної комунікації як інструменту педагогічного впливу.

Фахова дисципліна «Лідерство та адміністрування» має значний потенціал у формуванні естетичної компетентності майбутніх педагогів, оскільки інтегрує культурно-ціннісні, емоційно-комунікативні та візуально-організаційні аспекти управлінської діяльності в освітньому середовищі. У сучасній педагогіці лідерство дедалі частіше розглядається не лише як функція управління, а як культурно й естетично забарвлена форма впливу, що формує атмосферу творчості, гармонії та міжособистісної взаємоповаги у закладі освіти. Зміст дисципліни розкриває сутність лідерства як гуманістичного феномену, орієнтованого на формування спільної візії, мотивації та натхнення в колективі. Естетична компетентність у цьому контексті виявляється у здатності педагога-лідера створювати емоційно

привабливий освітній простір, естетизувати комунікацію, виявляти делікатність, доброзичливість, виразність у поведінці, візуальній репрезентації та символічній культурі закладу. Майбутні педагоги аналізують поняття «естетика управління», «культура педагогічного лідерства», «етика і естетика впливу», оскільки саме ці категорії стають базовими у формуванні естетичного стилю адміністративної та організаційної діяльності.

Особлива увага приділяється питанням візуальної культури освітнього закладу: інтер'єру, символіки, дизайну навчальних приміщень, афіш, розкладу занять, інформаційних стендів, що є не лише носіями інформації, а й візуальними чинниками формування естетичного сприйняття. У ході навчання студенти вивчають практики «педагогічного брендингу», формування іміджу керівника, візуального образу команди, що функціонують у координатах естетичної гармонії, стилістичної узгодженості та емоційного резонансу. Курс також охоплює аспекти комунікативної естетики: ораторське мистецтво, культура мовлення, мова тіла, невербальна виразність, що є невід'ємними складовими успішного лідерства в освітньому середовищі. Майбутні педагоги вчать будувати довірливі, культурно насичені відносини, спілкуватися з повагою до емоційно-ціннісного контексту кожної ситуації, виявляти лідерство через красу взаємодії, тонкість впливу, естетику вчинку.

Дисципліна передбачає виконання практичних завдань, спрямованих на розвиток естетичного сприйняття в управлінській діяльності: створення концепцій візуального стилю закладу освіти, розробку сценаріїв естетизованих подій (освітніх форумів, педагогічних нарад, свят, презентацій), проєктування інтер'єрів педагогічного середовища, побудову комунікаційних стратегій, що поєднують ефективність і естетичну виразність. У процесі вивчення дисципліни «Лідерство та адміністрування» студенти осягають роль естетики як м'якої сили управління, що не тисне, а приваблює; не наказує, а надихає. Вони усвідомлюють, що сучасний педагог-лідер – це не лише менеджер, а й культуротворець, який через особистий приклад, стиль, інтелігентність, візуальну стриманість і смак формує довкола себе простір довіри, натхнення, творчого пошуку.

Фахова дисципліна «Інноваційні технології в освіті» відіграє значну роль у формуванні естетичної компетентності майбутніх педагогів. Вона інтегрує технологічні інновації з гуманітарними й культурологічними сторонами педагогіки. Сучасні освітні технології передбачають не лише ефективну передачу знань, а й формування повноцінного емоційно-ціннісного та естетичного досвіду, що сприяє розвитку в здобувачів освіти здатності сприймати, створювати та інтерпретувати красу в освітньому процесі. Зміст дисципліни спрямований на ознайомлення майбутніх педагогів із широким спектром інноваційних підходів до організації навчання: мультимедійні технології, інтерактивне навчання, проєктні методи, технології змішаного й дистанційного навчання, технології віртуальної та доповненої реальності. Ці форми стають ефективним засобом естетичного впливу, оскільки дають змогу урізноманітнити освітній процес, зробити його візуально привабливим, емоційно насиченим, культурно релевантним і художньо виразним.

Важливим є опанування естетичних засад візуалізації навчальних ресурсів. Студенти аналізують принципи художнього оформлення дидактичних матеріалів, презентацій, відео, освітніх платформ, застосунків. Увага приділяється композиції, кольоровій гамі, шрифтам, структурі та логіці візуального ряду, що сприяє формуванню вмінь створювати естетично привабливе й функціональне освітнє середовище. Майбутні педагоги вчаться гармонійно поєднувати технічну досконалість та художню доцільність, досягаючи педагогічного ефекту через красу форм і змістів. Окремий акцент робиться на технологіях ігровізації, сторітелінгу, цифрової драматургії, які дозволяють естетизувати навчання, активізуючи емоційну сферу студентів, розвиваючи в них образне мислення, творчу уяву, здатність до переживання краси в освітньому процесі. Завдяки інноваційним технологіям освітній процес перетворюється на художньо-естетичну взаємодію, де студент не просто споживач знань, а їхній співавтор і творець нового культурного досвіду. Курс передбачає практичну діяльність, спрямовану на створення власних інноваційних освітніх продуктів з високим естетичним потенціалом: авторських мультимедійних курсів, освітніх відеоблогів, віртуальних занять, інтерактивних тренажерів, вебквестів, цифрових мистецьких проєктів. Такі завдання сприяють розвитку дизайнерського мислення, цифрової

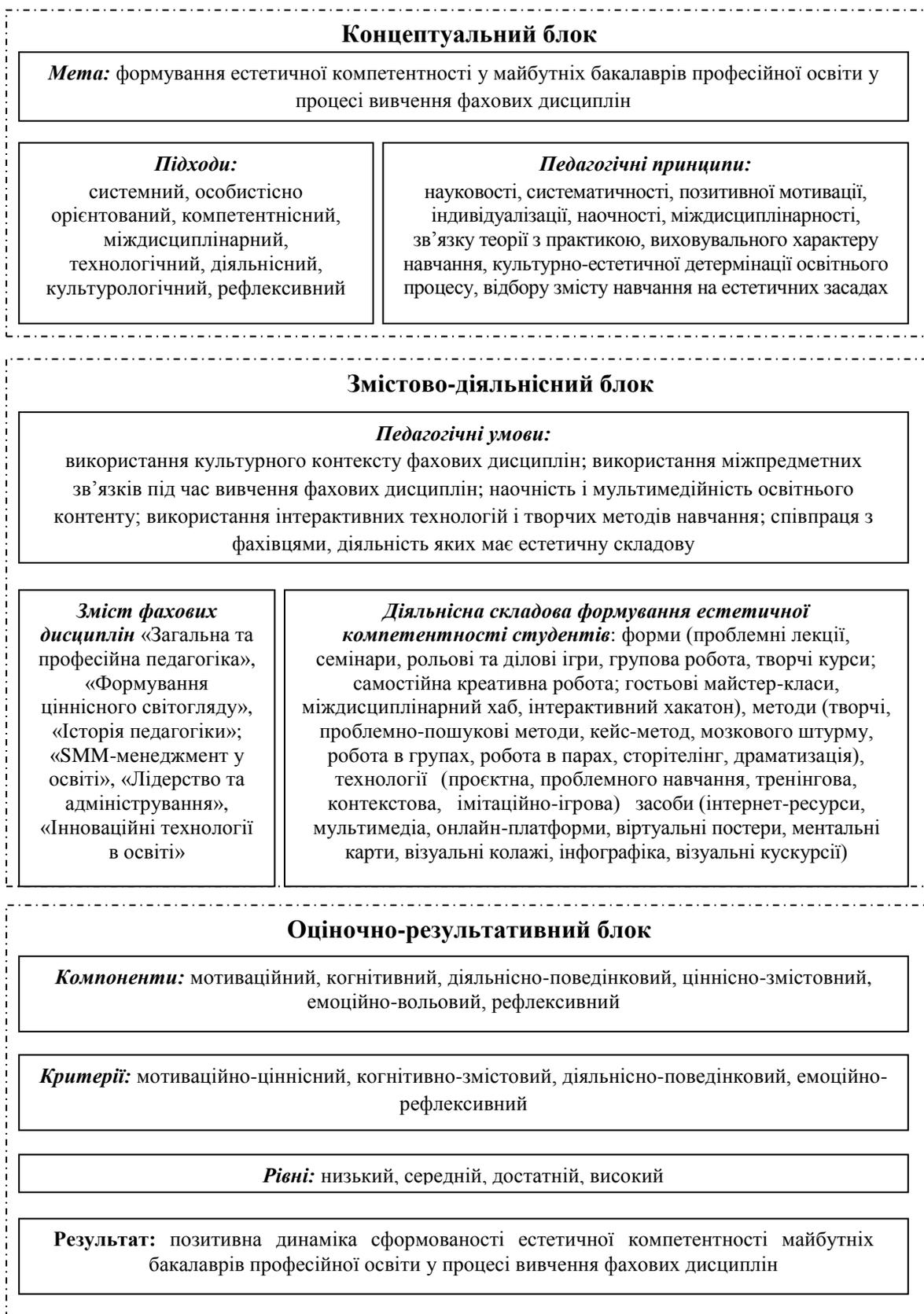
креативності, інтермодальної чутливості, емоційного інтелекту, що є складовими естетичної компетентності.

Під час вивчення дисципліни студенти також знайомляться з практиками використання інноваційних технологій у світових педагогічних системах (Фінляндія, Південна Корея, Японія, Канада, Естонія), аналізують естетичну складову освітнього середовища, дизайн електронних підручників, онлайн-курсів, платформ дистанційного навчання, культурно-мовних застосунків. Це стимулює формування критичного мислення, художньо-ціннісної оцінки освітнього контенту, здатності адаптувати інноваційні практики до національного культурного контексту.

Хоча безпосередньо естетична компетентність не є основною метою зазначених дисциплін, кожна з них містить потенціал для її формування. Інтеграція естетичних аспектів в освітній процес цих дисциплін сприятиме розвитку в здобувачів освіти здатності до естетичного сприйняття, оцінки та творчого самовираження, що є важливими складовими професійної підготовки майбутніх педагогів.

Оціночно-результативний блок моделі формування естетичної компетентності майбутніх педагогів визначає критерії оцінки результативності цього процесу. Основним завданням цього блоку є визначення ознак сформованості естетичної компетентності в студентів за мотиваційно-ціннісним, когнітивно-змістовим, діяльнісно-поведінковим, емоційно-рефлексивним критеріями. Також блок представлений рівнями сформованості естетичної компетентності майбутніх педагогів (низький, середній, достатній, високий).

Створена нами модель формування естетичної компетентності (рис. 2.3). у майбутніх педагогів у процесі вивчення фахових дисциплін відзначається повнотою й системністю. Усі її блоки взаємопов'язані, мають чітке змістове наповнення та спрямовані на досягнення кінцевого результату – позитивної динаміки формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін.

Рис. 2.3. Модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін

Джерело: сформовано автором

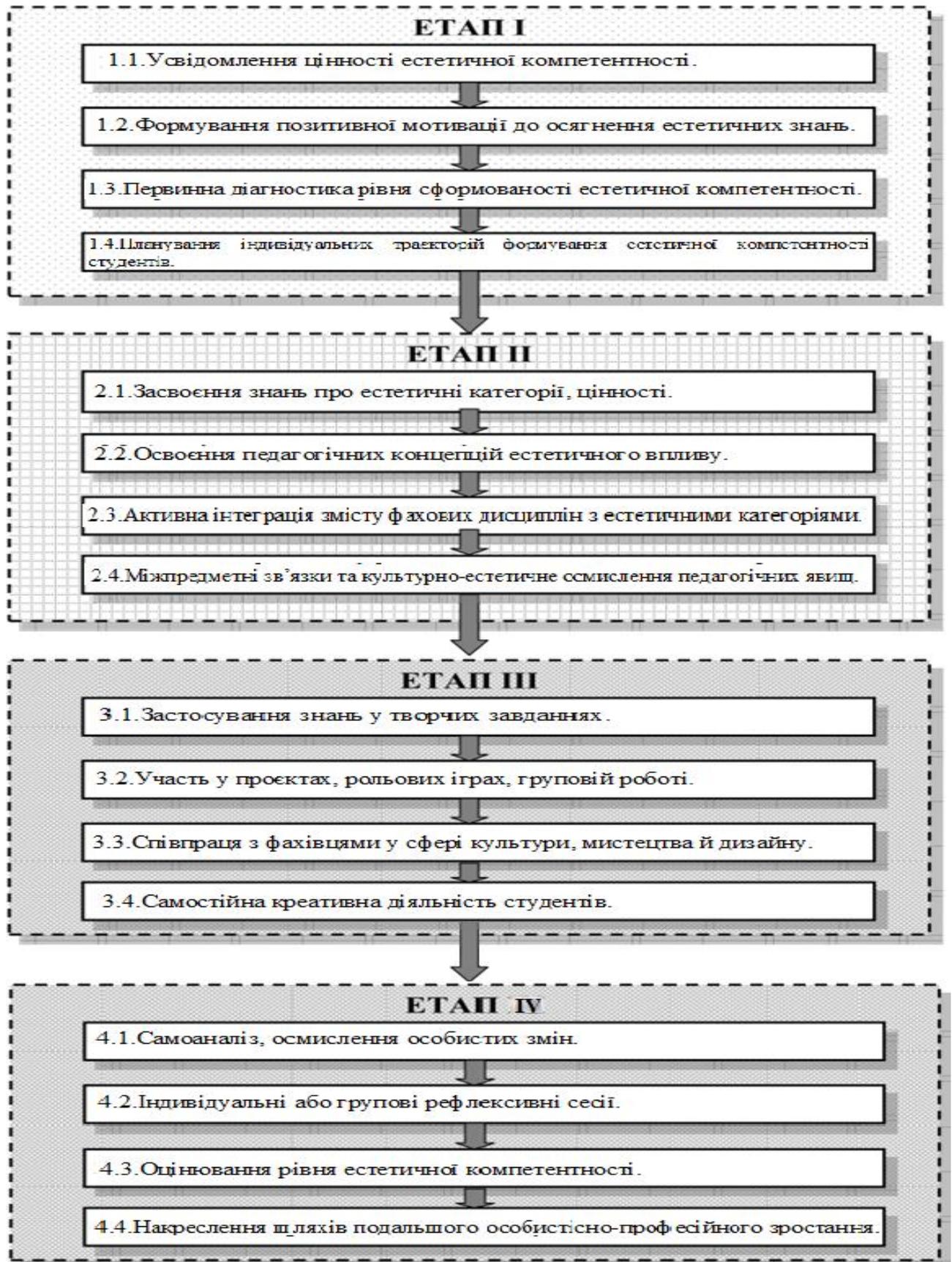
Структура моделі відповідає поставленим цілям, має функціональний зміст і включає як інваріантні компоненти (мета, умови, принципи), так і варіативні (методи, форми, засоби, технології).

Модель формування естетичної компетентності майбутніх педагогів є багатокомпонентною структурою, яка базується на сучасних підходах і враховує потреби особистісного та професійного розвитку студентів. Її мета полягає в тому, щоб розвинути в майбутніх бакалаврів професійної освіти здатність інтегрувати естетичні цінності у власну професійну діяльність та створювати середовище, яке сприятиме формуванню відповідного ціннісного світогляду в здобувачів освіти.

Формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін є поетапним, цілеспрямованим і системно організованим процесом, що базується на інтеграції системного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, міждисциплінарного, технологічного, діяльнісного, культурологічного, рефлексивного підходів.

З огляду на концептуальні засади представленої моделі цей процес можна структурувати в кілька взаємопов'язаних етапів, які забезпечують поступовий розвиток здатності студентів інтегрувати естетичні цінності в професійну діяльність, осмислювати їх крізь призму особистісного досвіду, а також формувати відповідний ціннісно-світоглядний фундамент (рис. 2.4).

На першому етапі – мотиваційно-орієнтаційному – закладаються основи для усвідомленого ставлення студентів до естетичної складової педагогічної професії. Він передбачає формування позитивної мотивації до досягнення естетичних знань через актуалізацію потреби в естетичному самовираженні та саморозвитку. На цьому етапі важливо розкрити значущість естетичної компетентності як складової професійної майстерності майбутнього педагога, що здійснюється за допомогою проблемних лекцій, мотиваційних бесід, міждисциплінарних дискусій і перегляду естетично значущого освітнього контенту (мультимедійні презентації, фільми, історико-культурні кейси).

Рис. 2.4. Етапи формування естетичної компетентності майбутніх педагогів у процесі вивчення фахових дисциплін

Джерело: сформовано автором

Водночас здійснюється первинна діагностика рівня сформованості мотиваційного й ціннісного компонентів, що дає змогу визначити стартові позиції студентів і спланувати індивідуальні траєкторії формування естетичної компетентності.

Другий етап – когнітивно-змістовий – спрямований на засвоєння теоретико-методологічних основ естетичної культури, культурологічних концепцій, історико-педагогічного досвіду формування естетичного світогляду особистості, а також на формування знань про естетичну детермінацію педагогічної діяльності. На цьому етапі відбувається активна інтеграція змісту фахових дисциплін – зокрема таких, як «Загальна та професійна педагогіка», «Історія педагогіки», «Формування ціннісного світогляду особистості», – з естетичними категоріями, що реалізується через методи проблемно-пошукового навчання, кейс-метод, аналіз художніх і педагогічних текстів, міждисциплінарні практикуми. Важливо, щоб викладач забезпечував міжпредметні зв'язки та культурно-естетичне осмислення педагогічних явищ, сприяючи розвитку когнітивного компонента компетентності.

Наступний, третій етап – операційно-діяльнісний – передбачає перенесення набутих знань у площину практичної діяльності, зокрема креативної, проєктної, ігрової та інтерактивної. У межах цього етапу під час вивчення навчальних дисциплін: «SMM-менеджмент у освіті», «Лідерство та адміністрування», «Інноваційні технології в освіті» – студенти залучаються до активних форм навчання, зокрема рольових і ділових ігор, групових і парних завдань, творчих курсів, тренінгів, майстер-класів, проєктних досліджень.

Застосування таких освітніх технологій, як контекстне навчання, імітаційно-ігрові підходи, інтерактивне моделювання естетичних ситуацій у педагогічній практиці, створює умови для набуття досвіду естетичного оцінювання, естетичного впливу, естетичного оформлення освітнього середовища. Особлива увага приділяється співпраці з фахівцями у сфері культури, мистецтва й дизайну, діяльність яких має естетичну складову, що підсилює професійно-ціннісне спрямування діяльнісного блоку. Самостійна креативна діяльність студентів –

виконання авторських творчих завдань, розроблення навчальних матеріалів з естетичним наповненням – сприяє закріпленню навичок художньо-педагогічного мислення.

Четвертий етап – рефлексивно-оцінювальний – спрямований на узагальнення, осмислення та самооцінку досягнень у формуванні естетичної компетентності. Цей етап передбачає діагностику змін у мотиваційній, когнітивній, діяльнісно-поведінковій, ціннісно-змістовній, емоційно-вольовій і рефлексивній сферах особистості студента. Відповідно до визначених критеріїв (мотиваційного, пізнавального, діяльнісного, змістового, емоційного, рефлексивного), здійснюється комплексне оцінювання рівня сформованості естетичної компетентності (низький, середній, достатній, високий), а також проводяться індивідуальні або групові рефлексивні сесії, портфоліо-аналізи, презентації творчих досягнень, самооцінювання та взаємооцінювання в мікрогрупах. Застосування мультимедійних засобів, онлайн-ресурсів і платформ дозволяє візуалізувати результати, відстежити динаміку розвитку та накреслити шляхи подальшого особистісно-професійного зростання.

Таким чином, запропонована етапність формування естетичної компетентності забезпечує логічну та педагогічно обґрунтовану динаміку розвитку особистості майбутнього бакалавра професійної освіти у професійно-естетичному контексті. Вона створює можливості для гармонійного поєднання теоретичних знань, практичних умінь, емоційного досвіду й рефлексивної здатності до естетичного оцінювання явищ професійної та суспільної дійсності, формуючи цілісну компетентну особистість, здатну до естетичного самовираження, педагогічної творчості та виховання естетичних цінностей у здобувачів освіти.

Упровадження моделі продемонструвало позитивну динаміку у формуванні естетичної компетентності, що дозволяє майбутнім бакалаврам професійної освіти результативно консолідувати естетичні цінності у фахову діяльність. Означений результат реалізується через синтез теоретичних знань, практичних навичок і творчих здібностей, що є відповіддю на вимоги нинішнього професійно-

педагогічного середовища. Здійснення теоретичного аналізу та практичної апробації моделі уможливають твердження щодо її ефективності під час формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти в процесі вивчення професійних дисциплін.

2.3. Методика формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін

Методика формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін – це сукупність цілеспрямованих педагогічних дій, методів, прийомів, засобів і форм організації освітнього процесу, спрямованих на розвиток у здобувачів освіти здатності естетично сприймати, інтерпретувати й оцінювати явища професійної діяльності, формувати естетичні ідеали, смаки та здатність до естетичного самовираження у фаховому контексті.

Дослідимо забезпечення педагогічних умов для формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти в процесі вивчення професійних дисциплін.

Виконання педагогічної умови *«використання культурного контексту професійних дисциплін»* зумовлює необхідність інтегрування культурного підґрунтя у виклад фахових дисциплін. Цей педагогічний підхід сприяє ефективному засвоєнню теоретичного матеріалу, формуванню естетичної компетентності в студентів та сприянню їхньому цілісному розвитку, про що наголошують українські науковці О. Біда, Т. Кучай, А. Чичук [13].

ОПП «Професійна освіта (015.37 «Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології»)» містить низку загальних компетентностей, серед яких у контексті нашого дослідження виокремимо здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії й закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу й суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати

різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Актуальності набуває також компетентність цінування та поваги до різноманітності та мультикультурності.

Серед програмових результатів навчання (ПРН), які має забезпечити ця ОПП, передбачено використання інструментів демократичної правової держави. Естетична компетентність передбачає в цьому контексті чутливість до краси, справедливості й гуманізму, що є основою демократичного суспільства. Через аналіз мистецьких форм правового й етичного спрямування (соціальна реклама, документалістика, архітектура громадських просторів) студент усвідомлює значення естетики як складника ціннісного вибору в професійній і громадській діяльності.

Програмовий результат навчання – усвідомлення значущих світоглядних проблем – передбачає, що формування естетичної компетентності активізує філософське мислення, стимулює здатність розрізняти ціннісні й антиціннісні явища, розвиває здатність до рефлексії, що сприяє глибшому усвідомленню національної культури, спадщини й місії громадянина у збереженні естетичного й культурного простору України. Культура мовлення та комунікації як ще один ПРН вбачає виявлення естетичної культури мовлення у виборі стилю, інтонації, оформленні презентацій, адже ці аспекти впроваджуються через дисципліни з педагогіки, професійно-педагогічної етики, педагогіки толерантності, педагогічної майстерності, лідерології.

Освітньо-професійна програма 015.37 «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)» орієнтована на підготовку конкурентоспроможного фахівця, який володіє ґрунтовними знаннями з аграрної справи та харчових технологій, здатен ефективно реалізовувати себе як професіонал-педагог у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти. Важливим компонентом професійної підготовки стає формування soft skills – м'яких навичок, які забезпечують якісне педагогічне спілкування, управління освітніми процесами, узаємодію зі здобувачами освіти й колегами, а також здатність до критичного

мислення, саморефлексії, відповідального прийняття рішень.

Так, у межах дисципліни «Загальна та професійна педагогіка», зокрема під час вивчення теми «Формування soft skills здобувачів професійної освіти», нами було запропоновано використати кейс-метод, що передбачав розгляд і аналіз конкретних життєвих або професійних ситуацій (кейсових завдань), які моделюють реальні виклики професійного середовища. Пропонувалося розв'язати можливий кейс «Конфлікт між майстром виробничого навчання та викладачем фахової підготовки», спрямований на розвиток навичок діалогу, компромісу й міжфункціональної комунікації.

Зі свого боку кейс «Інтеграція естетичних елементів у професійно-технічне навчання» забезпечує розвиток креативності, естетичної культури, міждисциплінарного підходу. Освітніми результатами нами визначено вміння проектувати зміст навчання з урахуванням естетичних і культурних компонентів; аналізувати педагогічну ситуацію з міждисциплінарної перспективи; аргументовано захищати власну педагогічну позицію; розвивати навички критичного мислення, емоційного інтелекту, командної роботи.

Так, було запропоновано такий зміст кейсу «У професійному ліцеї, де готують кухарів і технологів харчової продукції, учні майже не виявляють інтересу до предмету «Охорона праці» та «Технологія приготування страв». Викладач помічає, що традиційні методи навчання не дають бажаного результату. Він прагне інтегрувати елементи естетики в заняття, щоб зробити їх емоційно насиченими, естетично привабливими та змістовними. Проте адміністрація вважає це зайвим і непрактичним. Постає питання: як ефективно й обґрунтовано інтегрувати естетичні компоненти у професійну підготовку?».

Студентам були поставлені завдання проаналізувати ситуацію та вияснити суть педагогічної проблеми; сформулювати можливі цілі інтеграції естетичних елементів у професійне навчання; визначте ризики й можливості; запропонувати конкретні інструменти естетизації занять, а саме: приклади естетичних завдань; оформлення освітнього середовища; презентація культурної спадщини у стравах (регіональна кухня, екодизайн подачі);

візуалізація знань (інфографіка, дизайн-технології тощо). Окрім того, пропонувалося створити короткий фрагмент інтегрованого заняття (опис або сценарій 10–15 хв.), а також підготувати презентацію та захистити свою педагогічну позицію.

На етапі вступу (мотивації) упродовж 5 хв. тривало вступне слово викладача про значення естетики у професійному навчанні. Далі – ознайомлення з кейсом (5 хв), коли студенти читали або прослуховували ситуацію. Наступний етап – групова робота тривалістю 35 хв. – робота в малих групах (4–6 осіб) над вирішенням кейсу за наданими попередньо питаннями. Презентація триває упродовж 20 хв., коли кожна група представляє свою позицію, захищає рішення. Рефлексія та аналіз (20 хв) уможливають обговорення того, що вдалося, що викликало труднощі, як застосувати в майбутній професії.

Дисципліна «Історія педагогіки» володіє великими можливостями щодо використання культурного контексту для формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін. Наведемо приклад. Під час вивчення теми «Загальні тенденції розвитку освіти і педагогіки у Новітній час (кінець XIX-XX ст.). «Метод проєктів» У. Кілпатріка та Е. Паркхерста. Нові системи виховання «Віннетка-план», «Дальтон-план! (лабораторний метод), «Йєна-план», «Мангеймська шкільна система». Педагогічні погляди Януша Корчака. Педагогічні концепції формування та розвитку особистості Е. Шпрангера, А. Маслоу, В. Франкла» уможливується формування в здобувачів вищої освіти уявлень про естетику виховання як складову гуманістичної педагогіки; розуміння естетичних концепцій особистості в педагогіці XX ст.; здатності до критичного аналізу педагогічних ідей у культурному контексті; навичок інтерпретації ідей гуманістичної педагогіки через призму сучасних потреб професійної освіти; розвитку ціннісного ставлення до краси духовного світу дитини, гуманного підходу, естетичного середовища навчання.

Так, доцільним вважаємо у процесі вивчення підтеми «Метод проєктів

(У. Кілпатрік)» запропонувати завдання створити ескіз освітнього простору, де реалізується проєктна технологія, з урахуванням принципів естетичного дизайну (форма, колір, матеріал, сенс). Естетичний компонент тут реалізовується через розвиток креативності, індивідуальності, творчого вираження, що формує естетичне мислення.

Цікавим було і завдання щодо здійснення порівняльного аналізу освітніх просторів альтернативних систем з погляду естетичних принципів. Доцільним виявилось розроблення візуального постеру або ментальної карти «Краса в освіті: 4 новаторські підходи: «Віннетка-план», «Дальтон-план! (лабораторний метод)», «Йєна-план», «Мангеймська шкільна система».

Естетично насиченим вважаємо есе-рефлексію на одну з тем «Якою є краса дитинства очима Януша Корчака?», «Педагогіка любові, гідності, краси людських стосунків», «Естетика – у внутрішньому світогляді дитини», а також креативне завдання створити листа-відповідь від Корчака до сучасного педагога.

Для здійснення аналізу концепцій особистості Е. Шпрангера, А. Маслоу, В. Франкла нами було запропоновано завдання проаналізувати в малих групах, як кожна з концепцій може бути використана для формування естетичної компетентності в здобувачів освіти аграрного профілю (через практики – фуд-дизайн, оформлення середовища, сенсове оформлення процесу праці). Теми для групової роботи пропонувалися такі: «Е. Шпрангер – культурно-естетичний тип особистості», «А. Маслоу – самоактуалізація через творчість і естетику», «В. Франкл – смисл, екзистенція, духовна краса».

У ролі методичних інструментів було використано візуальні колажі «Освітній простір ХХ ст. – простір краси й розвитку», створення аналітичної таблиці «Естетичні ідеї гуманістичних педагогів ХХ ст. та їхнє значення для професійної освіти сьогодення»; виконання індивідуальних творчих проєктів «Духовна естетика у педагогіці Я. Корчака / В. Франкла / Е. Шпрангера: переклад у сучасний освітній контекст».

Навчальна дисципліна «Історія педагогіки та освіти в Україні» ставить за

мету установлення та демонстрацію зв'язку педагогічних досягнень теоретиків з надбаннями практиків, пов'язана зі спадкоємництвом і новаторством у створенні й упровадженні педагогічних ідей; формування вмінь використання отриманих знань у майбутній фаховій діяльності, застосування творчого підходу до розв'язання педагогічних проблем. Вона володіє значним потенціалом для формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін. Тож під час вивчення теми «Відродження національної системи виховання, школи і педагогіки в період становлення незалежної України» нами створювалися умови для розвитку естетичного ставлення до педагогічного процесу, національного виховання, духовної культури та професійної відповідальності. Естетичний аспект означеної теми реалізовувався через низку пропонованих студентам завдань: проаналізувати педагогічні концепції гуманістичного та естетичного спрямування, що розвивалися в Україні в 1990-2000-х рр.; осмислити значення образного мислення, художнього слова, національних традицій у становленні сучасного педагога; визначити естетичні чинники впливу на особистість здобувача освіти у контексті культурної спадщини; працювати з джерелами (листами, статтями, автобіографіями педагогів), у яких педагогіка представлена як мистецтво виховання.

Наведемо приклад використання студентами кейс-методу під час виконання завдання «Школа як осередок національної культури». Здобувачам освіти пропонувалася така ситуація: «Ви – член творчої групи педагогів, які розробляють сучасну модель загальноосвітнього закладу на основі педагогіки незалежної України. Ваше завдання – сформулювати концепцію школи, у якій особливу увагу приділено естетичному вихованню на основі національних традицій». Ми пропонували комплекс завдань для студентів.

1. Проаналізуйте естетичні ідеї, притаманні творам В. Сухомлинського (зокрема, про «Школу радості»). Визначте їхню роль у відродженні національної системи виховання, закладів освіти і педагогіки загалом у період розбудови незалежної України.

2. Окресліть форми й засоби естетичного виховання для їхньої можливої адаптації в освітньому процесі сучасного закладу освіти.

3. Розробіть план тематичного тижня української культури в закладі вищої освіти, що охоплюватиме такі дисципліни, як музика, поезія, ремесла й архітектура.

4. Підготуйте та репрезентуйте візуальну концепцію освітнього простору з метою сприяння розвитку естетичного смаку здобувачів освіти. Концепція повинна включати врахування кольору, освітлення, дизайну, стендів та експозицій.

У результаті зреалізованого кейс-методу в студентів формується усвідомлення того, що національне і культурно-естетичне виховання – не лише елемент плану закладу освіти, а чинник духовного розвитку особистості, що має глибокі корені в історії педагогіки України.

Реалізація другої педагогічної умови – використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін – потребувала інтеграції, тобто процесу об'єднання різних частин в одне ціле, утворення взаємозв'язків, згуртування або об'єднання різних елементів [81].

Навчальна дисципліна «Формування ціннісного світогляду» передбачає інтеграцію різноманітних відомостей з різних галузей знань для формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін. Вона є аксіологічним фундаментом, у межах якого естетична компетентність розглядається як здатність особистості сприймати, створювати й оцінювати красу в різних проявах – у природі, культурі, стосунках, професійній діяльності. Вона є невіддільною від морального, патріотичного, екологічного та духовного виховання, які містить вивчення згаданої теми.

Зміст однієї з тем «Актуальні проблеми змісту виховання в освітніх закладах» містить такі питання «Поняття змісту виховання. Аксіологічний підхід у вихованні. Формування здорового способу життя молоді. Національно-патріотичне виховання студентів. Формування екологічної відповідальності здобувачів освіти. Політичне виховання студентської молоді. Підготовка

студентів до сімейного життя. Господарсько-економічне виховання. Моральне виховання особистості».

Так, аксіологічний підхід у вихованні концентрує студентів на красі як цінності, формує естетичні судження у світоглядному контексті. Формування здорового способу життя серед можливостей для формування естетичної компетентності зосереджує увагу на естетиці тіла, культурі руху, гармонії між зовнішнім і внутрішнім світом. Національно-патріотичне виховання акцентує на естетиці культурної спадщини, народного мистецтва, мовлення, обрядів, архітектури, етнодизайну. Екологічне виховання спрямоване на сприйняття краси природи, екоестетики, дизайну екологічного середовища, формуванні екологічної емпатії.

Політичне виховання зорієнтоване на естетиці суспільної взаємодії, культури дискурсу, толерантності, повазі до «інакшості». Підготовка до сімейного життя передбачає формування й розвиток естетики міжособистісних стосунків, культури почуттів, емоційної виразності, життєвого простору. Господарсько-економічне виховання спрямовує студентів на формування культури побуту, естетики предметного середовища, дизайну побутових і виробничих процесів. Моральне виховання містить взаємозв'язок добра і краси, ідею калокагатії (єдність морального й естетичного), красу вчинку, поведінки.

З огляду на широкоформатність теми нами було запропоновано студентам виконати інтегровані кейси / ситуації для аналізу, наприклад «Краса в щоденному – створення гармонійного середовища в освітньому закладі». Студенти мали проаналізувати, як через елементи національного дизайну, озеленення, поведінкові етикети, естетику комунікації формується ціннісне ставлення до себе, інших, до національного та природного середовища.

Доцільним уважали і використання потенціалу проєктної технології, зокрема виконання мультимедійного проєкту «Естетичний вимір екологічної відповідальності». Цікавим видом стало і створення індивідуального чи групового відео або презентації на тему «Національні естетичні ідеали як чинник формування цінностей сучасної молоді».

Актуалізувалася і роль такої діяльнійшої складової формування естетичної компетентності студентів, як міждисциплінарна мінілекція «Вплив української традиційної культури на формування естетичних орієнтирів у вихованні» (інтеграція з фольклористикою, мистецтвознавством)».

Насамкінець було запропоновано створити індивідуальні есе та рефлексії «Що для мене означає жити естетично?», «Краса як освітня цінність».

Наведемо приклад інтегрованого заняття на тему «Національно-патріотичне виховання як чинник естетичного світогляду». Під час його проведення було використано метод діалогу-кейсу, мультимедійної презентації прикладів українського декоративного мистецтва у виховній роботі (рушники, писанки, орнаменти, одяг). Перед студентами ставилося завдання – створити план виховного заходу з національно-патріотичного виховання з акцентом на естетичну складову (музика, поезія, оформлення, символіка).

У результаті виконаних видів робіт та використання названих форм, методів і технологій студенти мали змогу оволодіти елементами ціннісного мислення, що ґрунтується на поєднанні краси, моралі, гармонії; сформувати вміння бачити естетичні аспекти у соціальних і освітніх явищах; розвинути особистісну рефлексію й здатність транслювати естетичні ідеї у професійну діяльність.

Реалізація педагогічної умови «наочність і мультимедійність освітнього контенту» для формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін передбачала підтвердження тези про те, що згідно з положеннями когнітивної педагогіки, мультимедійні освітні технології активізують різні канали сприйняття інформації (візуальний, аудіальний, кінестетичний, емоційний), що істотно підвищує якість сприймання естетичного змісту. Загальновідомо, що візуалізація навчального матеріалу (зображення, інфографіка, слайди, карти) розвиває естетичне сприймання, вміння розпізнавати композицію, кольорову гармонію, стильові особливості предметів та явищ, а відеоматеріали (фільми, анімація, віртуальні тури, 3D-моделі) формують асоціативно-образне мислення, емпатійне сприйняття краси,

культурну чутливість, привчають до естетики професійного простору.

Мультимедійні презентації з музичним супроводом підсилюють емоційний вплив, розвивають здатність естетичного переживання (ефект занурення). Інтерактивні платформи, візуальні симуляції, AR/VR-застосунки стимулюють просторово-образне мислення, дозволяють дослідити естетичні об'єкти в деталях, у динаміці, у різних контекстах.

Розглянемо реалізацію педагогічної умови «наочність і мультимедійність освітнього контенту» під час викладання дисципліни «SMM-менеджмент у освіті» для формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін. Означена дисципліна з її спрямуванням на вивчення стратегій онлайн-комунікації, брендування, самопрезентації та іміджології володіє значним потенціалом для розвитку здатності до естетичного осмислення професійної діяльності. Для прикладу з програми навчальної дисципліни виокремимо тему «Формування та управління брендом в соціальних мережах. Поняття бренду. Використання соціальних мереж для формування і просування брендів. Поняття персонального бренду. Формування та управління діловим іміджем. Іміджологія. Самопрезентація як елемент культури фахівця. Створення іміджефекту. Професійний розвиток персонального бренду».

Доцільним в означеному контексті вважаємо використання мультимедійних інструментів як засобу формування естетичної компетентності. Ідеться, зокрема, про певні види мультимедіа, а саме: інфографіку, за допомогою якої можна здійснити аналіз прикладів бренд-стратегій освітніх установ (візуальні схеми структури бренду, воронка охоплення, SMM-аналітика) та відповідно розвинути естетичні компоненти: уміння читати та створювати структуровану естетичну візуальну інформацію. Наступний вид мультимедіа – мультимедійні презентації, використовувані для розгляду презентацій успішних кейсів: брендів «Освіта.ua», EdEra, Prometheus тощо – з метою вивчення типології графічних рішень, кольорів, композицій.

За допомогою онлайн-дизайн редакторів (Canva, Figma, Adobe Express)

уможлиблюється створення логотипу, візуального контенту для персонального бренду для практичного формування навичок візуального естетичного оформлення контенту. Відеоролики, анімації, Reels, shorts використовуються для здійснення аналізу роликів освітніх блогерів і викладачів у TikTok, YouTube Shorts та формування естетики рухомого зображення, монтажу, стилю. SMM-платформи для візуального планування (Planoly, Preview) задіюються під час побудови естетичної візуальної стрічки акаунта (Instagram, Threads, Facebook) з метою розвитку просторового візуального мислення, динамічної композиції.

Навчально-методичними формами реалізації педагогічної умови «наочність і мультимедійність освітнього контенту» під час вивчення теми «Формування та управління брендом у соціальних мережах» нами було визначено мультимедійний кейс «Створи персональний бренд викладача/педагога-практика» із завданням для студентів створити візуальний стиль освітнього Instagram-акаунта включно з аватаром, візитівкою, кольоровою палітрою, 3 постами й 1 сторіс у брендовому стилі. У ролі критеріїв оцінювання було використано такі: візуальна цілісність і стилістична єдність; відповідність цільовій аудиторії; використання засобів естетичної виразності (колір, шрифт, композиція); креативність і професійний образ.

Наступним видом діяльності стали віртуальні екскурсії як онлайн-формат відвідування й дослідження визначних місць, об'єктів чи експозицій за використання комп'ютерних технологій та інтернету, а також аналізу брендів. Для цього було запропоновано скористатися платформами, якими послуговуються творчі професіонали для демонстрації своїх робіт, пошуку натхнення та спілкування з іншими креативниками, а саме: Behance, Dribbble, Pinterest. Перед студентами було поставлене завдання – обрати 3 бренди освітніх проєктів, проаналізувати їхню візуальну айдентику (шрифт, кольори, стиль) та визначити, як вона впливає на імідж закладу/викладача/проєкту.

Доцільним уважали і використання такої форми здійснення освітнього процесу, як інтерактивне заняття «Іміджологія як естетична стратегія» із

залученням мультимедійних кейсів з публічного виступу (наприклад, лекції на TED, онлайн-лекції, презентації себе в інтерв'ю). Під час означеної роботи використовувалися такі методи: порівняльний аналіз, рецензування, естетичний аудит візуального контенту.

У результаті реалізації педагогічної умови «наочність і мультимедійність освітнього контенту» в освітньому процесі вивчення дисципліни «SMM-менеджмент у освіті» студенти формують візуальну й інформаційну грамотність у створенні та просуванні освітнього бренду; розвивають чутливість до стилю, композиції, кольору, типографіки як професійних інструментів; набувають досвіду естетичного оформлення самопрезентації та корпоративного іміджу; засвоюють практики етичного і ціннісного брендингу в освіті.

Методичними умовами ефективності реалізації означеної педагогічної умови вважаємо комбінування візуального й емоційного впливу (візуалізація + аудіосупровід); систематичне залучення реальних кейсів освітніх брендів; рефлексивне обговорення естетичних характеристик створених продуктів; формування здатності критично оцінювати SMM-контент через естетичну призму; використання дидактичного принципу стильової єдності в усіх мультимедійних продуктах.

У межах навчальної дисципліни «Історія педагогіки та освіти в Україні» ефективним засобом реалізації педагогічної умови наочності й мультимедійності освітнього контенту є віртуальні екскурсії, що поєднують технології візуалізації з естетичним, пізнавальним і ціннісним компонентом навчання.

Під час вивчення теми «Трансформації освіти в Україні початку XXI ст.» здобувачі освіти отримали змогу здійснення віртуальних турів до низки провідних українських університетів. Очевидно, що здобуття освітньої кваліфікації особами з України має першорядне значення, особливо в контексті значного внеску вітчизняних університетів у розвиток національних освітніх і педагогічних традицій.

Наведемо приклади віртуальних екскурсій.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича – архітектурна перлина, пам'ятка ЮНЕСКО, що втілює багатство естетичних традицій Австро-Угорщини. Студенти мали змогу віртуально «пройтися» коридорами, побачити центральну залу, актовий зал, старовинні аудиторії та внутрішні дворики університету, що є взірцем культурно-естетичного простору освіти.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка – класичний університет, що має історичну традицію здійснення освітньої діяльності понад 180 років. Особливої уваги заслуговує його архітектура з класичною симетрією та імперським стилем доби.

Харківський національний педагогічний університет імені Григорія Сковороди – заклад вищої освіти з традиційною вітчизняною педагогікою, важлива роль якого – у підтриманні культури науково-естетичного дизайном освітнього середовища.

Віртуальні екскурсії зарекомендували себе як ефективний дидактичний інструмент для глибшого засвоєння історико-педагогічного засобу, формування естетичної компетентності студентів. Застосування віртуальних екскурсій уможлиблює:

- проведення внутрішньої оцінки освітніх закладів з метою аналізу їхнього дизайну, художніх елементів та архітектурного стилю;
- передання атмосфери академічної культури через різноманітні візуальні символи, художні об'єкти й оформлення освітнього середовища;
- визнання спадкоємності традицій у педагогічному просторі та врахування впливу естетичного середовища на фаховий розвиток педагога;
- актуалізація інтересу до національної культурної спадщини, що інтегровано в зміст професійної підготовки.

Реалізація наступної педагогічної умови – використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання – для формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін

дозволяє, окрім підвищення інтересу до навчальних дисциплін, ще й сприяння активному засвоєнню знань, розвитку критичного й естетичного мислення та творчих здібностей здобувачів освіти.

Як відомо, естетична компетентність студентів у вищій школі розвивається не лише під впливом традиційного мистецького контенту, а й через опанування ціннісних, емоційно забарвлених форм професійної діяльності, зокрема – у контексті лідерства, самореалізації, культури управління. Зміст дисципліни «Лідерство та адміністрування» передбачає роботу з ціннісними і морально-естетичними аспектами особистісного й управлінського розвитку, що дає змогу розвивати естетичну рефлексію, емоційний інтелект, стиль поведінки, мовлення, презентації.

Тож на прикладі навчальної дисципліни «Лідерство та адміністрування» продемонструємо вплив інтерактивних технологій і творчих методів навчання на формування естетичної компетентності студентів. Так, проаналізуємо роботу викладача і студентів під час вивчення теми «Поради мотиваторів, коуч-консультантів, успішних бізнесменів, онтопсихологів щодо реалізації лідерського потенціалу особистості. Обов'язкові якості лідера. Розвиток емоційного інтелекту лідера. Ірраціональне у лідерстві. Лідери АПК у тваринництві та рибництві. Лідери транснаціональних корпорацій. Генії комп'ютерної індустрії і програмного забезпечення». Зміст цієї теми містить значний потенціал для використання інтерактивних технологій (дебати, квести, симуляції, тренінги) і творчих форм і методів (рольові ігри, сторітелінг, драматизація, візуальне моделювання), що водночас сприяють формуванню естетичної складової лідерської культури студентів.

Так, нами було запропоновано використання гейміфікації, зокрема інтерактивної гри «Галерея лідерів», для створення віртуальної або фізичної галереї портретів сучасних лідерів різних галузей (освіти, бізнесу, АПК, ІТ) з елементами візуалізації їхньої життєвої філософії, зовнішнього стилю, культури мовлення, поведінки. Естетична складова означеного – у стилізації дизайну портрета; кольоровому й графічному оформленні; асоціативному мисленні

(метафора, образ); відеовізитівці або сторітелінгу в мультимедійній формі. Інструментами для візуалізації було запропоновано Canva, Adobe Express, Genially, Miro.

Студентам було дано завдання скористатися кейс-симуляцією як методом навчання, який використовує реалістичні сценарії (кейси) для відтворення певних ситуацій і проблем. Кейс-симуляція «Емоційний інтелект лідера – управління через естетику комунікації» дозволила учасникам на практиці застосовувати знання, розвивати навички та приймати рішення в умовах, максимально наближених до реальних. Студентам було запропоновано кейс, у якому керівник стикається з напруженим конфліктом у команді. Потрібно запропонувати варіанти дій; вибудувати емоційно-візуальні засоби вирішення конфлікту (інтонація, мова тіла, естетика простору, оформлення робочого середовища).

Вирішення симуляції породжує естетичну чутливість в управлінській поведінці, культуру спілкування та усвідомлення візуального впливу на емоційну обстановку.

Актуалізується і сторітелінг як мистецтво розповіді історій, яке використовується для передачі інформації, навчання, розваги або переконання аудиторії. В основі сторітелінгу лежить наративний підхід, що включає сюжет, персонажів, конфлікт і розв'язку. Нами було запропоновано студентам виконати творче завдання «Мотиватор через візуальний сторітелінг» завдяки створенню відеоролика або серії візуальних постерів на тему «Лідерство як мистецтво бути Людиною», у якому здобувачі освіти транслювали ціннісні й естетичні аспекти лідерської поведінки через образ, колір, текст, музику. У цьому виді освітньої діяльності передбачалося використання таких методів навчання: сторітелінгу, візуальної поезії, фотоколажу, аудіовізуального монтажу. І як результат – формування здатності студентів бачити красу в дії, жесті, емоції, що є основою естетичного мислення.

Використання форми інтерактивної лекції-дискусії з візуальною аналітикою як діяльнісної складової формування естетичної компетентності

студентів передбачало демонстрування викладачем фрагментів інтерв'ю з лідерами (Стів Джобс, Ілон Маск, Джек Ма, українські агролідери тощо) з акцентом на візуальні, мовленнєві, невербальні особливості. Студенти оцінюють презентабельність, стиль, мову, емоційну інтелігентність. У результаті здійсненої роботи забезпечується розвиток естетичного сприймання як складника лідерської рефлексії.

Творча лабораторія, що визначається як фізичний або віртуальний простір, де збираються студенти для обміну ідеями, розвитку творчих навичок та створення нових проєктів, доцільна для використання під час розкриття теми «Лідер у стилі арт». Здобувачам освіти доручено створити абстрактний або метафоричний портрет лідера, використовуючи різноманітні художні стилі, включаючи акварель, графіку, цифрове мистецтво та фотоколаж. Мета цього завдання – представити філософію й цінності лідера за допомогою візуальних образів.

Освітні результати формування естетичної компетентності студентів під час участі у творчій лабораторії полягали в засвоєнні здобувачами освіти естетичних і емоційних засобів управління; розвитку критичного та креативного мислення; набутті навичок побудови лідерського іміджу через естетично досконалі засоби самопрезентації; формуванні культури поведінки, мовлення, зовнішнього вигляду; набутті досвіду естетичної комунікації в освітньому та адміністративному середовищі.

Реалізація п'ятої педагогічної умови – співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову – передбачала налагодження тісної взаємодії з представниками мистецьких професій.

Проаналізуємо можливості навчальної дисципліни «Інноваційні технології в освіті» для формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін. Мета дисципліни пов'язана з опануванням необхідними знаннями теоретичних основ педагогічної інноватики, загальними тенденціями розвитку новаторських освітніх процесів, змістом і структурою прогресивної навчально-пізнавальної

діяльності викладача.

Вивчення дисципліни «Інноваційні технології в освіті» уможливило інтеграцію естетичних знань і практик у підготовку майбутніх педагогів, оскільки зміст освітньо-професійної програми орієнтований на опанування сучасних форм організації освітнього процесу, які зі свого боку мають значний візуально-комунікативний, медіаторчий, емоційний потенціал.

Педагогічна інноватика пов'язана з такими видами професійної діяльності, які мають виразну естетичну природу, – дизайном, сценографією, медіамистецтвом, візуальною культурою, музичним оформленням освітнього середовища тощо. Співпраця з фахівцями, діяльність яких спрямована на створення естетично привабливого, художньо продуманого продукту, забезпечує умови для набуття студентами практичного досвіду створення візуально-комунікативного контенту, який водночас є педагогічно ефективним і естетично насиченим.

Наведемо приклад інтеграції співпраці з фахівцями у викладання дисципліни «Інноваційні технології в освіті». Нами було запропоновано додати тематичний блок «Цифрові освітні інструменти з мультимедійним та естетичним компонентом: дизайн презентацій, візуалізація навчального контенту, відеолекції».

Формами реалізації педагогічної умови – співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову, – передбачали запрошення фахівців креативних індустрій до співпраці, а саме: графічних дизайнерів, відеомейкерів, ілюстраторів, які працюють у сфері освітнього візуального контенту (оформлення онлайн-курсів, e-learning платформ, презентацій). Доцільним і результативним стало проведення низки гостьових майстер-класів «Як створити естетичний освітній продукт», «Колір, композиція та шрифт у презентації», «Основи емоційного дизайну в освіті», у результаті яких здійснювалося формування в студентів здатності оцінювати та створювати візуально привабливі освітні матеріали.

Також нами було використано проєктну взаємодію «Освітній продукт як

об'єкт естетики». Студентам запропоновано об'єднатися з митцями (дизайнерами, драматургами, музикантами, фотографами, 3D-аніматорами) для створення інноваційного дидактичного засобу: відеоінструкції; анімаційної лекції; артпрезентації; навчального коміксу; подкасту з візуальним супроводом.

До прикладу, студентами створювалася інфографіка або відео на тему «Методи навчання XXI століття» у взаємодії з художником-аніматором.

Важливим методом застосування співпраці з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову, стали спільні кейси з представниками мистецьких закладів освіти. Тож під час проведення спільних кейс-завдань було досягнуто таких результатів: студенти педагогічного факультету університету виступили авторами змісту освітнього продукту; студенти мистецьких колективів – як оформлювачі, режисери, композитори чи аранжувальники освітнього проєкту.

Як приклад, можна продемонструвати проведення кейсу – створення креативного навчального відео про STEAM-освіту. Мета кейсу – формування естетичної компетентності студентів університету через інтеграцію художніх і педагогічних практик у процесі створення цифрового освітнього продукту – навчального відео про STEAM-освіту.

Перед студентами було поставлено низку завдань: ознайомитися з поняттям, принципами й перевагами STEAM-освіти; створити міждисциплінарну команду (педагогічний блок (студенти-бакалаври спеціальності 015 «Професійна освіта» за освітньо-професійною програмою 015.37 «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології») галузі знань 01 Освіта/Педагогіка), естетичний блок (запрошені або партнерські учасники – дизайнери, відеомейкери, аніматори, ілюстратори, звукорежисери тощо); розробити ідею відео (цільова аудиторія (здобувачі освіти, педагоги, батьки); ключове повідомлення («STEAM = креативне майбутнє», «Наука + Мистецтво = Інновації»); естетична стилістика (інфографіка, скрайбінг, мультиплікація, відеоесе, кліп); створити сторіборд відео з урахуванням логіки подачі інформації; візуальної композиції; стилістики шрифтів, кольорової гами; використання музики/звукових ефектів.

Наступними завданнями було визначення функцій членів команди, реалізування відео (до 3 хв.), представлення проєкту на загальному перегляді.

Було розроблено рекомендовані естетичні критерії, до яких нами віднесено: візуальну естетику (композицію, динаміку, графічну чистоту), кольорове рішення (логіка й цілісність кольорової гами), звукову стилістику (відповідність музичного супроводу концепції відео), творчість (нестандартність ідеї, художній задум, метафори), використання принципів STEAM у самій подачі відео (інтеграція технологій, науки та мистецтва).

У ролі інструментів і ресурсів було запропоновано використати Canva, Renderforest, Powtoon, Adobe Premiere, iMovie, CapCut; FreeSound.org, Bensound.com (для легального аудіосупроводу); онлайн-бібліотеки з безкоштовними ілюстраціями (Pixabay, Freepik).

У результаті виконання кейсу студенти навчилися об'єднувати педагогічний зміст з естетичними формами подачі; створювати візуально привабливі й педагогічно змістовні цифрові продукти; застосовувати принципи STEAM-освіти у власній педагогічній практиці; оцінювати естетичні характеристики освітнього контенту; співпрацювати в мультидисциплінарних командах.

Інтеграція педагогічних умов – використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін та співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову, – уможливила використання освітніх подій як міждисциплінарного хабу, що передбачало проведення інтерактивних хакатонів, фестивалів освітнього відео, творчих конкурсів; запрошення медіаекспертів, дизайнерів презентацій, SMM-фахівців до журі або в якості менторів.

Очевидно, що інтеграція технологій дозволила студентам набути навичок, необхідних для створення освітнього контенту, який є одночасно конкурентоспроможним та естетично привабливим.

У результаті впровадження співпраці з фахівцями мистецького профілю у процес вивчення дисципліни «Інноваційні технології в освіті» студенти сформували такі компетентності: здатність створювати естетично оформлені освітні продукти (презентації, платформи, відео, цифрові ресурси); уміння

критично оцінювати дизайн і візуальну логіку освітніх матеріалів; розвиток художнього смаку, кольоровідчуття, композиційного мислення; інтеграція технологічного і художнього в педагогічну діяльність.

Аналіз забезпечення педагогічних умов формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін підводить до висновку про результативність виокремлених і зреалізованих педагогічних умов (таблиця 2.2).

Залучення до освітнього процесу культурних та історико-педагогічних джерел сприяє усвідомленню студентами значення естетичних цінностей у професійній діяльності. Розгляд філософських, мистецьких, соціокультурних і педагогічних явищ у ретроспективі дозволяє інтерпретувати фаховий матеріал крізь призму естетичних смислів, формуючи глибокий світогляд. Вивчення ідей Я. Корчака, Е. Шпрангера, А. Маслоу, В. Франкла в межах курсу «Історія педагогіки» дає змогу не лише зрозуміти еволюцію освітньої думки, а й актуалізувати естетико-гуманістичні орієнтири в професійному становленні.

Таблиця 2.2

Порівняння впливу педагогічних умов на формування естетичної компетентності студентів

<i>Педагогічна умова</i>	<i>Короткий зміст реалізації</i>	<i>Вплив на формування естетичної компетентності</i>
Використання культурного контексту фахових дисциплін	Залучення історико-культурного та педагогічного досвіду (Я. Корчак, Е. Шпрангер, А. Маслоу, В. Франкл)	Розвиток естетичного світогляду, гуманістичних орієнтирів, художнього мислення
Використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін	Інтеграція знань із педагогіки, етики, екології, філософії, мистецтва	Формування цілісного естетичного бачення професійної діяльності
Наочність і мультимедійність освітнього контенту	Презентації, відео, графіка, інфографіка, візуалізація даних	Розвиток візуального мислення, відчуття гармонії, уваги до естетики освітнього продукту
Використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання	Кейси, проекти, дебати, рольові ігри, творчі завдання	Активізація емоційного й естетичного мислення, розвиток креативності
Співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову	Залучення дизайнерів, митців, відеомейкерів, фахівців медіа	Поглиблення практичного естетичного досвіду, формування індивідуального стилю

Джерело: сформовано автором

Інтеграція знань з різних галузей (педагогіки, філософії, екології, мистецтва, технологій) розвиває вміння бачити цілісність явищ, формує естетичну чутливість і сприяє створенню образного мислення. Завдяки міждисциплінарному підходу розкриваються взаємозв'язки між науковим, етичним і візуально-естетичним компонентами професійної діяльності. У дисципліні «Формування ціннісного світогляду» теми про екологічну відповідальність, патріотизм, здоровий спосіб життя поєднуються з поняттями краси, гармонії, гарного смаку – це формує естетичне сприйняття як важливий складник особистості педагога.

Естетичне сприйняття значно підвищується через візуально оформлену подачу матеріалу. Використання мультимедійних презентацій, інфографіки, освітніх відео сприяє кращому засвоєнню матеріалу, активізує емоційне й образне мислення студентів. Естетичність освітнього продукту виступає як критерій його ефективності. У курсі «SMM-менеджмент у освіті» студенти формують іміджевий контент для соцмереж, навчаючись поєднувати функціональність із художньою виразністю.

Інтерактивне навчання активізує пізнавальну діяльність і дає можливість проявити індивідуальність через творче осмислення змісту. Метод проєктів, кейс-метод, дебати, рольові ігри тощо сприяють глибшому залученню до навчання й актуалізують естетичне ставлення до освітніх феноменів. У межах дисципліни «Лідерство та адміністрування» студенти створюють естетично продуманий портрет лідера – з урахуванням мовлення, іміджу, емоційного інтелекту, що інтегрує естетичні й управлінські компоненти.

Взаємодія з професіоналами сфери мистецтв, дизайну, медіа й культури збагачує освітній процес практичним досвідом естетичного оформлення освітніх продуктів. Таке партнерство дозволяє студентам краще зрозуміти значення естетики у формуванні фахового іміджу, педагогічного стилю, методів впливу на здобувачів освіти. Під час вивчення курсу «Інноваційні технології в освіті» студенти співпрацюють із дизайнерами, відеомейкерами для створення навчального відео про STEAM-освіту, де кожен візуальний елемент має освітньо-естетичну функцію. Нами запропоновано цикл міждисциплінарних освітніх хабів

для реалізації визначених умов формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти (додаток А).

Тож можемо стверджувати, що системна реалізація зазначених педагогічних умов:

- формує в студентів естетичну спостережливість, креативність і художній смак;
- поглиблює розуміння краси як професійної цінності педагога;
- сприяє формуванню особистісного стилю викладання, що базується на гармонії форми й змісту;
- забезпечує навчання педагогів із духом змагання, що має на меті надати їм навички для прищеплення культури естетики в освітньому процесі.

Формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін є результатом цілеспрямованої реалізації комплексу педагогічних умов, зокрема використання культурного контексту фахових дисциплін та міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін, наочності й мультимедійності освітнього контенту, інтерактивних технологій і творчих методів навчання, а також співпраці з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову; такий підхід сприяє розвитку естетичного мислення й смаку, забезпечує глибоке засвоєння змісту професійної підготовки, активізацію особистісного потенціалу здобувачів освіти та формування цілісного педагогічного світогляду.

Висновки до розділу другого

1. Теоретичний аналіз проблеми формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти дозволяє констатувати, що цей процес ґрунтується на основних дидактичних принципах (науковості, систематичності, індивідуалізації, позитивної мотивації, наочності, міждисциплінарності, зв'язку теорії з практикою, виховувального характеру навчання) та конкретизується специфічними принципами: культурно-естетичної детермінації освітнього процесу та відбору змісту навчання на естетичних засадах.

Методом експертних оцінок визначено домінантні педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх педагогів, обґрунтовано їхню важливість для вказаного процесу. До них віднесено: використання культурного контексту фахових дисциплін; використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін; наочність і мультимедійність освітнього контенту; використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання; співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову.

2. Створена модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів із професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін включає три взаємопов'язані блоки: концептуальний, змістово-діяльнісний та оціночно-результативний. Концептуальний блок ґрунтується на поєднанні системного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, міждисциплінарного, технологічного, діяльнісного, культурологічного та рефлексивного підходів, які забезпечують цілісність та ефективність педагогічного процесу, та представлений системою педагогічних принципів. Змістово-діяльнісний блок визначає педагогічні умови формування естетичної компетентності: використання культурного контексту фахових дисциплін та міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін, наочності й мультимедійності освітнього контенту, інтерактивних технологій і творчих методів навчання, а також співпраці з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову та розкриває змістові та методичні аспекти формування означеної якості особистості. Оціночно-результативний блок передбачає оцінювання рівня сформованості естетичної компетентності за визначеними компонентами та критеріями. Модель є відкритою, динамічною та адаптованою до сучасних викликів освіти, забезпечує позитивну динаміку розвитку естетичного мислення, творчих здібностей і професійної самореалізації майбутніх педагогів.

3. Розроблено методику формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін. Аналіз освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 015 Професійна освіта (015.37 «Аграрне виробництво, переробка

сільськогосподарської продукції та харчові технології») Національного університету біоресурсів і природокористування України дозволив виокремити низку фахових дисциплін, які сприяють формуванню естетичної компетентності студентів. На першому курсі це «Загальна та професійна педагогіка», «Формування ціннісного світогляду» та «Історія педагогіки», які закладають теоретичну основу педагогічних знань і ціннісних орієнтирів. На другому курсі увага зосереджується на практичних і сучасних аспектах через дисципліни «SMM-менеджмент у освіті», «Лідерство та адміністрування» та «Інноваційні технології в освіті», що розвивають творчі, комунікативні й управлінські навички. Такий комплекс дисциплін забезпечує гармонійний розвиток естетичної чутливості, критичного мислення та професійних компетентностей здобувачів у контексті їхньої майбутньої педагогічної діяльності.

Розглянуто забезпечення педагогічних умов формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін. Доведено, що формування естетичної компетентності майбутніх педагогів у процесі вивчення фахових дисциплін є результатом цілеспрямованої реалізації комплексу запропонованих педагогічних умов.

Установлено, що такий педагогічний підхід забезпечує розвиток естетичного мислення й смаку, сприяє глибокому засвоєнню змісту фахової підготовки, активізації індивідуальних ресурсів здобувачів освіти й формування монолітного професійно-педагогічного світосприйняття.

Діяльнісною складовою реалізації педагогічних умов під час формування естетичної компетентності студентів стали форми (проблемні лекції, міждисциплінарні мінілекції, онлайн-лекції, лекції-дискусії з візуальною аналітикою, інтерактивні заняття, семінари, рольові та ділові ігри, міждисциплінарні практикуми, групова робота, творчі курси; самостійна креативна робота, інтерв'ю-самопрезентація, гостьові майстер-класи, міждисциплінарний хаб, інтерактивний хакатон, фестиваль освітнього відео, творчий конкурс), методи (творчі, проблемно-пошукові методи, кейс-метод, діалог-кейс, мультимедійний кейс, кейс-симуляція, «мозковий штурм»), робота в

групах, робота в парах, індивідуальні есе, рефлексія, сторітелінг, драматизація, візуальне моделювання, відеовізитівка, візуальна поезія, фотоколаж, аудіовізуальний монтаж), технології (проектна, проблемного навчання, тренінгова, контекстова, імітаційно-ігрова, інтерактивні технології (дебати, квести, симуляції, тренінги), засоби (інтернет-ресурси, мультимедіа, онлайн-платформи, візуальні постери, ментальні карти, візуальні колажі, інфографіка, віртуальні екскурсії, відеоматеріали (фільми, анімація, відеоролики, віртуальні тури, 3D-моделі, мультимедійні презентації), візуальні симуляції, AR/VR-застосунки, онлайн-дизайн редактори, засоби цифрового мистецтва (графіка, диджиталарт, фотоколаж), відеоінструкція; анімаційна лекція; артпрезентація; навчальний комікс; подкаст з візуальним супроводом, інфографіка, скрайбінг, мультиплікація, відеоесе, кліп, сторіборд відео тощо).

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

3.1. Критерії, показники та рівні сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти

Процес формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти передбачає спрямовану організацію освітнього процесу за активного використання потенціалу фахових дисциплін освітньо-професійної програми підготовки фахівців, виокремлення та обґрунтування відповідних критеріїв, формулювання показників і встановлення рівнів.

Аналіз лексикографічних праць щодо дефініювання поняття «критерій» уможливив представлення його як «сукупність ознак, на основі яких складається оцінка умов, процесу і результату навчальної діяльності, що відповідають поставленим цілям» [39, с. 434]. Аналогічно підставою для оцінки, визначення, класифікації чогось, мірилом вважає означений термін Великий тлумачний словник сучасної української мови [22, с. 588] Установлення критеріїв передбачає застосування кваліметричного підходу, що зі свого боку актуалізує кількісні вимірювання за використання умовних балів [39, с. 435].

С. Гончаренком критерії статистичні ототожнено з показниками, «які поєднують у собі методи розрахунку, теоретичну модель розподілу і правила прийняття рішення про правдоподібність нульової або однієї з альтернативних гіпотез» [29, с. 181]. Водночас наголосимо, що виокремлення структурованих і деталізованих показників критеріїв, діагностика встановлених рівнів є необхідним у педагогічних дослідженнях.

Актуальним у контексті дослідження вважаємо конотацію означеного терміна І. Беха, який стверджує, що «... критерієм вихованості людини можуть бути ступінь її сходження й повнота оволодіння загальнолюдськими й

національними гуманістичними морально-духовними цінностями, що становлять основу відповідних учинків, а також рівень та ієрархія якостей особистості, набутих нею в процесі виховання» [10, с. 7].

Дослідниця І. Зелена [45] розробила систему критеріїв і показників сформованості естетичного світогляду в майбутніх учителів гуманітарного профілю. На думку авторки, доцільно виокремлено емоційно-ціннісний критерій (ототожнений із цілісністю, глибиною та вибірковістю сприйняття естетичного об'єкта; глибиною і стійкістю естетичних переживань; емоційною реакцією на твори мистецтва); когнітивно-мотиваційний критерій (спрямовано на потребу в спілкуванні з мистецтвом та реалізацією естетичних здібностей; естетичною спрямованістю мотиваційної сфери; образність та емоційна експресивність продуктів естетичної діяльності; оригінальність естетичного мислення; обізнаність у галузі мистецтва); діяльнісно-творчий критерій (пов'язано з умінням диференціювання естетичних якостей предметів і явищ із власним естетичним ідеалом; широтою смакової палітри в мистецькій сфері; здатністю на обґрунтовану естетичну оцінку).

Зі свого боку А. Карам визначає естетичну компетентність у ролі узагальненої категорії з опорою на певну систему критеріїв. Змістові компоненти та критерії естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва: емоційно-ціннісний (ціннісне ставлення до мистецтва, природи, оточення, себе; розвинуті естетичні почуття; збереження та поширення художньо-естетичних цінностей; емоційна саморегуляція), гностичний (розуміння сутності естетичної компетентності особистості, знання історії всесвітнього та вітчизняного мистецтва, знання про естетичні властивості особистості, рефлексія), естетично-діяльнісний (естетична діяльність, поведінка на основі естетично-значущих норм; естетична оцінка творів мистецтва, природних об'єктів, оточення; естетичні уміння і навички, здатність їхнього втілення в практичній діяльності), за твердженням автора, пов'язані, структуровані в певну єдність, цілісність та представлені комплексом показників, деталізованих автором [55, с. 90].

Лян Цзе встановила структуру естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва та віднесла до неї професійний критерій, показниками якого визначено естетичну свідомість, естетичний смак, естетичну грамотність; практичний критерій з установленими показниками: творчими, комунікативними й перцептивними вміннями; суб'єктний критерій з показниками: емоційністю, рефлексійністю, креативністю [82, с. 119–120].

Сінтін Лю установила критерії вихованості естетичної культури майбутніх хореографів та узгодила їх із відповідними показниками: когнітивний (ототожнено з повнотою, глибиною осмислення, міцністю знань про естетичну культуру особистості, механізмами її прояву та усвідомленням необхідності її виявлення в щоденній життєдіяльності; володіння системою знань про естетичні властивості особистості); емоційно-ціннісний (пов'язаний із ціннісним ставленням до мистецтва, природи, дійсності, самого себе, розвинутими естетичними почуттями, емоційною саморегуляцією); естетично-діяльнісний (включає свідомо регульовану діяльність, поведінку на основі естетично значущих норм, здійснення естетичної оцінки творів мистецтва, природних об'єктів, володінням естетичними вміннями й навичками) [122, с. 11].

Науковець В. Томашевський у науковому дослідженні естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти базові параметри для визначення сформованості означеного пов'язав із ціннісно-орієнтаційним критерієм з показниками: розвинені почуття (соціальні, художні, естетичні); поширені знання (соціальні, художні, естетичні); сформований світогляд (соціальний, художній, естетичний); організаційно-діялісним критерієм за показниками: вияв естетичної активності в процесі спілкування з естетичними цінностями (формальний, ситуативний, цільовий); у процесі пізнання естетичних цінностей (формальний, ситуативний, цільовий); у процесі творчого освоєння естетичних цінностей (формальний, ситуативний, цільовий); особистісно-регулятивним критерієм з показниками: характер емоційної самоорганізації естетичної культури (спонтанний, функціональний, системний); характер інтелектуальної самоорганізації естетичної культури (спонтанний, функціональний, системний);

характер діяльнійснї самоорганїзації естетичнї культури (спонтанний, функціональний, системний) [136, с. 386–388].

У підрозділі 1.3 нами встановлено та схарактеризовано компоненти естетичнї компетентностї студентів університетів досить детально, а саме: мотиваційний, когнітивний, діяльнійсно-поведінковий, ціннійсно-змістовний, емоційно-вольовий, рефлексивний.

З огляду на здійснений попередній аналіз праць вітчизняних дослідників та результати власних наукових пошуків нами встановлено низку критеріїв сформованостї естетичнї компетентностї майбутніх бакалаврів з професійнї освіти в процесі вивчення фахових дисциплін. З метою забезпечення повноти й чіткостї вимірювання означеної інтегративнї якостї особистостї саме в майбутніх бакалаврів професійнї освіти нами реалізовано інтегрування критеріїв у 4 основних: мотиваційно-ціннійсний, когнітивно-змістовий, діяльнійсно-поведінковий, емоційно-рефлексивний.

Показники та рівні базуються на виокремлених критеріях (табл. 3.1, Додаток Б).

Так, у межах *мотиваційно-ціннійсного критерію* нами виокремлено такі показники:

- 1) потреба в естетичному досвіді через творче самовираження, природне середовище, культурні практики, естетичне задоволення й насолоду;
- 2) інтерес до естетичнї діяльностї завдяки новим захопленням, освоєнню нового, активній участі в культурному житті;
- 3) ціннійсні орієнтації для естетичних переживань та естетичнї культури, естетичних суджень та оцінки особистостї;
- 4) естетичні ідеали, естетичні вподобання та напрям діяльностї, особистий естетичний досвід;
- 5) прагнення до самовираження через естетично спрямовану діяльність та вираження в професійній діяльності.

Когнітивно-змістовий критерій естетичнї компетентностї майбутніх бакалаврів, на нашу думку, має такі показники:

- 1) естетичні знання основних понять і категорій естетики, культурних традицій і звичаїв;
- 2) аналітичні здібності здійснення аналізу об'єктів, предметів, явищ з точки зору естетики;
- 3) естетична пам'ять для запам'ятовування та зберігання інформації про естетичні об'єкти і явища, їхнє використання в процесі професійної діяльності;
- 4) естетичне сприйняття з акцентуванням на красі й довершеності об'єктів і явищ, емоційний резонанс із педагогічними творами та природними явищами;
- 5) культурна обізнаність про контексти створення педагогічних об'єктів, узаємозв'язок естетичних явищ та історичних, соціальних політичних процесів.

Діяльнісно-поведінковий критерій є системою таких показників:

- 1) практичні вміння й навички щодо володіння техніками й методами створення педагогічних об'єктів; застосування теоретичних знань на практиці;
- 2) творча діяльність щодо генерування нових ідей і рішень, експериментування з матеріалами, формами, техніками для досягнення оригінальних результатів у фаховій професійній діяльності;
- 3) комунікативні навички під час участі в дискусіях про використання естетичного у фаховій діяльності, здатність до командної роботи під час створення й виконання творчих проєктів;
- 4) естетична оцінка та критика в процесі оцінювання власних і чужих результатів професійної діяльності, конструктивні поради стосовно поліпшення естетичного рівня результатів фахової діяльності;
- 5) участь у культурному житті через перебування на виставках, концертах, у театрах, кінотеатрах; розвиток культурних ініціатив у своїй спільноті.

Емоційно-рефлексивний критерій естетичної компетентності майбутніх бакалаврів представлений низкою показників:

- 1) естетичні емоції від процесу сприймання краси й естетичних явищ у професійній діяльності, емоційний зв'язок з мистецтвом і культурою завдяки прожитим емоціям;

2) емоційна чутливість завдяки відчуттю найтонших нюансів естетичних аспектів у професійній діяльності, задоволення від взаємодії з естетичним завдяки високій емоційній реактивності;

3) естетичне натхнення й насолода через емоційне зростання та творчий підйом; емоційна взаємодія з прекрасним, насолода й радість від споглядання, сприймання та продукування естетичних предметів у професійній педагогічній діяльності;

4) самоаналіз, самооцінка і самокритика, розгляд власних естетичних переживань, уподобань, цінностей та ідеалів; об'єктивне оцінювання власних професійних творчих досягнень і помилок;

5) рефлексія естетичних переживань і творчого процесу, вплив естетичних почувань на особистісний розвиток.

Таблиця 3.1

**Критерії та показники сформованості естетичної компетентності
майбутніх педагогів**

<i>Критерії</i>	<i>Показники</i>
<i>мотиваційно-ціннісний</i>	1) потреба в естетичному досвіді; 2) інтерес до естетичної діяльності; 3) ціннісні орієнтації; 4) естетичні ідеали; 5) прагнення до самовираження;
<i>когнітивно-змістовий</i>	1) естетичні знання основних понять і категорій естетики; 2) аналітичні здібності здійснення аналізу об'єктів; 3) естетична пам'ять; 4) естетичне сприйняття; 5) культурна обізнаність;
<i>діяльнісно-поведінковий</i>	1) практичні вміння й навички щодо володіння техніками й методами створення педагогічних об'єктів; 2) творча діяльність; 3) комунікативні навички; 4) естетична оцінка та критика; 5) участь у культурному житті;
<i>емоційно-рефлексивний</i>	1) естетичні емоції від процесу сприймання краси й естетичних явищ; 2) емоційна чутливість; 3) естетичне натхнення й насолода, взаємодія з прекрасним; 4) самоаналіз, самооцінка і самокритика; 5) рефлексія естетичних переживань і творчого процесу.

Джерело: сформовано автором

У результаті проведеного дослідження було виділено 4 рівні сформованості естетичної компетентності майбутніх педагогів, серед яких: низький, середній, достатній і високий.

Низький рівень сформованості естетичної компетентності майбутніх педагогів засвідчує недостатній розвиток у них здатності до естетичного сприйняття, оцінювання та здійснення естетично привабливої професійної діяльності, що є важливим для фахової діяльності бакалаврів з професійної освіти. Це може впливати на їхню здатність формувати естетичний смак здобувачів освіти та створювати сприятливе емоційне середовище в навчальному приміщенні.

Так, низький рівень сформованості естетичної компетентності майбутніх педагогів відзначається такими характеристиками:

- не проявлена потреба в естетичному досвіді, відсутність інтересу до естетичної діяльності, слабкі ціннісні орієнтації та естетичні ідеали, відсутнє самовираження через естетичну професійну діяльність;

- обмежені знання про естетику, культурні традиції і звичаї, не проявлені аналітичні здібності, слабка естетична пам'ять, слабке сприйняття з акцентуванням на красі, низька культурна обізнаність;

- відсутність практичних умінь і навичок щодо володіння техніками й методами створення педагогічних об'єктів, відсутня творча педагогічна діяльність, нерозвинені комунікативні навички, низька естетична оцінка та критика, відсутність бажання відвідувати музеї, концерти, театри та інші культурні заходи;

- нездатність вербально виразити свої емоції й почуття, викликані естетичним, нерозвинена емоційна чутливість, відсутність естетичного натхнення й насолоди, нездатність до самоаналізу, самооцінки і самокритики, некритичність мислення, труднощі у вираженні естетичних почуттів та рефлексії естетичних переживань.

Середній рівень сформованості естетичної компетентності майбутніх педагогів означає, що вони здобули певні знання, набули вмінь і навичок щодо

провадження естетично привабливої професійної діяльності, але їм бракує високого рівня сформованості естетичної компетентності для повноцінної реалізації естетичної функції у професійній педагогічній діяльності. Такий рівень свідчить про потенціал для подальшого розвитку, водночас вимагає додаткових зусиль і цілеспрямованої роботи для досягнення означеного.

Середній рівень сформованості естетичної компетентності майбутніх педагогів засвідчує наявність таких характеристик:

- часткова потреба в естетичному досвіді, нечітко проявлена емоційна чутливість, здатність до співпереживання, розуміння емоцій інших людей, поверхові ціннісні орієнтації, певні естетичні ідеали та прагнення до самовираження через естетичну професійну діяльність;

- базові знання про основні естетичні категорії, культурні традиції і звичаї, але їхнє розуміння часто побіжне, певні аналітичні здібності здійснення аналізу об'єктів, предметів, явищ з точки зору естетики, вибіркова естетична пам'ять, розвинене естетичне сприйняття, епізодична обізнаність про культурні контексти;

- певні практичні навички у сфері естетики (участь у створенні декорацій, організації виставок навчальних і наукових робіт), недостатня розвиненість умінь ефективного проведення занять або інтеграції естетичного компоненту в різні предмети/навчальні дисципліни; емоційна неаргументована естетична оцінка та критика, несистематична участь у культурному житті;

- частково проявлена емоційна чутливість, усвідомлення значення естетичного виховання для загального розвитку особистості, зокрема для формування моральних якостей і творчого потенціалу; певні самоаналіз, самооцінка і самокритика власних естетичних переживань, уподобань, цінностей та ідеалів, певна емоційна чутливість, здатність до співпереживання, розуміння емоцій інших людей, власних естетичних переживань і творчого процесу.

Достатній рівень сформованості естетичної компетентності майбутніх педагогів засвідчений здобутими базовими знаннями про естетичні цінності та їхню роль у педагогічній діяльності, здатністю застосовувати ці знання в практичній роботі, а також певною мірою розвиненим естетичним смаком та емоційною чутливістю до краси. Це означає, що майбутній педагог може розпізнавати й цінувати естетичні якості в різних об'єктах, предметах і явищах, використовує їх у професійній педагогічній діяльності, але не завжди робить це системно та на високому рівні.

Достатній рівень сформованості естетичної компетентності майбутніх педагогів характеризується наявністю низки характеристик:

- значною потребою в естетичному досвіді, вираженим інтересом до естетичної професійної діяльності, сформованими ціннісними орієнтаціями для естетичних переживань та естетичної культури, естетичними ідеалами, бажанням самовираження через естетичну діяльність;

- наявністю знань про основні поняття естетики, культурні традиції і звичаї, розуміння ролі естетики у вихованні та розвитку особистості, розвиненими аналітичними здібностями й естетичною пам'яттю, естетичним сприйняттям і культурною обізнаністю;

- практичними навичками для формування естетичних смаків і ціннісних орієнтацій у вихованців, здатністю створення власних естетичних педагогічних об'єктів, предметів, використання творчих підходів у педагогічній діяльності, розвитку креативності у вихованців; розвиненими естетичною оцінкою та адекватною критикою під час оцінювання власних і чужих результатів професійної діяльності;

- здатністю до естетичного сприйняття, оцінки та творення краси в навколишньому світі та професійній діяльності; емоційною чутливістю та естетичним натхненням і насолодою; умотивованим самоаналізом, самооцінкою і самокритикою, постійним прагненням до самовдосконалення у сфері естетики професійної діяльності, активною участю в культурних заходах.

Високий рівень сформованості естетичної компетентності майбутніх педагогів передбачає володіння глибокими знаннями й розумінням естетичного, розвинене естетичне сприйняття, уміння створювати творче середовище на заняттях та формувати естетичні смаки здобувачів освіти. Це включає в себе здатність до аналізу й оцінювання власних і чужих результатів професійної діяльності, розуміння естетичних цінностей та їхнє застосування в педагогічній діяльності.

Високий рівень сформованості естетичної компетентності майбутніх педагогів пов'язаний із наявністю в них комплексу характеристик:

- високою потребою в естетичному досвіді та інтересом до естетичної професійної діяльності, розвиненими ціннісними орієнтаціями для власних естетичних переживань та естетичної культури, розумінням важливості естетичного виховання для всебічного розвитку особистості, переконаністю в необхідності створення позитивного й емоційно насиченого освітнього середовища;

- міцними знаннями основних понять і категорій естетики, культурних традицій і звичаїв, знаннями особливостей сприйняття з акцентуванням на красі й довершеності естетичних об'єктів і явищ, високими аналітичними здібностями, естетичною пам'яттю, культурною обізнаністю;

- практичними навичками в галузі естетики, творчим застосуванням відповідних методів і прийомів навчання, створенням позитивного й емоційно насиченого освітнього середовища, продуктивною творчою діяльністю та здатністю до імпровізації; активною участю в культурному житті, організацією та проведенням заходів естетичного спрямування (концертів, виставок, конкурсів);

- розвиненими естетичними емоціями, емоційною чутливістю, естетичним натхненням і насолодою; аргументованим самоаналізом, самооцінкою і самокритикою, прагненням до рефлексії естетичних переживань і творчого процесу, самовдосконалення у сфері естетики.

Відповідно до виокремлених критеріїв та 5 показників у кожному з них нами розподілено межі оцінок рівнів естетичної компетентності майбутніх педагогів (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Межі оцінок рівнів сформованості естетичної компетентності
майбутніх педагогів**

Межі інтегральних оцінок	Рівень сформованості естетичної компетентності майбутніх педагогів
81 – 100	Високий
51 – 80	Достатній
21 – 50	Середній
1 – 20	Низький

Джерело: сформовано автором

3.2. Аналіз констатувального етапу дослідження

Дослідно-експериментальна робота відбувалася згідно з виокремленими завданнями, а саме:

- виявлення педагогічних умов формування естетичної компетентності майбутніх педагогів, обґрунтування їхньої важливості для вказаного процесу;
- створення й апробація моделі формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів із професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін;
- розроблення методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін.

Результатом дослідно-експериментальної роботи стала констатація факту ефективності естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін. Ефективність формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін зростає, якщо забезпечити системну реалізацію обґрунтованих педагогічних умов.

Перший етап експериментальної роботи передбачав:

- визначення мети й завдань експериментальної перевірки;

- визначення системи вимірів та обліку отриманих результатів;
- визначення об'єму експериментальної роботи;
- підбір вибірки, створення однорідних досліджуваних груп.

Констатування ефективності естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін вимагає розроблення відповідних засобів діагностики зі доречною шкалою, яка впорядкована на основі певних критеріїв і показників.

У підрозділі 1.3 встановлено, що естетична компетентність студентів університетів є професійною якістю, складною інтегративною характеристикою, що включає здатність індивіда реалізовувати свій естетичний потенціал у професійній і суспільній сфері, є комплексом знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій розуміння, оцінювання та творчого сприйняття краси в різних її проявах, виявлення чуттєвої чутливості до навколишнього світу і культурних явищ, розширення естетичного досвіду й відчуття, а також володіння навичками самовираження завдяки використанню різноманітних художніх форм, аналізу та оцінювання творів мистецтва, виявлення емоційної реакції на них, розуміння культурних контекстів та історичних перспектив, самостійне творення чи вираження власних естетичних ідей і почуттів. З огляду на це під час виокремлення критеріїв і показників, необхідних для діагностики естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти, урахувалися зазначені характеристики, на підставі чого було встановлено відповідні шкальні виміри.

На основі виокремлених компонентів (п. 1.3) було виділено чотири основні критерії оцінювання естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти (п. 3.1): *мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, діяльнісно-поведінковий, емоційно-рефлексивний*.

З метою підбору контингенту серед майбутніх бакалаврів з професійної освіти для контрольних та експериментальних груп було визначено ступінь однорідності серед суб'єктів, що будуть брати участь в експерименті. Спираючись на це, експеримент проводився на базі Національного

університету біоресурсів і природокористування України на гуманітарно-педагогічному факультеті серед бакалаврів спеціальності 015 «Професійна освіта» за освітньо-професійною програмою 015.37 «Професійна освіта. (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології») галузі знань 01 Освіта/Педагогіка (денна форма). До складу експериментальної вибірки увійшли групи вступників 2023 р. в кількості 74 осіб, склад контрольної групи також було сформовано в кількості 74 здобувачів освіти 2022 року вступу.

З метою формування рівноцінних експериментальних і контрольних груп підбір масиву здобувачів освіти відбувався методом попарного відбору. Критеріями для відбору бакалаврів були: рівень підготовки (наприклад, середній бал), спеціалізація, досвід участі в подібних дослідженнях, мотивація. Спираючись на зазначені показники, нами підбрано пари здобувачів освіти, які надалі були розведені в контрольну й експериментальну групу. Такий підхід до відбору експериментального масиву дозволив забезпечити однорідність досліджуваних груп, що було підтверджено результатами експериментальної роботи.

На другому етапі дослідно-експериментальної роботи було заплановано проведення констатувального експерименту, який передбачав такі кроки:

1. Реалізація констатувального експерименту.
2. Розбір одержаних результатів.
3. Аналіз вірогідності одержаних результатів.
4. Узагальнення результатів і висновків.

Мета констатувального експерименту визначалася такими завданнями:

– дослідження ефективності методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, визначення домінуючих діяльнісних складових реалізації педагогічних умов під час формування естетичної компетентності студентів;

– виявлення реального рівня сформованої естетичної компетентності майбутніх бакалаврів;

– визначення рівнів сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів відповідно до розроблених критеріїв і показників.

Констатувальні дослідження проводилися в Національному університеті біоресурсів і природокористування України (141 особа), Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка (102 студентів), Глухівському національному університеті імені Олександра Довженка (111 здобувачів освіти) упродовж 2023 р. Тож до участі в експериментально-дослідній роботі було залучено 354 бакалаври спеціальності 015 «Професійна освіта».

Під час проведення досліджень у констатувальному експерименті нами було використано комплекс методів науково-педагогічних досліджень відповідно до поставлених завдань:

– вивчення документації та результатів педагогічної діяльності (робочі програми навчальних дисциплін, допоміжні засоби, наукові статті);

– методи усного опитування: бесіди з викладачами, студентами щодо сформованості інтересів до естетичного самовдосконалення й саморозвитку;

– методи письмового опитування – анкетування викладачів, які викладають навчальні дисципліни, для визначення рівнів сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін.

Запланований нами формувальний експеримент передбачав поетапне виконання дослідно-експериментальної роботи. Структуру проведення формувального етапу експерименту можна представити за формулою (0.1):

$$B_{\text{egr}} + \Phi_{\text{em}} = P_{\text{egr}} > P_{\text{kgr}} = B_{\text{kgr}} + \Phi_{\text{ct}}. \quad (0.1)$$

Гіпотетично було передбачено, що після закінчення формувального експерименту результат сформованої естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін експериментальної групи (P_{egr}) має бути значно вищим, ніж результат у контрольній групі (P_{kgr}). Відмінність у рівнях сформованості естетичної компетентності в суб'єктів експериментальної групи (B_{egr}) до та після

експериментальних впливів буде значною. Також гіпотетично слід передбачити, що величина сформованої естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти контрольної групи ($P_{кт}$) буде несуттєвою.

Згідно з вищезазначеною формулою процес формування естетичної компетентності може відбутися двома шляхами:

– перший шлях – експериментальний, коли результат сформованої естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти (P_{grp}) відбудеться на основі впливу факторів експериментальної методики (педагогічних умов) (Φ_{em}) на здобувачів освіти експериментальної групи (B_{grp});

– другий шлях – стихійний, за якого естетична компетентність майбутніх бакалаврів з професійної освіти ($P_{ктр}$) буде формуватися в студентів контрольної групи ($B_{ктр}$) на основі впливу некерованих нами чинників ($\Phi_{ст}$).

Отже, така структуризація дослідно-експериментальної роботи, на наш погляд, дозволяє вважати, що якщо після впливу реалізованих нами експериментальних підходів в експериментальній групі відбудуться зміни в напрямках формування естетичної компетентності, а в контрольній групі зміни майже не відбудуться, то позитивні зміни в експериментальній групі пов'язані з впливом незалежної змінної.

На констатувальному етапі експерименту було залучено 2 викладачів Національного університету біоресурсів і природокористування України, 2 науково-педагогічних працівників Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка та 2 викладачів Глухівського національного університету імені Олександра Довженка.

Аналіз змісту естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти, критеріїв і рівнів її сформованості здійснювався під час опитування науково-педагогічних працівників – викладачів фахових дисциплін експериментальних закладів вищої освіти, а також шляхом відвідування навчальних занять, анкетування, аналізу робочих програм навчальних дисциплін, бесід, інтерв'ю.

Автором у складі групи експертів було відвідано 16 занять науково-педагогічних працівників (лекцій, практичних і семінарських). Нами констатовано, що викладачі нечасто приділяють належну увагу естетичному оформленню навчальних приміщень, естетиці робочого місця педагога та студентів, практично не звертають уваги на естетику в одязі, манері поведінки тощо. Так, було встановлено, що 36 % викладачів на заняттях під час перегляду презентацій здобувачів освіти та заслуховування доповідей студентів оцінювали, окрім змісту й структури, ще й естетичне оформлення. Лише 14 % науково-педагогічних працівників залучали до акцентування морально-етичних і естетичних аспектів під час провадження освітнього процесу самих здобувачів освіти, розвиваючи в них аналітичне і критичне мислення загалом та естетичну компетентність зокрема.

З огляду на означене представляємо розроблену нами «Рецензію на презентацію (з естетичним нахилом)» (Додаток Е) та аналогічний алгоритм «Аналіз виступу одногрупника» (Додаток Ж).

Аналіз навчально-методичного забезпечення з дисциплін «Моніторинг освітнього середовища», «Формування ціннісного світогляду», «Основи педагогічної майстерності», «Педагогічні технології», «Інноваційні технології в освіті», «SMM-менеджмент у освіті», «Історія педагогіки та освіти в зарубіжних країнах», «Історія педагогіки та освіти в Україні», «Порівняльна педагогіка», «Основи науково-педагогічних досліджень», «Вступ до спеціальності», «Технології викладання фахових дисциплін» тощо засвідчує практичну відсутність у робочих навчальних програмах, зокрема в змісті тем навчальних модулів, планах лекційних і практичних (семінарських) занять, завданнях для самостійної роботи здобувачів освіти естетичної спрямованості.

Результати бесід і анкетування науково-педагогічних працівників виявили необхідність ужиття низки заходів:

1. Оновлення змісту освітніх компонентів для використання культурного контексту фахових дисциплін та міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін.

2. Модернізація навчально-методичного забезпечення з точки зору забезпечення наочності і мультимедійності освітнього контенту.

3. Підготовка майбутніх бакалаврів з професійної освіти засобами інтерактивних технологій і творчих методів навчання.

4. Забезпечення дуальності освітнього процесу завдяки співпраці з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову.

Викладачі експериментальних закладів освіти указали на значущість сформованої естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти для організації та здійснення власної навчально-пізнавальної та подальшої професійної діяльності з підготовки фахівців різних спеціальностей.

Опитування здобувачів освіти проводилося з урахуванням правил:

- заохочення до правдивих відповідей на запитання;
- увага до мотивації завдяки навідним запитанням упродовж опитування;
- сумісність запитань із рівнем компетентності респондентів;
- застосування простих і продуктивних діагностичних методик.

Для визначення рівня сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів нами застосовану експертну методику. Викладачі (експерти), які мають великий досвід науково-педагогічної роботи, провели оцінювання студентів за 20 показниками. Показники оцінюються за п'ятибальною шкалою (Додаток В). Після того, як були заповнені експертні листи, визначався результат оцінювання окремо кожного показника та сумарно в межах балів від 1 до 100.

Нагадаємо, до експертного оцінювання було залучено 6 науково-педагогічних працівників, по 2 з кожного із трьох експериментальних закладів вищої освіти. Результати експертного оцінювання майбутніх бакалаврів з професійної освіти щодо сформованості естетичної компетентності представлені в Додатку Г.

Перші 5 питань стосувалися сформованості компонентів мотиваційно-ціннісного критерію. Ранжування рівнів сформованості естетичної

компетентності в майбутніх бакалаврів з професійної освіти стосувалося їхньої потреби в естетичному досвіді через творче самовираження, природне середовище, культурні практики, естетичне задоволення й насолоду. Відповіді розподілилися таким чином: експертами встановлено, що 167 майбутніх бакалаврів мають середній рівень означеного показника, що становить 47,2%, достатній – 142 (40,2 %), низький – 42 здобувачі освіти (11,8 %), відповідно лише 3 студенти віднесено до високого рівня (0,8 %). Наступний показник – інтерес до естетичної діяльності завдяки новим захопленням, освоєнню нового, активній участі в культурному житті – був оцінений так: 159 студентів, за твердженням експертів, мають середній рівень, відповідний відсотковий показник – 44,9 %, достатній – 131 (37,0 %), високий – 37 (10,5 %) і низький 27 (7,6 %).

За показником «ціннісні орієнтації для естетичних переживань та естетичної культури, естетичних суджень та оцінки особистості» було отримано такі результати оцінювання: сформованість означеного показника оцінена середньою у 153 студентів (43,2 %), достатньою в 128 (36,2 %), низькою – 62 (17,5 %), високою лише у 12 здобувачів освіти (3,1 %). Оцінювання викладачами рівня наявних у майбутніх бакалаврів естетичних ідеалів, естетичних уподобань і напрямів діяльності, особистого естетичного досвіду засвідчило такі результати: у 161 студента це оцінено середнім рівнем, що становить 45,5 %, у 147 – достатнім (41,5 %), у 34 – низьким (9,6 %) і лише в 5 – високим рівнем (3,4 %).

Прагнення до самовираження через естетично спрямовану діяльність та вираження в професійній діяльності як останній показник мотиваційно-ціннісного критерію було оцінено таким чином: 163 здобувачі освіти отримали середній рівень (46,0 %), 126 (35,6 %) – достатній, 33 – високий (9,4 %), 32 – низький (9,0 %).

Загалом результати експертного оцінювання майбутніх бакалаврів з професійної освіти щодо сформованості естетичної компетентності за мотиваційно-ціннісним критерієм підтверджують перевагу середнього рівня (межі інтервальних оцінок – 21 – 50 зі 100 можливих), що свідчить про потребу

організації навчально-пізнавальної діяльності для сприяння підвищення рівня сформованості означеної компетентності (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Динаміка сформованості естетичної компетентності на констатувальному етапі за мотиваційно-ціннісним критерієм

Джерело: сформовано автором

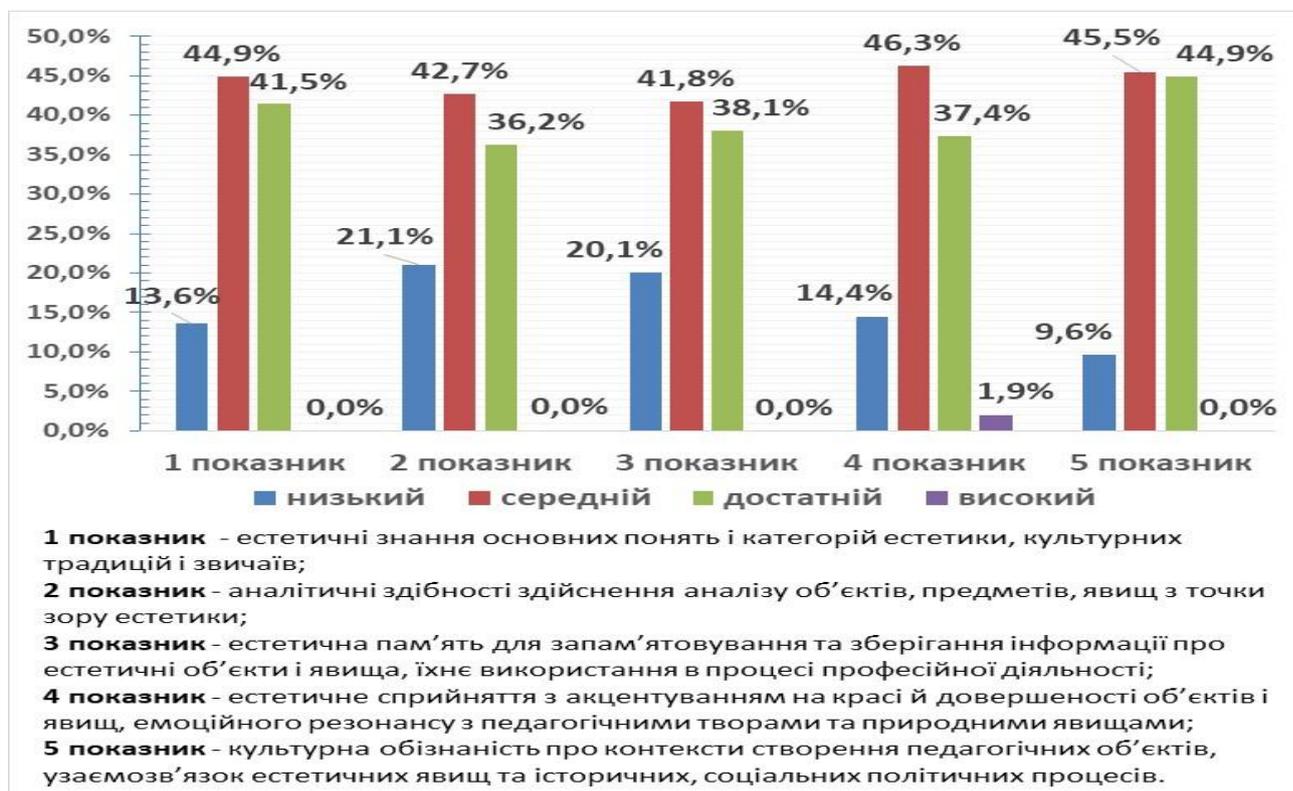
Далі продовжимо аналіз експертного оцінювання майбутніх бакалаврів науково-педагогічними працівниками за когнітивно-змістовим критерієм. Так, показник «естетичні знання основних понять і категорій естетики, культурних традицій і звичаїв» був оцінений викладачами так: 159 майбутніх бакалаврів, на думку педагогів, відноситься до середнього рівня (44,9%), 147 (41,5%) – достатнього, 48 – низького, що становить 13,6% студентів. Жоден здобувач освіти не був оцінений із застосуванням високого рівня сформованості означеного показника. Наявність у здобувачів освіти аналітичних здібностей здійснення аналізу об'єктів, предметів, явищ з точки зору естетики була визначена експертами таким чином: на середньому рівні перебуває 151 майбутній бакалавр (42,7%), на достатньому – 128 (36,2%), на низькому – 75 (21,1%). Як і попередньо, жоден

студент не отримав оцінювання за високим рівнем сформованості вказаного показника. Сформованість естетичної пам'яті для запам'ятовування та зберігання інформації про естетичні об'єкти і явища, їхнє використання в процесі професійної діяльності як ще один показник когнітивно-змістового критерію була засвідчена такими результатами експертного оцінювання: на середньому рівні знаходяться 148 майбутніх бакалаврів (41,8%), на достатньому – 135 (38,1%), на низькому – 71 (20,1%). На високому рівні не був оцінений жоден здобувач освіти.

Наступний показник – естетичне сприйняття з акцентуванням на красі й довершеності об'єктів і явищ, емоційний резонанс із педагогічними творами та природними явищами – отримав такі результати: середній рівень одержали 164 студенти (46,3%), достатній – 132 (37,4%), низький – 51 (14,4%) і високий – 7 студентів (1,9%). Останній показник – культурна обізнаність про контексти створення педагогічних об'єктів, узаємозв'язок естетичних явищ та історичних, соціальних політичних процесів – укотре засвідчив відсутність високого рівня його сформованості в майбутніх бакалаврів, решта результатів була такою: середнім рівнем оцінено 161 студент (45,5%), достатнім 159 (44,9%), низьким 34 (9,6%).

Здійснений аналіз експертного оцінювання майбутніх бакалаврів науково-педагогічними працівниками за когнітивно-змістовим критерієм підтвердив посередню якість його сформованості та необхідність здобуття знань, набуття вмінь і навичок під час освітнього процесу засобами фахових дисциплін (рис. 3.2).

Експертне оцінювання майбутніх бакалаврів з професійної освіти щодо сформованості естетичної компетентності за діяльнісно-поведінковим критерієм містило перевірку низки показників. Так, наявність практичних умінь і навичок щодо володіння техніками й методами створення педагогічних об'єктів; застосування теоретичних знань на практиці було характеризовано в такий спосіб: середнім рівнем кваліфіковано 148 студентів, що становить 41,8%, достатнім – 135 (38,1%), низьким – 40 (11,4%) і високим – 31 (8,7%).

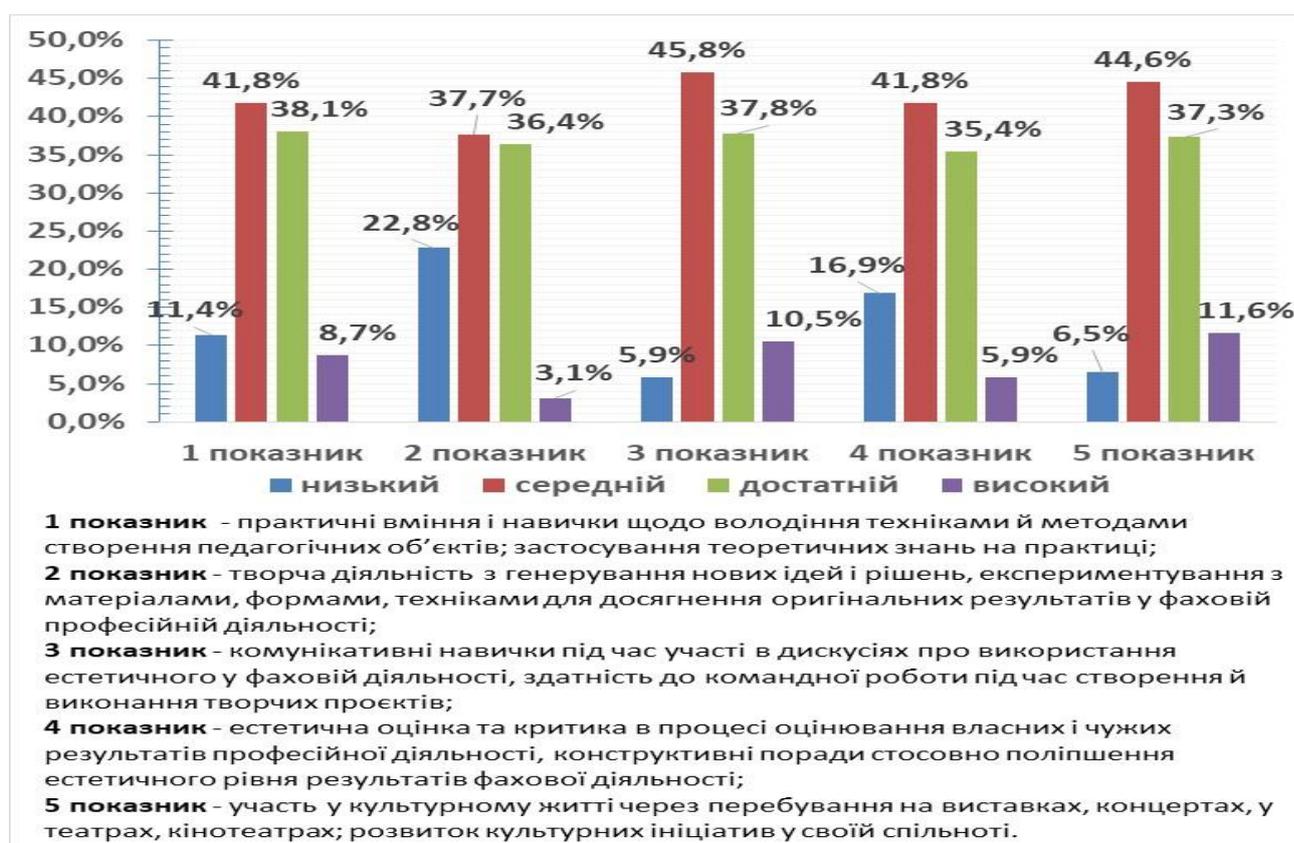
Рис. 3.2. Динаміка сформованості естетичної компетентності на констатувальному етапі за когнітивно-змістовим критерієм

Джерело: сформовано автором

Розвиненість у здобувачів освіти комунікативних навичок під час участі в дискусіях про використання естетичного у фаховій діяльності, здатності до командної роботи під час створення й виконання творчих проєктів засвідчена такими результатами оцінювання викладачів: середній рівень, на думку науково-педагогічних працівників, мають 162 майбутніх бакалаври, що становить 45,8%, достатній – 134 (37,8%), високий – 37 (10,5%), низький – 21 (5,9%). Наступний показник означеного критерію – естетична оцінка та критика в процесі оцінювання власних і чужих результатів професійної діяльності, конструктивні поради стосовно поліпшення естетичного рівня результатів фахової діяльності – підтвердила певну його сформованість, а саме: середній рівень підтверджено в 148 студентів, тобто 41,8%, достатній – у 125 (35,4%), низький – у 60 здобувачів освіти (16,9%), високий – у 21 (5,9%). Результати оцінювання питання щодо участі майбутніх бакалаврів у культурному житті через перебування на виставках, концертах, у театрах, кінотеатрах; розвиток культурних ініціатив у своїй спільноті

дозволили схарактеризувати цей показник таким способом: середній рівень отримали 158 студентів (44,6%), достатній – 132 (37,3%), високий – 41 (11,6%), низький – 23 (6,5%).

Результати експертного оцінювання майбутніх бакалаврів з професійної освіти щодо сформованості естетичної компетентності за діяльнісно-поведінковим критерієм засвідчили їхню активну діяльність, часто інтуїтивну, щодо експериментування з матеріалами, формами, техніками, комунікативні навички під час участі в дискусіях про використання естетичного у фаховій діяльності, участь у культурному житті, що за відсутності необхідних знань носить імпульсивний і несистематичний характер. Це зі свого боку підтверджує встановлену нами необхідність подальшого формування естетичної компетентності здобувачів освіти під час здійснення освітнього процесу засобами фахових дисциплін (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Динаміка сформованості естетичної компетентності на констатувальному етапі за діяльнісно-поведінковим критерієм

Джерело: сформовано автором

Експертне оцінювання сформованості показників емоційно-рефлексивного критерію естетичної компетентності в майбутніх бакалаврів з професійної освіти передбачало одним із показників визначення рівня їхніх естетичних емоцій від процесу сприймання краси й естетичних явищ у професійній діяльності, емоційного зв'язку з мистецтвом і культурою завдяки прожитим емоціям. Результати здійсненої експертизи були характеризовані викладачами в такий спосіб: середній рівень, на їхню думку, мають 143 здобувачі освіти, що становить 40,4%, достатній – 31 (37,0%), високий – 51 (14,4%), низький – 29 (8,2%). За показником «емоційна чутливість завдяки відчуттю найтонших нюансів естетичних аспектів у професійній діяльності, задоволення від взаємодії з естетичним завдяки високій емоційній реактивності» кваліфікування здійснювалося таким чином: середнім рівнем, за спостереження науково-педагогічних працівників, володіють 142 майбутні бакалаври, що становить 42,1%, достатнім – 138 з відповідними 38,9%, низьким – 45, тобто 12,8%, високим – 22 (6,2%).

Наступний показник означеного критерію – естетичне натхнення й насолода через емоційне зростання та творчий підйом; емоційна взаємодія з прекрасним, насолода й радість від споглядання, сприймання та продукування естетичних предметів у професійній педагогічній діяльності – отримав таке оцінювання викладачів-експертів: на середньому рівні знаходиться 141 майбутній бакалавр, а саме 39,8%, на достатньому – 127 з відповідними 35,9%, низькому – 76 (21,5%) і високому – 10, тобто лише 2,8% студентів.

Наявність у змісті естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти самоаналізу, самооцінки і самокритики, розгляду власних естетичних переживань, уподобань, цінностей та ідеалів; об'єктивного оцінювання власних професійних творчих досягнень і помилок була схарактеризована так: середній рівень, за твердженням викладачів, мають 136 здобувачів освіти, що становить 38,4%, достатній – 131 студент (37,0%), низький – 76 (21,5%), високий – 11, а саме: тільки 3,1%.

Рефлексія естетичних переживань і творчого процесу, а також вплив естетичних почувань на особистісний розвиток як останній показник емоційно-рефлексивного критерію отримали під час експертного оцінювання такі результати: середній рівень продемонстровано 160 студентами, що становить 45,2%, достатній – 152 здобувачами освіти (42,9%), високий – 22 (6,2%), низький – 20 (5,7%), що зі свого боку засвідчує певну проявлену здатність здійснення аналізу співвіднесення власної навчально-пізнавальної діяльності, здобутих результатів та естетичних почувань, супровідних під час цього процесу (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Динаміка сформованості естетичної компетентності на констатувальному етапі за емоційно-рефлексивним критерієм

Джерело: сформовано автором

Результати експертного оцінювання майбутніх бакалаврів з професійної освіти щодо сформованості естетичної компетентності за 4 критеріями уможливили висновок про переважання середнього рівня (межі інтегральних оцінок рівнів – 21–50 балів).

Це засвідчує недостатність її наявності в здобувачів освіти та потребу формування під час здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Означене актуалізує проведення формувального етапу експерименту за впровадження моделі формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, виокремлених педагогічних умов та авторської методики під час здійснення освітнього процесу.

3.3. Результати дослідно-експериментальної роботи на формувальному етапі

Третій етап дослідно-експериментальної роботи передбачав проведення формувального експерименту за такими кроками:

1. Проведення формувального експерименту.
2. Розгляд змін в одержаних результатах.
3. Аналіз достовірності педагогічного ефекту.
4. Узагальнення висновків про отриманий ефект.

Метою формувального експерименту стала експериментальна перевірка попередньо поставленої гіпотези про те, що ефективність формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти зросте, якщо забезпечити реалізацію обґрунтованих педагогічних умов експериментальною методикою. Мета формувального експерименту передбачала виконання таких завдань:

– реалізація основних складових моделі формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін шляхами забезпечення педагогічних умов, цілеспрямованої реалізації етапів формування естетичної компетентності та методики;

– розробка методики проведення навчальних занять (лекційних, семінарсько-практичних, тренінгових тощо) з метою здобуття учасниками формувального експерименту естетичних знань, набуття умінь і навичок, формування естетичної компетентності в процесі вивчення фахових дисциплін;

– організація діяльності викладачів фахових дисциплін, сприяння їхній активній участі в роботі закладу вищої освіти щодо розроблення методичних матеріалів для здійснення освітнього процесу, виконання науково-педагогічних досліджень з проблем формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін.

Для оцінювання рівня сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти застосовувався метод експертного оцінювання. Поетапність експертної роботи передбачала: підбір експертів, розробку інструментарію експертизи, проведення інструктажу експертів, проведення експертизи, аналіз отриманих результатів.

Програма запланованої експертизи передбачала вирішення таких питань: оцінка рівня сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти; визначення об'єкта, предмета й гіпотези експертизи. Наукове припущення було сформульовано таким чином: якщо узгодженість оцінок експертів і відповідних самооцінок респондентів буде достатньо високою (на рівні значущості не менше 0,95), то можна стверджувати, що методика є достатньо обґрунтованою.

У склад експертної групи (три особи) були запрошені викладачі, які володіли достатнім рівнем компетентності в цій галузі.

Нагадаємо, що у формувальному етапі експерименту брало участь 148 майбутніх бакалаврів спеціальності 015 «Професійна освіта» за освітньо-професійною програмою 015.37 «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології») галузі знань 01 Освіта/Педагогіка (денна форма) Національного університету біоресурсів і природокористування України, по 74 особи в експериментальній і контрольній групах. Під час означеного етапу в експериментальній групі освітній процес відбувався за впровадження авторської моделі, установлених педагогічних умов та методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін.

Абсолютні показники динаміки рівнів сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти наведені в таблиці 3.3, дані якої відображають результати констатувального та формувального етапів експерименту. Вона структурована за чотирма критеріями оцінювання (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, діяльнісно-поведінковий, емоційно-рефлексивний), двома групами учасників (контрольна група – КГ, експериментальна група – ЕГ) та чотирма рівнями сформованості естетичної компетентності (високий, достатній, середній, низький). Так, за мотиваційно-ціннісним критерієм у контрольній групі до експерименту високий рівень не був зафіксований, але після завершення формувального етапу його досягли 4 особи. Кількість студентів із достатнім рівнем залишилася стабільною (16), тоді як показники середнього й низького рівнів дещо зменшилися (з 27 до 25 та з 31 до 29 відповідно). В експериментальній групі відбулися значніші зрушення: високого рівня досягли 10 осіб (проти нульового показника до експерименту), при збереженні стабільності достатнього рівня (з 27 до 25). Кількість студентів із середнім і низьким рівнями зменшилася на 1 та 7 осіб відповідно.

Таблиця 3.3

Абсолютні показники динаміки рівнів сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти, осіб

Критерії	Групи	Рівні							
		високий		достатній		середній		низький	
		До експерименту	Після експерименту						
мотиваційно-ціннісний	КГ	–	4	16	16	27	25	31	29
	ЕГ	–	10	27	25	24	23	23	16
когнітивно-змістовий	КГ	–	2	14	15	27	26	33	31
	ЕГ	1	7	27	25	27	25	19	17
діяльнісно-поведінковий	КГ	1	5	15	14	36	36	22	19
	ЕГ	3	11	24	23	29	27	18	13
емоційно-рефлексивний	КГ	2	6	14	16	36	30	22	22
	ЕГ	4	12	26	23	26	24	18	15

Контрольна група – 74 особи; експериментальна група – 74 особи.

Джерело: розроблено автором

За когнітивно-змістовим критерієм у контрольній групі високий рівень з'явився лише у 2 студентів, достатній показник зріс із 14 до 15, а середній і низький залишилися майже незмінними (з 27 до 26 та з 33 до 31). В експериментальній групі зафіксоване відчутне зростання: високого рівня досягли 7 осіб (замість 1 до експерименту), достатній рівень зберігся на рівні 27 – 25, а середній і низький поступово знизилися (з 27 до 25 і з 19 до 17 відповідно).

За діяльнісно-поведінковим критерієм у контрольній групі високий рівень збільшився незначно (з 1 до 5), достатній залишився практично без змін (зменшення з 15 до 14), а середній показник не зазнав змін (36), при цьому низький рівень знизився лише на 3 особи. В експериментальній групі результати кращі: високого рівня досягли 11 осіб (замість 3), кількість студентів із достатнім рівнем майже не змінилася (зафіксоване зменшення з 24 до 23), середній зменшився на 2, а низький – на 5.

Відповідно до емоційно-рефлексивного критерію в контрольній групі високий рівень з'явився у 6 осіб (проти 2), достатній зріс із 14 до 16, середній знизився з 36 до 30, а низький залишився незмінним (22). В експериментальній групі простежується чіткіший прогрес: високий рівень зріс утричі (з 4 до 12), достатній дещо зменшився (з 26 до 23), середній знизився на 2 особи, а низький – на 3.

Таблиця демонструє, що в обох групах простежується позитивна динаміка сформованості естетичної компетентності, однак в експериментальній групі зрушення є значно виразнішими: суттєве зростання кількості студентів із високим рівнем та відповідне зменшення з низьким і середнім рівнями. Це підтверджує ефективність упроваджених педагогічних умов і методики у формуванні естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти.

Проаналізуємо рівні динаміки сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в розрізі окремих критеріїв. Розпочнемо із ціннісно-мотиваційного критерію мотиваційного компонента

Таблиця 3.4 відображає кількісні зміни у відсотковому співвідношенні рівнів розвитку відповідного компонента в КГ та до та після проведення формувального етапу педагогічного експерименту.

Таблиця 3.4

Рівні мотиваційного компонента динаміки сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти, осіб за ціннісно-мотиваційно-ціннісним критерієм, %

Рівні	Групи	До експерименту	Після експерименту	Δ
високий	КГ	–	5,4	+5,4
	ЕГ	–	13,6	+13,6
достатній	КГ	21,7	21,7	–
	ЕГ	36,5	33,7	-2,8
середній	КГ	36,5	33,8	-2,7
	ЕГ	32,5	31,1	-1,4
низький	КГ	41,8	39,1	-2,7
	ЕГ	31,0	21,6	-9,4

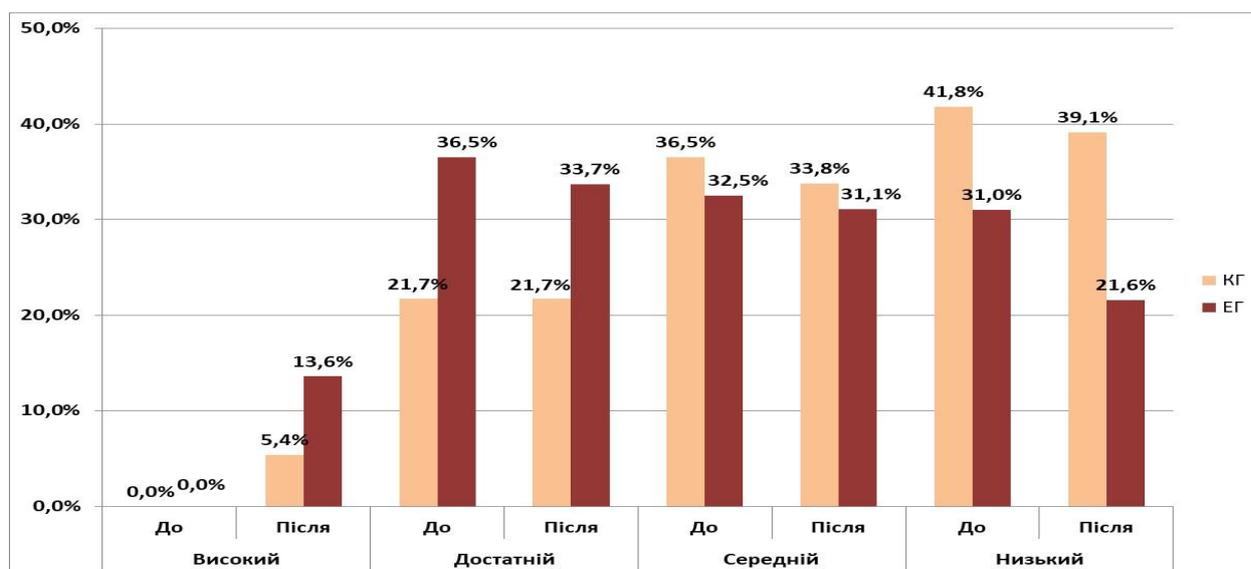
Джерело: розроблено автором

Як засвідчують дану таблиці, до експерименту в обох групах високий рівень був відсутній. Після формувального етапу його досягли 5,4 % студентів КГ та 13,6 % студентів ЕГ. Це засвідчує, що позитивні зміни відбулися в обох вибірках, проте в експериментальній групі приріст виявився значно більшим (+13,6 % проти +5,4 % у КГ). Показник достатнього рівня в контрольній групі залишився стабільним (21,7 %), що свідчить про відсутність помітної динаміки. В експериментальній групі рівень дещо знизився з 36,5 % до 33,7 % (–2,8 %), що пояснюється «переміщенням» частини студентів із достатнього рівня до категорії високого. Середній рівень у контрольній групі знизився з 36,5 % до 33,8 % (–2,7 %), у експериментальній – з 32,5 % до 31,1 % (–1,4 %). Це демонструє поступовий перехід студентів від середнього рівня до більш високих. Аналіз низького рівня засвідчив, що в контрольній групі зниження виявилось несуттєвим (з 41,8 % до 39,1 %, тобто –2,7 %). Натомість у експериментальній групі спостерігається істотне зменшення з 31 % до 21,6 %

(–9,4 %), що є вагомим показником ефективності цілеспрямованої педагогічної роботи.

Таблиця свідчить, що експериментальна група продемонструвала значно кращу позитивну динаміку за мотиваційно-ціннісним критерієм: істотно зросла частка студентів із високим рівнем (+13,6 %), водночас знизилася кількість із низьким рівнем (–9,4 %). У контрольній групі зміни були мінімальними та не мали суттєвого характеру. Отже, отримані результати підтверджують доцільність і результативність запропонованої методики формування естетичної компетентності, особливо в її мотиваційній складовій.

Провівши аналіз динаміки рівнів сформованості естетичної компетентності у майбутніх бакалаврів з професійної освіти за визначеними індикаторами, узагальнили показники за мотиваційно-ціннісним критерієм, які подані на рис. 3.5.

Рис. 3.5. Динаміка рівнів сформованості естетичної компетентності у майбутніх бакалаврів з професійної освіти за мотиваційно-ціннісним критерієм

Джерело: розроблено автором

Рівні когнітивного компонента динаміки сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти за когнітивно-змістовим критерієм ілюструє таблиця 3.5. Стверджені зміни у відсотковому

співвідношенні рівнів когнітивного компонента (знаннєво-змістового наповнення) у контрольній (КГ) та експериментальній (ЕГ) групах до та після формувального етапу експерименту. У контрольній групі до експерименту цей показник високого рівня був відсутній, після – зріс до 2,7 % (+2,7 %).

Таблиця 3.5

Рівні когнітивного компонента динаміки сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти, осіб за когнітивно-змістовим критерієм, %

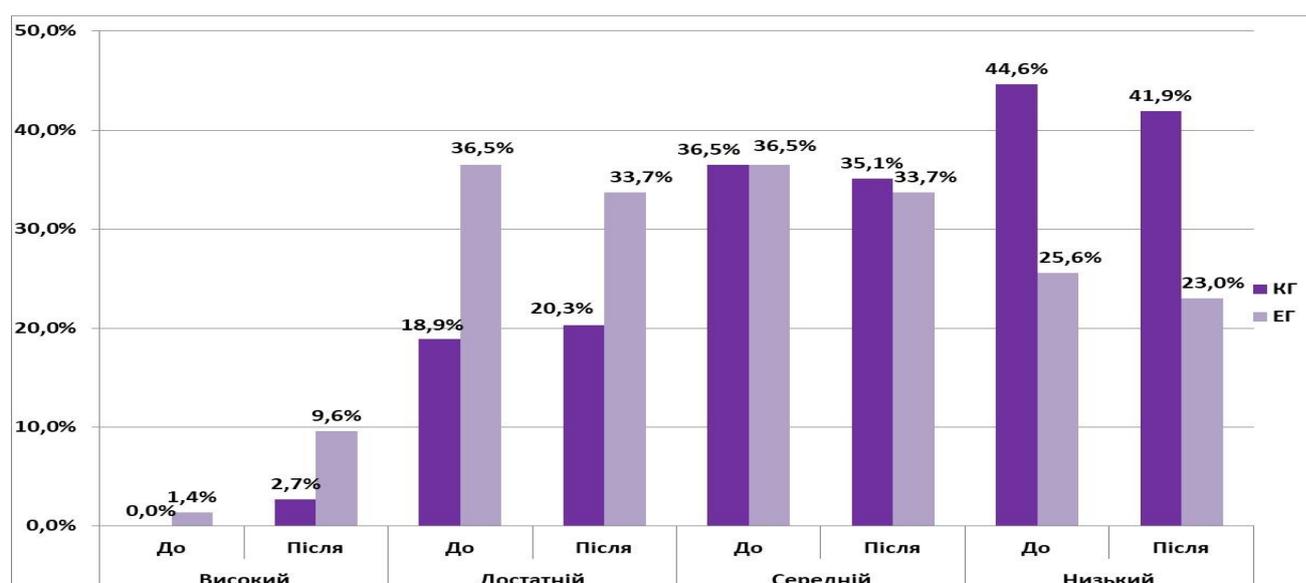
Рівні	Групи	До експерименту	Після експерименту	Δ
високий	КГ	–	2,7	+2,7
	ЕГ	1,4	9,6	+8,2
достатній	КГ	18,9	20,3	+1,4
	ЕГ	36,5	33,7	-2,8
середній	КГ	36,5	35,1	-1,4
	ЕГ	36,5	33,7	-2,8
низький	КГ	44,6	41,9	-2,7
	ЕГ	25,6	23,0	-2,6

Джерело: розроблено автором

В експериментальній групі приріст був значно більшим: з 1,4 % до 9,6 % (+8,2 %). Це свідчить про активне формування глибоких і системних знань у студентів ЕГ. Щодо достатнього рівня сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти продемонстровано такі результати: у контрольній групі відбулося незначне зростання: з 18,9% до 20,3 % (+1,4%). В експериментальній групі, навпаки, відбулося зниження з 36,5% до 33,7% (-2,8%), що пояснюється переходом частини студентів до категорії високого рівня. У контрольній групі показник середнього рівня майже не змінився (з 36,5% до 35,1%, відбулося зменшення на 1,4%). В експериментальній групі спостерігається також зниження: з 36,5% до 33,7% (-2,8%), що вказує на поступове зростання рівня підготовки учасників. Щодо низького рівня в контрольній групі спостерігається невелике зниження: з 44,6 % до 41,9 % (-2,7 %). В експериментальній групі динаміка також позитивна – зниження від 25,6% до 23,0% (-2,6 %).

Результати таблиці підтверджують, що експериментальна група продемонструвала значно виразніші позитивні зрушення у когнітивно-змістовому критерії естетичної компетентності. Хоча і в контрольній групі простежується мінімальне покращення (невелике зростання високого та достатнього рівнів, зменшення низького), проте саме в ЕГ зафіксовано суттєвий приріст студентів із високим рівнем (+8,2 %) та зменшення частки тих, хто перебував на низькому рівні (-2,6 %). Це засвідчує ефективність цілеспрямованого педагогічного впливу, спрямованого на розширення й поглиблення знань майбутніх фахівців.

Аналіз динаміки рівнів сформованості естетичної компетентності у майбутніх бакалаврів з професійної освіти за визначеними індикаторами, узагальнили показники за когнітивно-змістовим критерієм, які подані на рис. 3.6.

Рис. 3.6. Динаміка рівнів сформованості естетичної компетентності у майбутніх бакалаврів з професійної освіти за когнітивно-змістовим критерієм

Джерело: розроблено автором

Рівні діяльнісно-поведінкового компонента динаміки сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти за діяльнісно-поведінковим критерієм наведені в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

**Рівні діяльнісно-поведінкового компонента динаміки сформованості
естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти, осіб
за діяльнісно-поведінковим критерієм, %**

Рівні	Групи	До експерименту	Після експерименту	Δ
високий	КГ	1,4	6,8	+5,4
	ЕГ	4,1	14,8	+10,7
достатній	КГ	20,3	18,9	+1,4
	ЕГ	32,4	31,1	-1,3
середній	КГ	48,6	48,6	–
	ЕГ	39,2	36,5	-2,7
низький	КГ	29,7	25,7	-4
	ЕГ	24,3	17,6	-6,7

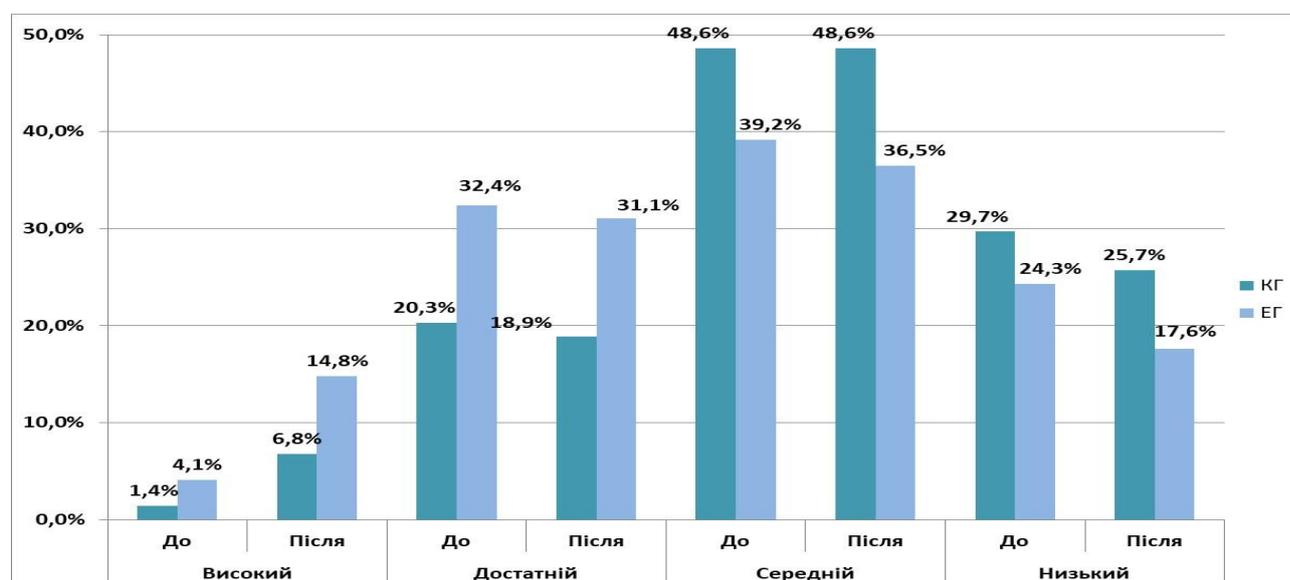
Джерело: розроблено автором

Наведені дані відображають зміни у сформованості практично-діяльнісних умінь студентів КГ та ЕГ до й після формувального етапу педагогічного експерименту..

У контрольній групі показник високого рівня зріс із 1,4 % до 6,8 % (+5,4 %). В експериментальній групі динаміка значно інтенсивніша: з 4,1 % до 14,8 % (+10,7%). Це свідчить про якісне зростання практичних умінь і готовності студентів до застосування естетичних принципів у професійній діяльності, особливо в ЕГ. Щодо достатнього рівня в контрольній групі зафіксовано незначне зниження: з 20,3 % до 18,9 % (-1,4 %). В експериментальній групі показник також зменшився з 32,4 % до 31,1 % (-1,3 %), що пояснюється переходом частини студентів у категорію високого рівня. На середньому рівні в контрольній групі цей показник залишився стабільним (з 48,6 % до 48,6 %), що демонструє відсутність суттєвої динаміки. В експериментальній групі зафіксовано зниження з 39,2 % до 36,5 % (-2,7 %), тобто певна частина студентів перемістилася на вищі рівні сформованості. Щодо низького рівня в контрольній групі показник зменшився з 29,7 % до 25,7 % (-4 %), а в експериментальній – із 24,3 % до 17,6 % (-6,7 %). Це підтверджує позитивну тенденцію зниження кількості студентів, які перебувають на найнижчому рівні розвитку діяльнісно-поведінкового компонента.

Таблиця засвідчує, що позитивні зрушення спостерігаються в обох групах, проте експериментальна група продемонструвала більш виразну динаміку: високий рівень зріс удвічі швидше (+10,7 % проти +5,4 % у КГ), а низький рівень суттєво зменшився (–6,7 % проти –4 % у КГ). Таким чином, ефективність застосованих у ЕГ педагогічних умов виявляється у більш результативному формуванні практичних і поведінкових аспектів естетичної компетентності студентів.

Аналіз динаміки рівнів сформованості естетичної компетентності у майбутніх бакалаврів з професійної освіти за визначеними раніше індикаторами дав змогу узагальнити показники за діяльнісно-поведінковим критерієм, які проілюстровано на рис. 3.7.

Рис. 3.7. Динаміка рівнів сформованості естетичної компетентності у майбутніх бакалаврів з професійної освіти за діяльнісно-поведінковим критерієм

Джерело: розроблено автором

Рівні рефлексивного компонента динаміки сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти за емоційно-рефлексивним критерієм представлені в таблиці 3.7. Репрезентовані дані демонструють зміни в рівнях розвитку здатності студентів до емоційного

сприйняття, самоаналізу й рефлексії в КГ та ЕГ до і після формувального етапу експерименту.

Таблиця 3.7

Рівні рефлексивного компонента динаміки сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти, осіб за емоційно-рефлексивним критерієм, %

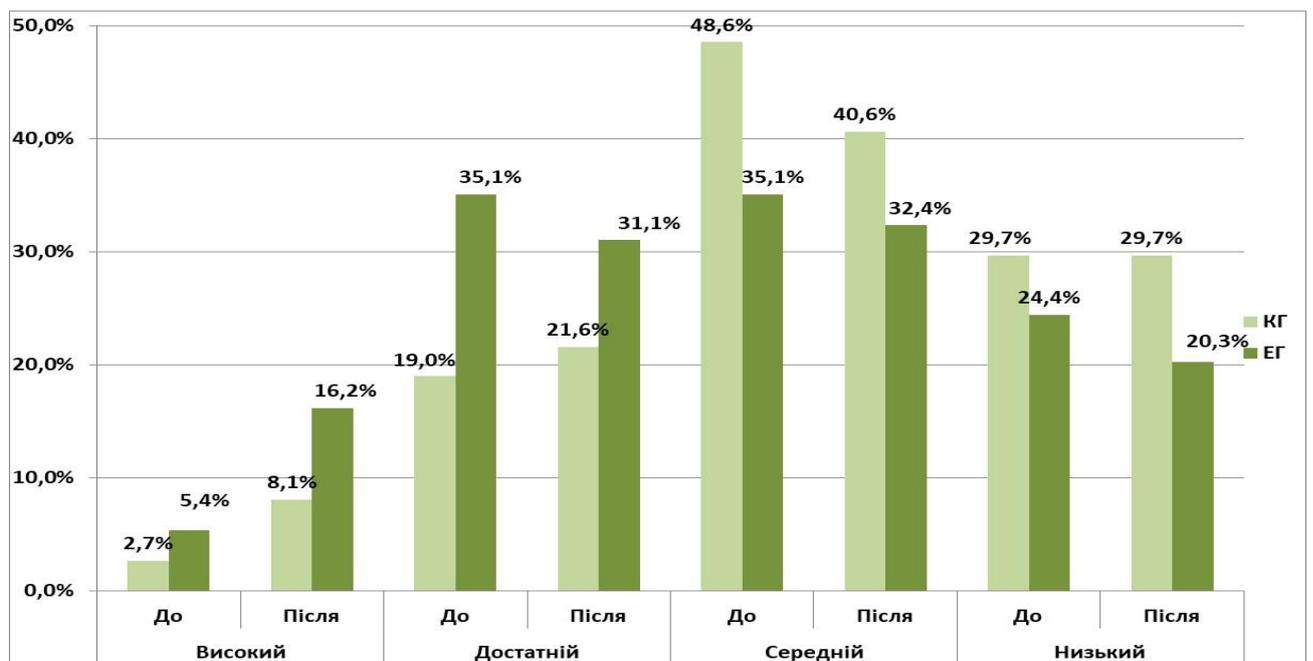
Рівні	Групи	До експерименту	Після експерименту	Δ
високий	КГ	2,7	8,1	+5,4
	ЕГ	5,4	16,2	+10,8
достатній	КГ	19,0	21,6	+2,6
	ЕГ	35,1	31,1	-4
середній	КГ	48,6	40,6	-8
	ЕГ	35,1	32,4	-2,7
низький	КГ	29,7	29,7	–
	ЕГ	24,4	20,3	-4,1

Джерело: розроблено автором

У КГ кількість студентів із високим рівнем зростає з 2,7% до 8,1% (+5,4%). В ЕГ прогрес був значно відчутніший: з 5,4% до 16,2% (+10,8%). Це свідчить про ефективність педагогічного впливу на розвиток емоційно-рефлексивних якостей у студентів ЕГ. Щодо динаміки сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти за емоційно-рефлексивним критерієм на достатньому рівні в КГ зафіксовано зростання з 19,0% до 21,6% (+2,6 %), тоді як у ЕГ відбулося зниження з 35,1% до 31,1% (–4 %). Така тенденція пояснюється переходом частини студентів із достатнього рівня до категорії високого. Аналіз середнього рівня засвідчує, що в КГ спостерігається суттєве зниження з 48,6 % до 40,6 % (–8 %). В ЕГ зміни менш різкі: з 35,1 % до 32,4 % (–2,7 %). Це свідчить про поступовий перерозподіл студентів на вищі рівні розвитку. Низький рівень у контрольній групі залишився незмінним (29,7%). У експериментальній групі простежується позитивна динаміка – зниження з 24,4 % до 20,3 % (–4,1 %), що підтверджує зменшення кількості студентів із низькими рефлексивними й емоційними здібностями.

У результатах простежується різна інтенсивність позитивних змін. У КГ динаміка є незначною: помірне зростання високого (+5,4%) і достатнього (+2,6%) рівнів, тоді як низький залишився незмінним. В ЕГ зміни більш відчутні: значний приріст студентів із високим рівнем (+10,8 %), зменшення частки середнього (-2,7%) та низького (-4,1%) рівнів. Це доводить, що запропоновані педагогічні умови сприяли цілеспрямованому розвитку емоційно-рефлексивного компонента естетичної компетентності майбутніх бакалаврів, на відміну від КГ, де зміни мали спонтанний характер.

Аналіз динаміки рівнів сформованості естетичної компетентності у майбутніх бакалаврів з професійної освіти за визначеними раніше індикаторами дав змогу узагальнити показники за емоційно-рефлексивним критерієм, які проілюстровано на рис. 3.8.

Рис. 3.8. Динаміка рівнів сформованості естетичної компетентності у майбутніх бакалаврів з професійної освіти за емоційно-рефлексивним критерієм

Джерело: розроблено автором

Узагальнені результати динаміки рівнів сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в контрольних та

експериментальних групах до і після формувального етапу експерименту наведені в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Узагальнені результати динаміки рівнів сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в контрольних та експериментальних групах до і після формувального етапу експерименту, осіб у %

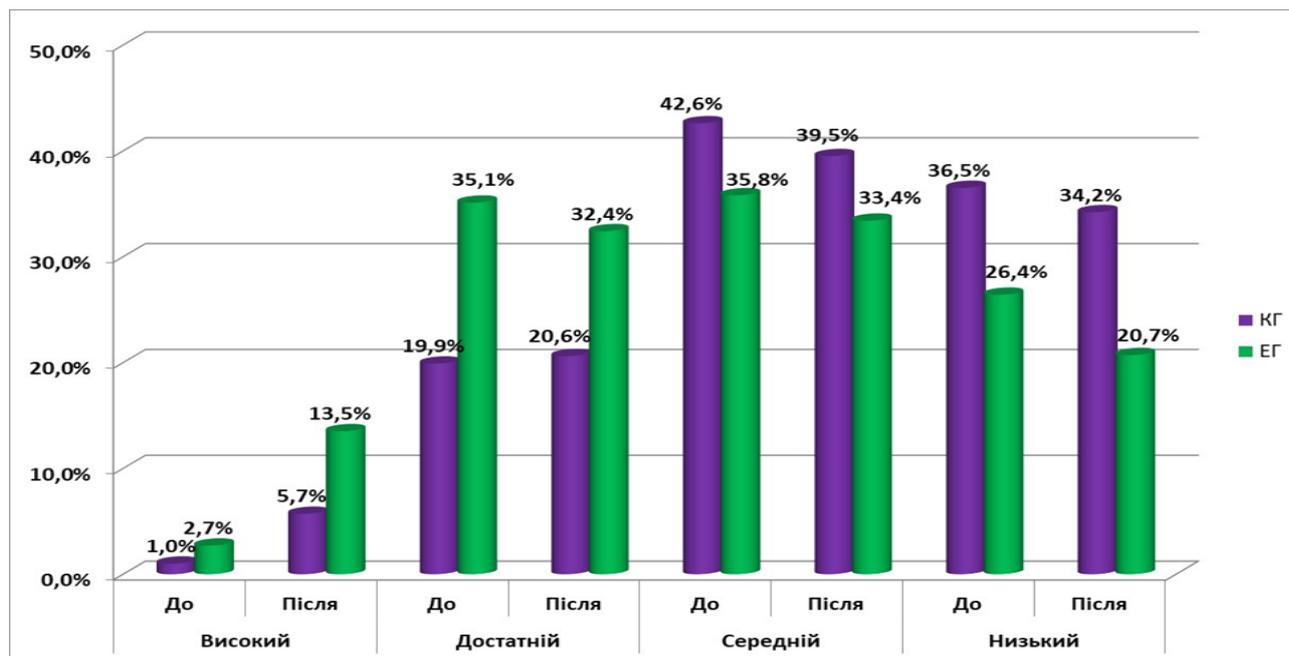
Рівні	Групи	До експерименту	Після експерименту	Δ
високий	КГ	1,0	5,7	+4,7
	ЕГ	2,7	13,5	+10,8
достатній	КГ	19,9	20,6	+0,7
	ЕГ	35,1	32,4	-2,7
середній	КГ	42,6	39,5	-3,1
	ЕГ	35,8	33,4	-2,4
низький	КГ	36,5	34,2	-2,3
	ЕГ	26,4	20,7	-5,7

Джерело: розроблено автором

Інформація відображає інтегровані зміни в рівнях сформованості естетичної компетентності студентів за результатами формувального етапу педагогічного експерименту. Так на високому рівні в КГ цей показник зріс із 1,0% до 5,7% (+4,7%). В ЕГ динаміка значно інтенсивніша: з 2,7% до 13,5% (+10,8%). Це демонструє, що застосовані в ЕГ педагогічні умови та впроваджена авторська методика більш ефективно сприяли розвитку високого рівня естетичної компетентності. Аналіз даних таблиці щодо достатнього рівня сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти засвідчують, що в КГ відбулося незначне зростання: з 19,9 % до 20,6 % (+0,7 %). В ЕГ, навпаки, зафіксовано зниження: від 35,1% до 32,4% на 2,7%. Це пояснюється тим, що частина студентів із достатнім рівнем у ЕГ перейшла до категорії високого рівня. Щодо середнього рівня в КГ показник знизився з 42,6% до 39,5% (-3,1%). В ЕГ також спостерігається зниження: з 35,8% до 33,4% на 2,4%. Така динаміка свідчить про поступове переміщення студентів із середнього рівня на вищі щаблі сформованості компетентності. Стосовно низького рівня зазначимо, що в КГ зафіксовано незначне зменшення: з 36,5 %

до 34,2 % (–2,3 %). В ЕГ показник знизився більш суттєво: з 26,4 % до 20,7 % (–5,7 %). Це свідчить про ефективне зниження частки студентів, які перебували на мінімальному рівні розвитку естетичної компетентності.

Аналіз динаміки рівнів сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в контрольних та експериментальних групах до і після формувального етапу експерименту проілюстровано на рис. 3.9.

Рис. 3.9. Динаміка рівнів сформованості естетичної компетентності у майбутніх бакалаврів з професійної освіти у ЕГ та КГ на формувальному етапі експерименту

Джерело: розроблено автором

Узагальнені результати підтверджують, що, хоча обидві групи продемонстрували позитивну динаміку, зміни в експериментальній групі є значно відчутнішими. Найяскравіше це проявляється у зростанні частки студентів із високим рівнем (+10,8% в ЕГ проти +4,7% у КГ) та зменшенні кількості студентів із низьким рівнем (–5,7% проти –2,3% відповідно). У контрольній групі спостерігаються лише помірні зрушення, що мають природний характер, тоді як у ЕГ – чітко простежується результативність цілеспрямованого педагогічного впливу.

Таким чином, експериментальні умови й авторська методика довели свою ефективність у формуванні естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти на всіх рівнях її прояву.

Перевірка сформульованої гіпотези здійснювалася з використанням статистичного критерію Пірсона (χ^2), тобто завдяки розрахунку емпіричного значення показника (χ^2), котрий зіставляється з табличним значенням (χ^2). Відповідно до отриманих результатів сформульовану гіпотезу підтверджують чи заперечують. Емпіричний показник розраховується за вибіркою абсолютних показників відповідно до рівнів ознаки, що досліджується, а саме: рівня сформованості естетичної компетентності в майбутніх бакалаврів з професійної освіти.

Для розрахунку критерію Пірсона використовували стандартну методику. Емпіричне значення χ^2 розраховували за допомогою формули 3.2:

$$\chi^2_{\text{емп}} = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \cdot \sum_{i=1}^k \frac{(n_1 \cdot m_{2i} - n_2 \cdot m_{1i})^2}{m_{1i} + m_{2i}}, \quad (3.2)$$

де m_{1i} – кількість респондентів першої вибірки за i -ю ознакою;

m_{2i} – кількість респондентів другої вибірки за i -ю ознакою.

Відповідно до критерію Пірсона порівнюються два емпіричні розподіли досліджуваної ознаки за двома незалежними вибірками респондентів, сума яких n_1 та n_2 має перевищувати 50 респондентів:

$$n_1 + n_2 > 50. \quad (3.3)$$

Згідно з результатами дослідження ми встановили:

- кількість студентів у КГ становить $n_1=74$;
- кількість студентів у ЕГ становить $n_2=74$;
- загальна кількість студентів – $n_1+n_2= 74+74=148$.

Отже, під час проведення статистичних розрахунків можна використовувати критерій Пірсона ($148>50$).

Перевірка методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін

здійснювалася за показником, вихідні дані та наслідки перевіряння наведено в табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Розрахунок коефіцієнтів для перевірки вірогідності статистичних даних, отриманих під час експериментальних досліджень

Групи	Високий	Достатній	Середній	Низький	Всього	Розрахунок значення $\chi^2_{емп}$	Розрахунок значення df	Табличне значення $\chi^2_{крит}$
<i>Рівень сформованості естетичної компетентності в майбутніх бакалаврів з професійної освіти</i>								
КГ	8	25	29	12	74	$\chi^2_{емп} = 6,61$	$df = 2$	$\chi^2_{крит} = 5,991$
ЕГ	15	33	18	8	74			

Таким чином, під час проведення статистичних розрахунків доцільно застосовувати критерій Пірсона ($148 > 50$).

У ролі вихідних даних слугували експериментальні й контрольні групи за рівнем естетичної компетентності в майбутніх бакалаврів з професійної освіти. На початку експерименту рівень знань, умінь і навичок у здобувачів освіти був приблизно однаковим.

Розрахунок емпіричного значення критерію Пірсона за показником рівня сформованості естетичної компетентності в майбутніх бакалаврів з професійної освіти визначали за формулою 3.2:

$$\chi^2_{емп} = \frac{1}{74 \cdot 74} \cdot \left[\frac{(74 \cdot 15 - 74 \cdot 8)^2}{15 + 8} + \frac{(74 \cdot 33 - 74 \cdot 25)^2}{25 + 33} + \frac{(74 \cdot 18 - 74 \cdot 29)^2}{29 + 18} + \frac{(74 \cdot 8 - 74 \cdot 12)^2}{12 + 8} \right] = 6,61$$

За послуговування табличними даними встановлюємо критичне значення χ^2 критичне, котре підходить рівневі значущості 5% ($\alpha = 0,95$, $p = 0,05$). Означені показники є узвичаєними в педагогічних дослідженнях. Кількість ступенів свободи визначаємо за формулою:

$$df = (k-1), \quad (3.4)$$

де k – кількість рівнів ознаки.

Отримані дані заносимо до табл. 3.9. З огляду на проведені розрахунки й табличні дані ми встановили, що для показника рівня сформованості естетичної компетентності в майбутніх бакалаврів з професійної освіти χ^2 критичне = 5,991.

Отже, розрахунок коефіцієнтів для перевірки достовірності статистичних даних під час експериментальних досліджень здійснювався за показником: рівня сформованості естетичної компетентності в майбутніх бакалаврів з професійної освіти.

За допомогою висновків порівняльного аналізу результатів дослідження формувального етапу педагогічного експерименту визначено різницю між вибірками здобувачів освіти контрольних та експериментальних груп за показником сформованості естетичної компетентності в майбутніх бакалаврів з професійної освіти. Визначено, що для цього показника χ^2 критичне = 6,61, що перевищує табличне значення χ^2 критичне = 5,991.

Розрахунок статистичних показників, тобто критерію Пірсона, уможливив доведення репрезентативності результатів дослідження та ефективності впровадження методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін в освітній процес.

Висновки до розділу третього

Дослідно-експериментальна робота, зокрема констатувальний етап експерименту, проводилася в Національному університеті біоресурсів і природокористування України, Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка, Глухівському національному університеті імені Олександра Довженка. Метою констатувального експерименту стало дослідження ефективності методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, визначення домінуючих діяльнісних складових реалізації педагогічних умов під час формування естетичної компетентності студентів;

виявлення реального рівня сформованої естетичної компетентності майбутніх бакалаврів; визначення рівнів сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів. відповідно до розроблених критеріїв і показників.

Метою формувального експерименту, який здійснювався в НУБіП України, стала експериментальна перевірка попередньо поставленої гіпотези про те, що ефективність формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти зростає, якщо забезпечити реалізацію обґрунтованих педагогічних умов експериментальною методикою.

1. Педагогічний експеримент складався з трьох етапів. На першому було визначено мету й завдання експериментальної перевірки, систему вимірів та обліку отриманих результатів, об'єм експериментальної роботи; здійснено підбір вибірки, створення однорідних досліджуваних груп. Під час другого етапу було заплановано проведення констатувального експерименту, який передбачав реалізацію завдань констатувального експерименту, розбір одержаних результатів, аналіз вірогідності одержаних результатів, узагальнення результатів і висновків. Третій етап дослідно-експериментальної роботи передбачав проведення формувального експерименту, розгляд змін в одержаних результатах, аналіз достовірності педагогічного ефекту, узагальнення висновків про отриманий ефект.

Згідно з визначеними компонентами сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін було виділено чотири критерії: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, діяльнісно-поведінковий, емоційно-рефлексивний, до кожного з яких було дібрано по п'ять показників з метою використання для діагностики рівня сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів.

2. З огляду на результати констатувального етапу експерименту та аналіз наукових джерел було встановлено рівні естетичної компетентності майбутніх

бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін: низький, середній, достатній і високий.

Констатувальний експеримент включав такий методичний інструментарій: експертне оцінювання студентів, які навчаються за програмою бакалаврів спеціальності 015 «Професійна освіта», науково-педагогічними працівниками, аналіз освітнього процесу, спостереження за студентами під час навчання, а також опитування викладачів, які викладають фахові дисципліни у ЗВО. Результати експертного оцінювання науково-педагогічними працівниками експериментальних ЗВО майбутніх бакалаврів з професійної освіти щодо сформованості естетичної компетентності за 4 критеріями уможливили висновок про переважання середнього рівня (межі інтегральних оцінок рівнів – 21–50 балів). Це засвідчує недостатність її наявності в здобувачів освіти та потребу формування під час здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Означене актуалізує проведення формувального етапу експерименту за впровадження моделі формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, виокремлених педагогічних умов та авторської методики під час здійснення освітнього процесу.

3. Результати формувального експерименту підтвердили, що впроваджена методика формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін є ефективною та забезпечує утворення означеної якості здобувачів освіти.

Узагальнені результати підтверджують, що, хоча обидві групи продемонстрували позитивну динаміку, зміни в експериментальній групі є значно відчутнішими. Найяскравіше це проявляється в зростанні частки студентів із високим рівнем (+10,8% в ЕГ проти +4,7% у КГ) та зменшенні кількості студентів із низьким рівнем (–5,7% проти –2,3% відповідно). У КГ спостерігаються лише помірні зрушення, що мають природний характер, тоді як у ЕГ – чітко простежується результативність цілеспрямованого педагогічного впливу.

За допомогою висновків порівняльного аналізу результатів дослідження формувального етапу педагогічного експерименту визначено різницю між вибірками здобувачів освіти контрольних та експериментальних груп за показником сформованості естетичної компетентності в майбутніх бакалаврів з професійної освіти. Визначено, що для цього показника χ^2 критичне = 6,61, що перевищує табличне значення χ^2 критичне = 5,991.

Розрахунок статистичних показників, тобто критерію Пірсона, уможливив доведення репрезентативності результатів дослідження та ефективності впровадження методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін в освітній процес.

ВИСНОВКИ

Здійснений вичерпний аналіз у межах дисертаційної роботи уможливив усебічне дослідження проблеми формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін. З огляду на отримані результати сформульовані такі загальні висновки.

1. Уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, а саме сутність понять «естетична компетентність», «естетична компетентність студентів університетів», «формування естетичної компетентності студентів університетів».

«Естетична компетентність» – здатність до продуктивної фахової діяльності згідно з естетичними законами через забезпечення особистісними й професійними характеристиками, що набуває сталої чіткої форми завдяки сформованому естетичному смаку, естетичній свідомості, естетичній культурі, творчості і творчій діяльності тощо.

«Естетична компетентність студентів університетів» розуміється як професійна якість, що є складною інтегративною характеристикою та включає в себе здатність індивіда реалізовувати свій естетичний потенціал у професійній і суспільній сфері. Вона формується через естетичне виховання, навчання й практичну діяльність, спрямовану на створення та сприйняття краси; характеризується здатністю молодої людини реалізовувати свій естетичний потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості) на практиці.

Формування естетичної компетентності студентів університетів – це цілеспрямований і системний педагогічний процес, спрямований на розвиток у майбутніх фахівців здатності сприймати, оцінювати й творити естетичні цінності, інтегрувати їх у професійну діяльність та особистісний світогляд.

Розроблена нами структурно-функціональна характеристика естетичної компетентності подана через компонентну представленість (мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий, ціннісно-змістовий, емоційно-вольовий, рефлексивний компоненти), а також функціональні складові (естетичні знання,

естетичне сприйняття, естетичне відношення, естетичні орієнтації, естетичний досвід, естетично-орієнтована діяльність, відповідальність, саморефлексія).

2. Описано принципи естетичної компетентності та обґрунтовано педагогічні умови її формування в майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін.

Процес формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти ґрунтується на основних дидактичних принципах (науковості, систематичності, індивідуалізації, позитивної мотивації, наочності, міждисциплінарності, зв'язку теорії з практикою, виховувального характеру навчання) та конкретизується специфічними принципами: культурно-естетичної детермінації освітнього процесу та відбору змісту навчання на естетичних засадах.

Методом експертних оцінок визначено домінантні педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх педагогів: використання культурного контексту фахових дисциплін; використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін; наочність і мультимедійність освітнього контенту; використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання; співпраця з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову, а також обґрунтовано їхню важливість для вказаного процесу

3. Розроблено модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, що включає три взаємопов'язані блоки: концептуальний, змістово-діяльнісний та оціночно-результативний. Концептуальний блок ґрунтується на поєднанні системного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, міждисциплінарного, технологічного, діяльнісного, культурологічного та рефлексивного підходів, які забезпечують цілісність та ефективність освітнього процесу, та представлений системою педагогічних принципів. Змістово-діяльнісний блок визначає педагогічні умови формування естетичної компетентності: використання культурного контексту фахових дисциплін та

міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін, наочності й мультимедійності освітнього контенту, інтерактивних технологій і творчих методів навчання, а також співпраці з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову та розкриває змістові та методичні аспекти формування означеної якості особистості. Оціночно-результативний блок передбачає оцінювання рівня сформованості естетичної компетентності за визначеними компонентами та критеріями. Модель є відкритою, динамічною та адаптованою до сучасних викликів освіти, забезпечує позитивну динаміку розвитку естетичного мислення, творчих здібностей і професійної самореалізації майбутніх педагогів.

4. Конкретизовано критерії, показники, схарактеризовано рівні естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін. Згідно з визначеними компонентами сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін було виділено чотири критерії: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, діяльнісно-поведінковий, емоційно-рефлексивний, до кожного з яких дібрано показники з метою використання для діагностики рівня сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів. У результаті проведеного дослідження було виділено 4 рівні сформованості естетичної компетентності майбутніх педагогів, серед яких: низький, середній, достатній і високий.

5. Розроблено методика формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін та експериментально перевірено її ефективність.

Розроблена методика формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін. Аналіз освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 015 Професійна освіта (015.37 «Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології») Національного університету біоресурсів і природокористування України дозволив виокремити низку фахових дисциплін, які сприяють формуванню естетичної компетентності

студентів. На першому курсі це «Загальна та професійна педагогіка», «Формування ціннісного світогляду» та «Історія педагогіки», які закладають теоретичну основу педагогічних знань і ціннісних орієнтирів. На другому курсі увага зосереджується на практичних і сучасних аспектах через дисципліни «SMM-менеджмент у освіті», «Лідерство та адміністрування» та «Інноваційні технології в освіті», що розвивають творчі, комунікативні й управлінські навички. Такий комплекс дисциплін забезпечує гармонійний розвиток естетичної чутливості, критичного мислення й професійних компетентностей здобувачів у контексті їхньої майбутньої педагогічної діяльності.

Діяльнісною складовою реалізації педагогічних умов під час формування естетичної компетентності студентів стали форми (проблемні лекції, міждисциплінарні мінілекції, онлайн-лекції, лекції-дискусії з візуальною аналітикою, інтерактивні заняття, семінари, рольові та ділові ігри, міждисциплінарні практикуми, групова робота, творчі курси; самостійна креативна робота, інтерв'ю-самопрезентація, гостьові майстер-класи, міждисциплінарний хаб, інтерактивний хакатон, фестиваль освітнього відео, творчий конкурс), методи (творчі, проблемно-пошукові методи, кейс-метод, діалог-кейс, мультимедійний кейс, кейс-симуляція, «мозковий штурм»), робота в групах, робота в парах, індивідуальні есе, рефлексія, сторітелінг, драматизація, візуальне моделювання, відеовізитівка, візуальна поезія, фотоколаж, аудіовізуальний монтаж), технології (проектна, проблемного навчання, тренінгова, контекстова, імітаційно-ігрова, інтерактивні технології (дебати, квести, симуляції, тренінги), засоби (інтернет-ресурси, мультимедіа, онлайн-платформи, візуальні постери, ментальні карти, візуальні колажі, інфографіка, віртуальні екскурсії, відеоматеріали (фільми, анімація, відеоролики, віртуальні тури, 3D-моделі, мультимедійні презентації), візуальні симуляції, AR/VR-застосунки, онлайн-дизайн редактори, засоби цифрового мистецтва (графіка, диджиталарт, фотоколаж), відеоінструкція; анімаційна лекція; артпрезентація; навчальний комікс; подкаст з візуальним супроводом, інфографіка, скрайбінг, мультиплікація, відеоесе, кліп, сторіборд відео тощо).

Здійснено експериментальну перевірку ефективності методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України. Результати формувального експерименту підтвердили її ефективність.

Узагальнені результати підтверджують, що, хоча обидві групи продемонстрували позитивну динаміку, зміни в ЕГ є значно відчутнішими. Найяскравіше це проявляється в зростанні частки студентів із високим рівнем (+10,8% в ЕГ проти +4,7% у КГ) та зменшенні кількості студентів із низьким рівнем (-5,7% проти -2,3% відповідно). У КГ спостерігаються лише помірні зрушення, що мають природний характер, тоді як у ЕГ – чітко простежується результативність цілеспрямованого педагогічного впливу. Експериментальні умови й авторська методика довели свою ефективність у формуванні естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти на всіх рівнях її прояву.

Перспективними напрямками наукових пошуків можуть стати: методологічна інтеграція естетичного й професійного, мистецько-культурні й цифрові практики, компаративні студії, міжкультурна комунікація, розвиток soft skills, а також діагностика й моніторинг рівня естетичної компетентності студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзікова Л. В. Компетенція та компетентність: до визначення понять у пошуках зарубіжних дослідників. *Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського*. 2008. Вип. 12. С. 291–296.
2. Андрущенко В. П. Основні характеристики європейської вищої освіти та можливості їх реалізації в системі освіти України. *Вища освіта України*. 2010. № 4. С. 5–16.
3. Антонюк Г. Ян Амос Коменський і розвиток педагогічної думки України в XVII ст. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2012. № 6. С. 189–200.
4. Аристотель. Нікомахова етика / Αριστοτέλους. Ηθικα Νικομαχεια. Пер. В. Ставнюка. Київ: Аквілон-Плюс, 2002. 480 с.
5. Аторіна В. М. Розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці: дис. ... д-ра філософії: спец. 011. Глухів, 2021. 314 с.
6. Бабков М. І. Формування естетичної культури у студентів юридичних вищих навчальних закладів: автореф. дис....канд. пед. наук: спец. 13.00.07. Луганськ, 2010. 20 с.
7. Балл Г. О., Медінцев В.О. Особистість як індивідуальний модус культури і як інтегративна якість особи. *Горизонти освіти*. 2011. № 3. С. 7–14.
8. Бей І. Ю. Формування естетичної компетентності майбутніх журналістів в освітньому процесі фахового коледжу. *Мистецька освіта та розвиток творчої особистості*. 2024. Вип. 4. С. 12–16.
<https://doi.org/10.32782/ART/2024-4-2>
9. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Т. 2: Виховання особистості. Київ – Чернівці: Букрек. 2015. 641 с.
10. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади. Київ: Либідь, 2003. 344 с.
11. Белова Л. О. Виховна система ВНЗ: питання теорії та практики: монографія. Харків: НУА, 2004. 264 с.

12. Бібік Н. М., Єрмакова І. Г., Овчарук О. В. Компетентнісна освіта – від теорії до практики. Київ: Плеяди, 2005. 120 с.
13. Біда О., Кучай Т., Чичук А. Формування естетичної компетентності студентів при вивченні фахових дисциплін в університетському освітньому просторі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, 2025. Вип. 220. С. 12–17.
14. Білавич Г. Художньо-естетична підготовка майбутніх учителів початкової освіти: етнопедагогічний вимір: навч.-метод. рекомен. Івано-Франківськ, 2004. 48 с.
15. Білан І. В. Дефініції поняття «естетична компетентність» у психолого-педагогічній літературі. *Science and Practice: Implementation to Modern Society: Proceedings of the 10th International Scientific and Practical Conference (June 4–5, 2021)*. Manchester, Great Britain: Peal Press Ltd. 2021. P. 156–163.
16. Бобир О. І. Педагогічні умови формування художньо-естетичного світобачення майбутніх художників у процесі фахової підготовки. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2020. № 2 (20). С. 153–158. DOI: [10.32342/2522-4115-2020-2-20-17](https://doi.org/10.32342/2522-4115-2020-2-20-17)
17. Боклах Д. Теоретичні аспекти формування естетичної компетентності майбутніх учителів англійської мови. *Інноваційна педагогіка*. 2023. № 63. С. 79–81.
18. Бутенко Н. Ф. Спринь О. Л. Формування педагогічної культури як умова удосконалення професійності педагогічних працівників. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Херсон: ХДУ, 2019. С. 45–52. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/12396/6.Бутенко%20Н.ФОРМУВАННЯ%20ПЕДАГОГІЧНОЇ%20КУЛЬТУРИ%20ЯК%20УМОВА.pdf>.
19. Бутенко В. Г. Художньо-естетична освіта молоді та шляхи її модернізації. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2005. № 2. С. 18–23.
20. Вакал Ю. С. Обґрунтування моделі формування аналітичної компетентності у майбутніх магістрів освіти у процесі вивчення фахових дисциплін. *Фізико-математична освіта*. 2019. Вип. 4 (22). URL: Ч. 2. С. 91–95.

https://fmo-journal.fizmatsspu.sumy.ua/journals/2019-v4-22-2/2019_4-22-2_Vakal_FMO.pdf

21. Васюк О., Виговська С., Сироєжко О. Формування естетичної компетентності здобувачів освіти в аспекті естетичної культури. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 11 (39). С. 510–519. DOI: 10.52058/2786-6025-2024-11(39)-510-519

22. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.

23. Вишневецька М. В. Наукові підходи до формування естетичної культури майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі фахової підготовки. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. 2020. Вип. 1(21). Ч. 2. С. 57–63. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2020/21_2/9.pdf
DOI: [10.31499/2307-4914.1\(21\).2020.210221](https://doi.org/10.31499/2307-4914.1(21).2020.210221)

24. Вознюк О., Дубасенюк О. Перспективні напрямки підготовки майбутніх вчителів до інноваційної педагогічної діяльності. *Нові технології навчання*: зб. наук. пр. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». 2020. Вип. 93. 184 с.

25. Галіцан О., Койчева Т., Осипова Т. Методичний ресурс формування естетичної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2020. № 1 (130). С. 7–13.

26. Глазунова Л. О. Педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутнього вчителя-філолога засобами народознавства. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 3 (69). С. 207–211.

27. Глазунова Л. О. Естетичне виховання студентської молоді. *Інноваційні підходи до виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 22–23 травня 2014 р.). Житомир, 2014. С. 203–209.

28. Гончаренко С. У. Методологічні засади побудови педагогічної теорії.
URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/707161/1/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%20%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%B0%D0%B4%D0%B8.pdf> (дата звернення 02.12.2024).
29. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 373 с.
30. Гречаник Н., Сопівник Р. Естетична культура сучасних студентів через призму компетентнісного підходу. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 1(31). С. 1011–1033.
31. Грищенко Т. Формування музично-естетичної компетентності майбутніх учителів початкової школи та музики в умовах магістратури. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2021. № 1 (14). С. 147–158. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/236461>
32. Грищенко Т. Індивідуальна освітня траєкторія як засіб формування естетичної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. 2023. № 2. С. 173–179.
33. Джигун Л. М. Естетичне виховання курсантів Національної академії Прикордонних військ України засобами зарубіжної літератури: автореф. ... канд. пед. наук: спец. 20.02.02. Хмельницький, 2001. 21 с.
34. Дмитренко Г. Формування професійної культури майбутніх фахівців у процесі їхнього навчання у ВНЗ. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка*. 2021. № 3. С. 78–85.
35. Дніпровська академія музики. URL: <https://dk.dp.ua/> (дата звернення 17.05.2024).
36. Домінантні аспекти виховання еліти української нації: колективна монографія / авт.: Г. Ф. Пономарьова, А. А. Харківська, Л. О. Петриченко, О. О. Бабакіна, Я. В. Павлов, Є. О. Гарбар, О. М. Ставицький, В. І. Мірошніченко; Кошторський заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської

обласної ради; Національна академія Національної гвардії України; Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Харків: ФОП Панов А. М., 2021. 394 с.

37. Донецька державна музична академія імені Сергія Прокоф'єва. URL: <https://prokofiev.academy/> (дата звернення 22.05.2024).

38. Драч І. І. Компетентнісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти. *Проблеми освіти: наук.-метод. зб.* Київ: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2009. Вип. 58. Ч. 1. С. 176–180.

39. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

40. Естетика: навч. посіб. / М. П. Колесніков, О. В. Колеснікова, В. О. Лозовой та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 208 с.

41. Естетика: навч. посіб. / за ред. Л. Б. Мартиненко. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. 137 с.

42. Естетика. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5958> (дата звернення 17.05.2024).

43. Етика. Естетика: навч. пос. / В. Панченко. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 432 с.

44. Задорожна-Княгницька Л. В. Структурно-компонентна модель деонтологічної підготовки менеджерів освіти в університетах. *Молодий вчений*. 2018. С. 48–56.

45. Зелена І. О. Педагогічні умови формування естетичного світогляду майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Черкаси, 2011. 295 с.

46. Зіза О. Концептуальні засади формування художньо-естетичної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2022. № 1. С. 82–89. URL: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2022.256188>

47. Зязюн І. А. Естетика і етика педагогічної дії. Сучасні заклади освіти – 2013: міжнар. виставка (м. Київ, 28 лют. – 2 берез. 2013). Київ, 2013. С. 26–27.

48. Зязюн І. Естетика і етика започатковують людську духовність...(вітальне слово). *Естетика і етика педагогічної дії*: зб. наук. пр. Вип. 1. Київ; Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. 196 с.

49. Ївженко Ю., Кузнєцова О. Педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій учнів та студентів у освітньому процесі закладів освіти. *Нові технології навчання*. 2022. № 96. С. 80–86. <https://doi.org/10.52256/2710-3560.2022.96.11>

50. Ївженко Ю., Кузнєцова О. Програма формування професійно-ціннісних орієнтацій учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Нові технології навчання*. 2024. № 98. С. 73-81. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3560.98.2024.98.09>

51. Каданер О. В. Формування ціннісного ставлення до професійної діяльності майбутніх учителів у процесі вивчення фахових дисциплін. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки*. 2016. Вип. 1. С. 99–104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpu_2016_1_18

52. Калаур С., Лупак Н., Генсерук Г., Бобик Л. (Проців), Баньковський А., Солонинка Т. Естетична компетентність майбутніх педагогів як об'єкт науково-методичного аналізу. *Молодь і ринок*. 2024. № 2. С. 86–91.

53. Кант І. Естетика. Переклад з німецької Богдана Гавришківа. Львів: Аверс, 2007. 360 с.

54. Карам А. Сутнісні характеристики феномену «естетична компетентність особистості». *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2019. № 32. С. 81–86.

55. Карам А.М. Формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі університету: дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.07. Київ, 2020. 226 с.

56. Київська академія мистецтв ім. Павла Чубинського. URL: <https://koukim.com/ua/kontakti.html> (дата звернення 17.05.2024).

57. Київська муніципальна Академія естрадного та циркового мистецтв. URL: <https://kmaecm.edu.ua/> (дата звернення 18.05.2024).

58. Київська муніципальна Академія музики ім. Р. М. Глієра. URL:

<https://glieracademy.org/> (дата звернення 17.05.2024).

59. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. URL: <https://knu.ua/ua/dep/pidgot-viddil> (дата звернення 19.05.2024).

60. Київський національний університет культури і мистецтв. URL: <https://knukim.edu.ua/> (дата звернення 17.05.2024).

61. Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. Карпенка-Карого URL: <https://knutkt.edu.ua/> (дата звернення 26.05.2024).

62. Кічук Н. В. Компетентнісний підхід у вищій технічній школі: проблеми застосування. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2010. Вип. 2. С. 485–488.

63. Козак Т. Формування художньо-естетичної компетентності студентів у вищих закладах освіти України. *Вища школа*. 2019. № 16. С. 92–97. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/esu/article/view/2507>

64. Койчева Т., Галіцан О., Лян Цзе. Критеріальний підхід до формування естетичної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2020. № 1 (68). С. 116–120. DOI: [10.33310/2518-7813-2020-68-1-116-121](https://doi.org/10.33310/2518-7813-2020-68-1-116-121)

65. Колесник Н. Є. Культурологічний підхід у підготовці майбутніх учителів початкової школи до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів. *Андрогогічний вісник*. 2014. Вип. 5. С. 106–111. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/16992/1/%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

66. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 29.07.2019 № 1038) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5d5/279/7ca/5d52797ca746c359374718.pdf> (дата звернення 10.04.2024).

67. Косінова О. Педагогічна технологія формування естетичної складової професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників: дис. ... канд. пед. наук. Хмельницький, 2012. 221 с.
68. Кравченко І. К. Д. Ушинський про основні принципи та зміст навчання у закладах освіти. *Педагогічні науки*. 2022. Вип. 79. С. 147–150. URL: <https://pednauki.pnpu.edu.ua/article/view/264674>
69. Кребер А. Інкультурація, соціалізація і ідентифікація як напрямки формування професійної культури. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 4. С. 56–63.
70. Кремень В. Г. Людина як суб'єкт творчої діяльності: інноваційний аспект. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 9–10. С. 6–10.
71. Крижко В. Антологія аксіологічної парадигми управління освітою: підручник для студентів пед. ун-тів. Київ: Освіта України, 2005. 434 с.
72. Левчук Л. Т., Панченко В. І., Оніщенко О. І., Кучерюк Д. Ю. Естетика: підруч. / За ред. Л. Т. Левчук. 3-тє вид., допов. і перероб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 520 с.
73. Лещенко М. П. Зарубіжні технології підготовки учителів до естетичного виховання. Київ: Гротеск, 1996. 192 с.
74. Линенко А. Ф. Герменевтичний підхід у педагогіці і його принципи. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Серія: Педагогіка*. 2019. № 11. С. 123–130. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3960/1/11.pdf>.
75. Лісова С. В. Естетична культура особистості як складова підготовки майбутнього фахівця в системі професійної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2009. Вип. 50. С. 123–128.
76. Лодатко Є. О. Педагогічне моделювання: монографія. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2022. 206 с.
77. Луганська державна академія культури та мистецтв. URL: <https://ldakm.edu.ua/> (дата звернення 24.05.2024).
78. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій

школі та проблеми її реалізації в Україні. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 13–25.

79. Лю Цін, Васюк О. Формування естетичної компетентності у студентів закладів вищої освіти України як психолого-педагогічна проблема. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Педагогіка»*. 2024. № 8(36). С. 1242–1256.

80. Лю Цін. Педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх педагогів засобами фахових дисциплін. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка»)*. 2025. Вип. № 1(47). С. 676–692.

81. Лю Цін. Методичні аспекти формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. (18). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15675574> (дата звернення 21.09.2025).

82. Лян Цзе. Формування естетичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці: дис. ... канд. пед. наук: спец. 015. Південноукраїнський нац. пед. ун-т імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2021. 199 с.

83. Львівський національний університет імені Івана Франка URL: <https://lnu.edu.ua/> (дата звернення 27.05.2024).

84. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року. URL: <https://vpered.wordpress.com/2011/06/30/marx-okonomisch-philosophische-manuskripte/> (дата звернення 03.04.2024).

85. Марущак О. Зузяк Т. Казьмірчук Н. Дослідження технології формування у майбутніх педагогів художньо-естетичної компетентності засобами декоративно-ужиткового мистецтва. DOI: [https://doi.org/10.31499/2706-6258.1\(3\).2020.204151](https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(3).2020.204151) (дата звернення 16.04.2024).

86. Масол Л. М., Миропольська Н. Є., Рагозіна В. В. Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи у системі інтегративної мистецької освіти. Київ: Видавничий дім «Слово», 2010. 284 с.

87. Масол Л., Ничкало С., Веселовська Г., Онищенко О. Художня культура України: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2006. 239 с.

88. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: моногр. Київ: Промінь, 2006. 432 с.
89. Мельничук С. Г. Формування естетичної культури майбутніх вчителів (історико-педагогічний аспект, 1860–1970 рр.). Київ: Наукова думка, 1995. 198 с.
90. Микуліна А. К. Розвиток естетичної культури у майбутніх педагогів засобами образотворчого мистецтва. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2018. Вип. 1(7). С. 115–118.
91. Мірошніченко В., Сопівник Р. Педагогічна технологія формування естетичної компетентності студентів у процесі навчання фахових дисциплін. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2024. № 3. С. 255–263. DOI 10.32782/2412-9208-2024-3
92. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. URL: <https://nakkim.edu.ua/> (дата звернення 28.05.2024).
93. Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. URL: <https://knmau.com.ua/> (дата звернення 01.06.2024).
94. Нечепоренко М. В. Формування естетичної культури студентів класичних університетів: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Харків, 2005. 190 с.
95. Ничкало Н. Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів. Київ: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 125 с.
96. Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової. URL: <https://odma.edu.ua/> (дата звернення 17.05.2024).
97. Олізько Ю. Міждисциплінарний підхід як засіб реалізації основних дидактичних принципів навчання. *Педагогічний дискурс*. 2015. Вип. 18. С. 161–165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/0peddysk_2015_18_34.
98. Освітньо-професійна програма «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)» URL: <https://old.nubip.edu.ua/node/46601> (дата звернення 30.05.2024).

99. Основи філософських знань: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство: підруч. Горлач М. І., Кремень В. Г., Ніколаєнко С. М. та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 1028 с.

100. Особистість у вирі планетарного світу: монографія. Кн. 1 / Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; за наук. ред. В. П. Беха; редкол.: В. П. Бех (голова), Ю. В. Бех (заст. голови) [та ін.]. Київ: Інтерсервіс, 2019. 620 с.

101. Отич О. Мистецька освіта як складова система неперервної професійної освіти. *Професійна освіта: педагогіка і психологія* / за ред. І. Зязюна, Н. Ничкало, Т. Левицького. Київ, 2003. 170 с.

102. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта України, 2008. 274 с.

103. Панібратська А. В. Зміст поняття «педагогічні умови». *Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів*: матеріали наук.-метод.конф. (Умань, 25 жовтня 2018 р.). Умань, 2018. С. 173–178.

104. Папушина В. А. Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури: дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04. Тернопіль, Рівне, 2021. 560 с.

105. Пастухова Ю. А. Художньо-естетичне виховання студентської молоді в цілісному педагогічному процесі університету: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07. Луганськ, 2009. 20 с.

106. Пастушенко Л. А. Педагогічна технологія розвитку професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у вищих мистецьких навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Рівне, 2017. 250 с.

107. Петренко Л. П. Місце дидактичних положень К.Д. Ушинського в системі сучасної вітчизняної педагогіки URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4562/1/L_Petrenko_02_14_UK.pdf (дата звернення 11.11.2024).

108. Петрушенко В. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції. Львів: Магнолія 2006, 2011. 352 с.

109. Піщанська В. М. Специфіка естетичного у формуванні сучасної української культури. *Альманах сучасної науки та освіти*. 2024. № 2. С. 45–56. URL: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/414>

110. Платон. Діалоги / передм. В. В. Шкода, Г. М. Куц; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Харків: Фоліо, 2008. 349 с.

111. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*: Бібліотека з освітньої політики. Київ: «К.І.С.», 2004. 112 с.

112. Пометун О. І. Діяльнісний підхід. Енциклопедія освіти. 2-ге вид., доп. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. С. 250–251. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729012> (дата звернення: 26.09.2024).

113. Потапчук Т., Клепар М., Мірошніченко В. Наукові погляди на формування естетичного смаку майбутніх педагогів. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2022. № 3. С. 429–441.

114. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 14.04.2024).

115. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення 14.04.2024).

116. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року: Указ президента України від 12 березня 2021 року № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021Text> (дата звернення 10.04.2024).

117. Професійна підготовка фахівців мистецько-педагогічного профілю: теорія і практика : колективна монографія / за заг. ред.: гол. ред. О. О. Біла, д.пед. наук, проф.; відп. ред. О. А. Бухнієва, к. пед. наук, доц. Ізмаїл: ІДГУ. 2022. 225 с.

118. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019Text> (дата звернення 10.04.2024).

119. Рожнова В. Модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Traektoriâ Nauki = Path of Science. Section «Education»*. 2021. Vol. 7. № 1. С. 5001–5006.

120. Румянцева С. В., Дреєва Ю. О. Сутність та зміст фахової компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2020. № 3 (70). С. 222–226.

121. Світ дидактики: дидактика в сучасному світі: зб. матеріалів Міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф., 21–22 вересня 2021 р. / за наук. ред. 1-ра пед. наук, професора, дійсного члена (академіка) НАПН України О. Топузова; д-ра пед. наук, професора О. Малихіна. Київ: «Видавництво Людмила», 2021. 247 с.

122. Сіньтін Лю. Виховання естетичної культури майбутніх хореографів у позааудиторній діяльності університету: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07. Київ, 2017. 25 с.

123. Слободиська О. А. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки: дис. ... д-ра філософії: спец. 015. Вінниця, 2023. 258 с. URL: <https://library.vspu.net/server/api/core/bitstreams/cbf3dabd-e8ed-41a9-90d7-ca345de91c9e/content>

124. Словник іншомовних слів / уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ: Наукова думка, 2000. 680 с.

125. Соломаха С. Художньо-естетичний світогляд у структурі педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін. URL: https://lib.iitta.gov.ua/3573/1/Художньо-естетичний_світогляд_у_структурі_педагогічної_м.pdf (дата звернення: 11.09.2023).

126. Сорока О. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій: дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04. Тернопіль, 2016. 534 с.

127. Сотська Г. І. Естетично-професійна компетентність майбутнього

вчителя образотворчого мистецтва. URL: <http://lib.iitta.gov.ua> (дата звернення 18.03.2023).

128. Стрілько В. В. Формування естетичних смаків старшокласників у роботі загальноосвітньої школи. Харків: Колегіум, 2011. С. 69–70.

129. Сухомлинська О. В. Ушинський Костянтин Дмитрович. Українська педагогіка в персоналіях: навч. посіб. для студентів ВНЗ: у 2 кн. Кн. 2: ХХ століття / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. С. 284–292.

130. Тань Сяо. Формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в КНР засобами китайської народної опери: дис. ... д-ра філос. з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Харків, 2022. 235 с.

131. Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти: монографія / Єльнікова Г. В. та ін. Чернівці: Книги – ХХІ, 2010. 460 с.

132. Ткачов А. С. Загальні основи педагогіки: методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. 35 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/06b9ee8f-73f9-47a6-a68f-e843a6fd3466/content>

133. Товканець Г. В. Закономірності і принципи стратегії формування педагогічної культури майбутнього вчителя. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. 2017. Вип. 2. С. 78–85. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/15299/1/ЗАКОНОМІРНОСТІ%20І%20ПРИНЦИПИ%20СТРАТЕГІЇ%20ФОРМУВАННЯ%20ПЕДАГОГІЧНОЇ.pdf>

134. Толочко С. В. Естетизація освітньо-виховного процесу в закладах вищої освіти. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки*. 2024. № 2 (13). С. 220–235. DOI [10.32755/sjeducation.2024.02.220](https://doi.org/10.32755/sjeducation.2024.02.220)

135. Толочко С. В., Хомич В. І. Структурні домінанти виховання полікультурної особистості студентів в університетах на засадах естетики. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 1 (31). С. 1834–1848. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1\(31\)-1834-1848](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1(31)-1834-1848)

136. Томашевський В. В. Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти: дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04. Хмельницький, 2020. 362 с.

137. Федь А. М. Естетичний світ педагога. Слов'янськ: ПП «Канцлер», 2005. 300 с.

138. Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського. URL: <https://num.kharkiv.ua/> (дата звернення 17.05.2024).

139. Ходунова В. Л. Теорія і методика виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти: дис. ... док. пед. наук: спец. 13.00.07. Київ, 2024. 300 с.

140. Хриков Є. М. Педагогічні умови в структурі наукового знання. *Шлях освіти*. 2011 № 2. С. 11–15.

141. Цзіншен Х. Педагогічні умови формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Хмельницький, 2017. 20 с.

142. Чернявська М. В. Формування естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах професійної підготовки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 74. Т. 3. С. 196–199. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.74-3.38>

143. Чжао Жуйсюе. Естетична компетентність майбутніх педагогів: філософсько-педагогічні аспекти. *Молодь і ринок*. 2022. № 6 (204). С. 176–182.

144. Шевченко Ю., Дудяга С. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкових класів до формування естетичної компетентності учня. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2014. №1 (12). С. 235–239.

145. Широков В. А. Інформаційна теорія лексикографічних систем. Київ: Довіра, 1998. 331 с.

146. Шумейко О. А. Естетичне виховання та естетична культура в системі духовного розвитку студентів. *Вісник Харківського національного університету*. 2018. № 7. С. 160–165. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/39161/1/160-165.pdf>

147. Яременко О. Соціологічна енциклопедія: 1700 статей. Київ: АКАДЕМВИДАВ, 2008. 455 с.
148. Ясенєв О. П. Формування художньо-естетичних компетентностей у студентів-художників у процесі навчання в ЗВО. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2023. № 4. С. 81–88.
149. Banks J. A., Cherry A. McGee Banks. Handbook of Research on Multicultural Education. New York.; MacMillan Publishing, 1995. 908 p. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED382695>
150. Bilan I., Nikolaieva O., Losyeva N. Rozwój kompetencji estetycznych uczniów. *Paideia Παιδεία. Warszawa: Collegium Verum*. 2021. № 3. P. 247–265.
151. Dewey J. Art as Experience. New York: Minton, Balch & Company, 1934. 355 p.
152. Gadamer H.-G. Truth and Method. 2nd rev. ed. London: Sheed and Ward, 1989. 594 p.
153. Glaser S. R., Zamanou S., Hacker K. Measuring and interpreting organizational culture. *Management Communication Quarterly*. 1987. № 1 (2). P. 173–198.
154. Grant C. A., Sleeter C. E. Doing Multicultural Education for Achievement and Equity. New York: Routledge. 2007. 267 p.
155. Hegel G. W. F. Aesthetics: Lectures on Fine Art / Trans. T. M. Knox. Oxford: Clarendon Press, 1975. 405 p.
156. Hutmacher W. Key Competencies for Europe. Strasbourg: Council of Europe, 1997. 42 p.
157. Qing Liu. Synergy of aesthetics and professionalism: integration of artistic and value orientations into the university educational process. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць*. 2025. Вип. 29. Кн. 2. С. 178–190. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2025-29-2-180-192>
158. Lukianenko O., Dmytrenko V., Dmytrenko V. Формування фахових компетентностей бакалавра-культуролога в процесі вивчення дисциплін

професійної підготовки. *Українська професійна освіта=Ukrainian Professional Education*. 2023. № (13). С. 87–94. <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2023.13.289943>

159. Marsh C. J. Key Concepts for Understanding Curriculum. London: Routledge, 2009. 386 p. URL: <https://www.daneshnamehicsa.ir/userfiles/files/1/1-%20Key%20Concepts%20for%20Understanding%20Curriculum.pdf>

160. McIntyre-Mills J., Mokwena, G. Arko-Achemfuor A., Mabunda P. Participatory Approach to Education: an Action Learning Approach at the University of South Africa. *Participatory Educational Research*. 2014. № 1(2). P. 106–132. URL: https://www.researchgate.net/publication/273163423_Participatory_Approach_to_Education_an_Action_Learning_Approach_at_the_University_of_South_Africa

161. Mcpherran M. L. Socratic Religion. The Cambridge Companion to Socrates. *Cambridge University Press*. 2010. P. 111–137.

162. Raven J. Competence in Modern Society: Its Identification, Development, and Release. Oxford: Psychologists Press, 1984. 151 p.

163. Rogers C. Freedom to Learn. Columbus, OH: Charles E. Merrill, 1969. 338 p.

164. Ruixue Z. Естетична компетентність здобувачів вищої педагогічної освіти: структурно-функціональна модель. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2023. № 28. С. 101–113. <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2023.28.293172>

165. Sleeter C. E. Ed. Empowerment through Multicultural Education. New York: SUNY Press, 1991. 347 p.

166. 李蓉蓉, 浅谈高等音乐教育的观念改革及学生培养[J], *中国科* 教创新导刊, 2012 (20): 192. С. 36.

167. 李雄飞, 论高等音乐教育的实践[J], *交响*, *西安音乐学院学报*, 1990 (02):18–21.

ДОДАТКИ

Додаток А

Цикл міждисциплінарних освітніх хабів

Міждисциплінарний освітній хаб

у межах дисципліни «Загальна та професійна педагогіка» під час вивчення теми «Педагогічний менеджмент» з реалізацією педагогічної умови формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти засобом використання культурного контексту фахових дисциплін

1. *Назва хабу* «Культурний менеджмент освіти: естетика фахового середовища»

2. *Освітній контекст і мета*

Мета хабу. Створити міждисциплінарний освітній простір, який інтегрує поняття педагогічного менеджменту з культурними кодами, традиціями, естетикою професійного середовища, сприяючи формуванню естетичної компетентності студентів – майбутніх фахівців професійної освіти.

Педагогічна умова. Використання культурного контексту фахових дисциплін у викладанні педагогічного менеджменту.

3. *Модель хабу*

3.1. Форма реалізації. Мультимодульний навчально-інтерактивний освітній хаб із онлайн- та офлайн-компонентами, елементами дослідницької, аналітичної та творчої діяльності.

3.2. Учасники хабу. Студенти спеціальності 015 «Професійна освіта», викладачі фахових дисциплін, запрошені експерти (музеєзнавці, культурологи, дизайнери середовища), представники креативних індустрій і кафедри культурології.

4. *Структура хабу: інтеграційні модулі.*

№	Назва модуля	Зміст	Очікувані результати
1	Культурний менеджмент як елемент педагогічного менеджменту	Ознайомлення з концептами «естетика управління», «культура освітнього середовища», «імідж та етика управління»	Усвідомлення зв'язку між педагогічним управлінням і культурними нормами в освітньому просторі
2	Культурний код професії	Аналіз культурних пластів, пов'язаних із професією (традиції, естетика праці, художні образи фахівця в мистецтві, фільмах)	Формування естетичного світогляду на професійне середовище
3	Артінтерпретація педагогічного менеджменту	Творчі завдання: створення інфографік, колажів, візуальних карт цінностей керівника освітнього закладу	Розвиток естетичного сприйняття управлінських процесів
4	Кейс-студії «Естетика простору й стилю управління»	Аналіз візуального середовища освітніх закладів (віртуальні тури, інтерв'ю з керівниками, етнодизайн)	Розуміння ролі естетики в ефективності педагогічного менеджменту

5	Культурна спадщина як ресурс управлінської педагогіки	Робота з об'єктами нематеріальної культурної спадщини та їх включення в освітній процес	Формування компетентності у використанні культурних маркерів у менеджменті освіти
---	---	---	---

5. Методи й інструменти

1. Міжпредметна дискусія (педагогіка + культурологія + фахова дисципліна).
2. Візуалізація даних (інфографіки, візуальні карти).
3. Методи дизайн-мислення.
4. Аналіз культурних артефактів.
5. Екскурсії / віртуальні подорожі музеями (наприклад: Музей історії професій, Центр сучасного мистецтва).
6. Кейс-аналіз візуальної та етичної культури управлінців у різних культурах.

6. Інтегровані види діяльності

1. Створення інтерактивного проєкту «Культурна візія керівника освітнього процесу»
2. Проведення міжфакультетського «Естетичного тижня менеджменту»
3. Дебати: «Чи потрібна естетика в управлінні освітою?»
4. Виставка студентських артпроєктів «Образ лідера освіти в культурі»

7. Освітні результати (на рівні компетентностей)

- Естетична компетентність: уміння бачити, оцінювати й продукувати естетично значущі рішення в контексті управління освітнім процесом.
- Менеджерська культура: усвідомлення значення культури і символіки у побудові управлінських стратегій.
- Інтердисциплінарне мислення: здатність інтегрувати знання з педагогіки, мистецтва, культурології та фахової сфери.

8. Освітні платформи і ресурси

Padlet/Google Jamboard – для створення візуальних карт.

Thinglink – для інтерактивних віртуальних турів.

Canva – для створення візуального портфоліо професійного управлінця.

Museums online (Google Arts & Culture) – як джерело культурного контексту.

Залучення платформи «Культура в освіті» від МОН та Українського інституту.

9. Оцінювання результатів діяльності в хабі

Критерій	Опис
Аналітична глибина	Рівень опрацювання культурних джерел у розкритті теми
Творча інтерпретація	Інноваційність і естетична привабливість продукту
Інтегрованість	Здатність поєднувати педагогічне і культурне бачення
Презентаційність	Якість представлення результатів (відео, постер, захист)

10. Методичні рекомендації для викладача

1. Орієнтувати студентів на розкриття культурних конотацій у професійному просторі (форма одягу, ритуали, мова, середовище).

2. Проводити заняття у форматі майстерень, артсемінарів, медіаінтерактивів.
3. Залучати до співпраці кураторів мистецьких просторів, дизайнерів освітнього середовища.
4. Акцентувати увагу на феномені «культурної грамотності управлінця».

Міждисциплінарний освітній хаб

у межах дисципліни «Формування ціннісного світогляду», розроблений для теми «Теорії особистості» з акцентом на формування естетичної компетентності через використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін

1. Назва хабу «Образ Я: естетичний вимір особистості у професійному світі»

2. Освітній контекст і мета

Мета хабу. Забезпечити цілісне осмислення особистості як носія цінностей і суб'єкта професійної діяльності, інтегруючи психологічні, естетичні, культурні й фахові знання через міждисциплінарні зв'язки, з метою формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти.

Педагогічна умова. Використання міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін для поглиблення осмислення естетичних аспектів особистісного розвитку та професійного самовираження.

3. Модель хабу

3.1. Форма реалізації. Інтерактивна навчальна платформа з елементами проектної, рефлексивної та мистецько-аналітичної діяльності в онлайн- і офлайн-форматах.

3.2. Учасники хабу: туденти спеціальності 015 «Професійна освіта», викладачі фахових дисциплін, викладачі кафедри культурології, експерти з креативних індустрій (арттерапевти, дизайнери, письменники), психологи-практики та коучі.

4. Структура хабу: інтеграційні модулі.

<i>№</i>	<i>Назва модуля</i>	<i>Зміст</i>	<i>Очікувані результати</i>
1	Теорії особистості в освітньому та культурному контекстах	Порівняльний аналіз підходів до особистості (психоаналіз, гуманістичні, когнітивні концепції) через призму формування ціннісного й естетичного світогляду	Розуміння глибинної структури особистості та її культурних проявів
2	Міжпредметні проєкції «Я»: образ особистості у мистецтві та професійній сфері	Вивчення мистецьких репрезентацій особистості в живописі, літературі, кіно й візуальній культурі	Формування естетичного сприйняття особистісних типів у професійному середовищі
3	Я-концепція і стиль професійного самовираження	Робота з міжпредметними кейсами: поведінка, стиль, зовнішність, комунікація у професійній діяльності	Усвідомлення особистої відповідальності за гармонійне поєднання внутрішніх цінностей і зовнішніх проявів

4	Цінності, естетика та професійне зростання	Розробка індивідуальних проєктів «Мій особистісно-естетичний розвиток у професії» з інтеграцією матеріалів з фахових дисциплін	Навички творчої самопрезентації, здатність обґрунтовувати власну ціннісно-естетичну позицію
5	Особистість у культурному просторі сучасності	Дослідження соціокультурних викликів (цифрова візуальна культура, культурна гібридність, професійна етика)	Критичне мислення, інтерпретація естетичних практик сучасної особистості

5. Методи й інструменти

1. Інтерпретаційні студії (літературні, художні, кінематографічні образи особистості).

2. Психоестетичне портретування (створення візуального образу Я).

3. Міждисциплінарні колажі з елементами фахового, культурного, естетичного змісту.

4. Проєктне навчання з презентацією власного естетичного шляху в професії.

5. Використання артплатформ: онлайн-галереї, театральні стріми, цифрові музеї.

6. Інтегровані види діяльності

1. Проєкт «Образ Я у фаховому середовищі»: створення авторської презентації з описом естетичних характеристик своєї майбутньої професійної ідентичності

2. Круглий стіл «Теорії особистості в об'єктиві мистецтва»: дискусія про вплив теорій особистості на образи в літературі й кіно

3. Кейс-гра «Цінності в дії»: зіставлення етичних і естетичних дилем у фахових ситуаціях

4. Майстерня колажу «Палітра особистості»: візуальне відображення внутрішніх і зовнішніх характеристик власного Я

5. Ретроспективний кінолекторій: аналіз фільмів («Дедпул», «Аватар», «Король говорить», «Амелі») з точки зору естетичної трансформації особистості

7. Освітні результати (на рівні компетентностей)

– Естетична компетентність: здатність ідентифікувати, аналізувати та формувати естетично значущі прояви особистості у професійній діяльності.

– Ціннісне мислення: вміння формулювати, оцінювати та обґрунтовувати власні цінності через взаємодію з теоріями особистості та фаховими контекстами.

– Міждисциплінарна інтеграція: здатність поєднувати знання з психології, культури, етики та фахової сфери у цілісне бачення особистості.

– Рефлексивна самосвідомість: уміння формулювати власну Я-концепцію через культурно-професійні метафори.

8. Освітні платформи і ресурси

Платформа / Інструмент	Призначення
Miro / Padlet	Створення колективних карт цінностей і естетичних образів особистості

Google Slides / Canva	Презентація естетичних образів Я
Google Arts & Culture / Ukraine WOW / Музей сучасного мистецтва України	Джерела для мистецьких кейсів
YouTube / Netflix / Megogo	Підбірка фільмів з образами особистості
ChatGPT + DALL·E	Генерація візуальних концептів і опрацювання ідей
Фахові освітні ресурси (аграрні, технологічні, художні)	Для інтеграції фахового бачення в естетичну концепцію особистості

9. Оцінювання результатів діяльності в хабі

<i>Критерії</i>	<i>Опис</i>
Аналітична рефлексія	Глибина розуміння теорій особистості та їх застосування у фаховому та культурному контекстах
Естетична візуалізація	Якість творчих робіт (колаж, презентація, цифровий портрет)
Міждисциплінарна зв'язність	Ступінь поєднання знань із різних дисциплін у результатах роботи
Рівень рефлексії	Здатність описати власну трансформацію і зростання

10. Методичні рекомендації для викладача

1. Підходити до теорій особистості не академічно, а інтерпретаційно: через історії, приклади, образи.
2. Створювати естетичну атмосферу: кольори, музику, візуальний супровід занять.
3. Заохочувати самопізнання та візуалізацію цінностей у контексті фаху.
4. Працювати через проектування і репрезентацію Я, залучаючи фахові компетентності студентів.
5. Залучати мистецькі ресурси, відеоматеріали, перформативні практики як інструмент освітньої дії.

Міждисциплінарний освітній хаб,

розроблений у межах дисципліни «SMM-менеджмент у освіті» для теми «Формування та управління брендом у соціальних мережах» з реалізацією педагогічної умови формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти через використання наочності й мультимедійності освітнього контенту.

1. Назва хабу «Edubranding: естетика, стиль і смисл освітнього бренду»

2. Освітній контекст і мета

Мета хабу. Сприяти формуванню естетичної компетентності та комунікативної культури майбутніх фахівців професійної освіти шляхом створення візуально привабливого та смислово глибокого бренду в соціальних мережах на основі принципів мультимедійності, візуалізації та стилізації освітнього контенту.

Педагогічна умова. Використання наочності й мультимедійності освітнього контенту як чинника формування естетичної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін.

3. Модель хабу

3.1. Форма реалізації:

Практико-орієнтований мультимедійний хаб з елементами сторітелінгу, цифрового дизайну, контент-менеджменту, бренд-моделювання, візуального самовираження.

3.2. Учасники хабу: студенти спеціальності 015 «Професійна освіта», викладачі фахових дисциплін, фахівці з диджитал-комунікацій, графічні дизайнери, освітні блогери, експерти з SMM та бренд-маркетингу в освіті.

4. Структура хабу: інтеграційні модулі.

<i>№</i>	<i>Назва модуля</i>	<i>Зміст</i>	<i>Очікувані результати</i>
1	Бренд як естетичне повідомлення	Основи візуальної ідентичності, стилістики та естетики в соцмережах	Розуміння важливості візуальної складової в освітньому SMM
2	Мультимедійний стиль бренду	Розробка tone of voice, moodboard, колірної палітри, шрифтів, шаблонів	Уміння візуально презентувати професійну ідентичність у соцмережах
3	SMM як синтез педагогіки, медіа й дизайну	Інтеграція педагогічних принципів з принципами медіадизайну та UX/UI	Вироблення міждисциплінарного бачення естетики освітнього бренду
4	Контент як засіб формування ціннісного образу	Написання постів, створення відео, reels, подкастів з естетичною концепцією	Формування навичок створення візуально цілісного та смислово наповненого контенту
5	Освітній бренд у дії	Розробка та презентація власного edu-бренду в Instagram / TikTok / Facebook	Навички цілісного брендового самовираження в освіті через мультимедійні засоби

5. Методи й інструменти

1. Аналіз бренд-кейсів освітніх лідерів (Prometheus, EdEra, Оксфорд онлайн, Дія.Освіта).

2. Інструменти візуалізації: Canva, Figma, Adobe Express, Crello.

3. Мультимедійне сторітелінгування: створення постів, коротких відео, анімацій.

4. Метод проєктування бренду: від концепції до стратегії комунікації.

5. Гейміфіковані симуляції: створення Instagram-сторінки фіктивного освітнього бренду.

6. Платформи співпраці: Miro, Padlet, Google Workspace, Discord.

6. Інтегровані види діяльності

1. Проєкт «Освітній Instagram»: створення естетичного профілю бренду на базі педагогічної ідеї.

2. Майстер-клас «Moodboard освітньої ідентичності»: розробка візуальної карти цінностей бренду.

3. Flash-кампанія «Цінність мого бренду – у візуальній мові».

4. Воркшоп «Контент, що викликає довіру»: формування естетично-естетичного стилю постів.

5. Фестиваль EduBrand Stories: презентація брендів студентів через відеоролики, презентації, reels.

7. Освітні результати (на рівні компетентностей)

– Естетична компетентність як уміння естетично оформлювати й презентувати освітній контент у соціальних мережах.

- SMM-компетентність у ролі здатність створювати, редагувати та просувати брендовий контент з урахуванням цінностей освіти.
- Цифрова культура через усвідомлення етичних і візуально-культурних норм взаємодії в інформаційному просторі.
- Креативна комунікація завдяки формуванню навичок самовираження візуальними засобами у фаховому контексті.

8. Освітні платформи і ресурси.

<i>Ресурс / Інструмент</i>	<i>Призначення</i>
Canva / Figma / Crello	Створення бренд-дошок, шаблонів, візуального контенту
Instagram / TikTok / YouTube	Аналіз брендів і освітнього контенту
ChatGPT + DALL·E	Генерація текстових і візуальних ідей
Google Forms / Miro	Зворотний зв'язок, голосування, мапи ідей
CapCut / InShot / VN Editor	Відеомонтаж і анімація
Brandkit / Notion / Google Sites	Збір контенту, презентація командного бренду

9. Оцінювання результатів діяльності в хабі.

<i>Критерії</i>	<i>Опис</i>
Візуальна естетика	Стиль, композиція, відповідність цільовій аудиторії
Мультимедійна інтеграція	Гармонійне поєднання зображень, відео, тексту
Брендова послідовність	Узгодженість tone of voice, feed, логотипу, кольорів
Освітній зміст	Наявність освітнього меседжу, мотивації до навчання
Творчість та інноваційність	Оригінальність ідей, креативне мислення

10. Методичні рекомендації для викладача

1. Створювати візуально наповнене середовище під час занять: презентації, шаблони, кольорові палети.
2. Акцентувати увагу студентів на естетичному аналізі освітнього контенту як частині професійної відповідальності.
3. Поєднувати аналітичні й креативні завдання (аналіз кейсів → створення власного бренду).
4. Підтримувати професійно-орієнтовану естетику: не просто «гарно», а «змістовно й гармонійно».
5. Залучати реальних фахівців із SMM і дизайну як менторів хабу.

Міждисциплінарний освітній хаб

у межах дисципліни «Лідерство та адміністрування» з теми «Лідер і група.

Team building. Самопрезентація і комунікація у публічному просторі» за умовою формування естетичної компетентності через інтерактивні технології і творчі методи

1. Назва хабу «Артлідер: комунікація, стиль і команда у професійній культурі».

2. Освітній контекст і мета.

Мета хабу. Сприяти формуванню естетичної компетентності через розвиток комунікативних, презентаційних і лідерських якостей студентів у

взаємодії з колективом, використовуючи інтерактивні технології та творчі методи в контексті професійної етики й самовираження.

Педагогічна умова. Використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання як засобу створення виразної публічної самопрезентації та естетично гармонійної поведінки лідера в команді.

3. Модель хабу.

3.1. Форма реалізації:

Інтерактивно-тренінговий хаб із проектними модулями, артлабораторіями, дебатами, творчими презентаціями, театральними практиками та використанням цифрових інструментів для візуалізації.

3.2. Учасники хабу: студенти спеціальності 015 «Професійна освіта», викладачі фахових дисциплін, тренери з soft skills, коучі, фасилітатори, професійні актори й аматори, експерти з public speaking та креативного мислення.

4. Структура хабу: інтеграційні модулі.

№	Назва модуля	Зміст	Очікувані результати
1	Образ лідера: естетика самопрезентації	Вивчення мовних, візуальних і поведінкових стратегій самопрезентації лідера у професійному середовищі	Усвідомлення значення естетики в комунікації лідера
2	Team building як простір емоційної і візуальної взаємодії	Інтерактивні командні вправи з акцентом на невербальну комунікацію, імідж, візуальне самовираження	Розвиток естетичної чутливості у спілкуванні з командою
3	Публічний простір: як «говорить» лідер?	Тренінги з виступів, відеоаналіз, інтонаційна експресія, риторика, візуальна мова	Навички гармонійного й ефективного публічного самовираження
4	Лідер як творець образу професійної культури	Розробка естетичної моделі поведінки, стилю, комунікації в межах професійної етики	Уміння гармонізувати зовнішній вигляд, мову, поведінку
5	Творчі методи лідерського впливу	Використання методів сторітелінгу, імпровізації, театральних технік у комунікації	Розвиток креативного мислення і пластичності лідерської ролі

5. Методи й інструменти.

1. Метод «дзеркала» (рефлексивна візуалізація себе під час презентацій).
2. Театральна імпровізація (робота з тілом, голосом, мімікою).
3. Артсамопрезентація (створення відео/постерів про себе як лідера).
4. Team building-квест (ігрова ситуація для розвитку міжособистісної взаємодії).

5. Метод «6 капелюхів мислення» + Canva (групова візуальна комунікація).

6. Інтерактивне оцінювання через Mentimeter, Kahoot, Jamboard.

6. Інтегровані види діяльності.

1. Проект «Лідер як бренд»: студенти створюють візуальний і публічний образ свого лідерства.

2. Командна гра «Будівництво колективу»: креативне завдання зі створення візуального символу команди.

3. «Портрет публічного лідера»: фото-есе, інтерв'ю, коротке відео з аналізом естетики постаті.

4. Майстерня «Говори так, щоб тебе чули»: публічні виступи з мультимедійним супроводом.

5. Рольова сесія «Конфлікт у команді»: імпровізація вирішення кризової ситуації із застосуванням творчих комунікативних стратегій.

7. *Освітні результати (на рівні компетентностей).*

– Естетична компетентність (уміння естетично й етично будувати самопрезентацію, взаємодіяти з аудиторією, оформлювати публічний простір лідера).

– Комунікативна компетентність (здатність до ефективної, виразної й гармонійної комунікації в команді).

– Лідерська компетентність (навички керівництва, управління конфліктами, створення командної ідентичності).

– Творча компетентність (креативне мислення, експресія ідей, використання нетипових рішень у публічній поведінці).

8. *Освітні платформи і ресурси.*

<i>Ресурс / Інструмент</i>	<i>Призначення</i>
Canva / Figma / Genially	Візуалізація публічних образів, створення інфографіки про команду / лідера
Zoom / Miro / Jamboard	Онлайн-комунікація, візуальні мапи групової роботи
Mentimeter / Kahoot	Інтерактивне опитування, оцінювання креативних виступів
YouTube / TEDx / Instagram	Приклади самопрезентації лідерів, аналіз візуальних стратегій
Сервіси для відеоесе (Clipchamp, Canva Video)	Створення самопрезентацій та публічних виступів студентів
Padlet / Trello	Організація командної роботи, презентація кейсів, зворотний зв'язок

9. *Оцінювання результатів діяльності в хабі.*

<i>Критерії</i>	<i>Опис</i>
Естетика і культура комунікації	Гармонія невербальних і вербальних засобів, етичність і виразність поведінки
Креативність у самопрезентації	Оригінальність, художність, емоційна переконливість
Інтерактивність та включеність	Активність у командній роботі, відкритість до фідбеку
Рефлексивність	Усвідомлення особистих сильних сторін як лідера, опис змін
Візуально-естетичне мислення	Здатність до оформлення змісту через форму (дизайн, простір, мова)

10. *Методичні рекомендації для викладача.*

1. Створювати емоційно безпечне, творчо-заряджене середовище для самовираження студентів.

2. Чергувати тренінгові вправи з практикою публічного виступу.

3. Залучати театральні техніки, фото- і відеопроєкти як засоби лідерської експресії.

4. Орієнтуватися не лише на управлінський зміст, а й на естетичний вплив лідера.

5. Стимулювати інтерактивну рефлексію та постійне естетичне осмислення комунікації.

Міждисциплінарний освітній хаб

у межах дисципліни «Інноваційні технології в освіті» під час вивчення теми «Елементи гейміфікації в навчанні» з реалізацією педагогічної умови формування естетичної компетентності засобом співпраці з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову

1. *Назва хабу* «EDUgame: мистецтво естетичного занурення в навчальний процес»

2. *Освітній контекст і мета.*

Мета хабу. Розвинути у студентів здатність інтегрувати естетичні компоненти у створення гейміфікованого освітнього середовища шляхом міждисциплінарної співпраці з фахівцями творчих і культурних професій (геймдизайнерами, ілюстраторами, акторами, арт-педагогами, дизайнерами UI/UX).

Педагогічна умова. Залучення естетично орієнтованих фахівців до співпраці в освітньому процесі як умова формування в студентів естетичної компетентності у процесі створення освітніх гейміфікованих продуктів.

3. *Модель хабу.*

3.1. Форма реалізації. Креативно-проектний хаб з інтерактивними майстернями, мультимедійним експериментуванням, спільними проєктами з фахівцями креативних індустрій, розробкою ігор, сценаріїв, візуального й емоційного контенту.

3.2. Учасники хабу: студенти спеціальності 015 «Професійна освіта», викладачі фахових дисциплін та кафедри культурології, запрошені фахівці: геймдизайнери, ілюстратори, графічні дизайнери, театralи (акторська імпровізація), дизайнери інтерфейсів (UI/UX), експерти з культурології та медіа мистецтва.

4. *Структура хабу: інтеграційні модулі.*

<i>№</i>	<i>Назва модуля</i>	<i>Зміст</i>	<i>Очікувані результати</i>
1	Гейміфікація як мистецтво: що формує візуальний настрій гри?	Вивчення гейміфікованих середовищ через призму естетики, художніх образів, звукового дизайну	Розуміння значення естетичних складників у структурі гри
2	Співтворчість: від ідеї до гри	Створення команд студентів та фахівців для проєктування ігрового сценарію	Уміння співпрацювати з представниками творчих професій
3	Емоційна динаміка навчальної гри	Вивчення способів впливу кольору, темпу, ритму, музики, персонажів на емоційність навчання	Формування естетичного чуття і здатності викликати захоплення у гравця
4	Гра як артоб'єкт:	Творчі майстер-класи з акторської	Формування художньо-

	графіка, голос, сцена	імпровізації, ілюстрації персонажів, створення атмосфери	комунікативних навичок
5	Презентація EDU-ігри	Публічний захист розробленої гейміфікованої моделі: з елементами сценічного перформансу, візуального бренду	Уміння професійно і творчо презентувати власний освітній продукт

5. Методи й інструменти

1. Метод дизайн-мислення (Design Thinking): для проектування ігрового досвіду.

2. Креативні майстерні з фахівцями: залучення до роботи в mixed-teams.

3. Storyboarding / Miro / Jamboard: для візуалізації ідей та ігрових сценаріїв.

4. Метод навчального перформансу: акторська дія як частина гейміфікації.

5. Артконструктор гри: розробка елементів гри за участі ілюстраторів.

6. Програмні середовища: Genially, Canva, Construct 3, Blooket, LearningApps, Google Sites.

6. Інтегровані види діяльності

1. Проект «Естетика гри»: створення навчальної мікрогри (1–3 раунди) з візуально-дизайнерським супроводом

2. Артколаборація «Педагогічний квест»: інтерактивний квест, розроблений спільно з театральною студією або дизайнером

3. Майстер-клас «Голос у грі»: запис звукового супроводу для персонажів, дикція, інтонаційний малюнок

4. Розроблення навчального storytelling (гра-книга) за участі ілюстраторів і сценаристів

5. Артпрезентація «Моя гейміфікована освітня ідея»: оформлення ідеї в стилі інтерфейсу гри + художній перформанс

7. Освітні результати (на рівні компетентностей)

– Естетична компетентність (здатність створювати естетично виразні освітні продукти з використанням гейміфікації).

– Проектно-творча компетентність (уміння планувати, реалізовувати й презентувати естетично оформлені навчальні ігри).

– Командна взаємодія з творчими фахівцями (розвиток навичок колективної співпраці в міжгалузевому середовищі).

– Цифрово-дизайнерська грамотність (володіння цифровими інструментами гейміфікованого контенту).

– Емоційна й художня експресія (розвиток здатності до естетичного самовираження в ігровому освітньому контексті).

8. Освітні платформи і ресурси.

<i>Ресурс / Платформа</i>	<i>Призначення</i>
Genially / Blooket / LearningApps	Створення інтерактивних ігор
Canva / Figma / Adobe Color	Візуальне оформлення ігрового середовища
Miro / Trello / Padlet	Командна розробка сценаріїв
Audacity / Soundtrap	Створення звукових ефектів і озвучення
DALL·E / Artbreeder / Midjourney	Генерація художніх персонажів гри
YouTube / Behance / GameArtHub	Натхнення прикладами естетичних ігор

9. Оцінювання результатів діяльності в хабі.

<i>Критерії</i>	<i>Опис</i>
Естетична завершеність	Гармонія між візуальними, графічними, звуковими елементами гри
Функціональність гри	Простота, логіка, інтерактивність, навігація
Креативність ідей	Незвичність, глибина художніх рішень
Командна синергія	Злагоджена робота у тандемі зі спеціалістами
Педагогічна цінність	Відповідність змісту навчальній меті і дидактичному потенціалу гри

10. Методичні рекомендації для викладача

1. Стимулювати естетичне мислення через демонстрацію зразків медіагейміфікації.
2. Залучати викладачів кафедри культурології, практиків естетичних професій (з ігрових студій, театрів, студій дизайну) як партнерів або кураторів.
3. Забезпечити баланс між педагогікою та естетикою: контент повинен одночасно навчати й надихати.
4. Організовувати кросдисциплінарні команди, у яких студенти вчатья творчо комунікувати з фахівцями.
5. Підтримувати гейміфіковану атмосферу під час навчального процесу: використання балів, бейджів, нагород, візуального оформлення аудиторії.

Додаток Б

Компонентно-аналітична характеристика рівнів сформованості естетичної компетентності майбутніх педагогів

Рівні	Критерії та показники
високий	<p>Мотиваційно-ціннісний</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) яскраво виражена потреба в естетичному досвіді через художнє самовираження, природне середовище, культурні практики, естетичне задоволення й насолоду; 2) високий інтерес до естетичної діяльності завдяки новим захопленням, освоєнню нового, активній участі в культурному житті; 3) яскраво виражені ціннісні орієнтації для естетичних переживань та естетичної культури, естетичних суджень та оцінки особистості; 4) якісно проявлені естетичні ідеали як стандарти в галузі мистецтва, естетичні вподобання та напрям діяльності, особистий естетичний досвід; 5) яскраво виражене прагнення до самовираження через естетичну діяльність та вираження у видах мистецтва. <p>Когнітивно-змістовий</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) великі за обсягом естетичні знання основних понять і категорій естетики, історії мистецтва й культурних традицій; 2) яскраво виражені аналітичні здібності здійснення аналізу естетичних об'єктів, порівняння та розуміння авторського задуму; 3) велика за обсягом естетична пам'ять для запам'ятовування та зберігання інформації про естетичні об'єкти і явища, їхнє використання в процесі естетичної діяльності та сприйняття; 4) яскраво виражене естетичне сприйняття з акцентуванням на красі й довершеності естетичних об'єктів і явищ, емоційний резонанс із творами мистецтва та природними явищами; 5) висока культурна обізнаність про контексти створення естетичних об'єктів, взаємозв'язок естетичних явищ та історичних, соціальних політичних процесів. <p>Діяльнісно-поведінковий</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) майстерні практичні вміння й навички щодо володіння техніками й методами створення естетичних об'єктів; застосування теоретичних знань на практиці; 2) майстерна творча діяльність щодо генерування нових ідей і рішень, експериментування з матеріалами, формами, техніками для досягнення оригінальних результатів; 3) майстерні комунікативні навички під час участі в дискусіях з естетичних питань, здатність до командної роботи під час створення й виконання творчих проєктів; 4) майстерна естетична оцінка та критика в процесі оцінювання власних і чужих художніх творів, конструктивні поради стосовно поліпшення естетичного рівня результатів творчої діяльності; 5) активна участь у культурному житті через перебування на виставках, концертах, у театрах, кінотеатрах; розвиток культурних ініціатив у своїй спільноті. <p>Емоційно-рефлексивний</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) яскраво виражені естетичні емоції від процесу сприймання краси й естетичних явищ, емоційний зв'язок з мистецтвом і культурою завдяки прожитим емоціям; 2) якісно проявлена емоційна чутливість завдяки відчуттю найтонших нюансів естетичних явищ, задоволення від взаємодії з мистецтвом завдяки високій емоційній реактивності; 3) яскраво виражене естетичне натхнення й насолода через емоційне зростання та творчий підйом; емоційна взаємодія з прекрасним, насолода й радість від споглядання, сприймання та продукування естетичних предметів; 4) якісний самоаналіз, самооцінка і самокритика, розгляд власних естетичних переживань, уподобань, цінностей та ідеалів; об'єктивне оцінювання власних творчих досягнень і помилок; 5) систематична рефлексія естетичних переживань і творчого процесу, вплив естетичних почувань на індивідуальний розвиток здобувачів освіти; критичний аналіз естетичних явищ, художніх творів і культурних процесів.

достатній	<p>Мотиваційно-ціннісний</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) досконала потреба в естетичному досвіді через художнє самовираження, природне середовище, культурні практики, естетичне задоволення й насолоду; 2) достатній інтерес до естетичної діяльності завдяки новим захопленням, освоєнню нового, активній участі в культурному житті; 3) досконалі ціннісні орієнтації для естетичних переживань та естетичної культури, естетичних суджень та оцінки особистості; 4) досконалі естетичні ідеали як стандарти в галузі мистецтва, естетичні вподобання та напрям діяльності, особистий естетичний досвід; 5) достатнє прагнення до самовираження через естетичну діяльність та вираження у видах мистецтва. <p>Когнітивно-змістовий</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) достатні естетичні знання основних понять і категорій естетики, історії мистецтва й культурних традицій; 2) достатні аналітичні здібності здійснення аналізу естетичних об'єктів, порівняння та розуміння авторського задуму; 3) достатня естетична пам'ять для запам'ятовування та зберігання інформації про естетичні об'єкти і явища, їхнє використання в процесі естетичної діяльності та сприйняття; 4) досконале естетичне сприйняття з акцентуванням на красі й довершеності естетичних об'єктів і явищ, емоційний резонанс із творами мистецтва та природними явищами; 5) достатня культурна обізнаність про контексти створення естетичних об'єктів, узаємозв'язок естетичних явищ та історичних, соціальних політичних процесів. <p>Діяльнісно-поведінковий</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) досконалі практичні вміння й навички щодо володіння техніками й методами створення естетичних об'єктів; застосування теоретичних знань на практиці; 2) досконала творча діяльність щодо генерування нових ідей і рішень, експериментування з матеріалами, формами, техніками для досягнення оригінальних результатів; 3) досконалі комунікативні навички під час участі в дискусіях з естетичних питань, здатність до командної роботи під час створення й виконання творчих проєктів; 4) досконала естетична оцінка та критика в процесі оцінювання власних і чужих художніх творів, конструктивні поради стосовно поліпшення естетичного рівня результатів творчої діяльності; 5) активна участь у культурному житті через перебування на виставках, концертах, у театрах, кінотеатрах; розвиток культурних ініціатив у своїй спільноті. <p>Емоційно-рефлексивний</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) достатні естетичні емоції від процесу сприймання краси й естетичних явищ, емоційний зв'язок з мистецтвом і культурою завдяки прожитим емоціям; 2) достатня емоційна чутливість завдяки відчуттю найтонших нюансів естетичних явищ, задоволення від взаємодії з мистецтвом завдяки високій емоційній реактивності; 3) достатнє естетичне натхнення й насолода через емоційне зростання та творчий підйом; емоційна взаємодія з прекрасним, насолода й радість від споглядання, сприймання та продукування естетичних предметів; 4) достатній самоаналіз, самооцінка і самокритика, розгляд власних естетичних переживань, уподобань, цінностей та ідеалів; об'єктивне оцінювання власних творчих досягнень і помилок; 5) достатня рефлексія естетичних переживань і творчого процесу, вплив естетичних почувань на індивідуальний розвиток здобувачів освіти; критичний аналіз естетичних явищ, художніх творів і культурних процесів.
-----------	---

Додаток В

**Експертний лист оцінювання рівня сформованості
естетичної компетентності в майбутніх бакалаврів
професійної освіти**

Шановний колего!

Просимо Вас узяти участь в експертній оцінці показників у здобувачів освіти групи _____

Якщо Ви вважаєте, що відмінно володіє вказаними в анкеті здібностями чи якостями, відзначте це оцінкою «5» (обведіть чи підкресліть); якщо в цього студента та чи інша здатність ще не сформована – поставте «1». В інших випадках використайте можливості п'ятибальної шкали.

№ з/п	Показники	Оцінка				
		1	2	3	4	5
1.	потреба в естетичному досвіді через творче самовираження, природне середовище, культурні практики, естетичне задоволення й насолоду;					
2.	інтерес до естетичної діяльності завдяки новим захопленням, освоєнню нового, активній участі в культурному житті;					
3.	ціннісні орієнтації для естетичних переживань та естетичної культури, естетичних суджень та оцінки особистості;					
4.	естетичні ідеали, естетичні вподобання та напрям діяльності, особистий естетичний досвід;					
5.	прагнення до самовираження через естетично спрямовану діяльність та вираження в професійній діяльності;					
6.	естетичні знання основних понять і категорій естетики, культурних традицій і звичаїв;					
7.	аналітичні здібності здійснення аналізу об'єктів, предметів, явищ з точки зору естетики;					
8.	естетична пам'ять для запам'ятовування та зберігання інформації про естетичні об'єкти і явища, їхнє використання в процесі професійної діяльності;					
9.	естетичне сприйняття з акцентуванням на красі й довершеності об'єктів і явищ, емоційний резонанс із педагогічними творами та природними явищами;					
10.	культурна обізнаність про контексти створення педагогічних об'єктів, взаємозв'язок естетичних явищ та історичних, соціальних політичних процесів;					
11.	практичні вміння й навички щодо володіння техніками й методами створення педагогічних об'єктів; застосування теоретичних знань на практиці;					

12.	творча діяльність щодо генерування нових ідей і рішень, експериментування з матеріалами, формами, техніками для досягнення оригінальних результатів у фаховій професійній діяльності;					
13.	комунікативні навички під час участі в дискусіях про використання естетичного у фаховій діяльності, здатність до командної роботи під час створення й виконання творчих проєктів;					
14.	естетична оцінка та критика в процесі оцінювання власних і чужих результатів професійної діяльності, конструктивні поради стосовно поліпшення естетичного рівня результатів фахової діяльності;					
15.	участь у культурному житті через перебування на виставках, концертах, у театрах, кінотеатрах; розвиток культурних ініціатив у своїй спільноті;					
16.	естетичні емоції від процесу сприймання краси й естетичних явищ у професійній діяльності, емоційний зв'язок з мистецтвом і культурою завдяки прожитим емоціям;					
17.	емоційна чутливість завдяки відчуттю найтонших нюансів естетичних аспектів у професійній діяльності, задоволення від взаємодії з естетичним завдяки високій емоційній реактивності;					
18.	естетичне натхнення й насолода через емоційне зростання та творчий підйом; емоційна взаємодія з прекрасним, насолода й радість від споглядання, сприймання та продукування естетичних предметів у професійній педагогічній діяльності;					
19.	самоаналіз, самооцінка і самокритика, розгляд власних естетичних переживань, уподобань, цінностей та ідеалів; об'єктивне оцінювання власних професійних творчих досягнень і помилок;					
20.	рефлексія естетичних переживань і творчого процесу, вплив естетичних почувань на особистісний розвиток.					

Дякуємо за об'єктивну експертну оцінку!

Додаток Г

**Результати експертного оцінювання
майбутніх бакалаврів з професійної освіти
щодо сформованості естетичної компетентності**

Показники/рівні	Результат оцінювання
Мотиваційно-ціннісний критерій	
потреба в естетичному досвіді через творче самовираження, природне середовище, культурні практики, естетичне задоволення й насолоду	
<i>низький</i>	42/11,8%
<i>середній</i>	167/47,2%
<i>достатній</i>	142/40,2%
<i>високий</i>	3/0,8%
інтерес до естетичної діяльності завдяки новим захопленням, освоєнню нового, активній участі в культурному житті	
<i>низький</i>	27/7,6%
<i>середній</i>	159/44,9%
<i>достатній</i>	131/37,0%
<i>високий</i>	37/10,5%
ціннісні орієнтації для естетичних переживань та естетичної культури, естетичних суджень та оцінки особистості	
<i>низький</i>	62/17,5%
<i>середній</i>	153/43,2%
<i>достатній</i>	128/36,2%
<i>високий</i>	11/3,1%
естетичні ідеали, естетичні вподобання та напрям діяльності, особистий естетичний досвід	
<i>низький</i>	34/9,6%
<i>середній</i>	161/45,5%
<i>достатній</i>	147/41,5%
<i>високий</i>	12/3,4%
прагнення до самовираження через естетично спрямовану діяльність та вираження в професійній діяльності	
<i>низький</i>	32/9,0%
<i>середній</i>	163/46,0%
<i>достатній</i>	126/35,6%
<i>високий</i>	33/9,4%
Когнітивно-змістовий критерій	
естетичні знання основних понять і категорій естетики, культурних традицій і звичаїв	
<i>низький</i>	48/13,6%
<i>середній</i>	159/44,9%
<i>достатній</i>	147/41,5%

<i>високий</i>	0
аналітичні здібності здійснення аналізу об'єктів, предметів, явищ з точки зору естетики	
<i>низький</i>	75/21,1%
<i>середній</i>	151/42,7%
<i>достатній</i>	128/36,2%
<i>високий</i>	0
естетична пам'ять для запам'ятовування та зберігання інформації про естетичні об'єкти і явища, їхнє використання в процесі професійної діяльності	
<i>низький</i>	71/20,1%
<i>середній</i>	148/41,8%
<i>достатній</i>	135/38,1%
<i>високий</i>	0
естетичне сприйняття з акцентуванням на красі й довершеності об'єктів і явищ, емоційний резонанс із педагогічними творами та природними явищами	
<i>низький</i>	51/14,4%
<i>середній</i>	164/46,3%
<i>достатній</i>	132/37,4%
<i>високий</i>	7/1,9%
культурна обізнаність про контексти створення педагогічних об'єктів, узаємозв'язок естетичних явищ та історичних, соціальних політичних процесів	
<i>низький</i>	34/9,6%
<i>середній</i>	161/45,5%
<i>достатній</i>	159/44,9%
<i>високий</i>	0
Діяльнісно-поведінковий критерій	
практичні вміння й навички щодо володіння техніками й методами створення педагогічних об'єктів; застосування теоретичних знань на практиці	
<i>низький</i>	40/11,4%
<i>середній</i>	148/41,8%
<i>достатній</i>	135/38,1%
<i>високий</i>	31/8,7%
творча діяльність щодо генерування нових ідей і рішень, експериментування з матеріалами, формами, техніками для досягнення оригінальних результатів у фаховій професійній діяльності	
<i>низький</i>	81/22,8%
<i>середній</i>	133/37,7%
<i>достатній</i>	129/36,4%
<i>високий</i>	11/3,1%
комунікативні навички під час участі в дискусіях про використання	

естетичного у фаховій діяльності, здатність до командної роботи під час створення й виконання творчих проєктів	
<i>низький</i>	21/5,9%
<i>середній</i>	162/45,8%
<i>достатній</i>	134/37,8%
<i>високий</i>	37/10,5%
естетична оцінка та критика в процесі оцінювання власних і чужих результатів професійної діяльності, конструктивні поради стосовно поліпшення естетичного рівня результатів фахової діяльності	
<i>низький</i>	60/16,9%
<i>середній</i>	148/41,8%
<i>достатній</i>	125/35,4%
<i>високий</i>	21/5,9%
участь у культурному житті через перебування на виставках, концертах, у театрах, кінотеатрах; розвиток культурних ініціатив у своїй спільноті	
<i>низький</i>	23/6,5%
<i>середній</i>	158/44,6%
<i>достатній</i>	132/37,3%
<i>високий</i>	41/11,6%
Емоційно-рефлексивний критерій	
естетичні емоції від процесу сприймання краси й естетичних явищ у професійній діяльності, емоційний зв'язок з мистецтвом і культурою завдяки прожитим емоціям	
<i>низький</i>	29/8,2%
<i>середній</i>	143/40,4%
<i>достатній</i>	131/37,0%
<i>високий</i>	51/14,4%
емоційна чутливість завдяки відчуттю найтонших нюансів естетичних аспектів у професійній діяльності, задоволення від взаємодії з естетичним завдяки високій емоційній реактивності	
<i>низький</i>	45/12,8%
<i>середній</i>	142/42,1%
<i>достатній</i>	138/38,9%
<i>високий</i>	22/6,2%
естетичне натхнення й насолода через емоційне зростання та творчий підйом; емоційна взаємодія з прекрасним, насолода й радість від споглядання, сприймання та продукування естетичних предметів у професійній педагогічній діяльності	
<i>низький</i>	76/21,5%
<i>середній</i>	141/39,8%
<i>достатній</i>	127/35,9%
<i>високий</i>	10/2,8%
самоаналіз, самооцінка і самокритика, розгляд власних естетичних переживань, уподобань, цінностей та ідеалів; об'єктивне оцінювання	

власних професійних творчих досягнень і помилок	
<i>низький</i>	76/21,5%
<i>середній</i>	136/38,4%
<i>достатній</i>	131/37,0%
<i>високий</i>	11/3,1%
рефлексія естетичних переживань і творчого процесу, вплив естетичних почувань на особистісний розвиток	
<i>низький</i>	20/5,7%
<i>середній</i>	160/45,2%
<i>достатній</i>	152/42,9%
<i>високий</i>	22/6,2%

Додаток Д

Результати експертного оцінювання майбутніх бакалаврів з професійної освіти на формувальному етапі експерименту науково-педагогічними працівниками НУБіП України, у % (експериментальна група)

Кількісний показник опитаних викладачів щодо оцінювання здобувачів освіти за показниками сформованості естетичної компетентності	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів
потреба в естетичному досвіді через творче самовираження, природне середовище, культурні практики, естетичне задоволення й насолоду	2/2,7%	7/9,5%	24/32,4%	27/36,5%	14/18,9%
інтерес до естетичної діяльності завдяки новим захопленням, освоєнню нового, активній участі в культурному житті	0	11/14,9%	28/37,9%	26/35,1%	9/12,1%
ціннісні орієнтації для естетичних переживань та естетичної культури, естетичних суджень та оцінки особистості	0	18/24,3%	23/31,0%	28,37,9%	5/6,8%
естетичні ідеали, естетичні уподобання та напрями діяльності, особистий естетичний досвід	2/2,7%	21/28,5%	23/31,0%	23/31,0%	5/6,8%
прагнення до самовираження через естетично спрямовану діяльність та вираження в професійній діяльності	0	20/27,0%	19/25,7%	20/27,0%	15/20,3%
естетичні знання основних понять і категорій естетики, культурних традицій і звичаїв	3/4,1%	14/18,9%	25/33,8%	19/25,7%	13/17,5%
аналітичні здібності здійснення аналізу об'єктів, предметів, явищ з точки зору естетики	3/4,1%	15/20,3%	27/36,5%	22/29,7%	7/9,4%
естетична пам'ять для запам'ятовування та зберігання інформації про естетичні об'єкти і явища, їхнє використання в процесі професійної діяльності	4/5,4%	17/23,0%	19/25,7%	23/31,1%	11/14,8%
естетичне сприйняття з акцентуванням на красі й довершеності об'єктів і явищ, емоційного резонансу з педагогічними творами та природними явищами	2/2,7%	18/24,3%	21/28,4%	25/33,8%	8/10,8%
культурна обізнаність про контексти створення педагогічних об'єктів, узаємозв'язок естетичних явищ та історичних, соціальних політичних процесів	3/4,1%	23/31,1%	23/31,1%	20/26,9%	5/6,8%
практичні вміння і навички щодо володіння техніками й методами створення педагогічних об'єктів; застосування теоретичних знань на практиці	5/6,8%	16/21,6%	22/29,7%	21/28,4%	10/13,5%
творча діяльність з генерування нових ідей і рішень, експериментування з матеріалами, формами, техніками для досягнення оригінальних результатів у фаховій професійній діяльності	2/2,7%	12/16,3%	24/32,5%	27/36,4%	9/12,1%

комунікативні навички під час участі в дискусіях про використання естетичного у фаховій діяльності, здатність до командної роботи під час створення й виконання творчих проєктів	3/4,1%	13/17,5%	27/36,4%	19/25,7%	12/16,3%
уміння давати естетичну оцінку та здійснювати критику в процесі оцінювання власних і чужих результатів професійної діяльності, давати конструктивні поради стосовно поліпшення естетичного рівня результатів фахової діяльності	2/2,7%	18/24,4%	21/28,4%	22/29,7%	11/14,8%
участь у культурному житті через перебування на виставках, концертах, у театрах, кінотеатрах; розвиток культурних ініціатив у своїй спільноті	0	4/5,4%	28/37,8%	25/33,8%	17/23,0%
естетичні емоції від процесу сприймання краси й естетичних явищ у професійній діяльності, емоційний зв'язок з мистецтвом і культурою завдяки прожитим емоціям	0	10/13,5%	23/31,1%	24/32,4%	17/23,0%
емоційна чутливість завдяки відчуттю найтонших нюансів естетичних аспектів у професійній діяльності, задоволення від взаємодії з естетичним завдяки високій емоційній реактивності	3/4,1%	11/14,8%	25/33,8%	22/29,8%	13/17,5%
естетичне натхнення й насолода через емоційне зростання та творчий підйом; емоційна взаємодія з прекрасним, насолода й радість від споглядання, сприймання та продукування естетичних предметів у професійній педагогічній діяльності	0	10/13,5%	27/36,4%	23/31,2%	14/18,9%
самоаналіз, самооцінка і самокритика, розгляд власних естетичних переживань, уподобань, цінностей та ідеалів; об'єктивне оцінювання власних професійних творчих досягнень і помилок	2/2,7%	16/21,7%	21/28,4%	24/32,4%	11/14,8%
рефлексія естетичних переживань і творчого процесу, вплив естетичних почувань на особистісний розвиток	2/2,7%	20/27,0%	22/29,7%	23/31,2%	7/9,4%

Додаток Д 1

Результати експертного оцінювання майбутніх бакалаврів з професійної освіти на формувальному етапі експерименту науково-педагогічними працівниками НУБіП України, у % (контрольна група)

Кількісний показник опитаних викладачів щодо оцінювання здобувачів освіти за показниками сформованості естетичної компетентності	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів
потреба в естетичному досвіді через творче самовираження, природне середовище, культурні практики, естетичне задоволення й насолоду	7/9,4%	17/23,0%	25/33,8%	18/24,4%	7/9,4%
інтерес до естетичної діяльності завдяки новим захопленням, освоєнню нового, активній участі в культурному житті	9/12,1%	22/29,7%	24/32,5%	16/21,6%	3/4,1%
ціннісні орієнтації для естетичних переживань та естетичної культури, естетичних суджень та оцінки особистості	8/10,8%	24/32,4%	25/33,7%	15/20,3%	2/2,8%
естетичні ідеали, естетичні уподобання та напрями діяльності, особистий естетичний досвід	9/12,1%	21/28,3%	23/31,1%	18/24,4%	3/4,1%
прагнення до самовираження через естетично спрямовану діяльність та вираження в професійній діяльності	6/8,1%	21/28,4%	26/35,2%	14/18,9%	7/9,4%
естетичні знання основних понять і категорій естетики, культурних традицій і звичаїв	7/9,4%	23/31,1%	27/36,5%	15/20,2%	2/2,8%
аналітичні здібності здійснення аналізу об'єктів, предметів, явищ з точки зору естетики	8/10,8%	27/36,5%	22/29,7%	14/18,9%	3/4,1%
естетична пам'ять для запам'ятовування та зберігання інформації про естетичні об'єкти і явища, їхнє використання в процесі професійної діяльності	9/12,1%	26/35,1%	25/33,8%	12/16,2%	2/2,8%
естетичне сприйняття з акцентуванням на красі й довершеності об'єктів і явищ, емоційного резонансу з педагогічними творами та природними явищами	10/13,5%	25/33,8%	27/36,5%	9/12,1%	3/4,1%
культурна обізнаність про контексти створення педагогічних об'єктів, взаємозв'язок естетичних явищ та історичних, соціальних політичних процесів	9/12,1%	23/31,1%	29/39,2%	11/14,8%	2/2,8%
практичні вміння і навички щодо володіння техніками й методами створення педагогічних об'єктів; застосування теоретичних знань на практиці	10/13,5%	17/23,0%	29/39,1%	15/20,3%	3/4,1%
творча діяльність з генерування нових ідей і рішень, експериментування з матеріалами, формами, техніками для досягнення оригінальних результатів у фаховій професійній діяльності	11/14,8%	22/9,7%	27/36,5%	12/16,2%	2/2,8%

комунікативні навички під час участі в дискусіях про використання естетичного у фаховій діяльності, здатність до командної роботи під час створення й виконання творчих проєктів	6/8,1%	17/23,0%	29/39,2%	15/20,3%	7/9,4%
уміння давати естетичну оцінку та здійснювати критику в процесі оцінювання власних і чужих результатів професійної діяльності, давати конструктивні поради стосовно поліпшення естетичного рівня результатів фахової діяльності	9/12,1%	25/33,8%	28/37,8%	10/13,5%	2/2,8%
участь у культурному житті через перебування на виставках, концертах, у театрах, кінотеатрах; розвиток культурних ініціатив у своїй спільноті	11/14,8%	21/28,3%	16/21,7%	16/21,7%	10/13,5%
естетичні емоції від процесу сприймання краси й естетичних явищ у професійній діяльності, емоційний зв'язок з мистецтвом і культурою завдяки прожитим емоціям	7/9,4%	19/25,7%	25/33,8%	14/19,0%	9/12,1%
емоційна чутливість завдяки відчуттю найтонших нюансів естетичних аспектів у професійній діяльності, задоволення від взаємодії з естетичним завдяки високій емоційній реактивності	10/13,5%	21/28,3%	23/31,1%	15/20,3%	5/6,8%
естетичне натхнення й насолода через емоційне зростання та творчий підйом; емоційна взаємодія з прекрасним, насолода й радість від споглядання, сприймання та продукування естетичних предметів у професійній педагогічній діяльності	9/12,1%	23/31,1%	18/24,4%	17/23,0%	7/9,4%
самоаналіз, самооцінка і самокритика, розгляд власних естетичних переживань, уподобань, цінностей та ідеалів; об'єктивне оцінювання власних професійних творчих досягнень і помилок	11/14,8%	28/37,8%	16/17,6%	19/25,7%	3/4,1%
рефлексія естетичних переживань і творчого процесу, вплив естетичних почувань на особистісний розвиток	7/9,4%	19/25,7%	27/36,5%	15/20,3%	6/8,1%

Додаток Е**Рецензія на презентацію (з естетичним нахилом)**

1. Назва. Відповідність змісту запропонованого плану (усі пункти плану наявні) та особливостям обраної теми. Пропозиції щодо зміни структури.

2. Відповідність матеріалу розділів змісту.

3. Повнота розкриття теми (усі пункти плану висвітлені, докладно або конспективно). Необхідні вказівки щодо конкретних розділів.

5. Достовірність інформації. Оцінюється на основі використаних джерел інформації.

6. Актуальність інформації (назви, терміни, дані): інформація є актуальною і сучасною; інформація не є актуальною і сучасною (обґрунтувати конкретними прикладами).

7. Помилки – орфографічні, пунктуаційні стилістичні (навести приклади)

9. Використання джерела інформації. Оцінюється кількість і рівень джерел.

10. Об'єм презентація: необґрунтовано довга (багато зайвих ілюстрацій приблизно одного і того ж змісту – їх необхідно вказати); презентація занадто коротка, оптимальний розмір презентації.

11. Доцільність розподілу змісту по слайдах.

12. Відповідність презентації доповіді.

Оцінка якості естетичного оформлення презентації:

13. Єдність дизайну всієї презентації (кожна сторінка має свій стиль оформлення, усі сторінки витримані в єдиному стилі, деякі сторінки мають свій стиль оформлення, відмінний від загального).

14. Обґрунтованість застосовуваного дизайну (колір фону не відповідає або погано відповідає кольору тексту, колір фону гармонує з кольором тексту, усе якісно).

15. «Читаність» тексту слайдів. Можливі варіанти:

– занадто дрібний шрифт (відповідно, обсяг інформації дуже великий – кадр перевантажений); розмір шрифту оптимальний;

– колір зливається з кольором фону, світлий текст погано видно на темному тлі).

16.Ілюстрації. Наявність назви і посилань. Оцінюється якість, виразність, доречність, відповідність тексту, розмір (на ілюстраціях видно деталі або вони занадто дрібні).

17. Оформлення літератури (зокрема, інтернет-ресурсів). Оформлення списку, наявність посилань на літературу, зокрема на використані ілюстрації.

18.Охайність оформлення (якщо вказується, що слайди оформлені недбало, необхідно їх перерахувати).

19. Загальне враження (з точки зору змісту, структури, повноти, достовірності, естетичного оформлення).

Додаток Ж

Аналіз виступу одногрупника

1. Змістовий аспект: загальна характеристика виступу, доповіді; характеристика позитивних моментів:

- вибір теми, її розкриття, позиція;
- план і композиція виступу, логіка побудови, вступ, висновки;
- оцінювання фактів, логіки викладу.

2. Манера викладу: чи виглядав доповідач достатньо природним, чи володів дикцією, артикуляцією, чи було його мовлення чітким, багатим, чистим.

3. Наявність чітко виражених переходів від однієї частини виступу до іншої, логічного завершення.

4. Установлення контакту з аудиторією (чи зацікавив доповідач реципієнтів, чи уважними вони були);

5. Морально-етичний аспект: чи виявляв доповідач повагу до опонентів, чи коректно формулював свої твердження, уникав приниження чи нетактовності.

6. Морально-етичний аспект: чи була у виступі наявна академічна доброчесність (посилання на джерела, відсутність плагіату, етичність у використанні прикладів).

7. Естетичний аспект: зовнішній вигляд доповідача, охайність і доречність стилю одягу як складової загального враження від виступу.

8. Естетичний аспект: культура оформлення презентаційних матеріалів (якщо використовувалися), їхня наочність, гармонійність кольорів, зручність для сприйняття.

9. Зауваження й побажання.

Додаток И

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових виданнях,

включених до Переліку наукових фахових видань України

1. Лю Цін, Васюк О. Формування естетичної компетентності у студентів закладів вищої освіти України як психолого-педагогічна проблема. Наукові інновації та передові технології. Серія «Педагогіка». 2024. № 8(36). С. 1242–1256. *(Лю Цін здійснено аналіз наукових першоджерел та їх узагальнення. Васюк О. сформульовано вступну частину та висновки).*
[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-8\(36\)-1242-1256](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-8(36)-1242-1256)

2. Лю Цін. Педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх педагогів засобами фахових дисциплін. Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка». 2025. Вип. 1 (47). С. 676–692.
[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1\(47\)-676-692](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1(47)-676-692)

3. Лю Цін. Методичні аспекти формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін. Педагогічна Академія: наукові записки. 2025. № 18.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15675574>

4. Qing Liu. Synergy of aesthetics and professionalism: integration of artistic and value orientations into the university educational process. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2025. Вип. 29. Кн. 2. С. 178–190. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2025-29-2-180-192>

Стаття у науковому виданні іншої держави

5. Kostolovych M., Orshanskyi L., Liu Q., Imber V., Sabat N. The importance of information technologies for the formation of digital awareness of educators. Revista Eduweb. 2025. № 19 (3). P. 215–235. *(Kostolovych M. проаналізовано міжнародні програми та ініціативи, спрямовані на розвиток цифрового суспільства в усіх сферах життя в усьому світі та показано інтеграцію інформаційних технологій у освіту. Orshanskyi L. доведено важливість*

використання інноваційних технологій для формування професійної компетентності освітян та використання у професійній діяльності. Лю Ціном здійснено огляд літератури та теоретичний аналіз використання інформаційних технологій в освіті, спрямованого на розвиток цифрової компетентності освітян для професійної діяльності. Imber V. підібрано та обґрунтовано методологію та матеріали дослідження. Sabat N. здійснено аналіз результатів експериментальної перевірки методичного забезпечення підготовки викладачів до впровадження інформаційних технологій).
<https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2025.19.03.14>
<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001596454300015>

Тези наукових доповідей

6. Liu Qing. Implementing Aesthetic Ability Development Strategies in Classroom Teaching. International Symposium on International Education, Technology and Management 2023, West Covina, California, May 17–19, 2023. West Covina, California, 2023. P. 352–366. https://www.nwuus.org/files/ugd/7b44_eefafcedd824438ba41ec24b01b0cb.pdf

7. Лю Цін, Васюк О. В. Сутність поняття «естетична компетентність». Сучасні соціокультурні трансформації: медіа, мова, комунікації: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 15 лютого 2024 року: тези доповіді. Київ, 2024. С. 107–108. (Лю Ціном досліджено сутність поняття «естетична компетентність». Васюк О. В. сформульовано висновки).
https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u333/zbirnik_materialiv_suchasni_sociokulturni_transformaciyi.pdf

8. Лю Цін, Васюк О. В. Формування естетичної компетентності студентів університетів як психолого-педагогічна проблема. Україна та світ в умовах російської збройної інтервенції: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 6 червня 2024 року: тези доповіді. Київ, 2024. С. 333–335. (Лю Ціном досліджено формування естетичної компетентності студентів університетів як психолого-педагогічна проблема. Васюк О. В. сформульовано

висновки). https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u362/tekst_zbirnika.pdf

9. Лю Цін. Естетизація освітнього середовища як умова формування естетичної компетентності. Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 01 травня 2025 року: тези доповіді. Київ, 2025. С. 132–133.

10. Лю Цін. Методологічні підходи формування естетичної компетентності студентів. Scientific Research: Emerging Theories and Practical Breakthroughs: 1st International Scientific and Practical Conference, Edinburgh, Scotland, July 28–30, 2025. Edinburgh, Scotland, 2025. P. 98–101. https://www.eoss-conf.com/wp-content/uploads/2025/07/Edinburgh_Scotland_28.07.25.pdf

Додаток К

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи та
інноваційної діяльності
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
доктор сільськогосподарських наук,
професор

 Оксана ТОНХА

«21» 08 2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної роботи
та цифрової трансформації Національного
університету біоресурсів і
природокористування України
доктор педагогічних наук, професор

 Олена ЛУЦЕНКО

«21» 08 2025 р.

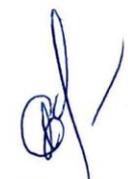
А К Т

**про впровадження/використання результатів
дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у освітній процес**

Даним актом стверджується, що результати дисертаційної роботи на тему: «Формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін», що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії, за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», виконаної Лю Цін, впроваджено у навчальні програми з фахових дисциплін кафедри педагогіки для підготовки фахівців ОС «Бакалавр» спеціальності 015 «Професійна освіта» освітньо-професійної програми «Професійна освіта. Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології» у Національному університеті біоресурсів і природокористування України впродовж 2023-2025 рр., де використовувалась запропонована методика формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти.

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету,
канд. філос. наук, доцент

В. о. завідувача кафедри
педагогіки,
канд. пед. наук, доцент

 Інна САВИЦЬКА

 Лідія ЧЕРЕДНИК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
 (ГЛУХІВСЬКИЙ НПУ ім.О.ДОВЖЕНКА)
 Вул. Київська, 24, м. Глухів, Сумська обл., 41400, Тел.: (05444) 2-34-27,
 факс: (05444) 2-34-74
 E-mail: gnpuoffice@gmail.com, gnpuoffice@gnpu.edu.ua
 код ЄДРПОУ 02125527

16.09.2025 № 1505

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження аспіранта кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України
Лю Цін на тему:

«Формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін»,
 поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

Даною довідкою засвідчується те, що результати дисертаційної роботи аспіранта кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України Лю Цін були впроваджені в освітньому процесі Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Результатами експериментальної роботи, яка ґрунтувалася на принципах: науковості, систематичності, позитивної мотивації, індивідуалізації, наочності, міждисциплінарності, зв'язку теорії з практикою, виховувального характеру навчання, культурно-естетичної детермінації освітнього процесу, відбору змісту навчання на естетичних засадах, є впровадження моделі формування естетичної компетентності, модернізація форм, методів, засобів, технологій навчання та оптимізація педагогічних умов формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти.

Упровадження методичних напрацювань Лю Цін показало, що систематизація педагогічних знань, створення оптимальних педагогічних умов, використання комплексної системи форм, методів, засобів, технологій навчання сприяє зростанню рівня сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти, пізнавальної активності здобувачів вищої освіти, їх ініціативності у професійному вдосконаленні, формуванню необхідних здатностей здійснення майбутньої професійної діяльності.

В.о. ректора

Олександр КУРОК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Г. КОРОЛЕНКА

вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36003, тел. (0532) 52-58-67
 E-mail: allmail@pnpu.edu.ua код ЄДРПОУ 31035253

26.08.2025 № 2716/01-50/02 на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження в практику роботи
 результатів дисертаційного дослідження

Лю Цін

на тему

**«Формування естетичної компетентності
 студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін»,**
 поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

Цією довідкою підтверджується, що в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка використовувалася запропонована авторська модель і методика Лю Цін з метою визначення рівнів сформованості естетичної компетентностей майбутніх бакалаврів з професійної освіти.

Лю Цін здійснено аналіз теоретичних основ формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін; визначено компоненти, критерії показники та охарактеризовано рівні сформованості естетичної компетентності; визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови, розроблено модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти; розкрито методику формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, що ґрунтується на відповідних формах (міждисциплінарні мінілекції, лекції-дискусії з візуальною аналітикою, міждисциплінарні практикуми, творчі курси; інтерв'ю-самопрезентація, гостьові майстер-класи, міждисциплінарний хаб, інтерактивний хакатон), методи (творчі, кейс-метод, кейс-симуляція, мозковий штурм, сторітелінг, драматизація, візуальне моделювання), технології (проектна, проблемного навчання, контекстова, імітаційно-ігрова, інтерактивні (дебати, квести, симуляції, тренінги), засоби (інтернет-ресурси, мультимедіа, онлайн-платформи, візуальні постери, ментальні карти, візуальні колажі, інфографіка, віртуальні екскурсії, відеоматеріали (фільми, анімація, відеоролики, віртуальні

тури, 3D-моделі, мультимедійні презентації), візуальні симуляції, AR/VR-застосунки, онлайн-дизайн редактори, засоби цифрового мистецтва (графіка, диджиталарт, фотоколаж), артпрезентація; навчальний комікс; подкаст з візуальним супроводом, скрайбінг, мультиплікація, кліп, сторіборд відео тощо).

Отримані результати стали корисними для науково-педагогічних працівників Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка в роботі зі здобувачами вищої освіти з формування їхньої естетичної компетентності під час професійної підготовки.

Ректор

Марина ГРИНЬОВА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

61001, м. Харків, провулок Руставелі, 7, тел/ факс (057) 732-46-30, e-mail hgpa@kharkov.com
 Розрахунковий рахунок UA428201720344200004000032413, UA828201720344291004200032413,
 UA858201720344201004300032413 Держказначейська служба України м.Київ
 МФО 820172, Код 02125591

02.09.2025 № 01-12/504

на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження в освітній процес
 результатів дисертаційного дослідження **Лю Цін**
 на тему «**Формування естетичної компетентності**
студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін»,
 поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

Означеною довідкою підтверджується, що результати дисертаційного дослідження Лю Цін на тему «Формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін», представлені на здобуття наукового ступеня доктора філософії, було впроваджено в процес навчання здобувачів освіти зі спеціальності «Освітні, педагогічні науки» у Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

В освітньому процесі реалізувалася пропонована авторська модель формування естетичної компетентності в майбутніх педагогів. Окрім того, науково-педагогічні працівники послуговувалися запропонованою методикою формування естетичної компетентності майбутніх педагогів в процесі вивчення фахових дисциплін, котра передбачала сукупність цілеспрямованих педагогічних дій, методів, прийомів, засобів і форм організації освітнього процесу, спрямованих на розвиток у здобувачів освіти здатності естетично сприймати, інтерпретувати й оцінювати явища професійної діяльності, формувати естетичні ідеали, смаки та здатність до естетичного самовираження у фаховому контексті. Викладачі, зокрема, використовували пропонований аналіз конкретних життєвих або професійних ситуацій (кейсових завдань), створення ескізів освітнього простору з точки зору естетичного, есе-рефлексію на пропоновану тему, візуальні колажі та інше.

Довідка видана для подання в спеціалізовану вчену раду за місцем захисту на здобуття ступеня **доктора філософії** за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

Проректор
 з наукової та інноваційної діяльності

Іван СТЕПАНЕЦЬ